

C. XVI e
18

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Wellcome Library

53850
GUILIELMI GODOFREDI PLOUCQUET,
PROFESSORIS MEDICINÆ TUBINGENSIS.

COMMENTARIUS MEDICUS

IN
PROCESSUS CRIMINALES.

SUPER
HOMICIDIO, INFANTICIDIO,
ET
EMBRYOCTONIA,

ARGENTORATI, 1787.

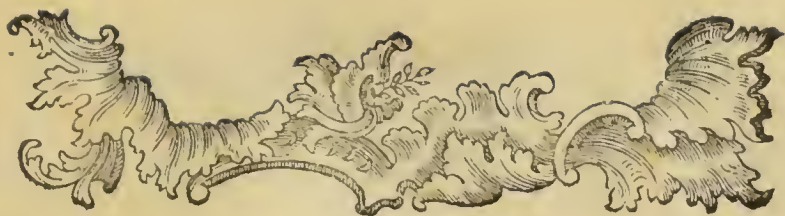
SUMTIBUS AMANDI KOENIG, BIBLIOPOLAE.

W. Langewiesche

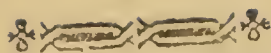

P R Æ F A T I O.

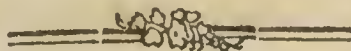
Edideram anno 1777 tractatum, lingua germanica scriptum, cui titulus est: *Abhandlung über die gewaltsame Todesarten, nebst einem Anhang von dem geflüßentlichen Missethæben*, eo fine, ut momentosum illud, proh dolor! nimis frequens objectum Jurisprudentiæ Criminalis, homicidium præcipue puto, dilucidaretur. Integra ista editio jam annis abhinc absumta fuit. Cum autem interea & novarum observationum penus, & ulterior materiæ momentosæ pensitatio plura omnino suggererint, quæ & augmento & reformationi antea traditorum inservire possunt & debent, eam materiam de novo elaborare & recudere volui, ut Jureconsulti, & imprimis

Advocati filum habeant Ariadnæum, quod eos in labyrinthis processuum, qui super delicta ista instituuntur, ducat & dirigat. Quamvis enim pœna mortis hodie rarius decerni soleat, omnino tamen Judicis interest, ut in singulis casibus oblatis sciat, an accusatio atrocis ejusmodi delicti, (nam de illicito tantum loquor, an omnino licitum detur, soli Deo notum esse censeo) vera sit, an fundamento careat; Etenim pœnæ quoque, quas vocant, extraordinariæ, secundum istas evictiones statui & infligi debent.

Omne delictum duas habet facies, e quibus considerari potest & debet; *physicam* puta, & *moralem*. De priori tantummodo nobis sermo erit, adeoque de ea *processus hujus criminalis parte*, quam *materialem* vocant, Formalem, seu dolum, animum nocendi, consulto præterimus; quamvis non nunquam Medicorum sit, etiam de ista enunciare.

Tubingæ. Mense secundo anni *CIDICCLXXXVI*.

CONSPECTUS.

Sectio I. De Homicidio.

Cap. I. De homicidio in genere. §. 1-4.

II. Examen homicidii.

Necessitas. §. 1-2.

Signa mortis. 3-16.

Mors naturalis, violenta. 17.

Signa violentæ. 18-19.

Signa vitæ in momento læsionis. 20-27.

Determinatio facti, & corporis delicti.
28-31.

Necessitas & modus inspectionis & sectionis
legalis. 32-45.

III. De letalitate in genere.

Idea letalitatis. §. 1-4.

homicidæ. 5-10.

Fundamentum divisionis letalium læsionum.
11-12.

Variorum divisiones & distinctiones. 13-15.

Mea divisio, & applicatio ad casus foren-
ses. 16-33.

Continuatio. De letalitate accidentali. 34-40.

IV. Letalitas in specie.

In concreto & individuo spectandæ læsiones.
§. 1.

Idea & requisita vitae. 2-5.

Quid ex parte laesa & instrumento laedente consequatur. §. 6.

Ab antiquis pro letalibus habitae laesiones. 7.

Laesiones cerebri. 8-11.

Pressiones cerebri. 12-15.

Haemorrhagia cerebri. 16.

Distractio futurarum. 17.

Strangulatio. 18.

Medullae spinalis laesiones. 19.

Cerebri concussio. 20.

Cerebri laesiones sero letales. 21.

Dierum criticorum vanitas. 22.

Laesiones nervorum. 23-24.

partium admodum nervosarum. 25.

tendinum. 26.

Exhaustio vis vitalis per inflammationes. 27.

laesiones compositas. 28-29.

suppurationem. 30.

sphacelum. 31.

Laesiones viscerum. 32.

ventriculi. 33.

intestinorum oesophagi, aliorumque viscerum. 34.

Vulnera venenata. 35.

Laesiones, circulationem sanguinis turbantes, tollentes. 36.

Haemor-

Haemorrhagiae. 37.

ex vulnere cordis. 38.

arteriarum. 39.

venarum. 40.

Laesio nervorum cordis. 41.

Laesiones cordis. 42-44.

Laesiones respirationis. 45-46.

Vulnera tracheae. 47.

Laesiones musculorum, respirationi inservientium. 48-49.

Costarum & sterni laesiones. 50-51.

Vulnera pulmonum. 52.

Compressio pulmonum ex aëre. 53-56.

Denegatio accessus aëris in pulmones, seu suffoca-
tiones. 57-65.

Signa suffocationum 66.

submersionis 67.

Harum letalitas. 68.

Functionum naturalium laesiones. 69.

Laesiones organorum digestionis. 70. 71.

Vulnerationes organorum biliferorum. 72.

Sytematis uropœi laesiones. 73.

Destructiones totales. 74.

Venenum, veneficium. 75-76.

Signa & suspicio veneficii. 77-79.

Generale iudicium de veneficiis. 80.

Discrimina venenorum generalia. 81 - 82.

Venena acia varia, eorum applicatio diversa. 83-114.

in nervos agentia 115-122.

Philtrā 123.

Venena suffocantia 124-125.

Putrefacientia. 126-128.

Venena lenta. 129-132.

specifica. 133.

Læsiones mixtæ, physicæ. 134.

Fames. 135.

Sitis. 136.

Frigus nimium. 137.

Calor. 138.

Ignis. 139.

Ingesta ferventia. 140.

Electricitas 141.

Mors ex pathematibus 142-143.

nimia Venere. 144.

obstructione mechanica viarum naturalium.

145.

viribus magicis. 146.

Genera mortis composita. 147.

Cap. V. de damnis permanentibus.

Sunt objectum fori. §. 1.

Imputatio. 2.

Definitio. 3.

Valetudo infirma. 4.

Læsio organorum sensoriorum. 5.

Læsæ facultates animæ. 6.

Motus læsus, & functiones sexus. 7.

Dolores. 8.

Deformitates. 9.

Satisfactio. 10.

Sect. II. De Infanticidio.

Cap. I. De infanticidio in genere.

Definitio. §. 1.

Necessitas specialis pertractationis. 2.

Suspicio infanticidii. 3-5.

graviditatis, prophylaxis infanticidii. 6.

Signa graviditatis & historia. 7-28.

puerperii. 29-41.

Partus exanimis examen generale. 42.

Requisita subiecti, in quod infanticidium
committi possit. 43.

Falsæ graviditates. 44-48.

Mo'ae. 40-52.

Monſtra. 53-54.

Partus non vitales. 55-63.

Signa immaturitatis. 64.

Abortus 65-67.

Non-vitalitas ex prava conformatione (8-70.

Quaeſtio de vita ſub partu & poſt eum. 71. ſs.

Signa mortui ante partum. 72-73.

Praeſumptio vitae ſub-& poſt partum. 74.

Simul utrumque caſum conſiderari debere. 75.

Signa vitae : Turgor capitis. 76.

Haemorrhagiae, ſugillationes &c. 77.

An foetus per alluſionem &c. in utero laedi poſſit ? 78.

Monſtroſae laeſionum formae. 79.

Motus artuum ut ſignum 80.

Reſpirationis factae veſtigia. 81.

Quid inſpectio doceat, & quomodo ea, & ſectio
inſtitui debeat. 82. 83.

Statio diaphragmatis, Reliqua conſideranda. 84-86.

Modus ratiocinandi ex repertis. 86-89.

Mutationes ex reſpiratione, in ſyſtemate aëriſero.
90-92.

Color pulmonum mutatus. 93-94.

Gravitas ſpecifica imminuta. 95-97.

Quid ex hac ſequatur, quid non ? 98-100.

Inflatio ab aliis facta. 101-102.

Emphysema pulmonum. 103.

Putredo pulmonum. 104-105.

Raritas & volumen auctum. 106.

Reliqua signa, praesentiam aëris demonstrantia. 107.

Aëris praesentia in pulmonibus vitam infantis non
probat. 108.

Nobilior mutatio pulmonum per respirationem. 109.

Major sanguinis copia post respirationem restat. 110-112.

Ejus notae aliquae. Pondus absolutum auctum. 113.

Rationes repertae inter corpus totum & pulmones. 114.

Respiratio duplicat rationem pulmonum ad corpus, ip-
sumque pulmonum pondus. 115-116.

Praerogativae hujus novae docimasiae. 117.

Dubia contra eam & responsiones. 119.

Diameter vasorum aucta. 120.

Aliae mutationes circa cor &c. 121.

Consequentiae ex hisce. 122.

Submersio pulmonum. 123-125.

Vita sine respiratione. 126.

Respiratio minima etiam cum voce pulmones non mu-
tat. 127.

Expli-

Explicatio miri hujus phænomeni. 128.

Horum vitam pulmones non docent. 129.

Causæ, primam respirationem præpedientes. 130-131.

Causæ morbosæ. 132-133.

violentæ. Partus in balneo. 134.

Obvolutio membranarum. 135.

Velox præcipitatio in fordes cloacarum. 136.

Lintea, sanguis, fordes, lectus, &c. respirationis
primæ impedimenta. 137-139.

Inundatio per liquorem amnii. 140.

Consequentiae ex hisce. 141.

Ulteriora signa vitae ex urina & meconio capi non
posse. 142-145.

Collective considerata sunt signa. 146.

Procedendum ad determinationem generis mortis, an
spontaneum, an violentum fuerit. 147-148.

Spontanea mortis genera neonatorum. 149-150.

Violenta non semper ex dolo prodeunt. 151.

Ipsae violentiae. 152-162.

Haemorrhagia letalis per solutum funiculum umbili-
calem. 163-166.

Omissa solutio à placenta. 167.

Suffocatio violenta. 168.

Strangulatio. 169.

Veneficium. 170.

Potentiae nocentes physicae. 171.

Mors ex omissione auxiliorum. 172.

Mortis genera composita. 173.

Sect. III. De Embryoctonia.

Cap. I. De Embryoctonia in genere. §. 1-5.

II. De Embryoctonia in specie.

Definitio & distinctio. §. 1-2.

Occisio ope instrumenti. 3.

electricitatis. 4.

violentiarum, abdomini gravido illatarum. 5.

veneficii. 6.

Subtractio humorum nutrientium. 7-8.

Expulsio foetus. 9-10.

Concussiones. 11-16.

Pressio. 17-19.

Congestio major humorum versus uterum. 20.

ex

ex orgasmo. 21-26.

relaxatione vasorum, utero vicinorum. 27-28.

mechanica determinatione sanguinis ad uterum. 29-30.

stimulis topicis. 31.

Turbae universi systematis nervosi. 32.

Subiecta, in quae haec omnia facilius operantur. 33.

Vires magicae. 34.

Tempus graviditatis opportunum. 35.

Applicatio horum ad casus forenses. 36-45.

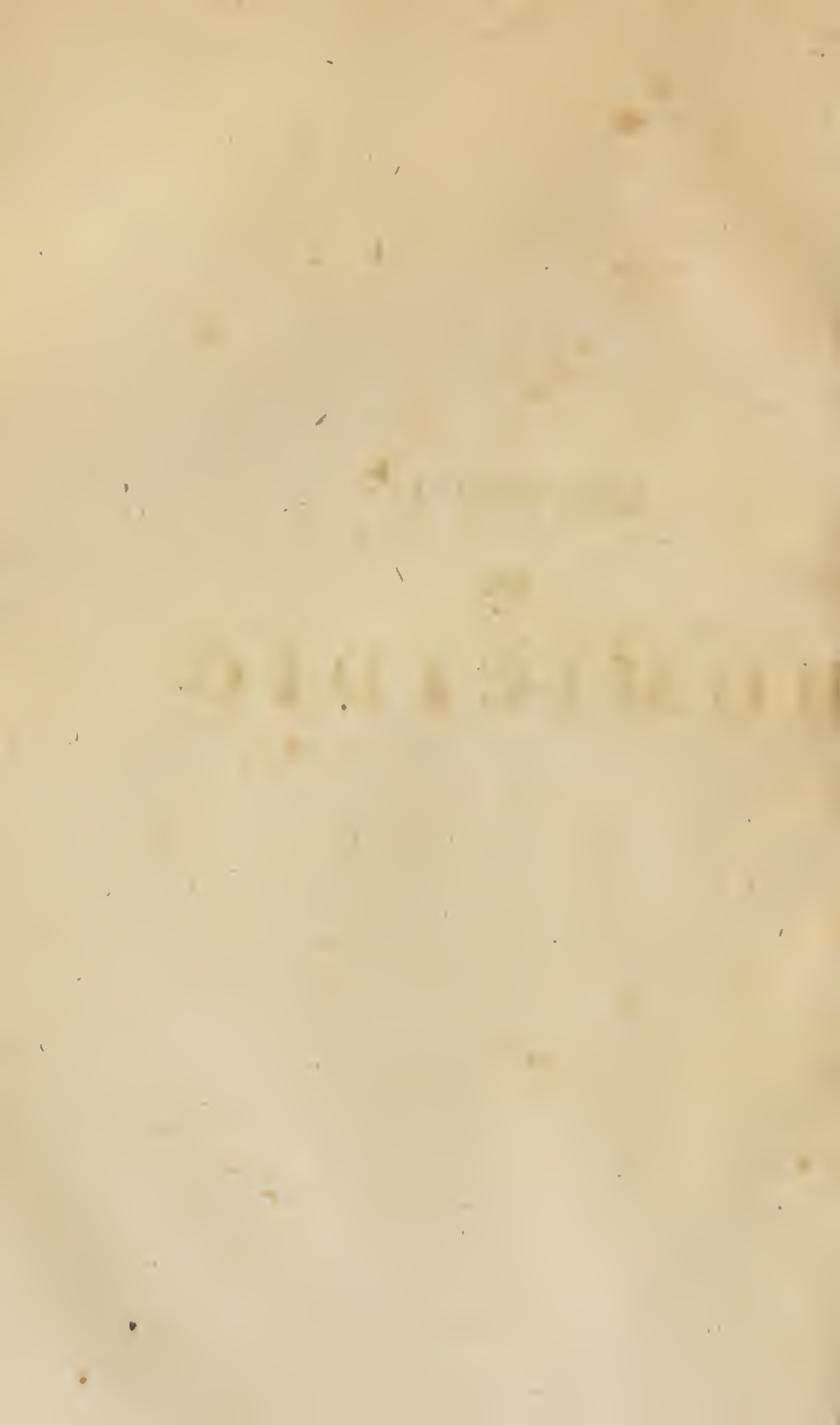

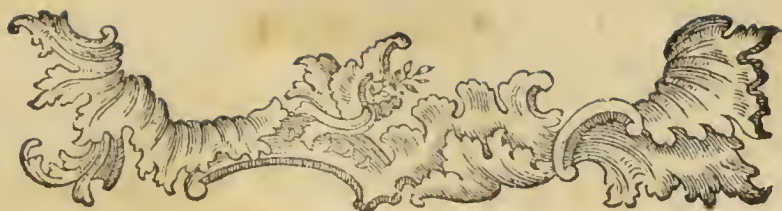

SECTIO I.

DE

HOMICIDIO.

CAPUT I.

DE HOMICIDIO IN GENERE.

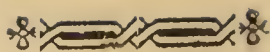

§. 1.

Homicidium strictius dictum vocamus omnem actionem, *é qua* mors hominis alicujus consequitur: Hæc itaque illam ut suam *caussum*, sive *mediatam*, sive *immediatam* agnoscit, quorsum pertinent etiam *omissiones*, e. g. *debitæ curæ*, quæ vero *morali sensu* pariter ut *actiones* considerari possunt.

§. 2.

Perinde ergo est, an mors *inimicam* ejusmodi actionem subito & *immediate*, an vero per *seriem*, etsi *longam mutationum*, fero & *mediate* consequatur, dummodo *evinci possit*, mortem esse effectum actionis commissæ.

§. 3.

Proximus effectus ejusmodi actionis est læsio quædam, ut plurimum partis alicujus solidæ, vel, quod frequentius est, plurium partium simul, qua functiones ad vitam necessariae aut protinus, aut successu temporis tolluntur.

§. 4.

Errant autem, qui omnem mortem post læsionem aliquam illatam accidentem pro violenta habent *), adeoque lædentem homicidii accusant. Etenim etiam æger homo, vel & apparenter sanus, seminium mortis repentinæ in se habens, læsionem pati, & deinceps mori potest, mori autem victus suo morbo antecedente, non ex læsione illata; qualia exempla proponit BOHN **) Quis tunc dixerit, lædentem esse homicidam? Ille enim, ut HEBENSTREIT ***) ait, non tam *propter* sed *post* vulnus occubuit. „Fine namque vitæ nostræ variis & occultis causis exposito, interdum quædam immerentia „supre-

*) Ita FASELIUS (gerichtliche Arzneygelahrtheit §. 159.) asserit: Eine tödtliche Verletzung sey diejenige, nach welcher der Verlezte sterbc.

**) De renunciatione vulnerum. p. m. 141.

***) Anthrop. terens. Sect. II. M. II. c. 1. p. 311.

„supremi fati titulum occupant : cum magis in tem-
pus morbis incidant, quam ipsam mortem acce-
ssant *).

CAP. II.

EXAMEN HOMICIDII.

§. I.

De necessitate examinis homicidii nemo erit, qui dubitet, cum delictum hoc atrocissimum nec impune ferri, nec infanti imputari possit.

§. 2.

Sermo hic non est de examine juridico, sed tantum de physico, quod certitudinem facti determinet, & eruat, an in casu dato homicidium revera commissum fuerit, nec ne? Quis autem hoc instituere possit ac debeat, & quænam formalia Juris ad id pertineant, hujus proprie non est loci. Rei intelligentes, vel ut ajunt, artis peritos huc requiri, vix opus est, ut moneamus: Quodsi Medicum inter, & Chirur- gum in ejusmodi casu certamen oriretur, in dubio Medico major, quam Chirurgo fides habenda erit, quippe qui universam œconomiam animalem, omnes

A 3.

homi-

*) VALERIUS MAX. L. IX, c. XII.

hominis functiones, harum perturbationes, adeoque morbos mortesque apprime scire & debet & potest.

§. 3.

Antequam vero ejusmodi examen institui queat, dispiciendum est, an homo, cujus causa agitur, veram, ac tantum apparentem mortem passus fuerit? Haud pauca enim prostant exempla, homines pro mortuis habitos adhuc vixisse, asphyctos quidem, at tamen postea in ipsis forte sepulchris revixisse *), & sic contingere posset, ut talis per sectionem, inconsulto institutam demum occideretur. Itaque signa mortis considerata erunt.

§. 4.

Mors vero est privatio vitæ, sive cessatio omnium earum actionum & functionum, quas vivo homini competere novimus. Apparens mors autem istas functiones tantummodo suspendit, ut certis sub conditionibus iterum in actum deduci queant.

§. 5.

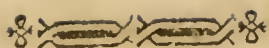
- *) Sic CÆLSUS de Med. L. II. c. 6.: Si certa futuræ mortis indicia sunt, quomodo interdum deserti a medicis convalescunt, quosdamquæ fama prodidit in ipsis funeribus revixisse. Quin etiam vir jure magni nominis DEMOCRITUS, ne finitæ quidem vitæ satis certas notas esse, proposuit.

§. 5.

Cum mors vera & apparens id commune habeant, ut functiones quævis non amplius exerceantur, eo curatius investigare debemus, an vera earum cessatio, num tantum suspensio adsit? Suspensio supponit integritatem organorum principum, & supersitem vim vitæ: In cessatione deest unum aut alterum, aut utrumque. Destructio organorum in nonnullis casibus quidem evidenter apparet, integritas non item: De exhaustione autem vis vitalis a priori judicare plane non possumus, hinc relegamur ad phænomena, quatenus signa præbent vitæ mortisve.

§. 6.

Primum, quod oculos fecit, signum mortis est cessatio motus muscularis: Verum hoc ambiguitate non caret, cum syncopes gradus major pariter hominem motu musculari, & quidem per sat longum tempus privare possit, & hoc ipsum est, quod præfestinata sepulturæ periculum inducere solet. Dein altera ex parte vere mortuus motum adhuc edere potest, non quidem muscularem, attamen tantisper illum æmulantem: Masticatio mortuorum in sepulchris, Vampirismus, voces editæ & similia inter fabellas relegari merentur; At erectiones penis, hæmorrhagiæ, soni, aliaque quotidiana fere sunt observationis,

quorum alia effectus sunt spasmodorum etiam post mortem perdurantium, qualia exempla allegavi in (proxime edendo) Tomo VIII Novorum Actorum Naturæ Curiosorum, alia vero abs putrida fermentatione, elementa chemica corporis disjungente, multumque aëris producente oriuntur.

§. 7.

Secundum signum constituit sensationis abolitio. Concludimus, hanc adesse, cum homo nullum amplius signum perceptionis edit, hinc spiritus volatiles naribus obtruduntur, aures vehementioribus sonis percelluntur, tactus rudius tentatur, ipso quoque igne. Ad quæ omnia si homo non respondet manifesto aliquo vitæ signo, judicamus, mortuum eum esse: Verum & hoc signum fallit: Summus deliquiorum gradus hominem pariter adeo demergit, ut omnia ista tentamina non sentiat, vel et, si quis sensus superest, systema ejus musculare adeo impotens est, ut signum percepti stimuli edere non valeat, qualia exempla in Diariis medicis plura prostant, adeoque explorans non habet, unde vitam superstitem concludere possit.

§. 8.

Algor porro huc pertinet, qui corpus mortuum occupare solet. Signum hoc iterum ambiguum est,
cum

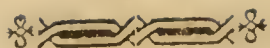

cum hystericæ & synoptici pariter frigeant, vita quamvis superstita, & é contrario mortui dentur, qui in aliquibus saltem corporis partibus per dies adhuc evidenter calent.

§. 9.

Aliud signum est apnœa, five cessatio respirationis: Hanc produnt tam ipse aspectus, cum thorax & abdomen non amplius moventur, quam experimenta, cum in finem instituta: Scilicet, cum dubitatur, annon forte minima adhuc respiratio superfit, poculum aqua plenum thoraci imponere solent, expectantes, num superficies aquæ moveatur, utpote quod minimum thoracis motum consequi deberet; Dein explorant, an halitus ex ore & naribus exeat, nec ne? Fit hoc digito, flamma candelæ accensæ, naribus admota, vel & plumula imposita, — Ubi nullus plane motus percipitur, adest quoque vera apnœa. Speculum vel aliud vitrum politum naribus orique inpositum aliâs quoque halitum vel expirationem prodit, cum obscuratur: Sed obscurari quoque potest absque expiratione, cum etiam ex mortuis halitus exfurgere soleant.

Ipsa autem apnœa, etiam perfectissima mortem veram nequaquam demonstrat, cum exempla plura

indubia præsto sint, apnoicos per tempus haud breve in isto statu perseverasse, & tamen postea ex-
pergefactos iterum fuisse. Analogi quid exhibent animalia, per hiemem profundissimo somno sepulta, vitamque minimam degentia.

§. 10.

Pari modo res se habet cum Asphyxia, sive defectu pulsus: Omnino quidem pulsus tam cordis, quam arteriarum in mortuis deest; Hoc autem non impedit, quo minus & in vivis deesse possit, quin revera quandoque desit, utpote in iis, qui ideo asphyxia laborare dicuntur, quorum tamen plures in vitam revocatos esse constat.

§. 11.

Porro huc pertinet rigor emortualis; Cum autem tetanus etiam vivunt corpus rigidissimum efficere possit, & altera ex parte cadavera dentur rigore isto carentia, prout in iis, qui morbis putridis, vel & rhachitide defuncti sunt, videre est, patet, etiam hoc signum inter vaga & ambigua pertinere.

§. 12.

Adhuc aliud signum proposuit BRÜHIER *), quod ex periculo, cum maxilla instituendo emergit,

*) Abhandlung von der Ungewissheit der Kennzeichen des Todes &c. Vorrede des Verfassers p. ult.

git, an scilicet maxilla inferior facile abduci queat, & abducta situm servet, osque hians linquat. *Man hat wahrgenommen, ait, daß, wenn man einer Leiche, die man hat kalt werden lassen, den Mund eröffnet, alsdenn der untere Kinnbacken, den man herunter zieht, von dem obern Kinnbacken entfernt, und beynahe an eben der Stelle bleibe, wo man ihn hingebracht hat, oder wenn er sich ja zuweilen wieder in die Höhe begibt; solches doch nur nach und nach geschehe; Hingegen, wenn die Person nicht todt ist, und insonderheit, wenn es die Mutterbeschwerung oder ein krampfichter Zufall ist, der sie befallen hat, so gehöret nicht allein eine weit größere Gewalt dazu, den untern Kinnbacken von dem obern wegzubringen; sondern er begibt sich auch sehr geschwinde wieder in die Höhe, so bald man aufhöret dessen Widerstand zu überwinden. Idem adoptavit de HALIER *), qui experimentum hoc irritabilitate niti existimavit. Verum & hoc signum in utramque partem fallax esse patet, cum in vivo paralysis muscutorum maxillæ adducentium, vel & spasmus abducentium, nec non luxatio maxillæ os hians efficiat, & altera ex parte in vere mortuo rigor emortualis diductioni*
 maxil-

*) Vorlesungen über die gerichtliche Arzneiwissenschaft. I B. S. 36.

maxillarum magnam resistantiam opponat, &, quod magis est, vis elastica, contractilis musculorum, etiam post mortem restans, ideoque ab ipso Hallero ad vires mortuas relegata, vi deductas maxillas si non in totum, tamen in tantum & celerrime iterum approximabit. Nimium itaque æstimat hoc experimentum Hallerus l. c. inquiens: *Meine Meinung von den Zeichen der Gewisheit des Todes zu eröffnen, so muß ich bekennen, daß Mangel der Bewegung, des Athemholens, der natürlichen Wärme, und des Pulschlagens mir unzulänglich dünken, etwas in dieser Sache zu bestimmen. Ein weit zuverlässigerer Versuch gründet sich auf die Lehre von der Reizbarkeit. Man sperrt nämlich einem Menschen, über dessen Tod man zweifelhaft ist, mit großer Anstrengung die Kinnlade so weit auf ꝛc. Adeoque nec huic fidendum.*

§. 13.

Certius veræ mortis signum præbent oculi: Hi non modo instante morte singulariter alterantur, muco viscido obfuscantur, rigent, sed & post eam cornea aliquantum subsidet, foveolam exhibet, & quasi corrugatur, quod ex humoris aquei per corneam evaporatione & cessante ejus restitutione oritur. Hoc signum ex minus vagis est, & rarissime aliquid contra id excipi poterit.

§. 14.

§. 14.

Putredo demum a multis pro unico certo mortis signo habito fuit, ita ut Bruhier statueret, neminem sepeliendum esse, cujus cadaver putredine non affectum fuerit. Signa putredinis ipsius desumuntur ex mutato colore cutis, quæ hinc inde in lividum, nigrumve vergit, & præcipue ex specifico odore cadaveroso. Fatendum est, hoc signum omnino ex summe momentosis esse, verum tamen nec difficultatibus, nec omni ambiguitate carere. Maxima in causis forensibus difficultas ea est, quod examen læsionum in mortuo tam diu differri nequeat, donec putredo corpus ceperit, cum hæc ipsa tantum in corporis interioribus mutare valeat, ut momenta examinis & investigationis inde obscurentur, & turbentur. Ambiguitas ejus autem potissimum in eo consistit, quod vivi homines, non modo sphacelo, sive putredine locali alicubi laborantes, sed & febribus putridis correpti subinde vere cadaverosum odorem spirent. *)

§. 15.

Superfunt adhuc alia, minoris momenti signa mortis, quæ, licet per se non multum probent, tamen

*) Ipse ego ex ægris, petechiis obsitis, foetorem cadaverosum emanantem percepi, nihilominus postea restitit.

tamen ad cumulum referri possunt, ut: pupilla dilatata, ad radios lucis intensioris sese non contrahens, sanguis ex vena secta non fluens, spuma oris, quæ omnia magnis omnino subiecta sunt exceptionibus.

§. 16.

E quibus omnibus apparet, signa mortis, utpote distributive sumta, omni exceptione non majora, conferri, & collective considerari debere, & tunc demum ex præsentia omnium sine formidine oppositi veram mortem adesse concludi posse; quanquam enim omnino multa incerta certum constituere nequeant, tamen in rebus physicis eo argumentandi genere uti licebit, ut summum gradum probabilitatis certitudini æquivalere statuamus.

§. 17.

Mortis certitudine ita constituta ulterius progrediendum erit ad determinationem: An defunctus morte sic dicta naturali obierit, an vero violenta? Mors audit naturalis sensu forensi, quæ morbum sponte enatum sequitur, violenta autem, quæ illatæ alicujus violentiæ, cujuscunque generis sit, effectus est.

§. 18.

§. 18.

Utraque classis sua habet signa: Nos in signis violentiarum illatarum subsistemus.

§. 19.

Hæc autem multo difficiliora sunt, quam quis primo aspectu crediderit; non loquor de iis casibus, ubi putredo multum progressa partes solidas & fluidas adeo alteravit, ut nil distincti amplius in iis dignosci posset. Sed & recentissima cadavera signa violentiarum adeo ambigua exhibere possunt, ut, licet ipsæ læsiones pateant, an vivo adhuc homini, an vero post mortem demum illatæ fuerint, vix constet.

§. 20.

Signa vitæ, tempore illatæ violentiæ adhuc præsentis in eo conveniunt, ut aut actum naturæ reluctantis, aut alium effectum vitæ testentur: Referuntur huc: Hæmorrhagia, sugillationes, inflammationes, congestiones sanguinis, signa percepti doloris, spasmi, etiam post mortem persistentes; Quodnam singula horum momentum habeant, dispiciemus.

§. 21.

§. 21.

Hæmorrhagiam ideo inter signa vitæ numerant, quod motus sanguinis ipsius vitæ effectus sit, & non nisi ea vigente perfici possit, & quod ipsa sanguinis fluiditas cum vitâ statque cadatque: Verum, enim vero amplius hic objectionibus locus est; Etenim non modo vivi magnas pati possunt læsiones absque hæmorrhagia, quales historias recensent BELCHIER *), CARMICHAEL **), MORGENSTERN ***), TSHEP †), KULMUS ††), alique, sed et, quod magis huc pertinet, etiam mortui sanguinem profundere possunt; prætereo incertas illas & majori ex parte fabulosas historias, quas compilavere KORNMANUS †††), alique, sed provo-
co ad quotidianam Anatomicorum experientiam, quo-

*) Transact. Philosoph. v. LESKE auserlesene Abhandlungen II, p. 338.

**) Medicinische Commentarien von einer Gesellschaft der Aerzte zu Edinburg V. Band. p. 83.

***) Nov. Act. Nat. Cur. T. IV. Obs. 51.

†) Casus de amputatione femoris non cruenta. in Disp. Chir. Select. ab HALLERO editis nro. 141.

††) De tendine Achillis disrupto, & arteriis in osseam substantiam degeneratis. ib. nro. 143.

†††) De miraculis mortuorum p. IX. cap. 23. fs.

quorum nullus erit, qui non aliquando profluvium sanguinis haud medioere ex vena cava, aliaque majori incisa contigisse vidcrit. Hinc etiam HEBENSTREIT *) de cautelis sub sectione legali adhibendis agens, ait: Facile vulnerantur venæ subclaviæ, ubi sternum solvitur, & *sanguis ex illis fluens vexat*. Spontaneas quoque eruptiones sanguinis per putredinem dissoluti haud infrequentes esse, pollinctrices apprime norunt. Notavit id jam Fortunatus FIDELIS **) qui nonnullos, interno vitio emortuos, etiam in ipso funere sponte sanguinem excrevisse vidit. Similia testatur ZACCHIAS ***). Adeoque hæ-

B

morr-

*) l. c. p. 339.

**) De relat. Medic. L. IV. Sect. V. cap. 1.

***) Quæst. Med-Lepal. L. V. Tit. II. Quæst. X. nro. 11. „Sanguinis rejeſtatio, quæ per os, vel nares, vel aures, vel etiam per oculos, aut per inferiorem ventrem, vel per urinæ quoque vias fieri solet, neque semper contingit, neque etiam tantum in hoc casu succedit: contingit enim, ubi ictus seu percussiones hujusmodi corporis pars fuerit passa, quæ magnis venis atque arteriis sit insignita, contra vero, ubi nulla id genus vasa exstiterint: non est autem semper flagellationis signum, quia etiam ex aliis causis solct contingere, ut videre est in his, qui

morrhagia, quorū cruentationem vulneris referas, per se, & sola nondum demonstrat, læsionem vel vulnus vivo inflictum fuisse: Copiosa tantum hæmorrhagia, qua vasa venosa majora fere *exhauriuntur*, & insequens proinde *ανεργεια*, ac proven-tus sanguinis *floridi* & *copiosi* læsionem vivo illa-tam evincent. His signis etiam aspersio sanguinis peregrini, quo forte vulnera, mortuis inflicta, alio-rum mortis generum occultandi causa, inquinan-tur, eluditur & detergitur.

§. 22.

Majorem adhuc difficultatem movet fugillatio, quam multi pro vitæ effectu, & præsentia tempore illatæ violentiæ habent, & pronunciant. Audit istâ aliâs quoque *ἐκχυμωσις*, *ἐκχυμωσις*, suffusio, vi-bex, macula, stigma *), Livor, Gallis Meurtrissu-re, Contusion, Germanis Blaves Mahl, (SAUG-MAHL bene diceretur, quoniam ut & etymologia latina docet, fugendo facile in cute produci po-est), Blaue Flecken, Quetschung, & non aliud est, nisi hæmorrhagia subcutanea. Secundum
men-

qui apoplexia, epilepsia, squinantia, aut suffo-cante morbo, maligna febre vel pestilentiali, intereunt.

*) ib. n. 10.

mentem HIPPOCRATIS, teste GALENO *) ecchy-
mosis est effusio ex vasculis, scilicet sanguinis **),
quæ omnino crebrius ex violentia oritur: Sic apud
PLINIUM fugillatio denotat livorem ex ictu. Quodsi
recentiores auctores evolvimus, plura apud eos loca
invenimus, quæ vulgari praxi adstipulantur, qua,
ut jam dictum est, fugillationes pro argumento va-
lent, læsum, seu eum, in quo istiusmodi reperiun-

B 2

tur,

*) Comment. II. in Libr. VI. Epidem. Hippocr. ad
sect. 9. ἐκχυμωτεῖς εἶωθε τὰς ἐκ τῶν ἀγγείων
ἐκχυτεῖς καὶ κενωτεῖς ὀνομαζεῖν.

**) Comment. II. in Libr. De fracturis ad sect. 16.
ἐκχυμῶσθαι τὰ φλεβία - σηκῆται βελομενος
ἐκχεῖσθαι τὸν ἐν αὐταῖς περιεχόμενον ἔξω χυμὸν,
ὅπερ ἐστὶ τὸ αἷμα. Γίνεται δὲ τὸτο θλασθέν-
τος αὐτῆς τῆ χιτῶνος, ὅσα γὰρ θλαττεται σω-
ματα, τὴν φησικὴν ἐνώσιν ἀπολλυταὶ κατὰ
πολλὰ μέρη καὶ μικρὰ δισπωμενα, καὶ ὅ καὶ
περιεχέεται τὸ αἷμα. τὸτο ἐν τῷ ἐκχυθέν αἷμα
δεχονται μὲν αἱ περιεχόμεναι χώραι τὴν φλεβὰ,
δεξάμεναι δὲ ἔφυλασσουσιν ὥστε ἐδεξάντῃ, με-
λαινεται μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τὸ κακ-
τὸς ἐκχυθέν ἐχρονιστε, καὶ γίνεται παθος, ὃ κα-
λεῖται θρομβωσις. ἐξ ἧς παθηματος ἐγγινομενα
τῷ αἵματι θρομβὸς μὲν ἢ δὴ τὸ αἷμα καλεῖ-
ται καὶ ἐστὶ. μελαν δὲ γίνεται τῇ χροῖα.

tur, tempore acceptæ læsionis vivum adhuc fuisse.
 „Vulgarem opinionem esse, ait FORTUNATUS FIDELIS *) vibices ac livores, qui sparsim per corpus
 „apparent, certissime esse verberum ac percussio-
 „num indicia. Et HEBENSTREIT **): Inter vasa
 „cutis, aut sub illa, effuso in cellulas pinguiferas
 „sanguine, maculæ ex rufo cœrulescentes exsurgunt,
 „quas fugillationes, & in majori exemplo ecchy-
 „moses appellant; hæ illatam a contundente instru-
 „mento violentiam indicant, simulque *vitam docent*
 „*superfuisse tunc, cum instrumentum applicatum est,*
 „cum fluens extra vasa sanguis cordis motum sup-
 „ponat; veluti, si fugillationes veræ sunt, illis in
 „cognoscenda vita neogenitorum, tanquam fidelibus
 „signis, etiam si pulmones in aqua submerguntur,
 „uti solemus. Et LUDWIG ***) „Si in loco pres-
 „sis & vexatis sanguis coagulatus stagnans depre-
 „henditur, *vitam* infantis & plenam humorum cir-
 „culationem *adhuc adfuisse*, certissimum est. Nec
 „non FASELIUS: †) Dafs der — Creysumlauf des
 „Blutes wirklich zugegen gewesen ist, kan der
 „Arzt

*) l. c. p. 319.

**) l. c. L. IV. Sect. V. cap. 1.

**) Institut. Medic. Forens. §. 244.

†) Gerichtliche Arzneygelahrtheit §. 184.

„Arzt daher ermessen, wenn — hin und wider an
 „der Oberfläche des Körpers unterlaufene Fleke
 „sich befinden. Et JÆGERUS *) idem assumere vide-
 „tur inquiring: „Observo extravasationes in cadave-
 „ribus obvias magni momenti esse in adstruenda
 „vita sub vel post partum acta & violentia, infan-
 „ti vivo illata, atque postulari subinde *durantis cir-*
 „*culationis sanguinis necessitatem* pro admittendis su-
 „gillationibus & extravasationibus in sectione detec-
 „tis & annotatis. —

§. 23.

Certum quidem est, percussione, contusione
 vehementiorem vivo illatam vasa cutanea, & subin-
 de majora subcutanea, & profundius latentia ita
 lädere, ut lacerentur, contentumque circumstantem
 sanguinem in viciniam, quæ ut plurimum tela cel-
 lulosa esse solet, effundant, & sic veras sugillatio-
 nes & ecchymoses forment: Verum secundum re-
 gulas logicas exinde inferri non potest, omnem su-
 gillationem testari reciprocè de percussione vel con-
 tusione vivo illata; nec desunt phænomena & facta,
 quæ apertissime demonstrant, non modo maculas
 minores, sed & latas plagas lividas, purpureas,

B 3

atras

*) Diss. de foetibus recens natis, jam in utero mor-
 tuis & putridis §. XI.

atras subinde nasci absque violentia. Sic HIPPOCRATES *) jam notavit, pleuritide emortuos nonnunquam lividum latus habere, simile plagæ, & in hydropico idem observavit. Eadem quotidie in cadaveribus, varii generis morbis defunctorum videre possumus, præsertim in iis, qui veneno & morbis putridis obierunt, utpote quorum corpora adhuc viva vibicibus, petechiis, & anthracibus commaculata apparent, quorum priora levioribus sugillationibus, anthraces autem ecchymosibus æquiparanda sunt. Scorbuticorum maculæ, satis extensæ, integrasque plagas occupantes facile pro sugillationibus ab incautis haberi possent. Præter hæc spasmi sugillationum speciem efformare valent, ut in iis videmus, qui ephialte oppressi sunt: Quorsum & referas effectum validarum congestionum; ita ipse in apoplecticis vidi telam cellulosa subcutaneam capitis, ipsosque musculos temporales cruore ita suffusos, ut pro effectibus validissimæ percussionis, qualis autem nequaquam præcesserat, facillime habuisses. Observationes huc pertinentes proxime edendo Tomo VIII Novorum Actuum Naturæ Curiosorum inferentur.

In

*) Περὶ διαίτης ὁξέων p. m. Ed. Foes. 386. lin. 14. ἀποθανόντων αὐτέων, ἡ πλευρὴ πελιν ἐυρίσκεται, ἰχέλων τι πληγῇ.

In genere plures Medici conclusiones, ex fugillationibus ad violentias vivo illatas fallaces agnovere.

Jam FORTUNATUS *) yibicum ac macularum inspectionem in hoc notitiæ genere incertam pronuntiavit. Quem sequitur ZACCHIAS. **) Et HEBENSTREIT ***), qui tamen ex loco supra allegato violentiarum Patronus videtur, „nemo, ait, a maculis „sanguinem referentibus in funere visis, ad violentum mortis genus recte semper inferret, siquidem „haud pauca corpora, quæ subitanea morte pereunt, inque sanguinis stasi illius rationem positam „habent, livescunt, & stigmatibus, quæ latæ, rubræ lividæ, quasi ex verberibus ortæ sunt maculæ, notantur insigniter.

Verum ex his ipsis speculatio oborta est, annon fugillationes sponte enatæ, a violentis character aliquo distinctivo discerni & signa certa erui possint, quæ singulis in casibus doceant, cujus originis istæ sint?

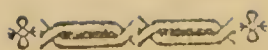
B 4

ZAC-

*) l. c.

**) l. c. n. 12.

***) l. c. §. 15.

ZACCHIAS solutionem problematis invenisse sibi visus est, cum dicit *) „Ego vero contemplatus „aliquando sum, neque rationi dissonum mihi visum „est, quod diversa ratio est, ubi sanguis per vim, „nempe flagella, baculos, fustes, ictibus, verberibus, flagellationibus, percussionibus á disruptis „laceratisque venis profunditur, & exinde sugillationes, vibices, aut stigmata fiunt, ab ea, in qua „ex morbi malignitate & impetu talia apparent: & „idecirco licet in externa facie eandem lividitatem „eundemque colorem hæ sugillationes & vibices „præ se ferant, tamen si ad sectionem veniamus, „cutemque ipsam scindamus, manifeste, ut existimo, „apparebit differentia inter utrumque casum: nam „ubi ab externa vi disruptæ venæ sanguinem evomuerint, facile deprehendetur sub cute crassus „ac concretus cruor ex ipsa venarum aliarumque „vasorum dilaceratione; quod quidem, ubi ex maligna febre aut alia simili interna causâ vibices „apparuerint, non habebit locum, sed tantum color ipsius cutis, & forte subjacentis carnis in livorem mutatus apparebit: & ejus assertionis rationem habeo in promptu, quia, ubi ex causa externa sanguis effundatur, venarum capitula dilacerata ac disrupta, facile, quem continent sanguinem

*) l. c. n. 13. f.

„nem etiam crassum, ad vicinas cavitates trans-
 „fundunt, qui extra vasa subito concrevit; at ubi
 „ex causa interna vibices fiunt, neque lacerantur,
 „neque adaperiuntur capita vasorum, sed per ipsa
 „veluti refudat tenuior sanguinis pars, quæ a pu-
 „trescentibus humoribus elevata, ob turgentiam &
 „maximam sui copiam vel pravam qualitatem &
 „acrimoniam ad cutim erumpit: quamobrem non
 „necesse est in hoc casu apparere sub cute crassum
 „illum cruorem, neque etiam evidentem vasorum
 „lacerationem, ut in priori.

Idem hodiernum fundamentum distinctionis po-
 nitur, qua non modo veram sugillationem, siue vio-
 lentam, ab apparente, siue ab internis causis or-
 ta dignoscere, sed & istas violentias in vivo per-
 petratas iisdem phænomenis declarari volunt; at in-
 firmum illud esse, multisque in casibus dubia ena-
 ta non solvere, apparet, cum non tantum in mul-
 tis sugillationibus veris, minoribus, parum sit,
 quod cruoris effusum est, sed & in nothis seu ap-
 parentibus revera contineri solere sanguinem extra-
 vasatum, easque adeo profunde penetrare, ut in-
 spiciens facile decipi queat, id quod sequentes ob-
 servationes præter meas supra allegatas probant: Puel-
 la febris petechiali demortua ab Ill. STOLL *) dis-

B 5

secta

*) Rat. Medendi P. I. 199. sq.

secta fuit; „cum maculam petechialem scalpello per
 „medium secaret, ea humorem fudit *extravasatum*,
 „*ac si pars aliqua sugillata diffecaretur*, & ejusdem
 „coloris, quem macula ipsa petechialis, antequam
 „secta esset, monstravit. Petechias per brachia &
 „crura dispersas cum examinaret, eas per totam cu-
 „tis substantiam, & quasdam non exiguam sæpe nu-
 „mero subjectæ pinguedinis portionem penetrare,
 „eodemque has partes colore afficere deprehendit,
 „quem petechia visui exhibuit non dissecta. Macula
 „lata, omnium in corpore maxima, supra cubitum
 „in externa sinistri brachii parte visa. cum in eam
 „scalpello inquireret, ad musculos usque per profun-
 „dam satis pinguedinem penetrabat, eo modo, ut
 „conum referret, cujus apex musculos tangeret, ba-
 „sis vero in externa brachii parte formaretur.

Alia, febre petechiali defuncta ab eodem secabatur. *)
 „Pleura, pericardii interna & externa facies, utraque
 „facies diaphragmatis, pinguedo pone cor multis
 „maculis petechialibus pictæ observabantur, rubris,
 „nigris, cœruleis, lentem, cicerem, fabam latitudine
 „æquantibus, & totidem *sugillationes referentibus*,
 „*sanguinem fluidum, si secabantur, fundentibus*.

Anthraces quoque vidi nigerrimos, ad ossa fere
 penetrantes, cutem, cellulofam, musculosque tin-
 gen-

*) P. II. p. 405.

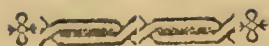

gentes, extravasato sanguine plenos. Regerere quis posset, hoc casus & morbos suis dignosci signis, adeoque nullam cum casibus forensibus, de quibus agimus, confusionem metuendam esse; at, quamvis persepe etiam ex absentia morbi alicujus putridi, aliussve ad causas violentas sat rite concludere possimus, tamen mirabilis nonnunquam complicatio in casibus forensibus existit, quæ judicium suspendere jubet.

Porro ZACCHIUS vult, ut ad lacerationem vasorum attendatur: Bene quidem, verum vasorum minorum sanguiferorum læsio tam facile non evincitur.

Dein, posito quoque, læsionem vasorum esse evictam, contritas carnes, ossa, & alia satis superque de causâ violenta testari, tamen exinde nondum constat, an læsio vivo an mortuo data fuerit? Etenim & in mortuo corpore solutionem continui tam in vasis, quam reliquis corporis partibus, tam mollibus, quam duris fieri posse, quis negabit? Effusionem autem sanguinis ex vasis hominis jamjam mortui, utpote in quo circulus cessavit, non tam facile largieris! Respondeo: Cum sugillatio nîl sit, nisi effectus hæmorrhagiæ subcutaneæ, hæc æque facile evenire potest, ac aliæ hæmorrhagiæ, de quibus supra demonstratum fuit, quod & in vere mortuo accidere

dere queant, & revera sæpe accidant. Eo facilius suffragillatio nasci poterit, cum ad hanc ex hypothesi concurrat actio vehemens violenta, vasorum tunicas solvens, conterens, sanguinique contento viam liberam ad exitum sternens.

Quodsi ergo sanguinis coagulatio, quæ omnino post mortem contingere solet, effluxum sanguinis hætenus nondum præpedit, hic secundum leges hygrostaticas qua data porta prorumpet, & spatium, quod partes vicinæ concedunt, replebit. Adjuvabit hunc effluxum vis contractilis ipsarum partium læsarum, quæ post mortem superest.

Dictam autem coagulationem obstare ais! Respondeo, hanc non evenire subito post mortem, sed post tempus aliquod, ocius, serius, prout annus, constitutio sanguinis ipsa, aliæque circumstantiæ concurrunt: Quamdiu ergo calor sanguinis superest, ejus fluiditatem nondum periisse credere fas est, adeoque tamdiu quoque é vasis læsis profluere, in telam cellulosam effundi, adeoque ecchymosin formare poterit. Sic itaque *læsio, mortuo illata* eo tempore, quo sanguis nondum coagulatus est, ambiguum istud signum producere valebit. Non loquor de iis, quorum sanguis per putredinem jam resolutus est, utpote in quibus pariter & facilius adhuc idem fieri potest, ac modo dictum fuit.

Aliam

Aliam differentiam adhuc ex colore fugillationum ac vibicum desumit ZACCHIAS *), contendens: si a causa externa fiant, colorem esse plerumque maxime liventem, ad nigredinem vergentem, & temporis successu ex virore pallescentem. At ubi fiunt ex causa interna, tunc colorem ut plurimum non adeo livere, licet aliquando nigricescat, & non immutari, sed temporis successu sensim delitescere & obliterari. — Ipse autem fatetur, hæc in experientiam tracta non esse, sed tantum ut verisimilia & rationi consona proponi. Nos potius experientiæ contraria esse ista asserta, ex supra citatis exemplis patere censemus. Taceo, læsiones enormes esse posse, absque ulla fugillatione, quale exemplum memorabile habet JÆGERUS **).

§. 24.

Longe aliter res se habet, cum de inflammationibus sermo est: vulnus, aliave læsio, inflammationem, tumorem inflammatorium, vel turgorem comitem habens pro certo signo stat, istam læsionem vivo fuisse illatam: Attamen reciproca
propo-

*) l. c. nro. 15.

**) Dissert. qua casus & annotationes ad vitam foetus neogoni dijudicandam facientes proponuntur. p. 15. not. f.

propositio iterum non valet, quod scilicet omnis læsio vivorum inflammationem comitem habeat; præterquam enim, quod non omnes homines æquo modo ad inflammationes proni sint, plerumque eiusmodi læsio citius necat, quam quidem inflammatio formari possit.

§. 25.

Pari modo se habent Congestiones humorum, quæ in variis læsionibus, & functionum perturbationibus occurrunt, ut in suffocatione, suspensione, excitatis vehementibus animi pathematibus &c.: Omnes, dummodo certa sui vestigia relinquant, aperte testantur de vigore circuli, de actione systematis nervosi, adeoque de præsentia vitæ, tempore datæ læsionis.

§. 26.

Signa percepti doloris, & spasmi post mortem restantes in singularibus quibusdam casibus pariter attendi debent, attamen nimium iis non fidendum, cum etiam mortis genera naturalia multa sint, quæ atroces dolores variosque ad spasmum stimulos demum sequuntur.

§. 27.

In hisce itaque rursus ad collectionem omnium signorum recurrendum est, quæ si omnia vel
plera-

pleraque concurrunt, pro re nata in affirmativam vel negativam sententiam quoad vitam sub læsione abire jubebunt. Ratione vulnerum hæc in unum colligit PARÆUS *), dicens: „Quæ vivo vulnera, illata fuere, rubra apparent & cruenta, cum læbris in ambitu tumidis & lividis: contra quæ mortuo, neque rubra neque cruenta neque tumida, neque livida visuntur. In quibus etiam acquiescit ZACCHIAS, **) quamvis, ut hætenus demonstratum est, istud effectum suas patiat limitaciones & exceptiones.

§. 28.

Posito itaque casu, inspiciendum esse cadaver hominis, de cujus morte dubitatur, an violenta fuerit, Medici est, determinare, quonam mortis genere defunctus sit, & quid læsiones repertæ ad hanc mortem contulerint, é qua determinatione tum Jureconsultus, ut præmissa propositione conclusionem suam format.

§. 29.

Agitur itaque de facto physico, de hujus certitudine, de eruenda veritate, de constituendo corpore delicti.

§. 30.

*) De renunciationibus.

**) l. c. Quæst. XI. n. 1.

§. 30.

Ad corpus delicti pertinet omne id, quod physice delictum probat. Necesse itaque est, ut Iudex certior fiat, non modo de mortis genere, sed & de eo, mortem hanc a quodam auctore inductam fuisse: Etenim non sufficit, de violenta morte enunciare, cum hæc, præcipue apud neonatos, sæpe quoque apud adultos meri casus tragici effectus esse, & a corporibus inanimatis, vel & brutis produci possit. Interest ergo, ex datis physicis, ex comparatione effectuum cum causis, quantum quidem licet, etiam ad autorem ejusque actionem modumque agendi concludere, quamvis omnino hujus exacta determinatio sæpenumero impossibilis sit, sed in actione potentiae lædentis subsistere debeamus, quomodocunque ea in actum deducta fuerit. Exemplum afferam facti, quod paucos ante annos hic loci evenit: Homo in silva reperitur mortuus, quem paullo ante sanum viderant alii peregrinatores; inspectio detegit hæmorrhagiam, vulnusque cruentum capitis, sectio glandes duas plumbeas in cranio latentes: Prope eum locum reperitur sclopetum manuale, glandibus istis proportionatum; vulnus a tergo datum erat. Exinde concludere primum fuit, hominem hoc modo intercentum esse a pedissequo fratre, quocum iter instituerat, qui & postea factum confessus est.

§. 31.

§. 31.

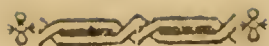
Cum corpus delicti ex pluribus rebus constare queat, quarum singulae suam ad eruendum factum symbolum conferunt, distinguere solet inter materiale corporis delicti, ejusque formale. Ad materiale referunt corpus læsum, ejusque partes, ad formale autem corpus lædens, & quicquid de potentia nocente potuit inveniri.

§. 32.

Hæc igitur quæsitæ ut detegantur, cautissimo omnino opus est examine omnium huc pertinentium circumstantiarum physicarum, quarum potissimas recensebo:

§. 33.

Inquirendum & notandum est, cum de vulnerato vel jam mortuo sermo est, ubi, quomodo, quonam in situ corporis inventus sit; an ille adhuc signa vitæ manifesta ediderit, an locutus fuerit, tempus, quando, & quibus sub symptomatibus decesserit, an vestitus fuerit, an vestimenta integra, an lacera, perfossa, ambusta, an cruore, cœno, nive maculata, an sicca an madida fuerint? Porro, quid in isto loco & circa eum, ubi defunctus repertus est, memorabile inventum fuerit, an capilli evulsi, sanguis, vestimenta, laciniae, arma
C reper-

reperta fuerint, num vestigia equorum, peditum, volutationes per gramen, nivem, arenam, cœnuni, per nemus &c. observari potuerint, & quæ sunt ejusmodi.

§. 34.

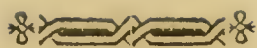
Dein vulneratus vel cadaver placidissime & cautissime in locum commodum deferatur, ne forte rudior contactus, vel quassatio & ejusmodi læso læsionem addant: Vulnura, si adsunt, nec specillis acutis, nec, & multo minus gladiis tententur, (quod quis forte facit, vulnerantis instrumenti eruendi causa,) nam sic vulnus profundius fieri, partesque lædi possent, quæ antea illæsæ fuerant.

§. 35.

Posthæc demortui corpus, quantum ad rem necesse est, denudatur, præstat autem semper, abjecta affectata verecundia integrum corpus undequaque inspicere; & quicquid tùm præternaturale in superficie observari potest, notatur; scilicet:

Color, an alicubi, & quo præcise in loco a naturali recedat, an ruber, lividus, cœruleus, purpureus, niger appareat?

Eminen-

Eminentiae, Tumores, eorum extensio, magnitudo, locus, durities, reliquaque prædicata, an hæc vel illa pars singulariter turgcat, ut lingua, oculi.

Subsidentiae, depreffiones, impressiones, vestigia.

Situs & nexus.

Figura & conformatio.

Nec minus attendendum, an orificia naturalia corporis, nares, os, oculi, aures, urethra, vagina, anus, præter naturam hient, an forte per peregrinum aliquod corpus obturata sint, num præternaturale quid effluat?

§. 36.

Præcipue autem partibus, quæ læsæ deprehenduntur, solícite consideratis, læsionis genus determinatur, vulnera, si quæ adfunt, describuntur, mensurantur quoad longitudinem, latitudinem, profunditatem, quæ ultima ope specillorum, placide & caute immittendorum, ne ut instrumenta lædentia agant, examinatur; notandum quoque, an vulnus mutilationem effecerit. Porro directio vulnorum investigatur, cum ex hac judicandum sit, quænam partes subiectæ læsionem perceperint, (quod maxime in vivis vulneratis attendendum,) dispiciendum quoque, an vulnus sit inflammatum,

cruentum, ficcum, purulentum, sphacelofum, impurum, an corpora peregrina & quænam ipsi inhæreant, an caesim an punctim inflictum sit, an lacerum, ambustum, an scelopetarium sit, an deligatum, obturatum fuerit, & quomodo? an plures læsiones simul adsint, & quænam?

§. 37.

Post hanc inspectionem superficiariam capilli deradendi sunt, & corpus universum abluendum spongiisve abstergendum est, quo facto inspectio repetenda, & quæ nunc oculis, tactuive, aliisque sensibus se offerant, notandum.

§. 38.

Dehinc ipsa sectio cadaveris instituitur, nisi quidem putredo illud adeo immutaverit, ut una ex parte justum fastidium & periculum secantes arceat, altera ex parte mutatio partium fluidarum & solidarum mollium certum de læsione ejusque effectibus judicium formare vetet. Sunt quidem, sed rariores casus, in quibus etiam post menses ossium læsiones, latentes glandes plumbeæ & ejusmodi in erutis cadaveribus repertæ aliquid dilucidaverunt.

§. 39.

Sectionem cadaverum plane superfluum & frustraneam esse, contendere annisus est LEYSERUS *), magis, ut videtur, ingenii exercendi causa, quam in veritatis subsidium. Verum hinc res ipsa loquitur; Sectio unum & solum est medium, quo determinari potest, an in casu substrato revera homicidium commissum sit, nec ne? „Quodsi ergo, ait „HEBENSTREIT **) dubium superesse potest, an „vitæ vulnerati jactura ad rationes aggressoris referenda sit, an illa, alia potius ex causa, quæ aggressorem nihil attinet, non autem ex ejus actu „mortifero immediate fluit, sed aliunde factum est, „quo defunctus sit, qui servari poterat, — delinquenti defensio denegari nequit. At, sine sectione cadaveris nulla defensionis momenta animo „conciipi possunt. — Neglecta sectio in quibusdam „casibus dubium esse sineret, an homicidium commissum sit; posset enim in cadaver actus crudelis „commissus esse, veluti infanticida animum occidendi habere potuit, & præcidit jugulum partui, „ast ille ante partum aut durante illo defunctus

C 3

„est;

*) De frustranea cadaveris inspect. Helmst. 1723. quem confutavit Sam. Frid. BOEHMER in Disp. De legitima cadaveris sectione. Hal. 1747.

**) l. c. p. 310.

„est; hic nulla vita pessumdata fuit, nulla ergo
 „locum habet compensatio; sed unde scias, in
 „vivum sæviisse matrem, nisi secueris? Ecquis
 „haud videt, funeris sectionem totius inquisitionis
 „in causa homicidii fundamentum plerumque esse? „

Deinde multi sunt casus complicati, ubi nulla
 lux effulget, nisi ex sectione, qualia exempla af-
 fert idem HEBENSTREIT *) „Quodsi duo vulnera-
 „verint, altero obtusum instrumentum applicante
 „ad latus sinistrum, ubi costæ finiunt, unde lien
 „ruptus sit, altero pectus transfodiente, videbitur
 „ille, qui vulnus apertum fecit, mortis causa esse,
 „altero, qui lienem rupit; quoniam vulnus non
 „apparet, impune abeunte. — Si duo percussores
 „in quæstionem veniunt, unde scias, hujus aut il-
 „lius gladio confectum hominem esse, si funus haud
 „diffecas? „

Necessitas sectionis etiam in iis casibus, qui
 evidentissimi, nulliusque ulterioris examinis indi-
 gentes videntur, utpote si quis capite truncatus,
 per medium dissectus, in frusta quasi concisus in-
 veniretur, agnoscenda est, quin & tum, cum testes
 pugnae adfuerunt. „Si, ut HEBENSTREIT **) affir-
 „mat,

*) l. c. p. 311.

**) l. c. p. 307.

„mat, capite truncum funus, vel alio letali per se
 „vulnere confossum ac concisum reperiretur, ne
 „tunc quidem, cum incognitum sit, mortuone an
 „vivo hoc ita evenerit, an sanguis circum effusus
 „ex funere fluxerit, an studiose, celandæ veræ
 „causæ gratia adipersus sit, sine sectione cadave-
 „ris de vera mortis causâ cognosci poterit. — Sic
 &, ubi intoxicatum extulerint venefici, & funeri
 trans caput miserint globulum, ut à latronibus
 occisus esse videretur *) patet, sectionem, qua
 veneficium detegeretur, plane necessariam fore.
 Quod testes attinet, hos sectionem supervacaneam
 non efficere, pariter docet GOERIKE. **) „Testes
 „referunt, vulneratum sub ictu concidisse, omni-
 „que, ut videbatur, vita privatum procubuisse; in-
 „terea cadaver occultandi criminis causâ in flu-
 „men projectum est, inventumque computruit, ut
 „de letalitate vulneris cognosci haud possit. Pos-
 „setne capitalis, sola testium fide, sententia ferri,
 „cum abinde, quod mortuus visus sit testibus, ad
 „mortis ex vulnere necessitatem concludere nemo
 „possit, potueritque, superstitie aliqua ex vulnere
 „convalescendi fiducia, non vulneratus, sed aqua suffo-

C 4

„catus

*) GOERIKE Diss. de necessaria vulneris inspectio-
 ne post homicidium. Helmst. 1737.

**) Ibid.

„catus homo interiisse, dubiumque manere, an,
 „qui vulnus fecit, an alter, qui in aquam proje-
 „cit, mortis causa dici debeat.

§. 40.

Sectionis & perlustrationis necessitas etiam tum
 manet, cum nulla externa signa vel vestigia læ-
 sionis apparent: Quin in hisce adhuc magis neces-
 saria dici potest, cum venenorum effectus non mo-
 do, sed & læsiones ex mechanica vi prodeuntes
 internas partes afficere possint, nulla externa mu-
 tatione in sensus incurrente.

§. 41.

Modus procedendi solennis est, ut primum
 abdomen aperiat, cavitas ejus lustretur, conten-
 ta omnia, scilicet viscera, vasa, nervi, reliquæ-
 que partes solícite perspiciantur, & tum, quicquid
 præter naturam in iis occurrit, sive jam antea præ-
 sens fuerit, ut extraordinariæ conformationes, scirr-
 hi, steatomata, contractæ partes, & quicquid ho-
 rum fuerit, sive mutationes sint, à læsione cujuscun-
 que generis noviter inductæ, annotetur, & distincte
 describatur: Præsertim vulnerum illatorum profun-
 ditas, directio, effectus in ista contenta jam cultro
 anatomico detegitur, & notatur.

Dein

Dein thorax pari modo recluditur, eademque diligentia in perscrutando adhibetur: Capitis sectionem negligere, cum in duabus illis cavitatibus sufficiens mortis ratio reperta est, vel videtur, semper defensori amplam præbebit occasionem excipiendi, & visum repertum imperfectionis accusandi. Hinc ea omnino semper instituenda est, & quidem magna cum circumspectione, ne secans suis instrumentis quid lædat, quæ omnino etiam in adaptione priorum cavitatum observari debet. Capitis interiora ergo, maxime, quæ cranii cava continentur, contemplari fas est.

Sæpe etiam collum, fauces, vertebræ inspiciendæ, & effringendæ sunt, ut medullæ spinalis læsiones detegi possint.

Denique & artus nonnunquam perlustrandi veniunt, cum vulnera aliæve læsiones in iis animadvertuntur.

Quidam etiam partem, quæ læsam sese offert, primam inspiciunt, reliquas postea, & ne sic quidem male.

§. 42.

Hæc in omnibus causis homicidii observanda sunt: Cum autem de infanticidio sermo est, prius
de

de fœtus qualitate naturali, ejus maturitate &c. dispiciendum, & præcipue ad mutationes, per respirationem inductas attendendum est, de quibus infra plura.

§. 43.

Enumeratio & descriptio omnium eorum, quæ reperta fuerant, audit visum repertum, subscriptione Medici, Chirurgi, & scabinorum corroborandum.

§. 44.

Hoc fundamentum constituit Judicii medici, sanis principiis physiologicis, & pathologicis, adeoque rationi & experientiæ superstruendi.

§. 45.

Itaque enunciare debet Medicus, an ea, quæ fidum rei examen ipsi exhibuit, ut causa mortis consecutæ considerari debeant, nec ne? vel quod idem est, an & quatenus læsio vel læsiones letales fuerint nec ne?

C A P. III.

De Letalitate in generis.

§. I.

Letale est id, *cujus eventus mors* est, vel potius *erat*: Etenim in foro non quærunt, an læsio
quæ-

quædam letalis esse *potuisset*, sed an reapse *fuert*, nec ne?

§. 2.

Cum, ut C. I. §. 4. annotavimus, mors quandoque post datam læsionem evenire possit, hac innocua, & ad mortem nil faciente, patet, eas demum læsiones letales appellari debere, quæ ad mortem subsecutam contulerunt.

§. 3.

Adeoque ad letales læsiones referendæ sunt non modo eæ, quæ ut sola & unica causâ mortis considerari debent, sed & illæ, quæ partem tantum causæ leti in se habent.

§. 4.

Non letales erunt non modo eæ, quibus læsus diutissime supervivit, sed & eæ, quæ ad mortem, licet forte breviter subsecutam *nil fecerunt*, ut si quis morbo letali decumbentem levissime exco-riaret, vel vulneraret, ita, ut mors exinde nec sequi, nec festinari potuerit.

§. 5.

Auctor læsionis, prioris generis §. 3. si & quatenus tota illa causâ ab isto processit, est verus
homi-

homicida, cui mors ea violenta, quando dolus vel culpa subest, imputatur.

§. 6.

Auctor læsionis, posterioris generis §. 3. est femihomicida secundum illud: Qui causam damni dat, damnum fecisse videtur. Huic autem mortem violentam *ex asse* imputari non posse, ex sequentibus patebit.

§. 7.

Hæc itaque est difficilis illa determinatio, difficile illud iudicium, cum in singulis casibus oblationis enunciare debemus: Ad quodnam genus læsionis reperta pertineat? Scilicet an ea, cum suis sequelis, vera causa efficiens mortis subsequente fuerit, an partem tantum causæ constituat, an plane nil ad eam contulerit?

§. 8.

Certe, si qua unquam quæstio momentosa est, hæc erit, cum ab ea dependeat, an quis ut reus damnari, an vero ut insons dimitti debeat? Medicorum non est, leges condere, vel conditas reformare, attamen his in casibus sunt legis interpretes, quatenus casum oblatum determinant, eo-
que

que ipso enunciant, an hæc vel illa lex cæteris paribus ad istum applicari queat, an secus?

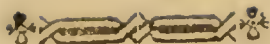
§. 9.

Cum in læsionibus letalibus non semper una tantum causa mortis allegari possit, sed multæ nonnunquam circumstantiæ concurrant, quarum singulæ cum reliquis concurrentes ad mortem aliquid conferunt, & sine quarum *concurso* mors forte subsecuta non esset, interest omnino, eas separatim notare, & quid cuivis tribuendum sit, determinare.

§. 10.

Rationi non modo, sed & æquitati plane consentaneum est, ut partiales hæ causæ, si adsunt, *relative ad auctorem læsionis* considerentur, omnesque eæ, quæ ab eodem dependebant, ipsi *quoad factum*, de dolo vel culpa enim hic abstrahimus, imputentur, eæ vero, quæ ab eo non dependebant, ipsi non imputentur, sicque problema: *Quid proprie auctor læsionis ad mortem contulerit, quid non?* adeoque *an & quatenus mors violenta subsecuta, læsionis auctori imputari queat*, (nam hoc certe est, quod Jureconsulti quaerunt,) solvetur.

§. 11.

§. II.

Hoc ergo fundamentum divisionis & distinctionis quoad letalitatem laesionum esse debet, si volumus, ut ullius utilitatis pro Jureconsultis sit, nam, si hunc respectum non habet, & integra divisio & doctrina fatua & inutilis foret, omnisque confusio a neglectu hujus relationis orta est.

§. 12.

Prius, quam nostram, modo dicto fundamento innixam divisionem proponamus, videbimus, quatenus a diversis auctoribus & scriptoribus adoptatae sint? Primum quidem monendum, laesiones, vel vulnera nunquam a priori & in abstracto considerari debere, sed in concreto, & nunquam nobis sermonem esse de letali laesione, nisi ipsa mors revera subsecuta fuerit. Alias enim omnes fere laesiones letales appellari deberent, cum, ut HIPPOCRATES *) ait, homines ex omnis generis vulneribus mori possint: vel, quod omnino absonum & absurdum esset, statui deberet, laesionem unam eandemque modo letalem esse, modo non, vel potius letalem & non letalem simul esse posse.

§. 13.

*) Προῖρητ. β. p. m. ed. Foes. 96. ἀποθνήσκουσιν γὰρ οἱ ἀνθρώποι ὑπο τρωμάτων παντοίων.

HIPOCRATES gradus quasi letalitatꝫ statuit, cum aliqua vulnera *θανατωδεις*, alia *θανατωδιστα* appellat: Exinde enata est triplex vulnerum differentia, quam Fortunatus FIDELIS *) proposuit: ut alia scilicet letalia sint, alia tuta nuncupentur: ultima autem, quae medio consistunt loco, ac periculosa dicenda sunt. Quem secutus ZACCHIAS **) statuit, „vulnera quaedam letalia, quaedam indifferencia: quod aliquando letalia sint, aliquando „non, pro medentis industria, ægri natura, constitutione, aetate, robore, & obedientia, pro temporis ratione, pro regionum qualitate, & hujusmodi. Letalium porro alia sunt de necessitate letalia, quod omnino naturaliter interimant, alia „non necessario, sed ut plurimum occidunt.

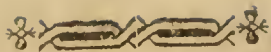
Quis autem non videt, hoc modo Jurecónsul-
tum nunquam edoceri, ad quodnam genus laesio-
num, ut plurimum letalis in casu dato referri de-
beat, an hîc necessario talis fuerit, an per acci-
dens, quod posterius tamen auctori laesionis impu-
tari nequit. Vitiosa haec divisio exinde enata est,
quod laesiones omnes in abstracto ei subigere vó-
luerint.

§. 14.

*) 1. c. L. IV. Sect. II. c. 2.

**) l. c. L. V. Tit. Quæst. l. n. 4.

§. 14.

Dein paulo aliter divisere vulnera 1) in letalia absolute, 2) in letalia per se, quae sibi relicta mortem inferunt, sed artis auxilio ita emendari possunt, ut mortis periculum absit *) & tandem 3) in ea, quae non letalia, neglectus vel error letalia potest facere **), scilicet per accidens letalia: Haec distinctio etiam hodiernum à longe plerisque Jureconsultorum & Medicorum assumitur. Verum haec divisio in essentialibus cum supra dicta §. 13. concordat, iisdemque laborat vitiis, multumque dubii & confusionis, forte & injustitiae in praxi causatur. Non possum non hic indignum aequè ac injustum modum, quo Illustrem BOERHAVIUM carperè sibi sumsit Cl. DANIEL ***) arguere: Ait is: „Haec oriuntur ex falsa vulneris letalis definitione. „Sic BOERHAAVIUS *vulnera letalia vocat, quae „occupant partes, quarum integritas vitae inseparabilis*. Hinc illetalia erunt, quae occupant partes, quarum integritas vitae separabilis. Jam vero: Tandem *ex non letalibus*, inquit, *neglectus „vel error letalia facere potest*. Id est, partium „integritas vitae separabilis neglectu vel errore potest

*) BOERHAAVE aph. 152.

**) ib. aph. 153.

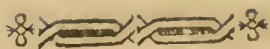
***) Instit. Medic. publicæ adumbratio §. 22.

„test fieri inseparabilis. Aut neglectus vel error
 „efficere potest, ut vulnera, quæ mortis causam
 „non continent, contineant mortis causam. Heu
 „Boerhaavium!

Mortuo leoni insultare, ignobile est! Sed nec
 refutatio iusta; primum enim BOERHAAVIUS vul-
 nera letalia nequaquam ita definit, ac quidem Da-
 niel allegat: Non dicit ille: vulnera letalia sunt,
 quæ partes &c. sed potius inversa propositione con-
 tendit, ea vulnera, quæ partes &c. esse letalia.
 Quæ quidem differentia Logices ignaro exigua vel
 nulla videbitur, & tamen est maxima: Etenim si
 propositio ita struitur, uti Daniel Boerhaavio, an
 insidiosè, an ex præcipitantia, certe falsò supponit,
 tum τò letale sumitur indefinitè, id est, *universali-
 ter*, sin autem iustus Boerhavianæ propositionis or-
 do non invertitur, τò letale est prædicatum propo-
 sitionis affirmativæ, adeoque sumitur tantum *parti-
 culariter*, adeoque, cum unius positio non sit alte-
 rius exclusio, falsa illa tironi haud ignoscenda con-
 sequentia, quam Daniel exinde infert, nequaquam
 deduci potest, ac si ille letalia ergo essent, quæ occu-
 pant partes, quarum integritas vitæ separabilis. Eo-
 dem modo secunda propositio Boerhavii, quam
 huic per exclamationem invektivam exprobrat, iusta
 est. Quis absolum dicat, læsionem, quæ mor-

D

tem

tem non intulisset, accedentibus vitiis omissionis vel commissionis eventum nunc fortiri letalem? Certissime ergo neglectus vel error efficere potest, ut vulnera, quæ mortis causam *hactenus non continebant*, jam contineant mortis causam. An adhuc exclamas, Heu Boerhaavium!

§. 15.

Cl. DANIEL *) aliam proposuit divisionem, & non nisi vulnera letalia & illetalia admittit. Illa esse, é quibus mors vulnerati intelligatur, hæc, cum mors intelligitur ex morbo a vulnere non repetendo, idiopathico. Ea, quæ nos per accidens letalia vocamus, plane eliminata vult **), & alio loco ***) rem ita stringit: „Vulnus vel mortis „caussa est, vel non, id est, vulnus est innoxium, „quo minus superviveret vulneratus, non impe- „diens, & morbus est mortis causa. Bene quidem! Sed manifesto vulneranti imputantur multa, quæ ab ipso non dependebant; primo quidem, „idem esse, ait ****), num mors immediate ex „vulneris conditione, an ex morbo, aut sympto- „mati-

*) l. c. §. 7.

**) §. 12.

***) §. 13.

****) §. 31.

„matibus, vulneris effectibus jure repetenda sit:
 Verum omnino, modo addidisset, vulneris effecti-
 bus *necessariis*. „Non excusari lædentem vel vul-
 nerantem *) per læsi status præternaturales vel
 „morbos, idiosyncrasias, partis læsae conditionem
 „abnormem, atmosphæræ conditionem fatalem, &
 (quod nonnullis stomachum nescio an risum move-
 bit, cum §. 38. ait:) Neque illetale declarari vul-
 nus potest, quum vulneratus tanquam homo, li-
 bero arbitrio præditus egit, quamvis etiam in
 „vulnus noxa quodammodo redundaret. Sic cogi-
 tare hominis, maxime eruditi est, edere, bibe-
 re, animi commotiones experiri, loqui, est quo-
 que hominis, atque venerem exercere uxoris &
 „mariti est. *Neque inde excusatio peti potest, si vel*
ad vulneris tristem eventum aliquid fecerit. Ho-
 „minem enim, non animal, conjugem, non cœ-
 libem vulneravit vulnerans — Neque in univer-
 sum diaeta erronea, ut vulnus illetale declaretur,
 efficit. — Sic nec alia accidentia, nec tempus, nec
 errores adstantium & medentium excusare. Note-
 mus autem, ipsum auctorem sibi hac certe in senten-
 tia non rite constitisse, etenim §. 28. ita habet: „Igi-
 tur, ut illetale sit vulnus, necesse est, mors adscri-
 bi possit morbo latenti, mortis causæ soli, aut

D 2

„mor-

*) §. 33-42.

„morbo, illetali vulnere supervenienti, cujus ortus
 „neque ex læsi vulnere solo, nec, consideratis simul
 „vulnerati ætate, debilitate, & dispositione morbosa
 „deduci potest: aut mors intelligi non debet ex vul-
 „nere læsi, sed *ex erronea chirurgorum medela.*
 „Tumque non de occiso, sed de vulnerato quæstio
 „est — Adeoque aut agnoscit vulnera per accidens
 letalia, aut hæc ad illetalia refert, toto certamine in
 logomachiam abeunte: neque vero id illetale vocari
 potest, quod letalem habet exitum, licet aliud quid
 interveniat, vel superveniat, sine quo is locum non
 habuisset.

Adductum in duras hujusmodi, omni æquitati,
 & praxi hodiernorum Jureconsultorum adversas sen-
 tentias se ait, quod Leges ita statuunt. *) Quod iterum
 falsum est, ut & vel ex solo loco Pauli **) colligas,
 qui ita: Si ex plagis servus mortuus esset, *neque id*
Medici inscitia aut domini negligentia accidisset, recte
 de injuria occiso agitur; Ita, si vulneratus fuerit ser-
 vus non mortifere, *negligentia autem perierit*, de
 vulnerato actio erit, non de occiso.

§. 16.

Missis itaque his omnibus eam, quam jam
 olim proposui ***) divisionem læsionum quoad leta-
 lita-

*) §. 8-14.

**) L. 30. §. 4. ff. ad Leg. Aquil.

***) Abhandlung über die gewaltsame Todesarten.

litatem denuo propono, cum persuasissimus sim, eam juri & æquitati ratione lædentium sive vulnerantium consentaneam esse, dum nec plus nec minus ipsis imputatur, quam quidem delictum eorum meretur.

§. 17.

Omnis ergo læsio erat aut letalis, aut non letalis §. I. 4.

§. 18.

Letalis erat aut necessario-talis, aut non. Necessitas hæc sive inevitabilitas leti idem est cum impossibilitate contrarii, sive evadendi. Eluctatur autem homo ex morbo quolibet sive ope solarum virium naturæ medicatricium, sive concursu artis medicæ & chirurgicæ: Atqui tali nimirum in casu naturam non potuisse opem ferre, ipse eventus demonstrat, quaeritur ergo tantum, an forte artis auxilia superfuissent, quibus homo salvari potuisset, nec ne? si & hæc non superfuerunt, fatum ex omni parte erat inevitabile.

Non habemus itaque aliud fundamentum vel alium characterem necessariae, absolutae letalitaris, nisi læsionis insanabilitatem, vel impossibilitatem, mortem avertendi, quicquid contra afferat DANIEL. *)

D 3

Et

*) l. c. §. 13. & alibi.

Et hujus quidem fundamenti vestigia reperimus apud Hippocratem, Galenumque, ejus Commentatorem, illudque amplexi sunt non Medici modo, sed & Juriconsulti: Ita FARINACIUS *) „Vulnera omnino „mortalia, & ad mortem certa, sunt illa, quae non „requirunt curam & consilium medicorum, sed sunt „talia, ex quibus vulneratus statim moritur: Ex „neotericis MEISTER **) „absolute letale vulnus, quod nulla arte & nunquam sanari potest. Ill. KOCH ***) „Ad vulnus letale per se requiritur, ut „vulnerato, qui mortuus est, nullo auxilio vel „medico vel chirurgico, quacunque etiam dexte- „ritate & celeritate illud fuerit adhibitum, succur- „ri unquam potuisset, nullusque possibilis modus „indicari possit, quo vulnus illud inflictum sanari „potuisset, &c. Similiter & QUISTORP ****).

§. 19.

Verum, si sanabilitatem vel insanabilitatem pro norma letalitatis necessariae vel non-necessariae constituimus, nonne amplum sic aperimus campum excu-

*) Opp. crimin. P. V. De homicidio Quaest. 127. P. I, n. 5.

**) Princ. Juris Crim. Sect. II. P. II. C. II. §. II.

***) Inst. Juris Crim. L. II. §. 423.

****) Grundsätze des teutschen peinlichen Rechts.

excusationis & defensionis ; quis enim in omni casu dixerit , omnia artis auxilia exhausta , nullumque intentatum relictum fuisse , quo adhibito æger forte vitam redemisset ? Gravis omnino objectio , quæ in datis casibus non nisi á magistris artis ex principiis physiologicis , & pathologicis , collatis cum experientia omnium gentium & temporum solvi potest.

§. 20.

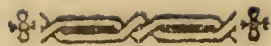
Regerere quis posset : Si ad experientiam provocatur , non dabitur casus funestus , cui non similem vel analogum apud Observatores Medicos & Chirurgos invenire poteris , qui felicior fuit , qui eventum non funestum habuit . Atqui , si hic servari potuit , quidni & alter , qui jam læsioni suæ , forte ne quidem adeo gravi , ac illa apud observatorem fuerat , occubuit ?

Fatendum est , dari casus ejusmodi , singulariter & præter omnem spem faustos , ubi interventu aut singulariter efficacis naturæ *) ; aut constitutio-

D 4

nis

*) Præter exempla inferius suis locis alleganda , unum hic afferam , quod Chirurgus Hacquet , in Lublana , Ill. Richtero communicavit , quodque hic septimo Tomo Bibliothecæ suæ chirurgicæ p. 773 inseruit : De Rauber Poznanowich achtzehn Jahr alt ,

nis singularis abnormis, aut aliorum faustorum accid-

alt, wurde durch eine Flintenkugel, die ihm das os humeri, die zweyte und dritte wahre Ribbe zerschmetterte, und in der Brusthöhle unentdeckt liegen blieb, verwundet. Eine zweyte Kugel drang durch den linken Arm, ohne jedoch den Knochen oder irgend ein großes Gefäß zu verletzen. Eine dritte Kugel drang durchs Brustbein, und blieb in der Brusthöhle liegen. Die Luft drang aus beyden Brustwunden so stark, daß sie ein brennendes Licht leicht ausloeschen konnte. Ich fand diesen Verwundeten in dem Gewölbe eines alten türkischen Schlosses. gefesselt, und von einem starken Eysterungsieber ganz abgezehrt. In Erwartung seines Todesurtheils lag er hier ohne alle Pflege. Und doch wurde er glücklich geheilt: größtentheils aber durch seine guten Naturkräfte. Die Kunst that wenig. Der vielen Knochensplitter und Eytergänge wegen machte man viele Einschnitte. Die Natur bewerkstelligte eine Exfoliation, ersetzte den Knochenverlust durch Callus, und bewirkte die Heilung innerhalb neun Wochen so, daß der Mann den Gebrauch seines Arms vollkommen wieder erhielt. Durch die Wunde der zweyten und dritten Ribbe drang schon am neunten Tage keine Luft mehr. Des in der Brusthöhle befindlichen ausgetretenen Blutes wegen dilatirte man sie. Es erfolgte eine gute Eyterung und Exfoliation, und nach 37 Tagen war

cidentium *) letum, quod aliàs inevitabile fuisset, impediunt, & sic læsio per accidens illetalis fit. At ejusmodi facta reum non excusabunt, nisi quidem defensor demonstrare possit, aut neglectum esse aliquid in hoc læso, e. g. si quis ex pressione grani sanguinis in superficie cerebri, vel super ipsam duram matrem constituti moriretur, trepanum-
que

war sie geheilt. Die Wunde am Brustbeine dauerte am længsten, die Eyterung war sehr hæufig, und hielt lange an. Tæglich zeigten sich Knochensplitter, und ein bestændig anhaltendes Wundfieber zehrte den Mann ganz aus. Aber auch diese Wunde schloß sich endlich nach verschiedenen Exfoliationen, und der Mann steht jetzt vollkommen hergestellt seinen Wirthschaftsgeschæften vor. Wæhrend der ganzen Kur hatte er nichts als faure Milch, und schlechtes Gersten-und Haber-Brod zur Nahrung. So viel vermag die Natur, wenn ihre Kræfte unverlezt sind. Die Leute in dieser Gegend an der türkischen Grenze um Kospitsch sind Halbbarbaren, leben in Wüsteneien blos von Milch, Wasser und Pflanzen. Es sind aber die schoenste und groeste Leute in der ganzen Monarchie.

*) Ita BOWN de renunc. vuln. p. 43 ait: Nonne fieri potest, ut particula omenti aut pinguedinis vulnere intestini, ventriculi aut valis cujusdam, *alias letali futuro*, se fortuito insinuet, illique incuneata agglutinetur.

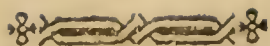

numque ipsi adhibitum non fuisset, altera ex parte autem mille exempla prostant, ejusmodi grumos post trepanationem fausto eventu ablatos fuisse, tum defensor omnino jure excipere potest, non omnia artis auxilia demortuo applicita esse; aut supervenisse alia, ex læsione data non necessario sequentia: Præterea similitudines istæ non sunt nisi apparentes, nec datur casus alteri perfecte similis. „Non „adeo evidens est, ait BOHN *), aut fieri unquam „potest, an vulnus sanatum cum non sanato, quo- „ad singula exacte simile, seu specie & omnimode „idem fuerit, quin mens sagacior semper anceps „relinquatur, an illud, quod accurate lustrare haud „licebat, (scilicet in vivo sanato) ratione latitudinis, „profunditatis, vasorum fibrarumque lacerationis „idem cum hoc, cujus conditiones in cadavere per „autopsiam quam accuratissime dignoscimus, quas „in illo ex signis tantum, interdum satis fallacibus „auguramur, rarius penetramus. Exemplis binis „disparitatem hanc ejusve possibilitatem declarabo. „Ventriculi fundi vulnus exile, tantum tamen, per „quod alimenta cruda aut semicocta aliquot dies „cum singultu molestissimo, conatu vomendi ac li- „pothymiis prodeunt, in Titio intra mensem solidatur: intra triduum vero ex simili vulnere, quoad „circumstantias sensibiles cunctas, si singultum ex- „ci-

*) l. c. p. 38.

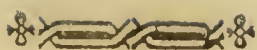
„cipias , moritur Cajus , adeoque tali , quod
 „propter spasmodici hujus symptomatis absentiam si
 „non majoris certe paris expectationis videbatur.
 „An Cajum ergo ideo non per se mortifero vulne-
 „re occubuisse dicamus, quod Titius superstes man-
 „ferit, eadem ratione imo intuitu singultus, gra-
 „vius forsan vulneratus? Minime: manifestante sci-
 „licet sectione cadaveris, lateralem magis, quam
 „anticam fundi stomachi partem in hoc perfossam,
 „simulque arteriam gastricam sinistram discissam.
 „Quarum circumstantiarum prioris ratione, plus
 „contentorum ventriculi ad abdominis cavitatem,
 „quam extra hanc, posterioris plus sanguinis ad
 „idem abdomen fuisse rejectum, (de quibus phae-
 „nomenis ante inspectionem haud constabat) de-
 „prehenditur: eas nihilominus Titii vulnere defuif-
 „se, non immerito eousque ambigimus, donec, id
 „est, nunquam, contrarium probetur. Pariter
 „Sempronius contusionem capitis patitur insignem,
 „cum depressione cranii enormiore, hæmorrhagia
 „impetuosa satis per vulnus æque, ac per aurem
 „dextram apparente, sensuumque ac motus subla-
 „tione: post cranii elevationem tertio die factam,
 „redit successive ad functiones pristinas anima sen-
 „sitiva, compefcitur fluxus sanguinis, & post quin-
 „que septimanas sanus egreditur vulneratus. Clau-
 „dius cum simili calvariæ depressione & sub iis-
 „dem

„dem symptomatibus, restituto pariter tempestive
 „fatis ossē, quod subsederat, & hæmorrhagia ces-
 „sante, septimo die cum stertore exspirat: in cuius
 „cadaveris ventriculis multum sanguinis extrava-
 „sati & putrilaginosi, a ramulo plexus chorioidis
 „rupto cernitur. Proba tu eandem fuisse faciem
 „internam contusionis, Sempronio illatæ: aut si non,
 „mihi dubitare liceat, illam ejusmodi fuisse. — Sic
 & perbene monet HERENSTREIT *) quoad vulne-
 ra sic dicta sclopetaria, quod habeant „singulare
 „illud, ut globulus ipse transiectus, inque aliquo
 „osse offendens, curvo itinere procedat, adeoque,
 „qui ex tali vulnere convalescunt, habere potue-
 „runt viscera illæsa, quibus ad vitam opus est,
 „proinde ab illorum curationibus ad possibilitatem
 „curæ in alio casu, ubi sectio docuit, destructa esse
 „vitalia, haud valet conclusio. Illius, qui raro
 „exemplo convaluit, viscera nemo vidit, an simi-
 „liter, ac in præsentī casu factum esse sectio docet,
 „transfossa ac transiecta fuerint. — Et LUDWIG-
 GIUS **) quamvis gradus absolutæ letalitatē, quos
 statuit, non assumamus, bene tamen dixit: „Mini-
 „me ad curationes possibiles, vel exempla præsti-
 „tæ in magnis læsionibus medelæ; cum illa, quæ
 „in

*) l. c. c. 2. §. 3. p. 345.

**) l. c. §. 208.

„in caussa sanguinis requiritur, certitudine provo-
„care possumus. Observatores, qui allegantur, lae-
„sionem, ut decet, non semper examinarunt, ve-
„lut cum arteria carotis per ligaturam, cruralis per
„compressionem curata dicitur. Quis vero certo
„docere poterit, arteriam ipsam laesam fuisse, cum
„sola haemorrhagia, minime vero disquisitio post
„mortem, assertum confirmet, & forte ramus major
„tantum laesus fuerit.

In his itaque minima circumstantia variat rem,
ut ejus gratia saepe judicium plane contrarium fer-
ri debeat.

§. 21.

Alia adhuc contra fundamentum sanabilitatis
vel insanabilitatis sese offert objectio, nimirum: Si
laesio pro necessario-letali declaretur, *quia* ars me-
dica oleum & operam in ea perdidit, nonne hoc
modo plures miserandi vulneratores minus juste ca-
pitis damnantur, damnati fuerunt, & forte adhuc
damnabuntur? Nonne hi imperfectioni artis medicae
& chirurgicae immolantur? Quis enim negat, ho-
die istam multo perfectiorem esse, quam olim,
nonne de hoc glorianur Medici & Chirurgi? Non-
ne fatetur SCHMUKERUS, se multo plures capite
violatos servare, ex quo frigidum actuale applicat,
quam antea?

Ali-

Aliquid ex vero habet hæc objectio, attamen ad eam respondemus: Quanquam in iis regionibus & ditionibus, quarum Medici & Collegia Medica artem non fideliter didicere, & scientiam non omnem complexa sunt, sæpius accidere queat, ut quicquid illi delirant, hi plectantur, tamen in longe plerisque terris id non metuendum esse. In istis autem vulneratores & lædentes eo cautius me cari discent, & eo majori cum cura abstineant á pugnīs.

Dein ea, quæ ut novæ inventiones hodie venditantur, sæpiusculè apud veteres jam offendimus; exemplo modo laudatorum frigidorum epithematum, quæ plerique hodie per excellentiam Schmukeriana appellant: Non dubito, fuisse eam ipsius Schmukeri speculationem, verum jam Hippocrates ea, vel potius frigidum actuale in cerebri inflammationibus applicuit *) similiter & Aretæus in phrenitide **).

Porro

*) Περι νεστων. β. γ. mox ab initio: ὁκοταν ὁ ἐγκεφαλος, οἰδηση ὑπο φλεγματος, ὁδυνη ἰχει ἀπασαν την κεφαλην μαλιστα δε, ὁπη εσται ἡ φλεγμασιν. — Χρη δε, ὁκοταν περιωδυνη, ψυχειν την κεφαλην, μαλιστα μεν ξυραντα, ἢ ἐς κυσιν ἢ ἐς ἐντερα ἐγχεαντα των ψυκτικων τι. οἶον χυλον στυχνης και γην κεραμιτιδα. το μεν προσεθεναι, το δε ἀφαιρειν πρεν ἢ χλιαρον γενηται.

**) De morbo acut. curat. L. I. c. 2. „cum maxime infā-

Porro, si unquam ars medica vel chirurgica adhuc novi quid inveniret, quo hæc vel illa, hodie insanabilis læsio, sanari demum posset, quod tamen vix sperandum, id nostris temporibus, nostris Medicis opprobrio verti nequit, nîlque sane superest, nisi ut altercatores limites, hodie fixos, ne transgrediantur, vel potius dimicationibus tamdiu valedicant, donec ars perfossâ corda sanare, rescata capita refarcire, & miracula patrare didicerit.

§. 22.

Ut vero in viam redeamus, læsio necessario-
letalis §. 18. supponit aut conditionem & constitu-
tionem simpliciter humanam, qualis nempe omni
homini competere solet, quam itaque ipsam natu-
ram humanam dicimus, comprehendentem solida-
rum partium conformationem & structuram, fluida-
rum qualitates notas, istarum vires, functionesque,
quas doctrina physiologica pandit: Vires istæ me-
chanicæ, organicæ, chemicæ, vitales sunt limita-
tæ, potentiisque nocentibus omnis generis non nisi
determinatum resistentiæ gradum opponere possunt,
quâ superatâ abs illis, ex hypothesi majoribus
functiones labefactantur, tolluntur. Quod si ad
func-

insaniunt, tum maxime irrigandum est humore fri-
gido &c. caput in phreniticis calefieri non amat.

functiones sic dictas vitales immediate vel mediate attinet, mors sequitur, & laesio, vel laesiones, ab illis potentiis nocentibus productae sunt, vel potius *erant necessario*, & quidem *universaliter letales*, quia omnis homo istis periisset, & perire necessario debeat.

§. 23.

Dantur autem quoque, prout infra specialius dicetur, nonnunquam singulares constitutiones hominum, á communi regula aberrantes, adeoque praeternaturales, & extraordinariae, quae infausto casu ex data laesione mortem arcessunt, aliàs non subsequituram, quorsum & referri possunt status aliqui, transitorii quidem, attamen ad letalitatem ita concurrentes, ut absque illis iterum mors consecuta non fuisset. Laesiones, ejusmodi hominibus illatae itaque pariter necessario & inevitabiliter mortem causantur, adeoque in istis casibus . de quibus nunc quaestio movetur, erant omnino necessario-letales, verumtamen, cum non universaliter letales sint, id est, alii homini, secundum consuetum ordinem naturae se habenti mortem non intulissent, *individualiter letales* eas appello.

§. 24.

§. 24.

A letalibus per accidens talibus distinguuntur etiam in eo, quod singulares illæ conditiones ante læsionem vel saltem in momento læsionis adfuere, accidentia autem post læsionem demum superveniant.

§. 25.

Hanc letalitatis necessariæ seu absolutæ *subdivisionem* non utilem modo, sed & summopere necessariam esse, prius, quam ad ipsa exempla progrediar, demonstrabo: Magnum hac in re errorem, quem ut effectum judiciorum medicorum in imputationem facti, §. 10. 11. considerare possumus, injustarum, barbararum, & humanitati plane adversarum sententiarum patrem, si non in Praxi, tamen in Theoria adhuc vigentem hic arguere, simulque viam pandere, qua is evitari possit, animus est; Eadem quidem jam *) sed forte nimis breviter proposui, non possum non autem hic loci ea repetere, & ulterius dilucidare: Sunt scilicet Illustres Jureconsulti, qui ad quæstionem: An læsio individualiter letalis auctori læsionis ceu necessario letalis imputanda sit, adeoque, posito animo nocendi, ille de eventu hoc fatali te-

E

nea-

*) Abhandlung über die gewaltfame Todesarten. §. 19.

neatur, dubitative, vel & omnino affirmative respondent. Ita, quem citat de BOEHMER *) STRUVIUS dubitat, „an hæc sit mens sanctionis Carolinæ, „quod scilicet ejusmodi casu, quo propter vul- „nus inflictum necessario quis mortem subiit, ac „illud, positis illis circumstantiis, ipsi actui vulne- „rationis ratione loci, temporis, *aut personæ vul- „neratae* conjunctis non potuit perfanari, à pœna „ordinaria percussor sit immunis, quando nec chi- „rurgo, nec vulnerato imputanda venit culpa.

Koch **) „Si vulneratus ob conditionem „suæ personæ, aut membri vulnerari qualitate sin- „gulari, aut loci ac temporis circumstantia ex „vulnere perierit — His in casibus, si vulnus do- „lo inflictum, pœna homicidii dolosi ordinaria lo- „cum habebit.

Et MEISTER ***) „Ad pœnam homicidii ordi- „nariam infligendam necessaria est probatio, reum „facto suo causam mortis alterius necessariam de- „disse. Quæ probatio, si mors vulnerationem se- „cuta est, multum difficultatis habere solet, non „quidem ex art. 147. c. c. c. sed & ejus inter- „pretatione.

*) Meditat. in Const. Crim. Carol. ad art. 147. p. 705.

**) l. c. §. 453.

***) l. c. Sect. II. P. II. c. 2. §. 6.

„pretatione sinistra, & doctrina de letalitate vulneris
 „absolute & per accidens tali. Meliora, & inten-
 „tioni Imperatoris accomodatiora hodie judicia oc- }
 „cupare criminalia solent principia, quæ docent,
 „*pœnam* homicidii delosi *ordinariam locum habere*,
 „non solum ob vulnus inflictum absolute letale,
 „quod scilicet nulla arte & nunquam sanari potest,
 „sed etiam illud, ex quo vulneratus *pro sua cor-*
 „*poris, membri qualitate*, ac loci & temporis cir-
 „cumstantia mori debuit. Liberabit ergo hominem
 „à pœna ordinaria unice probatio, vulneratum vel
 „ex sola medici negligentia, vel ex mala vulnerati
 „diæta, aliaque culpa, vel denique ex supervenien-
 „te casu cum vulnere plane non connexo, periisse.

PÜTTMANNUS similiter *): In vulnerum leta-
 „litate judicanda haud quaquam, quid antea in
 „aliis exemplis consimilibus factum sit, confide-
 „randum, sed unice, an vulneratus pro *conditio-*
 „*ne corporis sui*, adjuncta loci & temporis quali-
 „tate, necessario ex vulnere accepto vitam finie-
 „rit, inspicendum est, adeo, ut reum haud juvet,
 „etsi medicus dicat, vulneratum trepani admotione
 „aut adhibitis aliis ejusmodi violentis remediis sa-
 „nari forsitan potuisse. (Contra ultimam proposi-
 „tionem omnes cæteroquin Medici & Jureconfulti

E 2

habe-

*) Elem. Jur. Crim. L. I. c. 18. §. 287.

habebunt, quod allegent, ut & contra assertum, nimis indeterminate — §. 236. propositum: „Quando de necandi animo constat, vulneratusque statim post acceptum vulnus mortuus est, pœna ordinaria utique locum invenit. Nimirum requiritur adhuc, ut vulneratus *ex* accepto vulnere perierit?

Sic & QUISTORP. *) „Bey Todtschlagen kommt es nicht sowohl darauf an, daß eine Wunde, oder Verletzung schlechterdings, oder allgemein tödlich war, sondern es genüget, wenn sie nach dem besondern Zustand derjenigen Person, der sie zugefüget worden, *auch nur individuell tödlich gewesen ist*. Es kan daher dem Thäter an und für sich zu keiner Entschuldigung oder Milderung der Strafe gereichen, wenn er vielleicht ein und anderes Beyspiel anführen könnte, daß etwa dieser oder jener genesen sey, welcher auf gleiche oder ähnliche Weise verwundet worden. (Hæc autem ad individualitatem letalitatis plane non pertinent, ut ex supra dictis jam elucet.) „Es genüget vielmehr, daß die Wunde nach ihrer dermaligen Beschaffenheit, oder *nach dem besondern Zustande der Person*, der sie zugefüget war, den Tod nothwendig habe nach sich ziehen müssen, und daß sie nach der Beschaffenheit des „Orts

*) Grundsätze des deutschen peinlichen Rechtes §. 219.

„Orts und der Zeit, wie auch nach dem besondern Zustand der Person nicht habe geheilet werden können.“

Sic uno omnes ore individualiter letales læsiones æquiparant universaliter letalibus, licet hic & alter sentire videatur, injusti quid subesse, é quo tamen sese extricare aut non sciverit, aut non auferit, inductus, ut videtur autoritate gravium antecessorum, quæ certe sæpenumero nimis æstimatur: Sic de BOEHMER *) optat, ut ille articulus imperiali interpretatione declararetur. QUISTORP. **) meam divisionem læsionum necessario-letalium in universaliter, & individualiter tales quidem assumit, at in sequentibus iterum confundit.

§. 26.

Meum itaque erit, per singula, necessario quidem, ast individualiter letalium læsionum exempla probare, eam distinctionem ejusque consequentiam, necessarii usus in Jure esse, scilicet, cum ejusmodi constitutiones individuales ut plurimum abstrusæ indolis sint, quin sæpe ab ipso illo homine, qui eas habet, ignorentur, nec nisi post hujus mortem detegantur, posset quis, animo qui-

E 3

dem

*) l. c.

**) l. c.

dem isti homini v. c. aliqua verbera, alapam &c. infligendi, adeo infaustus esse, ut per actionem hanc, quæ mille aliis hominibus ne læsionem quidem intulisset, istum occideret, nescius, occisum habuisse cranium pertenuē, vomicam pulmonum, anevryisma, &c. Hunc, ut homicidam ex intentione indirecta talem damnant loca allegata, etenim mortuus ex necessaria & inevitabili consequentia datæ alapæ, datorum verberum periit, concurrente quidem dicta constitutione morbosa. Quis autem non sentit, hunc injustissime damnari. Ajo igitur, eum, *si non scivit*, vel scire non potuit singularem illam individualement constitutionem, de ejus consequentiis *non teneri*, *si vero eas scivit*, vel facile scire potuit, *tunc omnino*. Quin ex ipsis Juris principiis facile demonstrare possem, eam subdivisionem non negligendam esse, quid? quod ipsos Juris Doctores ei in principiis quidem reapse adstipulari, verum hucusque justam tantum applicationem non fecisse: adeoque eos sibi ipsis contradicere. Jureconsulti requirunt ad delictum ex intentione indirecta commissum, „ut agens *sciat*, eadem „facilitate ex sua actione aliud quid posse sequi, „ac id, quod directe intendit *) adeoque: si agens igno-
„rat,

*) NETTELBLADT Diff. de homicidio ex intentione indirecta commissio. §. II.

„rat, ex sua actione præter id, quod directe intendit, eadem facilitate aliud quid sequi posse, „quoad hoc, si sequitur, non est in dolo *). Et „contra: si agens scit, ex sua actione, præter id, „quod directe intendit, eadem facilitate aliud quid „sequi posse, quoad hoc, si sequitur, in dolo est **). Quæ ad homicidium applicata sic audiunt: „Si is, „qui homicidium commisit, animum lædendi quidem, non vero occidendi directum habuit, tum, „si scivit, possibile esse, læsionem facile in homicidium degenerare posse, homicidium, quod commisit, est homicidium ex intentione indirecta commissum: si vero hoc possibile esse ignoravit, sive „facile scire potuit, sive non, ut & sive scire debuit, sive non, nunquam homicidium est homicidium ex intentione indirecta commissum ***). „Itaque requisita ad homicidium ex intentione indirecta commissum necessaria sunt: 1) homicidium „ex facto quodam vel non facto nostro sponte admissio per se esse secutum; 2) agentem animum „nocendi habuisse; 3) directe cum non intendisse „mortem; 4) ex facto vel non facto suo homicidium

E 4

dium

*) §. 12.

**) §. 13.

***) §. 21.

„dium æque facile sequi potuisse, ac id, quod di-
„recte intendit, eumque hoc scivisse *).

Iisdem verbis utitur KOCH **).

Habes ergo consentientes, saltem respectu homicidii ex intentione indirecta. Quæritur itaque, an eadem principia etiam ad homicidium dolosum directum extendi & applicari queant? Si quis alterum adortur animo occidendi, eum autem vulnerat ita, ut læsus iterum fervetur, hic pœnam homicidii, utpote non completi, non luet. Si idem læsus autem pereat, vulnere per accidens tantum letali existente, iterum excusationis momenta præ se habebit. At, si vulnus necessario quidem, at individualiter tantum letale inflixerit, ajo, etiam tum excusandum eum esse, dummodo individualement illam abnormitatem non sciverit; pari modo enim, ut si quis sclopetum in alterum dolose solverit, glans autem hunc præterierit, vel si quis alterius pectus sinistrum perfoderit, hic homo autem ob perversum situm cordis, (quod si justo loco positum fuisset, vulneratum fuisset), *non moritur*, hæc bona fortuna illum excusat, ita etiam æquum videtur, ut vulnus, tristiore eventum habens, quam qui-

*) §. 22.

**) l. c. §. 44.

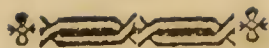
quidem secundum ordinem consuetum naturæ habere debuerit, non magis gravet, sed hic, perinde ac prior, tantum de illata læsione, ejusque consequentiis, ut ita dicam, naturalibus teneatur.

§. 27.

Nimiae autem indulgentiæ sic à plerisque arguer, quod jam Daniel fecit *), qui ut supra annotatum est, nullam fere excusationem, etiam in læsionibus manifesto per accidens letalibus admittens, sanguinem sitit, truculentasque sententias & carnificem amat: Verum ego magis adhuc restringo excusationis momenta, ac quidem NETTELBLADT, qui locis supra citatis, simplicem ignorantiam ejus, quod ex læsione data sequi potuit, sufficientem declarat pro amovendo dolo, *sive facile scire potuit, sive non, & sive scire debuerit, sive non*: Ita, inquam, omnes ignorantiam suam prætexent, etiam in casibus evidentissimis, ita infanticidæ, quarum infans ex hæmorrhagia per funiculum umbilicalem non deligatum periit, omnes dicent, se nescivisse sequelas, &c. Ergo, repeto, ii casus tantum excusari, vel potius non plenarie imputari possunt, cum auctor læsionis non modo constitutionem individua-lem, extraordinariam, adeoque effectum læsionis in
eam

*) l. c. §. 20.

eam nescivit, sed & rescire nec debuit, nec potuit. Ubi autem istam individualement constitutionem nosse potuit vel debuit, tenebitur etiam de effectu suæ læsionis in eam, adeoque de morte subsecuta. *Alias* enim malitiosus nequam homicidium dolosum ex intentione directa committere posset, tectus prætenso umbone suæ ignorantia.

§. 28.

Hæc cum jam olim proponerem *), carptus fui à DANIELE **), qui ita — „Credit PLOUC-
„QUETUS, divisionem suam in quæstionibus crimi-
„nalibus utilitatem esse adlaturam; judicem scilicet
„instrui, num ex intentione directa, an ex indire-
„cta vulnerans denatum vulneraverit? At vero ju-
„dex à medicis nihil expectat, nisi majorem cor-
„poris delicti certitudinem, & vulnere letalitas
„solummodo ad individuum pertinet. Nec nisi in
„rarissimo, ut videtur, casu, ex vulneris natura
„potest cognosci, num vulnerans dolose, certe num
„animo directo an indirecto vulnus inflixerit? Ho-
„minem periisse ex alapa, suffocatione, submersio-
„ne, laqueo, fustigatione, vulnere sclopetario, cog-
„noscere licet per sectionem; sed quatenus casus
„aut

*) l. c. §. 19.

**) l. c. §. 20.

„aut dolus & quis hic adfuerit, per vulnus decidi
 „vix potest. Et quis in mortuo ex alapa dixerit,
 „num vulnus fuerit universaliter, an individualiter
 „letale, ex quo tamen hunc periisse hominem,
 „constare potest. Itaque hæc merito JCtis relin-
 „quenda sunt — Nam, quæ ad declarandam vul-
 „nerantis intentionem faciunt, quatenus per sectio-
 „nem patent, causæ patronus atque iudex ex con-
 „gruo de vulnerum letalitate iudicio sumere non
 „omittent, ut medicorum non opus sit de inten-
 „tione vulnerantis iudicio. E contrario nova hæc
 „vulnerum infida distinctio tantum abest, ut adfe-
 „rat utilitatem, quæ potius confusiones creare vi-
 „deatur. Itaque hæc quoque vulnerum letalium
 „divisio, vel neglecta sanabilitate, admitti non potest.

Liceat jam hac occasione uti, contra imputa-
 tiones hasce me defendendi, cum nesciam, an qui
 forte sint, de quo tamen dubito, qui falsa hæc
 meæ, evidentissime propositæ mentis distorsione de-
 cepti fuerint. Ego dixeram: „Es muß offenbar
 „ein Unterschied gemacht werden unter den Fæl-
 „len, da der Thæter die individuelle Bedingungen
 „wissen konnte, oder gewußt hat, und unter de-
 „nen, da er sie nicht wissen konnte, oder nicht
 „gewußt hat: In den ersten Fællen begeht der
 „Thæter allerdings ein homicidium dolosum, und
 „viel-

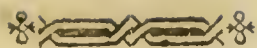

„vielleicht sogar *ex intentione directa*. — Im andern Fall aber nicht, u. s. w. An, quæso, hîc fermo est de instructione judicis, num quis ex intentione directa an indirecta quem vulneraverit? An fermo est de decisione doli ex vulnere? Certe hujusmodi asserta de Logica DANIELIS non bene arguere jubent: Ego de consequentiis, quæ ex neglectione non tam distinctionis propositæ, quam potius ejus applicationis in casibus forensibus resultare possent & deberent, locutus eram, ad quod perspicendum non nisi sensu communi opus est, & notione linguæ germanicæ. Quod confusiones attinet, hæ admodum subjectivæ videntur; nam DANIEL in loco citato *) omnia confundit, læsiones individualiter letales cum levibus & gravibus, cum distinctione illa, quæ ex armis Jcti desumere solent pro probando dolo, iterumque in nota subjungit: Erronea sunt quoque: Nur hat dieses, (sc. an læsio per instrumentum sic dictum letiferum inflictum fuerit, nec ne?) seine Beziehung auf die Beurtheilung der gehabten Absicht des Thäters. Quidni? Consulat DANIEL Jctos, e quibus instar omnium hîc cito KOCHIUM **).

§. 29.

*) §. 20.

**) l. c. §. 44r.

§. 29.

Jam vero, de quibus hactenus generaliter dictum est, læsiones necessario quidem, at individualiter, letales nominabo & recensebo, simulque ad singula exempla luculenter, ut spero, necessitatem hujus subdivisionis læsionum necessario letalium, ejusque applicationis ad casus forenses demonstrabo:

Pertinent itaque ad extraordinarias & individuales ejusmodi constitutiones, facilem ad mortem viam sternentes:

Situs & structuræ notabiliter & evidenter aberrantes & extraordinariæ internæ, ut:

- 1) Inversus viscerum situs, ut, exemplo quidem rarissimo, cor dextram, hepar sinistram corporis partem occupet *)
- 2) Situs ventriculi depressus, ut, in regionem umbilicalem & profundius adhuc descendat.
- 3) Lien ad anteriora versus.
- 4) Vesica altius sita.

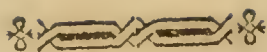
Et similia.

Hæc omnia vulnerator rescire nequit, adeoque, si in subjectum ejusmodi incidit, effectus læsionis extraordinarius, consueto ordini naturæ repugnans, illi imputari non potest.

Re-

*) HOFFMANN Diss. de inversione cordis.

Regerunt JCi, auctores horum læsionum infaustrarum julte tamen damnari posse & debere, cum vulnus, partem ejusmodi, etsi præternaturaliter collocatam vel constitutam lædens, etiam hominem non extraordinarie se habentem occidere facile potuisset, cum vulnera non dentur ad mensuram: Ad quæ respondeo: 1) Eos excusandos omnino non esse, qui forte lienem in dextro hypochondrio feriunt, cum, si lien ibi præter ordinem naturæ non fuisset, certe hepar ibidem læsissent, adeoque læsio æque periculosa fuisset. Verum hoc in eos non quadrat, qui locum feriunt, quem aliàs cum nullo vel exiguo, vel saltem multo minori periculo lædere potuissent, in quo autem mala fortuna partes offendunt, quarum læsio nunc mortem infert. 2) Brocardicum illud: Vulnera non dantur ad mensuram, suas omnino patitur exceptiones; Rationi maxime consentanea ejus explicatio hæc est, quod vulnerans vel feriens non possit exacte vim, qua ferit, nec profunditatem vulneris, quod inferre gessit, determinare, adeoque & de omnibus consequentiis, scilicet majori læsione, profundiori vulnere, quam quidem ferre volebat, tenebitur. Justum hoc omnino est, cum & contrarium principium excusationum finem non admitteret, & quilibet, etiam dolosissimus, eas inveniret. Verum, si quis

quis læsionem, per se revera exiguam, vulnus, ad mensuram non profundum, reapse inflixit, sive dexteritate singulari, studio, sive non, hoc autem vulnere superficiali letaliter læduntur partes, præter naturam *ibi* existentes, sive naturales quidem, aut præter naturam superficiiei tam propinquas, ut consuetis in casibus læsio levissima vel levis, saltem non letalis existisset, id quod autem anatomicus non asserere modo, sed & probare debet, tum certe vulnerans de his, quas prævidere nequaquam poterat, consequentiis non tenebitur. E quibus apparet, vulnera, si quoque statuamus, ea *dum* infligantur, non dari ad mensuram, nihilominus *ad mensuram*, utpote quæ post factum exacte capi potest, *imputari* debere, & superficiale vulnus, *ex constitutione individuali læsi* partem nobilem letaliter offendens non æquihabendum esse profundiori & majori.

5) Herniæ omnis generis variisque locis positæ.

Herniosus non modo vulneribus, dislocatis partibus illatis, sed & ictibus obtusis, calcitracione, verberibus, herniam læsientibus facile occiditur:

Heic manifestum est, patratorem, si statum herniosum ignoravit, etiam de hujus sequelis non teneri. Sin autem scivit, & nihilominus tantas violenten-

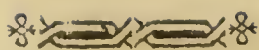
lentias hernioso intulit, tenebitur certe de omni effectu earum.

- 6) Lusus vasorum, ut si vena major vel arteria inflectos circuitus faceret, vel ramos majores insolitis in locis ederet, vel si arteria superficiem nimis legeret.

His in casibus, quos vulnerator vix rescire potest, vulnus leve, non profundum, vel & partialiâs non pertimescendæ inflictum mortem arcessere potest. Barbarum esset, auctorem vulneris ideo damnare.

- 7) Anevrysmata, & varices majores, præcipue interna, tamen & externa per vulnera superficialia non modo aperiri possunt letali eventu, nec declinabili, sed & per ictus obtusos, ut si quis alterum aut simpliciter humi prosterneret, aut pugno pectus, forte haud adeo graviter feriret, ejusmodi varix vel anevrysmata internum facile rumpi, mortemque subito causari potest.

Inscius percussor certe non tenebitur de hoc effectu, quem prævidere non poterat, & qui *cum gradu illatae læsionis* nullam habet proportionem. Sin autem vulnerans gladium v. c. tam profunde adegisset, ut arteria, vel vena illa major etiam
aper-

aperiri potuisset, istud extraordinarium in læso omnino vulnerantem non excusabit.

- 8) Cranium pertenuē, forte post trepanationes tale. „So wird ein Mensch, ait de HALLER *) nach der Trepanation, weil er an der trepanirten Stelle statt eines wahren Knochens nur eine Art von Callus bekommt, durch einen leichten Schlag mit einem Stoke tödlich verletzt werden können.

Eadem, quæ ad n. 7. etiam hic applicentur, additis: Si percussor scivisset, trepanum læso haud ita pridem applicatum fuisse, eum magis gravari.

- 9) Cranium, aliaque ossa carie syphilitica alia-ve osteocachexia fragilia, levi ictu franguntur, eventu, pro re nata, inevitabiliter letali.

Repeto, quæ ad n. 7. & 8. dicta sunt.

- 10) Vasa umbilicalia patula ac sanguine scatentia **)

Hæc circumstantia vulneratorem ut plurimum latebit, adeoque & effectus vulneris in eam.

- 11) Vomicae, aliaque apostemata interna clausa, hæctenus ægrum forte vix gravantia.

F

Hæc

*) Vorlesungen über die gerichtliche Arzneywissenschaft. I. B. 2. S. 384.

**) BOHN l. c. 86.

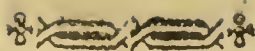
Hæc se habent ut anevrysmata hoc respectu n. 7. Quid autem, si vomica profundius sita, vulnere, adeoque profundo aperiretur? Hoc casu mors certe inevitabiliter non sequetur, cum pus partim per vulnus apertum effluere possit, partim empyema producturum sit; dein, si quoque mors repentina per suffocationem sequeretur, ejusmodi vulnus, si quidem nullum vas sanguiferum majus ab eo læsum fuerit, propositas regulas sequi censemus.

- 12) Morbi graves, licet chronici, ut æger forte in publicum prodire possit, ut phthisis &c. quorsum & debilitas eorum, qui é gravi morbo convalescunt.

Hi læsionibus etiam minus gravibus succumbent.

Lædens, si statum debilem læsi scivit, ut fere scire potuit, eumque nihilominus aggressus est, & vulneravit, aliove modo læsit, tenebitur de consequentiis.

- 13) Cacochymia scorbutica, syphilitica, carcinomatosa, (quorsum & ipsa carcinomata occulta) biliosa, & quæcunque alia, *quatenus* ad finistrum læsionis eventum concurrit, huc trahenda est.

De his ZACCHIAS *) „Ex statu vulnerati, præcedente vulnus, accipitur conjectura majoris vel minoris periculi. Quæ enim vulnera in corporibus fiunt & morboſis & cacoſymis, in convaleſcentibus, valetudinariis, vel morbis de facili obnoxiis, & hujusmodi perſonis magis absque dubio periculosa; & idcirco prudenter Jurisconſulti voluerunt vulnerantem infirmum, ſi ille deſcedebat, teneri de homicidio, etiam vulnere non exiſtente mortali. — Dato enim, quod vulnus non mortale poſſit fieri mortale ex corporis impuritate ipſius vulnerati, videtur vulnerans deſiſſe proximam cauſſam morti, ut in caſu, de quo Manardus, L. VI. Ep. I. in quo cum ſuperaverat vulnerato duobus vulneribus læſo, non quidem mortaliter, ut ipſe probat, eryſipelas, ob corporis impuritatem, mortuus eſt decima quarta; & cum unusquiſque huic periculo ſubjici poſſit, nempe corporis impuritati, non videtur ullo modo excuſandus vulnerans, maxime ſi deliberato animo occidendi vulneraſſe conſtat, ſi vulneribus non mortalibus exiſtentibus, vulneratus ex corporis impuritate decedat, ex qua tamen, absque exceptione vulnorum non deceſſiſſet; nam qui cauſam damni dat, damnum feciſſe videtur, ut ipſis Ju-

F 2

„ris-

*) l. c. Qu. II. n. 32.

„risconsultis notissimum est; quibus hæc deciden-
„da relinquuntur, non enim sunt undequaque á
„dubio exempta. —

Cui autem BOHNIUS non adstipulatur *) &
ejusmodi vulnera potius ad non letalia refert. Vi-
demus ergo, neglectum hujus nostræ distinctionis
logomachias & confusiones parere, & contra, casus
ejusmodi facillime secundum eam decidi posse: Sci-
licet si vulnerans novisset cacochymicam adversarii
constitutionem, eumque tamen vulnerasset, *eventus*
inevitabiliter letali, quod autem in hisce difficile
evictu est, tum teneretur de homicidio, sin secus,
non tenebitur.

14) Systema nervosum nimis sensibile. Sic van
SWIETEN **) ait: „Multi homines adeo fa-
„cile irritabile habent totum systema nervo-
„sum, ut levissima de causâ spasma, tetano,
„similibusque malis corripiantur. — Annon
„admodum probabile videtur, etiam á levi
„vulnere in talibus hominibus gravissima
„symptomata, imo mortem ipsam produci
„posse? An mors secuta tunc soli vulnere ut
„causæ adscribi debet?

Respon-

*) l. c. p. 106.

**) Comment. ad aphor. 172.

Respondendum est ad hanc quæstionem, vulneri mors debet adscribi, sed ex necessitate individuali, & quoad imputationem judicandum ut n. 13. quamvis hi casus difficillime judicantur, & facile nimium extenduntur. *Manifesta* itaque sensibilitas & irritabilitas morboſa adeste debet.

- 15) Anæmia, quomodocunque inducta. Levis nempe hæmorrhagia talem, inopia sanguinis jam laborantem, necare potest.

Recurrit iterum idem iudicium, ac n. 7.

- 16) Polypus cordis. Qui hoc laborat, febri vulnerariæ, aliisque ex vulnere procedentibus symptomatibus celerrime succumbere potest; Vulnerans heic facilem ignorantia suæ fidem reperiet: Bene autem notandum, verum polypum esse debere, non tantum congruatum & in funes cohærentem sanguinem, qualis in permultis demortuis deprehenditur.

- 17) Cæcitas. Cæcus in rivum, lacum non profundum pulsus in eo mergetur & suffocabitur, cum modum emergendi non videat, ad præcipitia, scalas altas deduci, præceps dari, vel & dolose progredi iussus delabi & mortem invenire, nec non aliis magnis & inevitabilibus periculis expositus mille modis necari potest.

In hoc exemplo maxime apparet justitia vel injustitia imputationis: Novi quendam Nobilem, qui etsi cæcus, domum suam hortumque adeo penitus nescit, ut sine duce cum hospitibus ambulare, quin iis varia præmonstrare possit, & sic insecios decipiet, ut jurarent, eum, si non clarissime videre, tamen certe cæcum non esse: Hæc allego, ut possibilitas ignorantiae de cæcitate alterius elucescat; qui itaque hominem, quem cæcum non reputat, ejusmodi periculo inscius exponeret, cæcus autem illud revera incurrens mortem in eo inveniret, quis homicidii istum reum censeret? Contra, si quis cæcum, quem ut talem novit, modo quodam supra dicto vita privat, omnino tenebitur de homicidio, forte dolosissimo.

18) Surditas. Surdus pariter equo, curru, celerissime vecto everti, aliisque periculis, quales exponi potest.

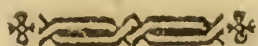
Valeat hic idem judicium, ac de cæco.

19) Clauditas, impotentia currendi.

In varia discrimina hujusmodi homines præ aliis induci possunt, é quibus evadendi impares indeclinabile fatum experiuntur.

Auctor ejusmodi eventus considerandus erit, ac
n. 17.

20) Ni-

20) Nimia corporis obesitas.

Convenit hæc ratione periculorum, & judicii cum
17 & 19.

21) Graviditas.

Notum est, gravidam, ictibus, verberibus, calcitracione, aliove rudi modo male mulctatam abortui, metritidi, rupturæ uteri, hæmorrhagiis, & sic vitæ periculo exponi:

Fac itaque, talem mori ex læsionibus ejusmodi illatis, & patratores scivisse, se gravidam lædere, tenebitur omnino de ista morte violenta: Sin autem foeminam gravidam esse non sciverit, tenebitur tantum de læsione.

22) Denique ætas, & primum quidem infantilis:

Tenerum infantem vi mechanica vel alia, quam adultus non curaret, occidi posse, in aprico est, maxime, cum ea nondum clausæ fontanellæ applicatur.

Alapam, quæ tenerum infantem necat, infligens excusari non poterit, cum scire debuerit, & potuerit, mortem subsequi eam posse.

Sic & senex decrepitus facilius pessum datur, quam robustus juvenis. Vulnerans vel laedens in hoc pariter non habebit, quod eum excuset, nisi

laesionem tantummodo individualiter letalem scilicet ex senio talem inflixerit: Rari enim erunt casus, ubi quis cum aliqua veri specie dicere posset, se ignorasse aetatem provec̃tam senis, quem laeferat.

Huc quoque pertinet expositio, & derelictio sine cura, utpote ex qua tener infans omnino perire potest & peribit. NETTELBLADT requirit adhuc, ut desint vestigia sollicitudinis matris vitam infantuli conservandi *).

§. 30.

Hisce adjungi possunt pari virtute status quidam alii, naturales quidem, (ut & aetas, graviditas, obesitas, non praeternaturales erant), attamen ita constituti, ut laesio, in istis praecise temporibus & momentis illata mortem, & quidem inevitabiliter arcefferit: Cum enim praesto fuerint ipso laesionis momento, vel & ante illud, non possunt ad accidentia vel supervenientia referri, praesertim & ideo, quod nonnunquam vulneranti imputari queat omnis laesionis effectus, quando quidem statum illum, ad mortem viam sternentem scivit; nunquam autem certo nosse potest ea, quae post laesionem accidere vel non accidere possunt. Sin autem statum istum, de quo sermo est, ignoravit vulnerans, excusan-

*) l. c. §. 27.

cusandus erit, adeoque ejusmodi laesiones, aequipollent etiam ratione imputationis necessario-individualiter letalibus.

§. 31.

Huc pertinent :

1) Ventriculus improbe repletus :

Ictus etiam non gravis regioni gastricae *tum* inflictus, ventriculi, ita expansi rupturam, mortemque inevitabilem causari potest.

Judicandum esse hunc casum ajo, perinde ac nro. 7. §. 29. Scilicet percussor ex hypothese non informatus de ista enormi expansione, cum effectum illum, gradui illati ictus plane non proportionatum praevidere non poterat, adeoque etiam non tenebitur de eo. Sin autem sciverit, tum omnino.

2) Ebrietas.

Nimirum ebrius ex periculis, quibus, (forte dolose) exponitur, sese non extricare potest, adeoque non modo hoc respectu similis erit caeco, & claudio n. 17. & 19. §. 29. sed & ob orgasmum sanguinis majores haemorrhagias, acutiorem febrem patietur, vasa facilius rumpentur in encephalo &c.

Hi

Hi casus iterum decidendi erunt ex ignorantia vel non-ignorantia lædentis de statu læsi.

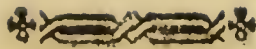
3) Ira enormis.

Cum hæc etiam sine læsione externa hominem necare possit, mirum non est, læsionem, summo-pere irato illatam letalem eventum, arte medica indeclinabilem habere posse: Fatendum est, hos casus complicatissimos esse, & mortem modo soli iræ adscribendam, adeoque vulnus vel læsionem pro non-letali declarandam esse, modo ex perdurante ira post læsionem fieri per accidens letalem, modo vero etiam ut individualiter letalem considerari posse, harumque regulas sequi.

§. 32.

His itaque hætenus deductis & demonstratis neminem facile assensum suum denegaturum fore, spero; Iis, qui magis abs autoritatibus moventur, addo adhuc consensum Ill. HALLERI, quem cum voluptate in nuper editis Vorlesungen über die gerichtliche Arzneiwissenschaft *) reperio, & sic confirmata video, quæ octo novemve abhinc annis hac in re statueram. „Ein Greis oder ein Kind „kan die Gewaltthatigkeiten nicht ertragen, die „ein

*) B. I. 2. S. 385.

„ein Mann von mittlerem Alter ohne Schaden er-
tragen könnte. Die Rechtsgelehrten widerspre-
chen sich aber in dieser Sache selbst, und ge-
woöhnlich behandeln sie die Verbrecher gelinder,
als diejenigen, welche sie als tödlich verwundet
betrachten (*obscurum quidem*)! Man kan aber
fragen, ob das eine gültige Entschädigung sey,
wenn z. E. einer ein Kind schlaegt, *und weifs,*
dass er ein Kind schlaegt, und weifs, dass es den
Streich nicht ertragen kan. Wenn aber eine un-
bekannte Schwäche sich bey dem Verwundeten
findet, oder das gebrauchte Werkzeug ungeschickt
zum Todtschlagen ist, alsdenn kan jene Entschul-
digung mit einiger Wahrscheinlichkeit angebracht
werden.,,

§. 33.

Jureconfulti ergo ejusmodi opprobria, qualia
HALLER affert, de contradictione melius evitare
non poterunt, nisi fixis certisque principiis, cum
debitis distinctionibus, pariter fixis sese addicendo:
Nec vero omnes exprobrationem illam tangere pro-
bat Inclyta Nostra Facultas Juridica Tubingensis,
quam in ejusmodi casibus de quibus hactenus egi-
mus, sententias dedisse, nostris his principiis con-
formes, scio: Danturque adeo læsiones absolute-le-
tales, animo nocendi illatæ, tamen ordinariam pœ-
nam

nam homicidii non promerentes. Posset & quis mortem, ejusmodi læsiones consequentem, morbo vel statui præternaturali læsi potius adscribere, adeoque ex hoc capite lædentem excusare, læsionemque pro non-letali declarare.

§. 34.

Læsiō non necessario letalis §. 18. nihilominus letalem eventum nancisci potest, accedentibus post eam feralibus circumstantiis, sine quibus fauciatus probabiliter evasisset: Quod si fit, læsiō audit per accidens letalis: His ergo in casibus mors evenit ex causis, quæ ex vulnere vel læsione non necessario dependent.

§. 35.

Funestæ hæ circumstantiæ aut in læso ipso, aut extra illum positæ sunt.

§. 36.

Læsus quandoque ipse sibi fatum properat, cum

- 1) medicamenta necessaria respuit,
- 2) si chirurgica auxilia forte dolorifica renuit, ductus timore, mollitie, aliisve causis.
- 3) Cum diætæ errores graves committit, monitis neglectis, sive gulæ studens, sive aëri justo calidi

calidiori vel frigidiori se exponens, five veneri litans, five pathematibus animi obtemperans, ut iræ, odio forte in auctorem læsionis, metui & anxio timori, vel & si nostalgia simul laboraret.

- 4) Si pro natura læsionis contra monita medica multum loquitur, clamat, sese valde jactitat, &c.
- 5) Si apparatus chirurgicum ex ira, impatientia, mollitie solvit.

Quæ omnes & singulæ circumstantiæ, cum ab autore læsionis non dependeant, huic imputari nequeunt, sed potius eum excusant.

§. 37.

Multiplicis naturae quoque sunt circumstantiæ extra læsum positæ, quæ mortem arcessere possent quæ aliâs non subsecuta fuisset: Adfunt illæ aut tempore ipso læsionis, aut postea durante morbo accedunt.

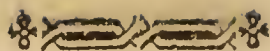
§. 38.

Ad prius genus pertinent:

- 1) Defectus auxiliorum medicorum, & chirurgicorum, ex injuria temporis, viae, loci, aliave, ut interim læsus pereat, non periturus, si maturum auxilium præstitum fuisset.

Quæ-

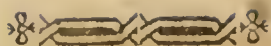

Quaeritur, an ejusmodi vulnus per accidens hocce letale, vulneranti in totum an in tantum imputari debeat? Recurrere puto iudicium, quod ad laesiones individualiter letales ferri debere contendit; scilicet, si vulnerans defectum auxilii, saltem impossibilitatem maturi auxilii scivit, vel scire debuit & potuit, tenebitur de effectibus, cum hi sub illa hypothefi necessario sequantur, adeoque laesio necessario-letalis, (dantur enim etiam necessitates hypotheticae), evadat. Posset enim & hic dolus subesse, ut si quis alterum in silvam, in desertum secum duceret, eique tantum chirurgorum more venas brachiorum secaret, huic moriendum foret ex vulneribus aliâs plane non letalibus, & tamen patrator omnem mortis culpam ferret. Est quoque haec mens Jctorum; Exempla aliqua, rem apprimè illustrantia, (alio licet sensu), affert DANIEL*) „Cajum ponamus, ait, Sempronium ex ponte de-
„jicere, ut hic submersus aqua pereat. Num in-
„de excusari poterit Cajus, quod Sempronius non
„fuiſſet mortuus, si adfuiſſet adminiculum, aut si
„obesus, vel senex, aqua levior, aut artem natan-
„di non ignorans, natasset, aut si adfuiſſent, qui
„dejectum excepissent, aut quod in vitam revocari
„potuiſſet, si mox ex aqua extracto remedia con-
„grua

*) l. c. §. 15 & 16.

„grua adhibita fuissent, quum his adjuti, hodie
„haud pauci in vitam redeant? Sed ea omnia sunt
„accidentia. — Porro funiculi umbilicalis deliga-
„tio omiſſa in vivo infante, nuper nato, per hae-
„morrhagiam mortem inducit, quam prodit *νε-
„μεαγγελια*, in cadavere reperiunda. Infans tum di-
„citur haemorrhagia mortuus eſſe, & letale eſt vul-
„nus, quod mortis cauſſam ſiſtit. Sed ſecundum
„medicinæ legalis ſcriptores pleroſque letale dici
„nequit. Neque enim mortem ea praeſebet ratione,
„qua absolute letalia vulnera necare dicuntur: ne-
„que unum, ſed ſexcenta exſtant exempla, mor-
„tem ex funiculo umbilicali poſſe averti: quorum
„utrumque efficeret, ut vulnus diceretur per acci-
„dens letale. Et ſi adfuisset obſtetrix, quae funi-
„culum deligaſſet, haemorrhagia, hinc mors averti
„potuiſſet. Nonne vero omnis iudex, idque merito,
„matrem, ſi de induſtria funiculum reſecans, eo
„eventu deligationem omiſerit, ut induceretur *αυαι-
„μια*, infanticidam eſſe edicet, capitisque damna-
„bit? Nec tamen medicina legalis tum ſuggerit ar-
„gumentum, immo, abſolvendam eſſe matrem, ſua-
„det. — Quod poſterius non ita ſe habet, & ſi
apud hunc illumve haec abſurda, & apud nos cer-
te non adoptata theſis reperiretur, non niſi neceſſi-
tatem illius diſtinctionis demonſtraret, an ſcilicet
quis

quis defectum auxilii sciverit nec ne? Pone enim, matrem, quae funiculum reseçavit, tradere infantem obstetrici, ut deliget, hanc autem quavis ex causa deligationem omittere, vel male applicare, ut letalis haemorrhagia sequatur, iudex matrem certe damnare non poterit.

- 2) Auxilia inepta, insufficientia, forte nociva, ex imperitia, ignorantia, timiditate Medici vel Chirurgi, mox post laesionem datam applicita.

His in casibus excusabitur laedens, nisi quidem certo noverit, prout id in vicis minoribus, remotis, aliisque accidere potest, auxilium non nisi ab imperito ejusmodi homine peti posse, utpote quod vulnerantem magis gravaret.

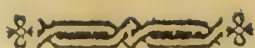
- 3) Injuria loci & temporis, ut si tempore laesionis pluvia, grando, nives, magnum frigus, calor excedens, paludosa terra laesum inique affecerint.

Judicium quoad imputationem erit, ut ad n. 1.

§. 39.

Ad posterius genus §. 37. spectant:

- 1) Medela sinistra: Cum Medicus vel Chirurgus ex ignorantia, imperitia, ruditate, negligentia,

tia, temeritate, timiditate, vel ob defectum aptorum instrumentorum *), vel vitiosam horum qualitatem *debita* auxilia non fert, quæ ad sanationem læsi requirebantur.

- 2) Si, quod fieri solet, adstantes Medicum & chirurgum impediunt, quo minus officio suo fungi possit.
- 3) Si remedia inepta, nociva à quocunque applicantur.
- 4) Si prava diæta ægro inscio conceditur.
- 5) Aëris nimium frigus, ex inopportunitate loci non corrigendum.
- 6) Nimius ejusdem calor.
- 7) Aliæ pravæ aëris qualitates, sive endemiæ, sive epidemiæ, (quanquam genius epidemicus etiam aliis à causis pendeat), sive plane locales, ut si æger in angustum nosocomium, ægris nimis repletum fertur.
- 8) Si saucius longinquum iter facere coactus est.

9) Si

*) Exemplum habet Scultetus Obs. Chir. 9.

- 9) Si multum turbatur, somnus ipsi non conceditur, si pathemata vehementia in eo excitantur.

Hi casus omnes excusare solent vulnerantem, & magis, quam accidentia §. 38. Verumtamen, si illos aut prævidere potuit, vel aliquid ad eos contulit, magis gravabitur, cum & in his ipsis dolus subesse possit.

§. 40.

Sic ergo nec omnes necessario-letales læsiones dolo inflictæ directe damnant, nec omnes non necessario letales directe absolvunt.

C A P. IV.

De Letalitate in specie, sive de læsionibus letalibus.

§. I.

Jam monui, non bene enunciari posse, an hæ vel illæ læsiones in abstracto consideratæ ad hanc vel illam classem, an ad letales, an ad non letales, an ad necessario-letales, an secus? referri debeant, paucissimis exceptis, ut perfossione cordis, truncatione capitis, concisione in frustra & ejusmodi, quæ omnino semper & ubique ad necessario letales læsiones pertinent, sed potius singuli casus in concreto & individuo spectari debent, ut judicari queat,

queat, quid & quantum data læsio, vel data læsiones ad destructionem vitæ conferre potuerint & debuerint?

§. 2.

Quod iudicium ut ferri queat, opus est ideâ vitæ, & necessariarum ad ejus continuationem conditionum.

§. 3.

Vita hominis, vel potius usus vitæ consistit in exercitio functionum animæ, sensuum & motuum spontaneorum.

§. 4.

Hoc requirit & supponit integritatem cerebri & nervorum, & quidquid ad hoc systema pertinet.

§. 5.

Functio cerebri & nervorum supponit liberum & completum circulum sanguinis, qui iterum continuatam respirationem supponit.

Priores functiones in scholis audiunt animales, posteriores vitales, quod sine iis, jugiter continuatis vita subsistere nequeat.

Verum & hæc suo modo dependent à sic dictis naturalibus functionibus, scilicet digestionem & assimilationem alimentorum, chyli præparationem, & mixtionem cum sanguine, sanguificationem, nutritionem partium solidarum, secretionem humorum, excretionibus necessariis.

Omnes ergo læsiones, unam alteramve harum functionum vehementer perturbantes, diutius justo suspendentes, vel & plane tollentes, causæ mortis certæ fiunt, quæ pro natura sublata functionis aut subitanea, aut cita, aut denique lenta est, quæ postrema vero æque certa & inevitabilis esse potest, ac quidem citissima.

§. 6.

Male agunt, qui læsiones & vulnera respectu damni, quod inferre possunt, dividunt in vulnera capitis, thoracis, abdominis &c. cum evidens sit, caput sæpissime innoxie vulnerari, aliis vero in casibus letaliter, & sic porro. Nec gradus quasi vulnerationum statui possunt, cum, ut recte ajunt, vulnera non dentur ad mensuram, & gradus ille determinari vix possit. Nec ex qualitate instrumenti nocentis quid colligi potest, sensu scilicet physico, licet juridico, cum pariter videamus, læsionem letalem per instrumentum, aliàs non mortife-

tiferum, nonnunquam inferri, & vice versa arma letalia sæpe illetalia vulnera infligere.

Sensu juridico, ajo, minime, indifferens esse, quam quis partem percusserit, vel quonam instrumento usus, vel quidnam aliud machinatus fuerit? Hæc enim omnia, etsi dolum directum non semper stricte demonstrent, tamen præsumtionem pro dolo exhibent, & certe, excusationem quoad læsiones individualiter letales, si non tollunt; tamen difficilissimam reddunt, ut v. c. si quis alterius caput malleo gravi percusserit, craniumque diffregerit, tenuitas hujus cranii forte obtinens non excusabit, cum vis, qua malleus adactus est, tanta esse potuerit, ut & fortissimum cranium ei non resistere potuisset. Potuit certe lædens scire, ex suo facto mortem alterius sequi *posse*, adeoque etiam de ejus consequentiis tenebitur; quibus itaque supra allata *) non evertuntur, sed potius confirmantur.

§. 7.

HIPPOCRATES jam vulnera nominavit, quæ θανατωδεσάτα sint, ea nempe, quæ in cerebrum penetrent **). Et iterum alio loco vulnera cerebri,

G 3

me-

*) C. III. §. 25. ff.

**) Προρρητικ. β. p. m. Ed Foes. 98. „των δε ἐν κεφαλῇ τραυματων θανατωδεσάτα μὲν τὰ εἰς τὸν ἐγκεφαλον.

medullæ spinalis, hepatis, diaphragmatis, vesicæ, venæ hæmorrhoidis, cordis pro letalibus declarat *). Sic & CELSUS pro insanabilibus multa enunciat**). „Servari non potest, ait, cui basis cerebri, cui „cor, cui stomachus, cui jecinoris portæ, cui in „spina medulla percussa est; cuique aut pulmo me- „dius, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut „ventriculus, aut renes vulnerati sunt; cuive cir- „ca fauces grandes venæ, vel arteriæ præcisæ sunt.

Haec autem omnia nimis generalia sunt, & mille patiuntur exceptiones, fatendum autem, ut jam §. I. dictum est, perpauca esse, quæ in abstracto ut necessario letalia pronuntiari queant. Attamen dicendum, quaenam læsiones letum afferre soleant? Et si dein in casibus oblati judicium ferri debet, Medicus ex principiis physiologicis, pathologicis, ut & therapeuticis, experientia nixis enuntiabit, an & quatenus læsio, de qua sermo est, leta.

*) Περι νασων. α. p. 447. „ἀποθνήσκει δὲ, ἢν τις ἐγ-
κεφαλὸν τρωθῇ, ἢ ῥαχίτι μυελὸν, ἢ ἥπαρ, ἢ φρε-
νας, ἢ κύστιν, ἢ φλεβὰ ἀῖρμορροῖν, ἢ καρδίην. &
Aphor. VI. 18. „Κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκεφαλὸν,
ἢ καρδίην, ἢ φρενας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν,
ἢ ἥπαρ, θάνατωδες. Sic & Coac. 381.

**) De Medicina L. V. c. 26. n. 2.

letalitatis fuerit? vel quas & quomodo functiones sustulerit, & non potuerit non tollere, ut vitam inde pessumdaret.

Et primum quidem eas laesiones considerabimus, quae per vires & violentias mechanicas inferri possunt & solent, progressuri ad vires nocivas chemicas & physicas, demum ad mixtas.

§. 8.

Integritas cerebri, adeoque & ejus functio laeditur

1) cum id, vel pars ejus destruitur:

Effici hoc potest per omnem vim mechanicam, qua cranium tegens diffringitur. Modus agendi indifferens est, an corpus durum laedens ad cranium, an vero hoc ad illud applicetur. Pertinent itaque huc allisiones ad corpora quaevis dura resistentia, praecipitationes ex alto &c.

Ita fit, ut peregrina corpora dura, acuta, obtusa, ut enses, glandes metallicaе, vitreae, lapides, &c. vel & festucae cranii fracti, quae nonnunquam a lamina interna ossium cranii avulsae, nullo earum vestigio extrinsecus apparente, in cerebri substantiam penetrent, & molle hoc aequè, ac nobile corpus, saltem ex parte destruant. Symptomata, ejusmodi laesionem sequentia, sunt: Stupor,

anaesthesia, coma, aphonia, vomitus vehementes consensuales, diarrhoeae, alvi & urinae incontinentia, febris, convulsiones, & tandem sequitur mors.

§. 9.

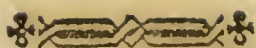
Prostant quidem stupenda exempla laesionum cerebri majorum, sanatarum, etsi magnae portiones cerebri destructae, exemptae, suppuratione consumtae fuerint, quorum aliqua tantum allegabo:

GALENUS *) cerebrum vulneratum saepe sanatum vidit, semelque in Smirna Joniae, vivente adhuc praeceptore Pelope, e vulnere effatu digno. (Hoc itaque, pergit, rarissimum est. Verum autem est, quod magna vulnera, quae HIPPOCRATES consuevit nominare *διακοπας*, afferunt mortem, fatenturque omnes, vulnera cerebri, quae usque ad aliquem ejus ventriculum penetrant, afferre mortem.) NICOLAUS MASSA **) plura profunda cerebri vulnera sanasse se testatur, inter alia unum, quod usque ad os basilare penetraverat, „quod at-
„testatur radius argenteus in vulnere positus, qui
„descendebat usque ad os basilare, ita ut sentire-
„tur percussio facta á radio super osse basilari.

Alia

*) Comment. in Aph. Hipp. VI. 18.

**) apud Marcellum Donatum L. V. c. 4.

Alia ex Nicolo Carpo, Brasavolo, Arcaco, Gemma, Vigone, aliisque affert Idem Marcellus Donatus. Sic & VALLERIOLA *) FERNELIUS **) ejusmodi afferunt, praecipue RHODIUS ***) narrat de slipatore, cui cranium ad nasi radicem diffusum erat, valetudine tamen restituto, & de alio, qui sarissa inter oculos per verticem adacta convaluit; quibus casibus analogus est, quem habet Petit ****) cum glans plumbea per nasum, & utramque partem anteriorem cerebri penetraret, & ad verticem erumperet, vulnerato nihilominus sanato. Nec minus gravia cerebri vulnera sanata invenies in Eph. Naturae Curiosorum *****), apud SCHENKIIUM *****) Petrum de MARCHETTIS †), BORRELLUM ††) FABRICIUM HILDANUM †††) AM-

BRO-

*) Obs. V. 9.

**) De part. morbis & sympt. c. 2.

***) Obs. M. Cent. I. obs 31.

****) Supplement au traité des maladies chirurgicales.

*****) Dec. I. A. 2. Obs. 119. Dec. II. A. 1. obs. 29. A. 3. Obs. 150. Dec. III. A. 1. Obs. 154. Cent. X. obs. 2.

*****) Obs. Med. L. I. Obs. 35. fs.

†) Obs. Med. chirurg. Obs. 1. 2. 3. 4. 5.

††) Cent. I. Obs. 88.

†††) Cent. I. Obs. 13. IV. Obs. 1. 2. 3. V. 44.

BROSIUM PAREUM *) FRANCISCUM SANCHEZ **) BIANCHI ***), WEPFFERUM ****), aliosque. Multum ad faustos ejusmodi eventus conferre videtur amplitudo plagæ, qua cruor & sanies bene evacuari possunt: Ita de HALLER *****). Als ich, ait, „in Tübingen studirte, fiel ein Dachziegel einem „zwölffjährigen Knaben auf den Kopf, und schlug „ihm soviel davon weg, daß er mehr als einer „Faust groß Gehirn dadurch verlor: ohne Zükun- „gen oder andere schlimme Zufälle ward er glük- „lich geheilt. Die Ursache dieses Glückes war, „daß das Gehirn nur an seiner Oberfläche Schaden „gelitten hatte, und der Hirnschalenbruch so groß „war, daß man das gewöhnlich im Gehirn unter „solchen Umständen reichlich erzeugte Eiter be- „quem herausnehmen konnte. „Quin & corpora dura diutissime intra cranium clausa latere possunt, ut globuli sclopetarii minores & minimi *****), laminae cultri, quale exemplum habet Zacutus Lu- sta-

*) L. IX. c. 22. L. XXIV. c. 19.

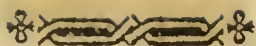
**) Obf. in Oper. p. 375.

***) Hist. hepatis p. 445.

****) De apoplexia.

*****) Vorlesungen über ger. Arzn. I. B. II. S. 415.

*****) Martini 1 Duzend Beobachtungen das Hirn betreffend.

sitanus *), frustulum stili, seu pugiunculi subtilioris, quod fœmina per quinquennium gestaverat sine omni molestia, nisi quod ingruente pluvia caput doleret **).

Quæsitum est exinde, an forte hæc vel illa particula cerebri vel cerebelli præ alia plus vel minus ad vitæ continuationem conferat, qua læsa vel destructa demum fatum inevitabile immineat? Verum docuerunt historiæ medicæ, non esse locum vel particulam cerebri, quæ non aliquando hoc vel illo modo læsa, destructa, præternaturaliter constituta fuerit, salva tamen interim vita.

§. 10.

Hæc omnia autem non impediunt, quo minus in genere vulnera & læsiones cerebri, cerebelli & medullæ spinalis profundiores, sæpe & superficialiæ ita letales pronunciari queant, ut, si in casu aliquo determinato mors subsecuta sit, licet Medicus ac Chirurgus fecerint, quod artis est, nullis auxiliis tam internis quam externis neglectis, mors ut necessaria consequentia læsionis consideranda sit, adeoque læsio necessario - sive universaliter - sive concurrenten-

*) Prax. admir. L. I. Obs. 5.

**) Rhodius C. I. Obs. 32.

currentibus forte singularibus circumstantiis, individualiter letalis dici debeat.

§. 11.

Ejusdem census sunt læsiones illæ substantiæ cerebri, quæ putredinem vel suppurationem non compescendam*) causantur, adeoque pariter, licet serius, inevitabilem mortem conciliant.

§. 12.

Alterum genus læsionum, cerebri functionem turbantium, & tollentium consistit in pressione, in cerebrum agente, absque vera destructione alicujus partis.

Si cranium & meninges, salvo cerebro lædi possent, exinde parum periculi emergeret, verum omnis violentia in cranium agens, sive id diffringens, sive non, forte etiam sine ullis vestigiis externis, vasa sanguifera vel lymphatica intus latentia rumpere potest: Fit sæpenumero, ut dura meninx a superficie interna cranii solvatur, & hiet, exinde vasa nectentia lacerantur, unde sanguis, vel lympa, vel uterque liquorum effunditur aut cranium inter & meninges, aut inter has ipsas, aut denique, profundioribus vasis ruptis in ventriculos

*) Bilguer Chir. Wahrnehmungen. f. 39.

culos cerebri, aut in profundum ad basin ejusdem. Fit quoque, maxime post contusiones & inflammationes meningis, ut pus generetur, & non modo per pressionem, sed & irritationem noxiam in cerebrum agat.

Omnia hæc fluida extravasata ut corpora peregrina considerari possunt, quorum pressio continua in cerebrum, vel & irritatio & sepsis non potest non mortem inferre.

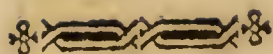
Effusus cruor non nunquam etiam resorbetur, cerebrumque iterum liberatur: Faustus hic eventus opus est naturæ, per artem suffultæ; dein etiam permultæ prostant observationes, docentes, cruorem extravasatum per vulnera cranii, quæ si non adsunt, arte ope trepani fiunt, feliciter extrahi, ægrumque salvari posse. Quodsi ergo post mortem ejusmodi hominis eo extravasatum in ejusmodi locis reperitur, e quibus prævia trepanatione facile expurgari potuisset, trepanum autem non adhibitum fuit, læsio pro letali per accidens declaranda est, sin autem omnia artis auxilia probe applicita fuerunt, læsusque tamen mortuus est, non dubitandum, læsionem necessario-letalem fuisse.

§. 13.

Dantur omnino casus complicati, in quibus difficillime judices, an Medico & Chirurgo negligentia imputari possit, ut:

Si

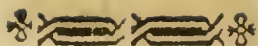
Si læsus nimis cito decedat, antequam apparatus chirurgicus applicari potuit, (de quo supra).

Si nulla plane signa adfunt, trepani applicationem suadentia, v. g. si contingat, quendam remotis arbitris, seu nemine vidente, percuti, ut sine sensu & motu mutus concidat, & sine omni rationis usu percussus reperiatur, nullumque vulnus aut tumor, vel simile quid compareat, ex quo violentiam quandam externam, hæc symptomata letalia producentem, liceat, concludere, hinc nec æger, nec alius quispiam percussionem innuere possit *).

Si ex minimis fissuris crânii præsertim talibus, quæ in futuram aliquam incidunt, extravasatio orta fuerit, illæ autem in oculos non incidunt, adeoque locus, ubi trepanum applicari debeat, non patet.

Si extravasatio procedit ex contrafissuris, eadem adest difficultas. Si æger post læsionem bene se habet, adeoque nulla liquoris, cerebrum prementis suspicio movetur, vel & si instrumentum lædens exile, illique effectui producendo impar iudicatum fuerit. In his ergo, an & quid Chirurgus vel Medico imputandum sit, non ita facile determinari

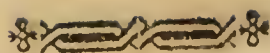
*) BOHN l. c. p. 209.

minari potest: Si enim externa læsio nulla animadvertitur, nec ullum indicium apparet, ubi trepanum applicari debeat, præstat, ait, RICHTERUS *) à trepanatione abstinere: Quodsi autem signa extravasati cruoris adsint, ut symptomata successive graviora, melius tamen est, anceps tentare remedium, quam nullum, adeoque trepanum applicare, etsi de loco ubi? non ita certo constet. Sin vero aliquoties sine fructu trepanum applicitum fuerit, pluries id adhuc repetere non conveniet, ne Chirurgus occidisse videatur, quem servare non potuerat. Licet enim trepanatio per se operatio haud adeo gravis sit, suadent tamen plura, præsertim accessus aëris, eam haud vilipendendam esse: Fuerunt quidem, qui septies eam perforationem cum fructu passi sunt **): quin memorabilius est exemplum Philippi Nassavii „qui equo exciderat obverso in „palum capite, postquam terebratio aliquoties in „osse frontis atque alibi frustra facta esset, visum „fuit trepanum etiam posteriori capitis ossi admo- „vere, si forte repulso vas quoddam sanguiferum „ibidem ruptum fuisset. Quod ita se habere comper- „tum: ac post *vigesimam septimam* demum perforatio- „nem

*) Chir. Bibl. I. 2. S. 95.

**) Scultetus l. c. Obs. 7. & Glandorpins spec. Chir. Obs. 3.

„nem manifestavit se in occipite sanguis coagula-
 „tus. Dicitur Dominus aliquando acum comato-
 „riam argenteam per utramque perforati cranii
 „partem trans mittebat, videntibus id ipsum amicis,
 „qui vulneris obligationi intererant. Ipse tamen
 „fatis feliciter fuit sanatus, valetudinemque ac in-
 „genium conservavit integrum, vixitque multos
 „annos postea, ita etiam, ut vini haustum majore,
 „rem, salvo mentis sanæ usu, ferre posset. *).

Quodsi ergo in ejusmodi casu & Medicus rite
 egit, & Chirurgus artis suæ auxilia incassum ex-
 hauserit & læsus tamen moritur, tum sic oborta le-
 talitas necessaria infortunio potius, quam negligenti-
 æ tribuenda erit, cæterisque paribus omnis excu-
 satio lædenti denegari vix poterit.

§. 14.

Hujus census, nulla vero excusatione locum
 habente quoque sunt ii casus, cum cruor ex-
 travasatus in profundo cerebri hæret, vel si ad
 basin cranii defluxit, unde, etiam aperto cranio,
 nulla encheiresi extrahi & exhaustiri potuit.

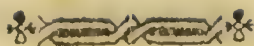
§. 15.

Nec non ii, cum sanguis picæ spissitudinis
 nec eximi, nec, ob loci inopportunitatem dilui &
 elici poterat **).

§. 16.

*) Stalpart van der Wiel Obs. Cent. I. Obs. 8.

**) Bohn. I, c. p. 216.

§. 16.

Vasa cerebri, five venosa, five arteriosa notabiliora, rupta, ita, ut profluvium sanguinis jure ex iis cohiberi non queat, necessario letum inferrent: Etenim, si quoque cruorem extravasatum exhaurias, novus semper succedet. Attamen bene notandum, & Medicum & Chirurgum quoad reliqua artis auxilia nihil negligere debuisse, cum teste HASSELBERG, vel potius RICHTERO *) etiam hæmorrhagiæ hæ internæ remediis aptis cedant: „Unter den zertheilenden Mitteln (des extravasirten Blutes) ait, verdienen blos kalte Bähungen, „widerholte Aderlässe, und fortgesetzte Purgirmittel „Zutrauen; *diese Mittel stillen nicht allein die innere Blutung, wenn sie noch fortdauert, sondern „zertheilen auch die bereits ergossene Feuchtigkeiten.*

§. 17.

Læsiones, quæ cranii suturas dehiscere faciunt, cerebrum quasi distrahere videntur, & cum reparatio impossibilis sit, necessario letales sunt, prout & observavit PORT **). Novimus quidem in hydro-

*) Chir. Bibl. VIII. S. 257.

**) On the Wounds of the Head.

drocephalo, cum juniores infantes corripit, futuras quoque discedere, superstiti vita per menses & annos: Verum hic plane alia ratio est. Quid autem de spontaneis illis discessionibus futurarum statuendum sit, de quibus multi auctores observationes afferunt, non ita proum est: Sic liber Hippocraticus *) & AETIUS **), cerebrum inflammatum ita intumescere ajunt, ut etiam futurae capitis disparentur. Quod idem & affirmat PAULUS AEGINETA ***). FABRICIUS HILDANUS pariter observationes affert, singulare hoc phaenomenon attestantes ****) aliique idem testantur, quin frequens esse in Hibernia, ut capitis ossa a se discedant, & notabili spatio dehiscant, praecipue in coronali futura, sed & quandoque in sagittali, idque a caeca ac interna causa, absque ulla externa occasione aut violentia, narrat BOOTIUS †). Quae vero omnia magna ex parte fabulosa videntur, ut & observatio Stalparti van der Wiel ††) multum dubii relinquit.

§. 18.

*) De morbis popul. VII.

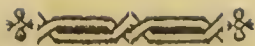
**) Tetr. II. Serm. II. c. 25.

***) L. III. c. 7.

****) Obs. C. I. obs. I. & Cent. II. obs. 7.

†) Obs. de effectibus omiffis cap. 5.

††) Cent. I. obs. I.

§. 18.

Ad læsiones , per pressionem in cerebrum agentes pertinet & quodammodo strangulatio. Hæc violentia , sive manu, sive fune peragatur, comprimit venas jugulares, sanguini ex cerebro revehendo destinatas: Hic itaque in vasis cerebri accumulatur, quæ exinde valde distenduntur, forte rumpuntur, unde pressio ista vehemens letalis in cerebrum nascitur. Vestigia strangulationis plerumque in collo externo apparent, dum excoriationses, fugillationes violentiam ibi peractam testantur: Vasa cerebri summopere distenta, sanguine turgida, forte rupta, & cruor effusus deprehenduntur. Quodsi ergo homo ex tali violentia moriatur, omnibus auxiliis, etiam sectione venæ jugularis in cassum applicitis, ista pro necessario letali declaranda est,

§. 19,

Huc quoque læsiones medullæ spinalis trahendæ sunt: Quodsi hæc prope cerebrum, ubi vertebrae colli continentur, quovis modo læditur, vel premitur, sive per instrumentum lædens, sive per festucas, a vertebra avulsas, sive per cruorem extravasatum, sive per luxatas vertebrae, mors subito & inevitabiliter sequi solet. Attamen hæc læsiones non adeo necessariae letalitatis dici possunt,

quin pressio ejusmodi quandoque iterum tolli, ægerque salvari possit: Non ita pridem fœmina, sarcinam ligni capite portans, labitur, ipsamque cervicem luxat, & paraplegia perfecta subito corripitur. Chirurgus advocatus dextre luxationem reponit, & fœmina plenarie postea sanitati restituta est. Si eadem locis aliis læditur, præsertim vertebrae simul fractis, insanabilis paraplegia oritur, lentam quidem, sed certam mortem inducens.

Generalis hic iterum recurrit regula; si nempe post talem læsionem omnia artis auxilia frustra exhausta fuerunt, læsio erat necessario-letalis, quocum etiam collimat de HALLER *).

§. 20.

Cerebrum etiam per solam vehementiorem concussionem absque vera læsione in functionibus suis valdopere turbari potest. Lapsus, ictus, alapa ita agere queunt: Ea concussio modo cum aliis forte minus notabilibus læsionibus juncta est, modo etiam absque læsionis vestigio manifesto subito necat: Si subito necat, probabile est, medullam cerebri per eam in motus spasmus analogos raptam, & sic apoplexiam ortam esse: si lentius occidit, præce-

*) Vorlesungen über ger. A. 1. B. II. 418.

præcedit atonia tam ipsius medullæ, quam vasorum cerebri, quam sæpe suppuratio sequitur. Jam Hippocrates eam cognovit, dum percussionem vulnerationi opponit *).

Ejusmodi læsio letalis sequitur iterum regulas generales, verumtamen, cum ex simplici alapa quis mortuus est, durum certe videtur, auctorem ideo capitis damnare: Dispiciendum potius, annon forte latens apostema, vasa varicosa, hydatides, data hac occasione rupta fuerint, annon cranium nimis tenue, systema nervosum nimis sensibile individualiter letalem læsionem effecerint.

§. 21.

Permultæ observationes docent, læsiones capitis vel potius cerebri semper periculosas & subdolas esse: Ejusmodi læsus levissime ægrotare, quin plenarie restitutus videri, omnibusque suis negotiis fungi, & nihilominus post menses plures ex improvise mori potest, & quidem ita, ut hæc certissima sequela læsionis olim acceptæ sit. Reperiuntur tum in cerebro festucæ latentes, cruor, pus, sanies &c.

H 3

Inter

*) Περι νερων. B. α. ἢν ἐγκεφαλὸς σπασθῇ τε καὶ πο-
νεσθῇ πληγεντος, ἢν δὲ τραπῇ. Cfr. Horatius Au-
genius Epist. T. I. L. 9. Ep. 2.

Inter exstantiores observationes huc pertinentes plures habet BILGUER *) alias SCULTETUS **), FONTANUS ***), AUDOUX ****).

Ejusmodi læsiones pro re nata, pro eo, tan per accidens contigerint, nec ne, jam ad necessario-jam ad non necessario-letales referendæ sunt.

§. 22.

Ex hoc lento mortis pede, quem etiam aliis in læsionibus observamus, evidenter patet, in judicanda letalitate, etiam inevitabili & necessaria, ad dies sic dictos criticos plane non respiciendum esse; cujus etiam sententiæ est HALLERUS *****). „Eigentlich gibt es bey Wunden und Wundfiebern, was auch andere meynen, keine kritische Tage. Oft stirbt ein Kranker an einer Wunde, wann er auch über hundert Tage gelebt hat., Ex natura læsionum patet, aliquem etiam letaliter læsum diu supereffe posse, & e contrario aliam læsionem per accidens tantum letalem celeriter necare posse.

Hoc

*) Chirurg. Wahrnehmungen.

**) l. c. obs. 8. 19.

***) L. I.

****) Journal de Medec. & Chirurg. T. 32.

*****) l. c. I. B. 2. S. 345.

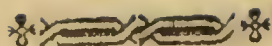

Hoc unum in diutius superviventibus notandum, multiplicem dari occasionem excusationis, quam Defensor arripere possit, ex eo, quod forte aut aeger, aut medentes, aut adstantes, aut denique aliud quid aegrum ambiens quomodocunque statum ejus in pejorem verterit, adeoque ad mortem aliquid contulerit, ita, ut non omnis seu integra mortis causa laesioni ejusque auctori adscribenda sit, haecque per accidens letalis facile haberi possit. Haec vero Judicis attentione digna non sunt, nisi quidem etiam certa, demonstrata, & à simplicis asserti vanitate aliena fuerint.

§. 23.

Ipsorum nervorum laesiones pariter mortem inferre possunt: Nervi majores, etsi non immediate ad organa vitalia pertineant, si laeduntur, praesertim si punguntur, vel semi saucii fiunt, oriuntur violenti spasmī, convulsiones, deliquia, mors ipsa. Si nervus ille semi - discissus plenarie discinditur, terrentia ista symptomata cessant, & laesus cum vita in gratiam redire potest.

Quodsi ergo istiusmodi laesionem mors consequitur, nervusque laesus in parte & loco positus est, ad quem cultro chirurgico accessus patet, chirurgus autem discissionem non peregit, laesio pro

letali per accidens habenda erit: Sin autem in loco inaccessso nervus situs sit, vel si discissionem non modo peregerit, sed & reliqua omnia artis auxilia absque fructu in usum vocaverit, erit necessario letalis.

Hoc unum notandum, in hisce systema nervosum nimis sensibile, & quidem individualiter tale subesse posse.

§. 24.

Si mors laesionem ganglii vel plexus nervosi secuta est, omnibus artis auxiliis adhibitis, illa pro necessario letali habenda erit *).

§. 25.

Laesiones partium, magna nervorum copia praeditarum, praecipue earum, qui cum nervis, organorum vitalium antistitibus, notabilem nexum alunt, saepe ex hac ipsa causa mortem inevitabilem inferunt. Vulnus, contusio, nonnunquam simplex percussio earum partium sufficere queunt ad mortem producendam. Eapropter ictus, percussio in scrobiculum sic dictum cordis directa, ventriculum nempe & diaphragma laedens, contusio testiculorum, vulnera horum partium, uteri, leviora vulnera

*) Bohn. l. c. p. 112.

nera cordis, circulum non turbantia, deliquia, convulsiones, mortem arcessere possunt. Qui in pugnis illis Anglicis (boxen) intereunt, huic generi mortis praecipue succumbunt *). Quae omnia secundum regulas generaliores, saepius jam allegatas judicanda sunt.

§. 26.

Experientiae quoque consentaneum est, laesiones tendonum sequi spasmos, convulsiones, & nonnunquam mortem. Quamvis enim tendones non sentiant, ista tamen laesiones hujusmodi consequi possunt: Si laesio tendonem vel tendones plenarie disciplit, nulla periculosa symptomata exinde orientur, si vero ex parte tantum disciplit fuerit, fibrae musculares, quarum continuationes illae fibrae tendineae solutae erant, sese contrahent, adeoque a vicinis connexis fibris muscularibus, omnino sentientibus discessum molientur, id, quod, etsi ipsa secessio non semper succedat **), tamen dolores, spasmos & convulsiones ciebit: Plenaria resectio tendonis semifaucii periculum avertere solet: Quodsi ergo mors ejusmodi laesionem sequitur, iudicium
 leta-

*) Michaëlis Med. pr. Bibl. 1 B.

**) Martini von der Empfindlichkeit der Sehnen.

letalitatis necessariae vel non necessariae nititur iterum possibilitate medicationis, & ejus sive applicatione sive omissione.

§. 27.

Alio adhuc modo patitur systema nervosum, cum vis nervea, vis vitalis exhauritur, sive id fiat per laborem internum, sive alio modo.

Ad istum pertinet inflammatio, quæ omnes fere læsiones sequi solet: Nascitur ex stimulo, quem dolor & impeditus humorum transitus in parte læsa cient. Oritur quoque nonnunquam aliis in locis & partibus, quæ ipsæ quidem non læsæ fuerunt, attamen sive per consensum patiuntur, sive per effusos aliunde humores irritantur; ut si sanguis, bilis, urina, fæces, ex naturalibus suis receptaculis læsis proruunt, & in alias cavitates defluunt, ubi itaque stagnant, stimulant, inflammationique ansam dant. Atqui ad formationem, integrumque tenorem inflammationis multum vis vitalis requiritur, & impenditur: Majoribus inflammationibus accedunt febres, sic dictæ vulnerariae, quæ iterum multum virium absumunt.

§. 28.

Quo major itaque læsio est, quo plures partes simul læsæ, & quo plura vulnera simul inflictæ fuerunt.

fuerunt, vel si læsiones plurium generum concurrunt, quorum singulæ forte mortem non intulissent, si vulnera vexata, partesque multæ laceræ sunt, ut in vulneribus sclopetariis esse solet, eo vehementior erit inflammatio, eo major labor naturæ, & jactura virium, eo præsentius periculum.

Ubi ergo stimuli, inflammationem sustentantes tolli nequeunt, si debita medicatio frustra adhibita fuit, ægerque sic moritur, justum est, datam læsionem pro necessario letali haberi. Sic HEISTERUS *) inquit: Sunt tamen casus quidam, ubi chirurgorum in educendo sanguine studium omne frustraneum aut impossibile est, atque chirurgus culpa neglectæ purgationis tribui jure nequit, sed vulnus potius, qui à cruore purgari non potuit, letale merito pronunciandum, id quod casu evidenti illustratur.

§. 29.

Huc quoque referendæ sunt læsiones 'compositæ, ut: omnis contusio major, fæcellatio, fustigatio, flagellatio, calcitratio, ossium plurium fracturæ & excoriatio. Quod ad priores attinet, signa earum non erunt, nisi sugillationes & forte sanguinis profusiones internæ, quæ autem, ut supra notatum, non

*) Instit. Chirurg. I. p. 50.

non semper demonstrant, an tales læsiones in genere locum habeant, an vivo an mortuo, inflictæ fuerint: Excoriatio sive totalis, sive partialis, ut si integumenta capitis detrahuntur, (scalptio americanorum), per se quidem patet, attamen & hic similia dubia moveri possunt, an operatio hæc crudelis in vivo, an in mortuo peracta fuerit, nisi quidem hoc, ut illud, aliunde cognitum fuerit.

Omnes hæ læsiones omnino mortem ex dictis rationibus causari possunt, & an in casu quodam substrato eam revera, an inevitabiliter, an tantum per accidens causatæ fuerint, ex regulis generalibus sæpissime allegatis dijudicari debet.

§. 30.

Hujus census quoque est suppuratio, quæ pariter, si magna, si diuturna, si cohiberi plane nequit, vires valide absumit, & denique exhaurit: Generales regulæ hic iterum recurrunt.

§. 31.

Sphacelus denique ex inflammatione, læsionis comite, exortus, non modo læsas partes destruit, sed & vicinas trahit, sanguinem putrido fomite inquinat, & celeriter necare solet: Et hîc supra dicta quoad imputationem repetenda.

§. 32.

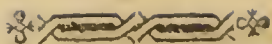
§. 32.

Huc etiam læsiones viscerum in genere, præcipue ventriculi & intestinorum pertinent: Solent quidem aliàs inter læsiones functionum naturalium numerari, verum hæ mortes non ex læsa vel sublata digestionem derivandæ sunt, sed ex inflammatione, læsoque systemate nervoso, cum hæ partes ad eas pertineant, de quibus §. 25 dictum fuit.

§. 33.

Ventriculus præter modo citatas læsiones etiam vulnerationem pati potest: Vulnera etiam leviora, superficialia, in cavum ejus non penetrantia, tamen cruoris effluxum e vasis fauciatis in abdomen causari queunt; Hic itaque stagnabit & putrescet, inflammatio circa vulnus ipsum urgebit, & res omnis soli fere naturæ committi debet: Vulnus autem penetrans præterea contenta ventriculi in cavum abdominis effundet, unde pariter stimulus & inflammatio augebuntur: Perpetuus ventriculi motus quoque vulneris sanationem impedit; Dantur quidem aliqui modi, quibus vulnus ventriculi sanationem admittit: Exiguum vulnus, membranas ventriculi non omnes penetrans, contractione membranarum læsarum claudi, majus fausto eventu ad peritonæum agglutinari potest, sive sponte natura,
sive

five auxilio artis: Possibile quoque est, ut pars omenti vulneri interponatur, id infarciat, & sanationi ansam det.

Exempla aliqua memorabiliora sanatorum vulnorum ventriculi exstant apud observatores:

GALENUS aliquando ventriculo vulneratos perfanatos, ait *).

BEKHER historiam hominis descripsit, qui ex incuria cultrum devoravit, facta incisione in ventriculum iterum extractum, salvo homine, qui ideo nomen cultrivori Prussici reportavit, quia scena prope Regiomontium in Prussia agebatur **).

FALLOPIUS vulnera ventriculi non adeo letalia judicat, & mulierem, cui parva glans plumbea ventriculum perforaverat, sanatam allegat ***).

MATTHÆUS CORNAX, & JULIUS ALEXANDRINUS narrant historiam rustici Bohemi, „qui a venatione ictus est venabulo lato in stomachum sub ejus orificio. Vulnus hoc letale & amplum
nulla

*) Comment. ad aph. 18. Sect. VI.

**) Beschreibung des preussischen Messerschlukers, 4. Koenigsberg 1643.

**) Opp. T. II. De vuln. pecul. p. 225.

nulla arte vel consilio solidari potuit, paulatim vero labia vulneris tractu temporis occalluere, ita quod vulneratus supervixerit per annos complures *).

OETHÆUS similia habet de milite robusto, cui chirurgi labia vulnerati ventriculi ad cutem adfuerant **).

STALPARTUS van der Wiel narrat de quodam, cujus ventriculi ima pars ita laesa erat ense, ut, quicquid fere cibi intraret, illico hac efflueret: quod vulnus, intestinorum more, ita consuebatur, ut simul ventris muscoli filo trajicerentur. Fuitque ille hoc modo restitutus ***).

SCHURIGIUS hominem, cui ventriculus & diaphragma fauciata erant, sanavit ****).

Similem casum enarrat SCULTETUS †).

MAURITIUS HOFFMANNUS pariter vulnus ventriculi sanavit. ††).

Duo-

*) v. Schenk Obs. Med. L. III. nro 121.

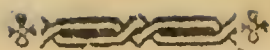
**) ib. Obs. 22.

***) Obs. med. Cent. I. n. 39.

****) Chylologia p. 401.

†) Observ. 47.

††) Ephem. N. C. Cent. IX & X.

Duorum latorum vulnerum ventriculo inflictorum sanationem ex actis anglicanis refert van SWIETEN *).

Sic & COCHLAN, LESSERE, & CARTERAT similes afferunt observationes **)

Quid ergo statuendum de morte, vulnus ventriculi subsecutam? Normam aliam non habemus, nisi quae C. III. §. 20. proposita fuit. Consentientem habemus HALLERUM, qui ita ***): Wenn „nicht ein großer Fehler wider die Regeln der „Kunst in der Cur der Magenwunden begangen „wird, kann man sie unmöglich für etwas anders, „als Wunden von absoluter Tödllichkeit unter vor- „stehenden Bedingungen erkennen. „

§. 34.

Pari fere modo se habent vulnera & laesiones intestinorum: Verum est, multa vulnera abdominis iterum facile sanari, unde plebs ridiculam fovet opinionem, abdomen cavum esse, & ejusmodi vulnera nullum periculum ferre: Verum ea vulnera abdominis, quae tam placide decurrunt, aut plane non (in

*) Comment. ad §. 170.

**) Memoir. de l'acad. de Chir. de Paris I. p. 591. ss.

***) Vorlesungen B. I. 2. S. 465.

in cavum ejus penetrarunt, cum scilicet adeps etiam in macilentis haud exiguae profunditatis adesse soleat, aut, si quoque peritoneum intravit instrumentum vulnerans, lubrica intestina illud evitant, aut, quod fieri solet, vulnera intestinorum ipsorum viribus naturae medicatricibus sanata fuerunt, accedente forte hac illave fausta circumstantia *).

Historia chirurgicalis offert quoque vulnera intestinorum majora sanata, quae non solum in cavum eorum penetraverant, sed & talia, quae integrum tubum percusserant, ita, ut, aut plane nullum damnum, aut anus artificialis restiterit. Aliàs quoque intestina sphacelo correpta ex vulnere aliquo propendentia, arte discissa, & parte corrupta notabili separata, finesque eorum iterum conjuncti fuerunt, successu plane felici. Nihilominus autem vulnera, intestinis inflata, in letum decurrentia, secundum regulas modo allegatas dijudicanda erunt.

Huc quoque pertinet vulneratio oesophagi, dum pro magnitudine vulneris ingesta per id elabuntur, & in partibus vicinis, in quas intrant, stimulum, inflammationem, corruptionem, sphacelum cient.

Pro-

*) Unzer im Arzt. V, B. S. 456.

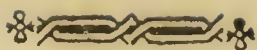
Prostant quidem magnorum œsophagi vulnerum sanationes, à PARÆO, BONACURSIO, PIGRÆO, GARENCEOT, HEVIN *) &c. peractæ, valebunt autem & hîc regulæ generales toties citatæ, cum vulnera œsophagi in locis inaccessis soli fere naturæ committenda sint.

Eodem fere referas læsiones aliorum viscerum, hepatis, lienis, renum, uteri: In ejusmodi casibus in letum decurrentibus, non excusabunt exempla illa, quæ docent, apostemata hepatis fausto successu aperiri, lienem canibus salva vita exscindi, renes exulceratos diu geri, uterumque sectionem caesaream pati posse. Namque exulceratio ipsa hæmorrhagias arcet, in experimentis vasa sanguifera ligabantur, & uterus gravidus sese contrahere, & vasa læsa comprimere poterat. Valent ergo & hic generaliores illæ regulæ.

§. 35.

Vulnera, quæ præter solutionem unitatis, & inde pendentes sequelas alia adhuc nocendi potestate prædita sunt, scilicet venenata, in systema nervosum malignum & sæpe letalem effectum habere solent: Ejusmodi vulnera velocissime inflammantur, pars læsa mirum & insolitum in modum tumet, vulnus

*) Memoires de l'acad. de Chirurg. de Paris Tom I. p. 589.

vulnus livet, & celerrime in sphacelum tendit. Reliqua symptomata pariter multo atrociora sunt, quam quidem natura vulneris simplicis fert.

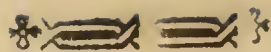
Quodsi ejusmodi læsio mortem causatur, & vulnerans veneficium armorum non ipse indicavit, vel naturam veneficii celavit, vel & Medentes, nil ejusmodi suspicati, reliqua, etsi ordinaria & consueta artis auxilia in usum vocaverunt, pro necessario letali equidem eam declarandam esse existimo.

§. 36.

Secundus ordo generum mortis, ex violentia mechanica concernit ea, quæ ex sublato circulo sanguinis, utpotè ad vitæ continuationem necessario, exoriuntur: Circuitus sanguinis sistitur aut per subtractionem sanguinis tantam, ut reliquus in vasis ad continuandam circulationem non amplius sufficiat, aut per sublationem virium moventium & destructionem necessariorum organorum.

§. 37.

Sanguis deperditur, cum organa, eum continentia, nempe cor vel vasa vulnerantur, seu solutionem continui quovis modo patiuntur: Letalis erit hæc jactura, cum hæmorrhagia indefinenter pergit, nec cohiberi ulla arte potest, sive sanguis

in internum quoddam cavum, five extra corpus profundatur: Illis hæmorrhagias vocant internas, has externas.

§. 38.

Cum cor in perpetuo motu constitutum sit, ejus vulnera, maxime ea, quæ majus vas cordis, vel ipsum cordis cavum aliquod tangunt, hæmorrhagiam non coërcibilem, celerrime necantem producent, prætereaque organon princeps circulationis perdent, (qua de re infra adhuc plura), ideoque necessario letalia erunt.

§. 39.

Idem valet de arteriis, maxime majoribus ex iisdem rationibus, attamen arteriæ non omnes arti & manui inaccessibiles sunt, adeoque harum saltem vulneribus opem ferre poterimus: Omnia autem vulnera arteriarum, quæ propter locum, situm, magnitudinem auxilia chirurgica recusant, jacturam sanguinis vitæque efficient; Hujus census sunt vulnera aortæ, arteriæ pulmonalis, carotidum, subclaviarum, omniumque internarum, ad quas accessus non patet.

Ejusmodi hæmorrhagia etiam ad tempus aliquod cohibita, ligaturis, ustione vel alio modo,
spon-

sponte absque data occasione recurrens, & serius necans, ita tamen, ut ars nullo modo eam cohibere possit, inevitabilem mortem arcessit, & necessario letalis erit. Exemplum illustrans exhibet BOHNIUS *).

Huc trahi quoque debent læsiones, quæ arteriam quidem non ita afficiunt, ut cavum ejus aperiatur, attamen anevrysmata causantur. Hoc serius forte rumpitur, mortemque affert: Ejusdem ergo census erit, si in loco inaccessio positum fuerit: Numerat quoque inter necessario-letales has læsiones DANIEL **). Recurrunt itaque etiam hic regulæ generales, sæpius allegatæ.

§. 40.

Venæ, in quarum cavis sanguis quidem non tam impetuose fertur, quarumque lumina non aperta manent, fauciatæ tamen sanguinem effundunt, nonnunquam aliquo cum impetu: Facilius comprimuntur, quam arteriæ, etiam ideo, quod magis superficiem legant, illæ autem profundius decurrant: Verumtamen multæ sunt, ad quas accessus non datur, ut omnes internæ majores, nimirum venæ pulmonales, cavæ, azygos, jugulares internæ, subclaviæ, vena portarum &c.

*) l. c. p. 275.

**) l. c. §. 108.

Harum ergo vulnera, hæmorrhagiam non coërcibilem, vitæque jacturam causantia, necessario letalia erunt.

§. 41.

Vires, à quibus motus sanguinis progressivus pendent, resident præcipue in corde: Huic etsi vim propriam, insitam tribuant, patet tamen per experimenta, eam originetenus à nervis derivari, quorum itaque læsio cordis motum sufflaminat; simulac ergo nervi intercostales, vagi, &, qui ex his oriuntur, cardiaci ipsi discinduntur, vel lacerantur, motus cordis eo ipso brevi cessabit, morsque ingruet. His, cum nulla medela applicari possit, non nisi necessaria letalitas adscribenda erit.

§. 42.

Destructio organorum, circulationem efficientium, hanc quoque necessario tollet. Hinc vulnera & aliæ cordis læsiones, ut laceratio, contritio, evulsio &c. inter necessario letales pertinent.

§. 43.

Habemus quidem exempla vitæ, læso corde aliquamdiu adhuc protractæ, qualia allegantur ab

HOR-

HORSTIO *), BARTHOLINO **) BLEGVN ***) ,
 BONETO ****) in Journal des Scavans †) à WOLF-
 FIO ††) aliisque , verum hæc omnia ille talitatem
 horum vulnerum nequaquam demonstrant.

§. 44.

Plus forte pro sanabilitate vulnerum cordis
 militare videbuntur illa exempla, quæ vere sanata
 & consolidata vulnera ejusmodi exhibent. Pri-
 mum allegatur cerva, quæ secundum RODER. a
 Veiga †††), & CASPARUM à Rejes ††††) (ex
 Alexandrino) antiquam ex venatione sagittam cor-
 di infixam gessit, dein cervus, in cujus cordis paren-
 chymate ex testimonio WEBERI †††††) globulus
 carne obductus fuit inventus, qui etiam de apro

I 4

nar-

*) Opp. T. II. L. XI. obs. 18.

**) Cent. I. hist. 77.

***) in Zodiaco. ann. II. m. Jun. obs. 10.

****) Sepulchret. L. IV. Sect. III. obs. 23. ubi plura
 exempla collecta existant.

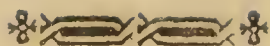
†) Tom. XXXV.

††) Actor. Lipsiens. ann. 1705. p. 287.

†††) Comment. in Librum de locis affect. Gal.

††††) Elys. camp. jucund. quæst. 92. §. 4.

†††††) Anchora fauciat. p. 79.

narrat, in cujus corde globulus carne & pinguedine circumductus repertus fuit. HENRICUS ab HEER porcum memorat, in cujus cor bacillus acutus ante femestre impactus fuerat *) du VERNEY, teste PEYERO **) in corde vaccae acum sartoriam, unciam unam cum semisse longam, nigram prorsus, multaue ferrugine incrustatam deprehendit. WEPFFERUS possidebat duos clavos ferreos qui infixi fuerant cordi jumenti in monasterio, S. BLASII mac-tato ***). La Serre in cane globulum dextri cordis substantiæ tendinosæ altius infixum reperit ****) & Cabrolus in homine in basi cordis ad coronariam cicatricem deprehendit duos latos digitos longam *****).

Verum hæc omnia mortem, ejusmodi læsionem subsecutam, non excusabunt, & casus obvenientes iterum ad generales regulas reducendi sunt.

§. 45.

Tertius ordo generum mortis procedit à læsa respiratione: Violentia quaecunque, eam tandiu cohi-

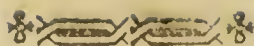
*) Obf. med. II.

**) Parerg. anatom. p. 91.

***) Eph. N. c. D. II. A. X. p. 313.

****) ibid. D. II. A. VI. obf. 77.

*****) Observ. anat. 26.

cohibens, donec circulatio sanguinis cessaverit, utpote quod exinde sequi solet, omnino letalis erit.

§. 46.

Hae violentiae aut destruunt organa, respirationi inservientia, aut eorum functionem tamdiu suspendunt, donec mors consecuta fuerit.

§. 47.

Ad laesiones, partem organorum respirationis destruentes, numerari solet plenaria discissio tracheae, ut fines separati non amplius conjungi queant: Fatendum est, artem in hisce multum posse, ut ex sanationibus memorabilibus apud Paraeum, Tulpium, Bartholinum, van Swieten, Garengot *) Poncenard **) aliosque patet; Probe ergo in his dispiciendum est, an ars omnia fecerit, quae facere & poterat, & debuerat.

§. 48.

Musculi pectorales & intercostales, praecipueque diaphragma thoracem dilatant pro respiratione. Si itaque magna harum pars discinditur, contun-

*) *Traité des Operat. de Chir. T. II.*

**) *Memoires de l'academie Roiale de Chirurgie de Paris T. I. p. 589.*

tunditur, aliove modo destruitur, aut, si nervus phrenicus, à quo diaphragmatis motus pendet, laeditur, conditiones, sine quibus respiratio peragi nequit, deerunt, laesionesque istae inevitabilem mortem afferent.

§. 49.

Per diaphragma vulneratum quandoque pars contentorum abdominis in cavum thoracis penetrat, pulmones comprimit, & letum infert.

§. 50.

Fractura plurium costarum simul, ut & earum luxatio, facile quoque letalem ideo eventum habent, quod respiratio his laesionibus sufflaminatur.

§. 51.

Paris fere census sunt fracturae sterni, quae, teste LA MARTINIERE*) saepe repentinam mortem causantur.

Haec vero omnia §. 49-51. iterum generalibus regulis subjiciuntur, cum in iis dextre adhibita auxilia multum valeant.

§. 52.

*) ib. T. IV.

§. 52.

Magna & profunda pulmonum ipsorum vulnera, ut praecipuarum ad respirationem facientium partium, tam per haemorrhagiam, & oppletionem vasorum aëriferorum per cruorem extravasatum, ut & pulmonum compressionem per eundem, quam per ipsam destructionem notabilis partis hujus organi functionem illam vitalem debent, necemque inferent:

Prostant quidem etiam stupenda exempla maximorum vulnerum, thoracem penetrantium, fanatorum: Verum & hic generales illae regulae applicandae.

§. 53.

Respiratio quoque tollitur, cum pondus atmosphæ ipsam pulmonum superficiem premit, eosque ita comprimit, ut alternos motus, ad respirationem necessarios non amplius peragere possint: Hoc fit, cum utrumque thoracis cavum per lata vulnera, etsi non profunda aperitur: Ita mors subito sequi potest, id quod per experimenta demonstravit VESALIUS *). Cum autem plura nihilominus vulnera thoracis, utrumque cavum penetrant-

*) De fabrica Corp. hum. L. VII. p. 823.

trantia exstiterint, quæ non necaſerunt, ſed ſanata fuerunt, exinde dubia contra letalitatẽ eorum enata ſunt, quæ denique per experimenta van SWIETEN *) in tantum ſoluta fuere, ut credetur, aërem tum demum per vulnus in cavum thoracis penetrare, cum hoc amplius ſit, quam glottis: Verum & hæc opinio per experimenta HEMMANNI iterum enervata videtur: Er öffnete **) einẽ Hunde beyde Bruſthöhlen, und machte auf jeder Seite den Einſchnitt zwey Zoll lang. Der Hund ſchien zwar matt zu ſeyn, und holte geſchwinder Othem, fras aber dennoch die vorgelegten Speiſen. Nach fünf Tagẽ wurden die Wunden mit Heftpflaſtern zugezogen, ſie heilten, und der Hund befand ſich ſehr wohl.

E quibus omnibus apparet, aërem per vulnera thoracis intrare quidem poſſe, haud ſemper autem reapse intrare, cum vulnus longum non ideo quoque ſemper amplum ſit, quod forte in experimentis Hemmannianis ſic ſe habuit, vel cum pulmones ad plevram arcte accumbentes huic per humidum intercedens quaſi agglutinati ſunt, vel cum revera per membranas præternaturales cum ea cohærent.

§. 54.

*) Comm. ad §. 170.

**) Chirurgiſche Auffæze v. Richter Chir. Bibl. IV. B. S. 684.

§. 54.

Eadem accidere possunt, cum alterum quidem tantum cavum extus apertum est, vulnus autem per mediastinum in alteram pariter penetrat, ut itaque aër, per vulnus externum intrans, etiam per mediastinum perforatum in alteram cavitatem thoracis transire possit.

§. 55.

Similia quoque evenire possunt, cum magnus ramus arteriæ asperæ percissus est *).

§. 56.

Quandocunque ergo mors per ejusmodi læsionem accidit, sive subito, sive post adhibitam curam legitimam, nullo alio accidente interveniente, læsio omnino necessario letalis judicanda est.

§. 57.

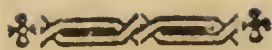
Organa respirationis etiam aliis modis absque destructione in functione sua turbantur, impediuntur, ut mors inde sequi queat:

Huc pertinet denegatio accessus aëris in vias aëriferas:

§. 58.

*) van Swieten ad §. 107.

§. 58.

Primus modus eum denegandi est, cum vires moventes impediuntur, quo minus rite agere possint; Hæ resident in musculis §. 48. indicatis: Quodsi ergo thorax & abdomen fasciis, manubus, aliisve potentiis ita comprimerentur, ut thorax dilatari non posset, idque tamdiu continuaretur, donec circulatio cessaret, hæc violentia omnino pro causa mortis absoluta habenda esset.

§. 59.

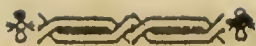
Idem eveniet, si alterna dilatatio & coarctatio thoracis per vehementem in nervos agentem stimulum ita turbatur, ut respiratio inde cesset: Effici hoc potest per violentam, nimis protractam titillationem hypochondriorum & laterum in hominibus sensibilibus, qui itaque titillando necari possunt.

§. 60.

Si quis se ipsum peremturus respirationem tam diu & tam pertinaciter cohiberet, donec ea plane cessaret, suicida merito censendus esset.

§. 61.

Alter modus, ingressum aëris in vias aëriferas denegans est harum obturatio: Ita os naresque

que manu, linteis, cineribus, arena, culcitris, lectis, vestimentis, fœno aliisque corporibus occludi & obturari queunt, ut aër intrare plane nequeat: Suffocatio hæc violenta omnino læsio erit necessario-letalis.

§. 62.

Huc quoque pertinent spontanea revolutio linguæ, qua miseri Nigritæ desperabundi sese necare nôrunt; Se ipsum trucidans hac methodo uti posset, quod examinandum.

§. 63.

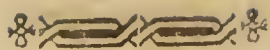
Eodem spectat submersio, seu suffocatio in aquis, cœno, aliisque corporibus fluidis vel semifluidis, ut sanguine, &c.

§. 64.

Nec non strangulatio, cum aspera arteria comprimitur, sive manu, sive fune.

§. 65.

Denique huc pertinet suffocatio per motum improbum, quem quis alterum facere cogit, sive in cursum eum agitando, sive alio modo. Ita nempe sanguis ad cor & pulmones vehementer accumulatur, vasa sanguifera distenduntur, aërifera com-

comprimuntur, & respiratio non amplius locum habet: Concurrit quoque exhaustio virium. Sic cervi violenta venatione (par force) & equi veloci cursu nimis concitati, interimuntur.

§. 66.

Interest, signa suffocationum, eorumque rationes nosse, cum ab iis iudicium pendeat, an quis vivus an mortuus suspensus, vel in aquas projectus fuerit, &c.

Quamdiu respiratio viget, sanguis pulmones permeans alterna expansione & compressione pulmonum per ipsos versus cor sinistrum urgetur & promovetur: Cessante autem respiratione, pulmones manent collapsi, sanguinique liberum transitum per ipsos denegant; Interea autem cor dextrum pergit sanguinem in pulmones urgere, quantum quidem potest: Cum autem resistentia in pulmonibus major sit vi cordis dextri, rami arteriosi pulmonum vehementer expandentur, sanguisque in iis stagnabit; Tum etiam cor præpeditur, quominus omnem, quem ex venis cavis recepit, sanguinem expellere possit, adeoque pariter ultra modum dilatabitur; Hæc restagnatio in atrio cordis dextri, & sic retro in venis cavis, & in universo corpore sentietur:

Præ-

Præcipue hæc sanguinis accumulatio, & expansio systematis venosi obtinet in capite, tam externo, quam interno, cum venæ jugulares impeditæ fuerint, sanguinem contentum in cavam superiorem evacuare, carotides autem pergant sanguinem in caput congerere, sic vasa omnia capitis, maxime autem venosa non possunt non ultra modum repleri & expandi; Exinde nascitur rubor & livor faciei, ejus, ut & oculorum turgor, lingua tumida, exserta, quæ omnia durante ipsa suffocatione accidunt, & post mortem adhuc subsistunt. Eapropter in suffocatis post mortem cor dextrum, vena cava, vasa pulmonum & cerebri valdopere dilatata, sanguine turgida, nonnunquam disrupta reperiuntur, quæ itaque ut tot signa suffocationis considerantur. Præterea strangulatio peracta sese prodit per vestigia in collo relicta, utpote sugillationes, cutem excoriatam, per ungues, ipsum funem, & ejusmodi.

§. 67.

Præter generalia suffocationis signa apud submersos in aqua, cœno &c. §. 63. si quidem inspectio mature satis instituitur, occurrere solent: Oculi aperti, pallor faciei, (ob contactum frigidi corporis fluidi) & nonnunquam spuma, aqua, cœ-

num, liquoresve colorati in trachea, ejusque ramis. Quod spumam quidem attinet, hæc nec in affirmativam, nec in negativam sententiam probare potest, cum nec in omnibus submersis spuma reperiatur *), nec vicissim omnes, quorum in trachea post mortem spuma deprehenditur, submersi fuerint, nam spuma ex inquilinis quoque humoribus in omni suffocatione, etiam ex causâ interna accidente, oriri potest.

Dein etiam spastica glottidis contractio obtinet, quæ nonnunquam etiam post mortem adhuc durat. DETHARDINGIUS opinabatur, in omnibus suffocatis epiglottidem glottidi firmiter appressam esse, quod autem non ita se habet.

§. 68.

Notandum autem, in his omnibus §. 58 - 65 iterum quæstiones recurrere, an & quænam auxilia artis cæteris paribus applicari potuerint, potuissent, & revera applicata fuerint? quæ secundum pluries citatas regulas generales dijudicandæ sunt.

§. 69.

Haftenus sermo fuit de turbatione & sublatione sic dictarum functionum vitalium: Hæ autem

*) De Haen Rat. Med. T. XV.

tem per se diu subsistere nequeunt, sed necesse est, ut abs functionibus sic dictis naturalibus sustineantur, scilicet à digestionem, sanguificationem, secretionibus, nutritionem, excretionibus, quæ omnes ad integritatem œconomix animalis pertinent. Hinc læsiones, unam alteramve harum functionum tollentes, ferius quidem, at æque inevitabiliter & necessario mortem inferent. Vix quidem erit ejusmodi læsio, quæ non hæmorrhagiam, inflammationem, suppurationem, stimulum systemati nervoso incumbentem comites, & ad mortem concurrentes habeat, verumtamen jam mors considerari debet, quatenus ab illarum functionum turbatione vel sublatione pendet.

§. 70.

Si œsophagus vulneratur, ingesta non modo per vulnus elabuntur, prout §. 34 dictum est, sed & ventriculus necessariis alimentis privabitur: Mors autem in ejusmodi casibus citius & potius ex priori, quam ex posteriori causa eveniet.

§. 71.

Ad restitutionem particularum nutrientium, ipsiusque sanguinis & humorum, quotidie jacturam patientium, requiritur chyli, in ventriculo & inte-

stinis generati, liber transitus ex his in systema sanguiferum; organa huic inservientia sunt vasa lactea, receptaculum chyli & ductus thoracicus: His itaque læsis, aut digestio non perficitur, aut chylus in abdomen, vel pro re nata in cavum thoracis effundetur, & hydropem lacteum causabitur: Præter hæc damna autem sanguis particulis nutritiis frustrabitur, totumque negotium nutritionis cessabit, morsque inevitabilis sequetur, ut & experimenta LOWERI *) demonstrant. In his læsionibus nec à chirurgicis nec medicis auxiliis multum expectandum, adeoque illæ, quando eventus letalis erat, etsi post hebdomades demum acciderit, nisi quidem secundum regulas generales aliud quid ad mortem contulerit, pro necessario-letalibus declarandæ sunt. In his & similibus præcipue obtinet aberratio à diebus sic dictis criticis.

§. 72.

Ductus biliferi, tam hepaticus, quam cysticus & choledochus, ut & vesicula fellea ipsa vulnerata bilem necessario in abdomen effundent, adeoque, præter inflammationes exinde oriundas, hoc quoque damnum emerget, ut humor hic, ad digestionem

*) De corde p. 229.

gestionem maximopere faciens deficiat, morsque tandem, licet forte fero, inevitabiliter tamen sequatur.

§. 73.

Vulnera pelvis renum, ureterum, vesicæ, letalem semper eventum habebunt, nisi forte cum aliis partibus coalescant, vel vulnus in fistulam urinariam, qua urina perpetuo ex corpore eliminatur, abeat. Mors scilicet sequetur ex stimulo, inflammatione, sphacelo, quæ urina in abdomine stagnans causabitur. Exempla de innocua vesicæ urinariæ sectione, quin de nephrotomia auctorem læsionis non excusabunt, si nulla vitia omissionis vel commissionis durante morbo læsi concurrerunt.

§. 74.

Denique memorandæ sunt destructiones totales, ut: Allisiones ad parietem durum, quibus totum fere corpus confringatur, id quod infanticidæ nonnunquam perpetrant; Conculcationes, si quis pedibus elephantum subjicitur; Projectio ad feras, leones, tigrides, ursos, canes, qui ab Hispanis olim americanorum infantibus saginati fuisse perhibentur; sunt quoque exempla, ubi infantes trucidati suibus devorandi propinati fuerunt. Sic & aliæ contritiones totales per currus, molendinas &c. cogitari possunt.

§. 75.

Haëtenus læsiones ex vi mechanica oriundas consideravimus: Sunt autem præter has vires, aliæ, non secundum leges mechanicas, quatenus cognitæ sunt, sed ex chemicis rationibus, scilicet ex partibus internis constitutivis, seu ex mixtione chemica in corpus humanum agentes. Ejusmodi corpus, quod chemico modo vitæ vel sanitati hominis destruendæ par est, venenum audit, ejusque applicatio *veneficium*.

§. 76.

Physico vel medico respectu nil interest, num dolus an culpa, an casus subsit, quorum inquisitio Jurisconsulti est, non Medici, etsi hic etiam ad illa detegenda nonnunquam facere possit.

Ipsius autem veneficii determinatio difficilior est, quam judicium circa læsiones mechanicas, cum venena tam multiplici, & sæpe obscuro modo agent.

§. 77.

Signa veneficiorum dantur generalia & specialia: Illa magis vaga & ambigua sunt, quam hæc; Certitudo autem demum ex specialibus effectibus
singul-

singulorum venenorum, & residuis eorum, si deprehendi possunt, emergit.

§. 78.

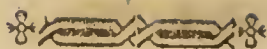
Inter generalia signa pertinent: Subitanea vemens ægritudo, absque evidenti causâ, mors repentina; Symptomata acutissimum hunc morbum concomitantia erunt: Ardor oris, faucium, œsophagi, dolores in ventriculo, intestinis, dysphorîa universalis, nausea, vomitus, diarrhœa, singultus, pallor, insignis mutatio physiognomiæ, vertigo, tumor abdominis, faciei, sudores frigidi, deliria, spasmi, convulsionès, deliquia, livor unguium & labiorum, frigus universale. Probe autem notandum, hæc omnia etiam ex aliis statibus morbofis nasci posse.

§. 79.

Confirmatur autem suspicio veneficii, cum æger enuntiavit, se in cibo, potu, medicamentis solitis, extraordinarii quid quoad saporem, odorem, colorem, asperitatem vel lævitatem &c. animadvertisse, quibus ingestis mox symptoma unum alterumve, vel plura simul ex enumeratis senserit.

§. 80.

In dijudicando veneficio, quum mors secuta est, (etenim & a veneficio plures evadunt, perinde

ac ex læsionibus mechanicis), non modo constare debet de dato vel applicito veneno ipso, sed & de ejus præparatione, & dosi; Etenim vix datur venenum, cujus minima dosis, ut e. g. octava pars grani non innocue ferri possit. Cum autem dosis non nisi ex confessione rei, semper dubia, cognosci possit, vix aliud quid superest, nisi eventus ipse, é quo judicare possimus. Quadrant et huc suo modo regulæ generaliores, quas in dijudicanda letalitate necessaria & non-necessaria proposuimus, scilicet: Dantur singulares quoque dispositiones, ad hoc illudve venenum mirum in modum sensiles, vel huic illive facillime succumbentes, prout & ratione medicamentorum ejusmodi idiosyncrasias novimus; Hæc cum dosi pharmaci, si quidem erui potest, comparari debet, si v. g. quis ex opii grano uno, duobusve, utpote quam dosin adulti etiam opio non adsuæti tolerare solent, moriretur, casus secundum regulas circa individualiter letales læsiones dijudicari deberet; Dein quoque interest scire, an & quatenus antidota & auxilia applicari potuerint, & applicita fuerint, nec non, an & quænam vitia omissionis & commissio- nis durante morbo, brevi vel diuturno, apud ægrum, adstantes, Medicum &c. occurrerint? Secundum hæc ipsius letalitatis necessitas vel non-necessitas erit judicanda.

§. 81.

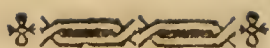
Venenorum numerus ingens est: Depromi possunt ex omnibus naturæ regnis, & dantur certe, quæ vulgo incognita sunt, saltem ratione præparationis & applicationis. Sunt, quæ non nisi recentia vim deleteriam exercent, successu temporis mitia evadunt. Alia secundum solum natale magis vel minus nociva sunt. Dantur, quæ magna demum dosi comesta, vel sæpe repetita ut venena agunt, multa suo jure in materiam medicam suscepta, & suo loco salubria sunt, ita, ut ipsa veneni definitio exinde dubia facta & obscuritatem passa sit. Hinc recensio venenorum nostros in fines arbitraria est; Possemus ea tantum allegare, quæ, sit venia verbo, usitatiora sunt, cum autem rariori casu etiam veneficia per toxica minus cognita patrari possint, aliqua saltem cognitio historica si non plane omnium, tamen plerorumque venenorum, suas in classes digestorum, hic suo loco posita erit.

§. 82.

Quemadmodum medicamenta, sic & venena diversissimæ sunt naturæ, quæ non nisi ex diverso eorum operandi modo apparet, cum chemica co-

run-

rundem disquisitio vix ullam lucem affundat; Hinc etiam classificatio his fundamentis nititur.

§. 83.

Prima classis continet ea, quæ arrodendo partes solidas nocent, unde quoque acria, corrodentia audiunt. Proximus effectus est inflammatio partis sensibilis, cietur affluxus humorum, tumor, & sphacelus brevi sequitur. Partes solidæ nonnunquam revera solutionem continui patiuntur. Dum hæc fiunt, dolor immanis urget, mox spasmos & convulsiones ciens, tandem mors sequi solet.

§. 84.

Inter hæc primum locum occupat arsenicum cum omnibus suis mineris & præparatis. Vulgare est album, admistio partis sulphuræ efficit auripigmentum, realgar, sandarach, risigallum. Cobaltum est minera arsenici, multumque hujus continet *).

§. 85.

*) Notanda hic est aliqua politiæ medicæ incuria, quæ Pharmacopolis vetat, ut arsenicum vendant, cobalti autem (Mukenstein) venditionem publicam permittit, quocum æque veneficium patrari potest, ac per arsenicum ipsum. Dein quoad auripigmentum occurrit in Halleri Vorlesungen &c. II. B. I.

§. 85.

Modi, quibus arsenicum à detestandis veneficis alteri ingeritur, sunt aut crudi, quibus rustica gens utitur, ut simplex immistio arsenici etiam non soluti in jentaculum, pulvem, jus & ejusmodi; ubi sæpe strepitu, quem inter manducandum ciet, proditur, aut astutiores, cum coccoladæ, pani bis-cocto, aliis cibis potibusve in forma soluta, ut aqua Neapolitana &c. immiscetur; Novimus quoque, ipsis medicamentis insidiosè admistum fuisse.

§. 86.

Symptomata, arsenicum, præcipue majori quantitate deglutitum insequentia, sunt: ardor oris, faucium, quæ inflammata apparent, ventriculi, intestinorum: Integrum ventrem occupat atrox dolor, oriuntur nausea, vomituritio, vomitus vehementissimi, sæpissime recurrentes, multi diarrhœa & tenesmo afficiuntur, vertigo, spasmi, convulsiones ingruunt, sequitur singultus, mors.

§. 87.

S. 188. passus: Der gelbe Arsenik, oder das Auri-pigment ist für giftig gehalten worden, aber mit Unrecht, nemlich der natürliche, nicht aber der künstliche. Nos mitius esse venenum, asserimus, quam arsenicum album, at semper inter toxica numerari debere. Cfr. Nota Weberi ad hunc passum. II. B. 2. S. 241.

§. 87.

Signa post mortem sunt: Inflammatio oris, faucium, nisi quidem toxicum in vehiculo, quod partes hasce à violenta ejus actione tueri potest, propinatum fuerit. Inflammatio, gangræna occupat præcipue ventriculum, & intestina, quæ turgere solent. Tunica villosa plerumque hic ibi exesa est, & maculæ plures rubræ, lividæ, atræ, nonnunquam & loca perforata reperiuntur. In cavo intestinorum ichor fœtidus deprehendi solet. Sphacelus etiam ad alia viscera extendi potest, cor flaccidum est, & perinde, ac reliqua vasa sanguifera majora sanguinem coagulatum continet. Nonnunquam etiam in superficie cutis externa vibices & maculæ lividæ ac nigræ apparent.

§. 88.

Alii modi applicationis præter ingestionem per os dantur, ut applicatio forma clysmatum. Præcipuos effectus nocivos tum in intestina crassa edet, dolores colici maxime urgebunt, & vestigia post mortem in his imprimis invenientur.

§. 89.

Balneis immistum dolores immanes & sphacelum in genitalibus maxime ciet, quod milites illi,
qui

qui ejusmodi balneo pro abigenda scabie utebantur, experti sunt *).

§. 90.

Capiti forma diapasmatis inspersum, pariter dolores & sphacelum in iis partibus, quas attigit, causatur.

§. 91.

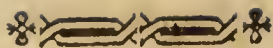
Vulneribus vel ulceribus immissum, forma sicca sive fluida, atrocissimos dolores, convulsiones, sphacelum, mortem arcessit. Novi tamen, auripigmentum á chirurgastris sæpe profuse satis excrescentiis varii generis inspergi, funestis symptomatibus non insequentibus.

§. 92.

Arsenicum quoque forma pulveris excitari, & cum aëre permisceri potest, ut in choragiis; afficiet tum nares, ora, aures, faciem, fauces, tracheam, pulmones, & genitalia mulierum, salivæ permistum etiam ex parte deglutietur. Odor quidam alliaceus id rerum gnaris prius prodet, quam magnum damnum inde enatum fuerit; Nam leviter frictum & calefactum jam aliquantum allium spirat. Ta-
baco

*) Degner de dysenteria p. 342.

baco errhino mistum, in nares attractum, horrenda symptomata, mortem ipsam causatur.

§. 93.

Denique ut vapor sublimatus aëri immisceri potest, quod fieri solet, ubi cobaltum tostioni subicitur. Toxicum illud, quo Clemens VII. Pontifex maximus teste PARÆO *) periit, utpote qui præeuntis venenatæ facis fumo in corpus admissio interiit, sine dubio arsenicalis indolis erat. Tabaco incensili permistum, & cum ejus fumo haustum pariter funestos habebit effectus.

§. 94.

Certitudo arsenici appliciti tum demum emerget, cum residua ejus, ut pars corporis delicti deprehenduntur; Quærenda hæc sunt partim apud infectos ipsos, in eorum ventriculis & intestinis, in excrementis rejectis, per vomitum vel alvum, vel in residuo suspecto potu, cibis, medicamentis, penu farinæ & ejusmodi. Experimenta, quæ arsenicum occultum detegendi causa instituuntur, sunt: Suspecti corporis aliquid prunis candentibus injicitur, & attenditur, an odor alliaceus, arsenico proprius ascendat? Solent quoque lamina cuprea

*) Opp. L. XX. c. 7.

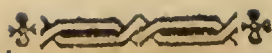
cuprea vaporem ascendentem excipere, & dispicere, an albedine contaminetur; Arsenicum omnino hanc efficit, verum hoc signum, nude & crude acceptum, fallit, cum etiam sal ammoniacum innoxium pariter albedine imbuat ferrum, cuprum vel aliud quid oblatum, suis de cætero notis facile distinguendum; Si major copia ejusmodi suspectæ materiæprehendatur, etiam aliis experimentis chemicis arsenicum detegi potest, etenim omnibus metallis ductilitatem demit, eaque fragilia reddit, cum cupro fustum hoc album reddit, & cum sapone nigro mixtum & fustum regulus arsenicalis obtinetur *).

§. 95.

Inter acria venena pertinet quoque cuprum cum omnibus suis modificationibus, ut aurichalco, similibusque, quæ Tombac, Similor &c. nuncupantur. Huc quoque lapis armenus trahi debet, utpote qui ad calces cupreas refertur; est ex cœruleo, vel viridi variegatus, utpote albidis punctis interstinctus **). Solubilitas hujus metalli efficit, ut saliva, liquor gastricus & intestinalis facile ali-

*) Baumé *Chémie Experimentale & raisonnée* T. II. p. 232.

**) Gmelin *mineralische Gifte* S. 81.

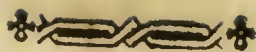
aliquid ex eo solvant, & sic hæc solutio in forma fluida ubique diffundatur. Signa in iis, qui exinde perierunt, fere illis similia sunt, quæ apud arsenicum indicata fuere. Color & reliquæ dotes cognitæ residuum cuprum facile detegent, cum corpus eo inquinatum, si in spiritu salis ammoniaci digeratur, hunc cœruleo colore imbuat.

§. 96.

Præparata antimonialia eodem spectant. Quamvis enim antimonium crudum innoxie devorari possit, tamen pars ejus metallica, simulac aut sulphure involvente orbatur, aut acidis, aliisve menstruis solvitur, horrendam exserit acrimoniam, ventriculum subvertentem & arrodentem, perinde ferre, ac arsenicum ipsum. Hujus census sunt regulus antimonii, ejus vitrum, sulphur, hepar, butyrum, tartarus emeticus, quæ omnia dosi paullum majori exhibita, omnino necare possunt: Solutionum indicia non facile deprehenduntur, nisi forte in residuis, facilius regulus, vitrum dignoscuntur.

§. 97.

Ut venena acria corrosiva agunt quoque sales acidi concentrati: Scilicet acidum vitriolicum, forma olei vitrioli, vel & spiritus vitrioli, Illud
cen

cea ignis potentialis destruit omnia corpora animalia & vegetabilia, quaecunque tangit, quanquam aqua dilutum salubre omnino medicamentum præbet, nec in omnibus suis particulis, ut arsenicum deleterias vires exferit. Sola ergo concentratio violentam istam actionem causatur. Obtinetur hoc acidum ex vitriolis, alumine, gypso & sulphure. Miror, HALLERUM *) spiritum sulphuris & aluminis inertes nimis pronunciaffe, quam ut necare quem possint, cum longe major pars hujus acidi, prout venditur, ex sulphure præparetur.

§. 98.

Acidum nitri, sive aqua fortis pariter, nisi diluatur, haustum necabit. Mir sind, ait HALLERUS, **) zwei unglückliche Fælle bekannt, deren einer meinen Grosvatter das Leben kostete, da ein erzeinfältiger Apothekergeselle statt Brunnenwasser Scheidewasser zur Bereitung der Emulsionen nahm, und die Kranken damit tödtete. Der ganze Irrthum kam aus der schændlichen Verwechslung der Abbreviatur: ∇ font. mit ∇ fort oder ∇ f. Residua hujus in ventriculo vix reperientur, possent tamen odor specificus, vel & sapor illud prodere.

*) Vorlesungen &c. II. B. I. S. 179.

**) ibid.

§. 99.

§. 99.

Spiritus Geoffroyanus, seu mixtio ex acido nitri concentrato cum oleo vitrioli adhuc majori acrimonia præditus est, quam singula acida separata.

§. 100.

Huc quoque referendum est acidum salis marini, similiter; quamvis debilius agens.

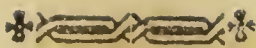
§. 101.

Aqua regis, sive mixtio ex acido salis & nitri, acidum spathi, arsenici, phosphoricum, quin & ipsa acida vegetabilia, dummodo satis concentrata sint, pariter arrodendo nocere, quin & reapse interimere possunt.

§. 102.

Effectus salium horum acidorum multo magis violenti & nocivi evadunt, cum, etsi forma diluta metallis juncta sales metallicos constituunt; Plurima enim metalla, per se innoxia, per conjunctionem cum menstruis horrendam acrimoniam acquirunt, quæ partim a metallica parte, partim a salina pendet.

§. 103.

§. 103.

Aurum, aqua regia solutum, aqua quoque dilutum conclamatae est acrimoniae; Præcipitatum ex ea aurum fulminans pariter drasticotaton est, & facile ceu venenum, majori quidem dosi propinatum, interimere potest.

§. 104.

Argentum, acido nitri solutum, adhuc truculentius est, sive ut mera solutio ingeratur, sive in crystallos lunares coactum, sive per harum fusionem in lapidem sic dictum infernalem mutatum. Hoc enim causticorum actualium caput, omne vivum corrodit, quod tangit. Præcipitata ex ea solutione acerrima quoque sunt. Generalia signa etiam huc quadrant, difficulter autem examen procedit, cum raro residua deprehendi possint.

§. 105.

Cuprum omnibus acidis facile solvitur, & bis nuptum deleterias exserit vires. Præcipue vitriolum cœruleum, & ærugo sive artificialis, studio præparata, sive, quod sæpius occurrit, ex tempore, maxime per ignorantiam & incuriam ex cibis in cupreis vasis præparatis enata pertimescenda sunt. Ajunt quidem alias, cuprum, cum in solutione

tionibus suis colore viridi, vel cœruleo se prodat, facili opera evitari: Verum novimus, & per evidentia experimenta equidem demonstravi*), cuprum etiam in achromaticis liquoribus sese occultare, ut in spiritu vini, & ejusmodi, qui limpidissimæ aquæ similis nihilominus venenum hoc in sinu suo susceptum gerere potest.

Detegitur per alcali volatile, terras calcareas & absorbentes, ut & saponem.

§. 106.

Mercurius, tam blandum, dum vivum est, metallum, corrosivas acquirit qualitates per menstrua. Acida mineralia eum solvunt, unde varia venena enascuntur tam sicca quam fluida. Omnium vehementissimum est mercurius sublimatus corrosivus, ex connubio ejus cum acido salis ortus; Convenit in effectibus suis proxime cum arsenico, licet & necasse visus sit absque inflammatione excitata**), unde SPROEGELIUS infert, mercurium sublimatum inter venena, nervos afficientia numerari debere, quod an ex isto experimento firmi.

*) Warnung an das Publicum für einem in den meisten Branteweinen enthaltenen Gift.

**) Sproegel Dissertatio: Experimenta circa varia venena in vivis animalibus instituta. exp. 19.

reus, si concentrata propinantur, pariter arrodunt, & sic necare possent; quod & aliquando factum, cum quædam loco Cremoris tartari salis tartari dosin majorem parum madefactam deglutiret.

§. 109.

Huc spectat quoque vis caustica calcis vivæ, sive eam particulis igneis positivis, sive acrimoniæ nativæ terræ calcareæ, aëre fixo, vel phlogisto involvente orbatæ, sive utrique tribuas. Vix autem quis alteri calcem vivam, nisi vi, intrudere poterit, quamvis externa ejus applicatio, ut si quis in copiam calcis vivæ durante extinctione projiceretur, facile mortem inferre potest.

§. 110.

Metalla perfecta & imperfecta etiam alcalinis salibus sub certis conditionibus & encheiresibus solvi possunt, & acquirunt pariter vim acrem corrosivam.

§. 111.

Regnum vegetabile dives est plantarum, quæ acrimoniam funestam in corpus humanum exferre valent. Quod autem in genere §. 81. notavimus, huc potissimum applicitum volumus; Nominabimus ergo tantummodo plantas, earumque partes,

tes, quibus vis acris, modo vehementior, modo mitior inest. Neque vero asserimus, acres plantas mox recensendas esse non nisi acres, cum etiam aliis polleant viribus, multæque earum etiam ad venena, nervoso systemati inimica referri possint; Eas vero, in quibus acrimonia præpollet, & sensibus obvia est, in hanc classẽ, scilicet acrium, redigemus, secuturi præcipue historiam venenorum, à Cel. GMELINO elaboratam *). Addam scalam quandam graduum, quoad intensitatem virium, ita, ut gradus primus vehementissimas, secundus vehementes, tertius mitiores indicet, quamvis hi gradus tam exacte determinari nequeant.

§. 112.

Huc itaque pertinent:

Cucumis colocynthis

Fructus. Gradus secundus.

Fritillaria imperialis

Radix bulbosa. Gr. sec.

Colchicum autumnale.

Radix bulbosa. Semen Gr. Prim.

Pedicularis palustris,

integra planta. Gr. tert.

L 4

Digi-

*) Joh. Frid. Gmelin Allgemeine Geschichte der Pflanzengifte. Nurnb. 1777. 8.

- Digitalis purpurea.**
     integra planta. Gr. sec.
- Cyclamen Europæum.**
     Radix. Gr. tert.
- Plumbago Europæa.**
     Integra planta. Gr. sec.
- Cerbera Ahovai**
     Integra planta, semen Gr. prim.
- Cerbera Manghas**
     Semen Gr. sec.?
- Cynanchum erectum**
     Folia, &c. Gr. sec.?
- Cynanchum viminal.**
     Integra planta. Gr. sec.?
- Apocynum androsæmifolium.**
     Integra planta Gr. tert. 2.
     Cannabinum, & Venetum,
     ut prior species.
- Asclepias gigantea.**
     Integra planta. Gr. sec.
- Hydrocotyle vulgaris**
     Integra planta. Gr. sec.
- Oenanthe fistulosa.**
     Radix folia. Gr. sec.
     Crocata :
     Radix Gr. prim.

Scandix infesta?

Thapsia foetida.

Radix Gr. sec.

Alisma plantago

Folia. Gr. sec.

Clematis vitalba

Integra planta. Gr. tert.
flammula.

Integra planta. Gr. sec.
erecta.

Integra planta. Gr. tert.
integrifolia. ut prior.

Anemone palmata

Integra planta. Gr. tert.

Anemone pulsatilla

Folia, flores. Gr. sec.

nemorosa?

pratensis.

Folia, flores. Gr. tert.

narcissiflora:

Folia?

ranunculoides. Gr. sec.

Caltha palustris

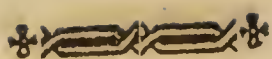
Folia, flores. Grad. tert.

Ranunculus flammula

Folia. Gr. sec.

Ranun-

Ranunculus Lingua.

Folia, semen. Gr. sec.

Ficaria

Radix. Gr. tert.

Sceleratus.

Integra planta. Gr. sec.

Bulbosus & Illyricus

Integra planta Gr. sec.

Alpestris. ut prior.

Polyanthemos.

Folia. Gr. tert.

Acris

Folia, flores. Gr. sec.

Arvensis.

Folia, Flores. Gr. sec.

Gramineus

Flores, radix. Gr. tert.

Asiaticus.

Folia.?

Aquatilis.

Folia, Flores. Gr. tert.

Platanifolius.

Folia. Gr. tert.

Thora

Tota planta. Gr. prim.

Breyninus.

Flores. Gr. sec.

Sardous?

Euphorbia antiquorum

Integra planta. Gr. sec.
Canariensis.

Succus. Gr. tert.
Officinalis.

Succus. Gr. tert.
Turucalli:

Succus. Gr. sec.
Peplus.

Integra planta. Gr. tert.
Lathyris.

Succus semen. Gr. tert.
Helioscopia.

Succus. Gr. tert.
Verrucosa & Platyphyllos.
Succus. Gr. tert.

Efula.

Radix, succus. Gr. sec.
Cyparissias.

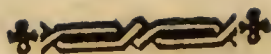
Succus. Gr. tert.
Palustris.

Radix, folia. Gr. sec.
Hiberna.

Integra planta. Gr. sec.
Characias

Succus. Grad. tert.
Amygdaloides.

Semen:

Semen. Radix. Grad. tert.

Euphorbia Sylvatica.

Grad. tert.

Exigua acuta

Grad. sec.

Mauritanica

Succus. Grad. sec.

Neriifolia.

Succus. Grad. sec.

Arum dracunculus.

Radix. Grad. tert.

Colocasia ?

Maculatum

Radix ?

Virginicum.

Radix ?

Arborescens.

Integra planta. grad. tert.

Seguinum.

Integra planta. Grad. sec.

Polygonum hydropiper.

Integra planta ?

Selanthus ?

Iatropa Curcas & multifida.

Semen. Gr. sec.

Manihot.

Radix recens. Gr. prim.

Rick.

Ricinus communis.

Semen. Gr. *sec.*

Croton tiglium.

Semen. Gr. *sec.*

Daphne Mezereum

Integra planta Gr. *prior*

Laureola ut *prior.*

Cneorum

Fol. Gr. *sec.*

Gnidium.

Baccæ. Gr. *prim.*

Tricoccum. ut *antecedens.*

Amyris toxifera

Succus. Gr. *sec.?*

Rhus vernix.

Succus. Gr. *sec.*

Radicans?

Toxicodendron?

Excœcaria Agallocha.

Succus. Grad. *prim.*

Cambogia gutta

Succus. Gr. *sec.*

Anacardium occidentale.

Testa Nucis. Gr. *tert.*

Caryota urens

Semen Gr. *sec.*

Arni-

Arnica montana

Flores , Herba. Gr. tert.

Afarum Europæum.

Radix , folia. Gr. fec.

Melia Azedarach.

Folia. Gr. fec.?

Aloë perfoliata.

Succus. Gr. tert.

Agaricus laricis. Gr. tert.

Bryonia alba.

Radix. Gr. fec.

Convolvulus scammonia.

Succus. Gr. fec.

Turpethum.

Radix. Gr. tert.

Soldanella

Herba. Gr. fec.

Mechoacanna.

Radix. Gr. tert.

Delphinium Staphis agria.

Semen gr. tert.

Gratiola officinalis

Herba. Gr. tert.

Helleborus niger

Radix. Gr. tert.

fœtidus :

Radix. Gr. fec.

Ipecacoanha

Radix. Gr. tert.

Lactuca virosa

Radix. Gr. fec.

Menispermum cocculus

Semen. Gr. tert.

Momordica elaterium

Succus insp. Gr. fec.

Mirabilis dichotoma

Radix (Jalappa) Resina. Gr. tert.

Strychnos nux vomica. gr. fec.

fabia Ignatii gr. fec.

Sedum acre. Gr. tert.

Veratrum album.

Radix. Gr. prim.

Sabadillum.

Semen. Gr. tert.

Oleander Nerium. Gr. tert.

Ex animalibus maxime Meloe vesicatorius
huc referri debet, quamvis & alia insecta similem
acrimoniam exferere valeant.

§. 113.

Inter venena acria alia, etiam mechanice-acria
numerari solent: Stricte loquendo hæc non sunt ve-
ra venena, cum mechanice lædant pari ratione ac-
ens, quem cæterum, cum pugionibus, glandibus
plum-

plumbeis &c. ex erroneâ venenorum definitionei inter ea retulit LINDESTOLPE *). Verumtamen, cum acuta corpuscula ingesta sine applicatione violentiæ externæ lædant, & in internis clanculum agant, inter venena memorari suo modo possunt. Vulnerant certe os, œsophagum, ventriculum, intestina, ex his vulnusculis enascetur aut inflammatio, sphacelus, convulsiones, mors, aut ulcuscula lentam mortem denique causantes. Efficaciam horum venenorum mechanicorum negat HALLERUS **): patet tamen jam à priori, acuta ejusmodi corpora, etsi nonnunquam forte fortuna innocua fuerint, teneras dictas partes lædere posse, & prostant certe observationes, mortem ipsam, modo citam, modo lentam per ea effectam fuisse.

§. 114.

Hujus census sunt: Gemmæ, præcipue adamantas, cujus margines acutissimi, si quando à ventriculo vel intestinis, spastice contractis ad parietes ipsorum apprimuntur, eos vulnerare possunt, quorsum et pertinet lapis lazuli, si unquam ut venenum deprehensus fuit.

Dein acus, tam capitatæ, quam aliæ, alumen plumosum non contritum, vitri frusta, aliaque corpo-

*) De venenis p. 117. & 639.

**) l. c. p. 197.

corpora acuta pari modo agunt. Mirum certe, fuisse & adhuc esse cultrivoros, vitrivoros, qui absque omni fuco pocula vitrea mandunt & deglutiunt, diu superstites, quod amplitudini & insensibilitati ventriculi & intestinorum adscribendum erit, qua acuta illa corpora innoxie per ista devolvuntur: Tandem vero omnes fere morbis intestinalibus pereunt *).

Nigritæ servi dicuntur quandoque heros suos interficere per propinatam concisam barbam tigridis vel felis, quæ frustula, si fabula vera est, pungendo & vulnerando agent.

Quid de lingue veneno **) statuendum sit, non ita liquet: Narrat citatus auctor historias, quæ docere videntur, ungues humanos, non modo in acuta ramenta scissos, sed & rasos, deglutitos veneni vim exerere: Illam formam quidem pungendo & irritando ventriculum nocere posse, patet, at, quomodo scobs agat, determinare, non ita facile est.

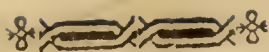
§. 115.

Altera toxicorum classis systema nervosum pessumdat, & inimice afficit. Triplex modus, quo ope-

*) Schurig Chylologia.

**) Baur Dissert. de lingue veneno Altd. 1765.

operantur, concipi potest: Aut per nares attracta nervis forte immediate insinuantur; nexus horum cum cerebro, stimulusque huic affricus, & communicatus, motus spasmis analogos in hoc ciere potest, sicque apoplexia spasmodica oritur; Aut agunt præcipue in nervos ventriculi & intestinorum, & per consensum totum systema nervosum perturbant & pessumdant; Aut in sanguinem recepta ope circulationis perveniunt ad cerebrum, ibique toxicas suas vires, omnino hæctenus occultas nec evidenter explicandas, exferunt.

§. 116.

Symptomata, quæ excitant, sunt: vertigines, sopor, deliquia, perturbatio visus & auditus, deliria, furor, convulsiones, epilepsia, nausea, vomitus, diarrhœa, apoplexia, mors. Post mortem sanguinis dissoluti signa apparent, cadavera cito putrescunt, tument, livent, sanguis resolutus spumofus, ex auribus, naribus, ore prodit. Quædam etiam singulares & fere específicos effectus habent, quos ulterius explicare frustra tentabis.

§. 117.

Multa quidem, quin fere omnia, sub titulo acrium venenorum recensita etiam in systema nervosum

vosum five mediate, five immediate agunt, ut & vicissim jam enumeranda acrimonia non carent, cum autem vis nervis inimica in his prævalere videatur, juvat ea classi nervalium venenorum sub-ordinare:

§. 118.

Sunt ea :

Physalis somnifera?

Solanum lycopersicum?

mammosum

Fructus?

insanum?

Atropa mandragora?

belladonna

tota planta. Gr. prim:

Datura stramonium

Semen. Gr. sec.

metel. gr. sec.

Hyoscyamus niger.

Tota planta. Semen. Gr. sec:

albus.

Semen. Gr. tert.

physalodes. Herba, radix. Gr. tert:

scopolia:

Herba. gr. tert:

datura?

M 2

Aza-

Azalæa pontica?

Antirrhinum orontium?

Actæa spicata.

Baccæ?

Lolium temulentum.

Semen. Gr. sec.

Chenopodium hybridum.

Herba. Gr. tert.

Taxus baccata?

Hippomane mancinella

Tota planta. Gr. sec.

Menispermum cocculus?

Coriaria myrtifolia.

Baccæ. Gr. sec.

Prunus laurocerasus.

Folia. aqua destillata. Gr. sec.

Strychnos colubrina?

Nicotianæ species omnes?

Chærophyllum sylvestre.

Herba. Radix. Gr. sec.

bulbosum?

Aethusa cynapium.

Herba. Radix. Gr. prim.

Sium latifolium.

Radix. Gr. sec.

Cicuta virofa

Radix. Gr. prim.

Conium maculatum.

Herba, radix, semen. Gr. fec.

Mercurialis perennis?

Agaricus muscarius. Gr. fec.

piperatus. Gr. tert.

aliæque plures species.

Lathyrus cicera. Gr. fec.

Paris quadrifolia?

Aconitum cammarum.

tota planta. Gr. prim.

napellus Gr. fec.

lycoctonum Gr. prim.

Papaver somniferum.

Succus opium. Gr. fec.

Chelidonium glaucium. Gr. tert.

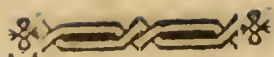
Lactuca scariola, (et virofa) Gr. fec.

Secale cornutum.

§. 119,

Referri huc quoque debent spirituosâ omnia, ipsumque vinum: Paradoxon hoc nonnullis forsan erit, cum hæc ad materiam alimentariam proprie pertineant, verum dosis sola hîc decidit, & altera ex parte clandestina vel & violenta ingestio, utpote quæ posteriores circumstantiæ verum veneficium constituunt, quamvis multo sæpius ex petulantia, quam ex dolo insidioso procedant; Ejusmodi scenæ

testis olim erat ipse HALLERUS, cum adhuc Tübingæ studiis incumberet, quam & allegat *). „Man findet, ait, diesen Spiritus in den Köpfen „derer, die an einem solchen Schlagflusse gestor- „ben sind, und riecht ihn in den Hirnhöhlen: wie „ich solches an einem Soldaten selbst erfuhr, der „sich in meiner und einiger bekannten Gegenwart „zu Tode im Weingeist gesoffen hatte. Es war „bey der Leichenöffnung nichts besonders, keine „Zerreißung, noch sonstige Verletzung zu finden, „aber, wie schon erwähnt, den Branntwein konn- „te man bei Untersuchung der Gehirnkammern „deutlich riechen. —

§. 120.

Pleraque venenorum tam acrium, quam nervis inimicorum, vulneribus indita sæpe tam repentinam mortem ferunt, ut miraculo similis videatur. Plures gentes tam indicæ, quam americanæ tela sua iis inficere nôrunt, quibus ictum animal vel homo mortem effugere vix ne vix quidem solet. Nec apud nos ignota plane ars est, glandes plumbeas nescio quo veneno imbuendi, quibus vel leviter tactæ feræ concidunt, & enecantur. Cum hæc venena sanguinem non coagulent, & ex vi
eorum

*) Vorlesungen &c. II. B. I. S. 230.

eorum dissolutoria, si quoque tam velociter tota massa sanguinea dissolvi posset, vis deleteria nondum explicari possit, probabilissimum est, etiam hæc in systema nervosum inimice agere. Frater celeberrimus TAVERNIER in regno Macassar *) exemplum ejus rei valde memorabile vidit: Rex nimirum criminis alicujus reum propria manu, ut mos ibidem est, interemturus, duobus chirurgis Europæis permittebat, ut fauciato omnem opem, quam vellent & possent, ferrent; Carnifex regius itaque, quem precati erant, ut telum venenatum, quod per arundinem efflatur, in pollicem pedis dirigeret, magna dexteritate hanc partem ferit; Chirurghi mox integrum pollicem rescindebant, ne venenum in sanguinem diffunderetur, nihilominus autem homo intra pauca horæ minuta mortuus erat.

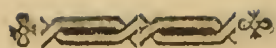
§. 121.

Nec minus hujus census sunt morsus aliquorum colubrorum, crotali, najæ, aliorumque, nec non ictus scorpionum & phalangii arachnoidis, pastinacæ marinæ & similium, morsus animalium rabidorum, & siccatum horum venenum, morsus omnium animalium valdopere irritatorum, ipsius hominis. Venenum colubrorum solo mor-

M 4

su

*) Tavernier Reisen durch Indien &c. III. B. S. 183.

fu nocere, iique fatum dente minari, videntur, pocula morte carent *). Attamen venenum viperarum secundum recentiora experimenta Abbatis Fontana **) etiam deglutitum saltem majori copia, ut verum venenum agit. Saliva autem rabidorum & iratorum sine dubio etiam deglutita summopere nociva foret.

Ejusmodi insidiæ non nisi ex ingenio malitiosissimi hominum prodire quidem possunt, verumtamen possibilitatem earum nemo non videt, ut & infectio armorum per hæc vel similia gentibus barbaris familiaris est, adeoque hujusmodi veneficium omnino objectum fori evadere posset.

Eadem valent quoque de aliis animantibus nocivis, quibus quis alium læderet ***).

§. 122.

Huc & ignota illa venena pertinent, quibus epistolæ, chirothecæ & ejusmodi infici et vim adeo toxicam inducere dicuntur, ut lectio ejusmodi epistolæ, indutus chirothecæ subitam mortem cause-
tur.

§. 123.

*) Lucanus.

**) Traité sur le venin de la vipère.

***) Püttmann Inst. Jur. Crim. p. 303.

§. 123.

Nec minus id veneficii genus, quod philtro-
rum nomine venit, huc trahendum videtur: Hæc
enim, licet maximam partem mere superstitiosa &
inertia sint, tamen & ex venenorum penu depromuntur, quæ in nervos agunt, & imaginationem
perturbant: Ita fit nonnunquam, ut per accidens
amorem, vel desiderium alicujus personæ cieant,
ut sagacissimus Marquis d'Argens jam annotavit *).
Nec omnia credere fas est, quæ alii, ut SIMON **)
HENKEL ***), &c. de mira eorum virtute scribunt.

§. 124.

Textia venenorum classis comprehendit suffo-
cantia, seu ea, quæ respirationem sufflaminant.

Hæc agunt, aut spasmus invincibilem in om-
nibus organis respirationi dicatis, aut tantum in
vesiculis aëriferis excitando, aut immutando aë-
rem, ita, ut ad respirationem non amplius idoneus
sit, aut tandem, coagulando sanguinem in vasis
pulmonum: Quomodocunque hoc vel illud eveniat,
sanguis in vasis pulmonum & in corde ultra mo-
dum accumulabitur, & circulatio cessabit.

§. 125.

*) Lettres Juives T. III. p. 129.

**) Amor venenatus.

***) De philtreis.

§. 125.

Hujus efficaciae sunt: aër mephiticus, phlogisticatus, gas vini & cerevisiae, fumus sulphuris acidus, va porspiritus nitri & falis, spiritus falis ammoniaci calcareus, pulvis adstringens boletorum, alia venena in pulverem tenuissimum mutata, & in aëre natantia. Hæc omnia vero non uno modo, nec æquali tempore, nec nisi cum atmosphæram copia nimia inquinant, maxime si in conclavibus, aliisque spatiis clausis morantur, tam inimice & violenter agunt.

§. 126.

Quarta venenorum classis maxime vim suam in putredine cienda exlerit:

Inter hæc sales alcalinos numerare solent, cum sanguinis massam dissolvant, verum cum non nisi magna copia & diuturne adhibita eum effectum edere possint, pleno jure venena vocari nequeunt, nisi quidem concentrati, de quibus supra dictum fuit.

§. 127.

An venenum pestis, dysenteriae, aliaque morborum putridorum miasmata huc referri debeant, non evictum est.

§. 128.

§. 128.

Alia, nervalibus venenis adscripta, suo modo etiam putredinem promovent, & quodammodo huc pertinent.

§. 129.

Quinta classis toxicorum complectitur lenta. Necant hæc jam absque valde molestis symptomatibus, jam præmissa longa serie malorum, doloribus, tæbe, feбри hectica, tot testibus læsorum viscerum.

§. 130.

Venena pleraque, præcipue acria, minuta dosi propinata, vel ex parte enervata, sive natura hominis in tantum superata, sive medicamenti aliquantum victa ejusmodi tristes eventus habere solent. Ajunt, hoc modo Clementem periisse *).

§. 131.

Alia agunt adstringendo, & humores coagulando, quo fit, ut vasa minora impervia reddantur, viscera obstruantur, & sic multiplices noxæ & morbi creentur, asthmata, hydropes & ejusmodi plura. Efficiunt hoc vitriolum, alumen, crocus
mar-

*) Vie du Pape Clement. XIV.

martis, aliæque terræ martiales, incongruè, & nimia dosi propinata. Inprimis autem huic trahi debet plumbum, ejusque mineræ, præparata & producta omnia, adeoque galena, plumbago, aliæque mineræ plumbi diversicolores, minium, lithargyrium, cerussa, vitrum plumbi, saccharum saturni, omnesque ejus reliquæ solutiones in acidis, pinguius, aliisve menstuis. Præcipue vinum, sæpe in sinu suo plumbum reconditum habet, dum fraudulentum caupones, aliive nimium ejus acidum periculoso hocce metallo, vel potius ejus præparatis, quorum autem noxias, & toxicas qualitates non omnes norunt, infringere student.

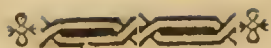
Oleum olivarum venale, ut & butyrum ex incuria maxime plumbo inficiuntur: Attamen aliquando butyrum in Hollandia, cum carum & rarum esset, cerussa multo viliori dolose permixtum deprehensum fuit. Liquor probatorius, quo plumbi præsentia tam in oleis & butyro, quam in vinis & acetis detegi solet, est hepar sulphuris calcareum, quod aliàs ita præparare, & liquorem probatorium Würtembergicum appellare consueverunt: Auripigmenti uncia in pulverem redacta, cum duabus unciis calcis vivæ, pariter pulverisatæ miscetur, & cum libra aquæ coquitur, liquor colatur, & in lagena vitrea bene obturata, vel potius in pluribus

bus minoribus asservatur. Ut appareat, num bene præparatus sit liquor, aliquot guttæ aceto plumbi vel lithargyrii instillantur, si hoc inde turbatur & nigrescit, vel saltem nubes atras concipit, liquor virtutem habet desideratam, quæ autem successu temporis perit, nisi ab aëris accessu sollicitè defensus fuerit: Juvat itaque, singulis vicibus ante ipsam explorationem alicujus liquoris, cum antea modo dicto tentare, an adhuc probus sit? Itaque in poculo vitreo puro translucido vinum explorandum cum liquoris probatorii aliqua quantitate miscetur; si metallum vino inest, vinum turbatur, rubescit, & tandem pro copia contentarum particularum metallicarum nigrescit: Si hoc fit, metallum solutum esse, enunciandum, sin minus, metalli expers vinum est. Etenim non statim ad plumbi præsentiam concludi potest, nisi simul dulcedo singularis & specifica, quam doctæ linguæ nôrunt, vel & præcipitatum album, per alcali aliquod enatum, vel aliæ docimasiæ plumbum demonstrantes, id præcise innuant.

Cum oleo vel butyro in mortario tritus liquor probatorius nigrum illis colorem induit, si plumbo adulterata sunt.

Calx bismuthi & stanni pariter huc pertinere videntur.

§. 132.

Alia venena lenta agunt tantum ut ventriculū mole sua gravantia, &, cum expelli nequeant, digestionem turbant, tollunt, stimulo suo perpetuo affluxum humorum, vomitus, febres cient: Ejusmodi corpora *venena mechanica non acria* appelles: Talia sunt: plumæ, pili, pix, (canibus certe infesta) spongia cynosbati, aliaque non assimilabilia, mole sua autem sibi ipsis exitum præpedientia, & plerumque muco obvoluto volumen suum augmentia; Aliās & gypsum huc retulere, narrantes, Imperatorem Emanuelem græca fide gypsum farinæ immiscuisse, quam militibus cruciatis germanis aliisque vendendam dederat, eoque plures interemtos esse, verum calcem potius fuisse; probabile est. Vis gypsi nociva in eo posita esse perhibetur, quod aquæ mista; dein in massam lapideam indissolubilem abeat, adeoque ventriculū gravet immedicabili modo: Verum, id fit modo, cum gypsi usti magna copia pauca aquæ quantitate imbuitur, et aëri postea exponitur; qui casus nunquam hic accidere potest, aliis cibis immixtum gypsum, aqua satis dilutum, non ita concreset. Dux gregis ipse BOERHAAVIUS, cujus effatum dein imitatores cæca fide repetiere, in acidis antidotum posuit, cum potius; si unquam necessarium foret; in alcalinis quærendum sit.

§. 133.

Denique venena, quæ specificum morbum producere valent, humoribus hominis mista, locum hic eatenus inveniunt, quatenus etiam per insidias, modo extraordinario, animo nocendi affricari possunt.

Sic præter hygrophobiam, rabidorum animalium morsum sequentem, oriuntur hoc modo variola, rubeola, syphilis.

§. 134.

Præter hæc omnia supersunt læsiones, quæ nec mechanicæ vocari, nec inter veneficia referri possunt. Mixtas vel mere phycas eas appellaveris.

§. 135.

Prima earum species est fames, cui quis violenter exponitur: Fames enim tandem necat, postquam horrendas scenas malorum ineffabilium, & sub finem dolores atrocissimos ventriculi, vomitus cruentos, & furorem, in proprias carnes sævire cogentem produxit. Fame enectus corpus tabidum, ventriculum contractum & inflammatum, vasa ejus turgida & forte rupta, cibus vacuum, intestina vacua, & fortasse vestigia furoris, adefas manus, brachia, & similia, inspicienti & secanti exhibebit.

§. 136.

§. 136.

Plenaria potus denegatio pariter, & citius quam privatio ciborum enecabit. Violenta hæc mors autem signa sui non adeo evidentia præ se fert; Tamen inflammatio faucium, ventriculi, forte intestinorum, siccitas summa vestigia dabunt ad ulteriorem inquisitionem.

§. 137.

Corpora frigidissima, aër, aqua, arena, cœnum, metalla, aliave, dummodo magnum gradum frigoris habeant, homini, præsertim tenero, vel jam antea morbofo, vel & ebrio applicita, maxime si id diutius sit, humores a stricta superficie repellunt, hinc vasa interiora vehementer obrutuntur, præcipue in encephalo & pulmonibus, unde horum functiones impediuntur, stasisque tandem universalis, & mors sequitur. Magna pars rationum, unde mors submerforum explicari debet, actione frigoris nititur; Ipse vidi senem, qui in rivum frigidum ceciderat, & exinde retractus, altero demum die moriebatur. In his casibus vasa cerebri & pulmonum, ut & cor dextrum turgida, expansa, & forte disrupta deprehenduntur.

§. 138.

§. 138.

Intensus caloris gradus, cui quis violento modo exponeretur, pariter mortem inferre potest: adeoque actio ardentium solis radiorum, hypocausti nimis calefacti, calidi furni, sive quis in balneo calido diu nimis detineretur, si & quatenus id ab alio pendet, & violentæ manus patienti injiciuntur, ad homicidium omnino referri debet. Hoc genus mortis compositum erit ex apoplexia, exhaustionē virium, suffocatione & forte morte siticulosa.

Signa itaque erunt signa apoplexiæ & suffocationis, & cadaver brevi in putredinem abibit.

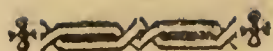
§. 139.

Ignis actualis, prout omnia vicina nimis corpora, & ea, quæ immediate tangit, destruit, ita & homini vita per eum adimi potest: Agunt fumus, aër summopere rarefactus, dolores, coagulatio humorum, unde genus mortis orietur, compositum ex suffocatione & virium exhaustionē. Vestigia, quæ in corpore non plane destructo reperiuntur, sunt phlyctænæ, cutis corrugata, ambusta, nigra, crines ambusti, fœtor empyrevmaticus; aliâs quo-

N

que

que integra corpora ita comburi possunt, ut corpus delicti non amplius existat.

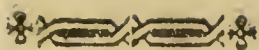
§. 140.

Ferventia corpora, aqua, oleum, fusa metalla & ejusmodi, quorsum & candens cinis, arena, offæ nimis calidæ omnis generis referri possunt, quatenus hæc omnia non superficiei hominis applicantur, utpote quod ad ignis actionem §. 139. pertineret, sed ingeruntur, aliud violentum mortis genus efficiunt. Partes, quas ista corpora tetigerunt, reperiuntur inflammatae, perforatae, corrugatae, ambustæ, nonnunquam corpus lædens ipsum, præsertim si metallum fustum fuerit, deprehendetur; Ita Marco Crasso Parthi aurum fustum ingessisse dicuntur.

§. 141.

Ictus electricus nimis vehemens, ut reliquia animalia, ita & hominem necare potest, præsertim si per caput dirigitur: Nondum satis constat, quænam mutationes in corpore exinde oriantur: Videntur autem vasa cerebri & pulmonum inde rumpi. Novum hoc genus homicidii omnino opus tam petulantiae, quam doli directi esse potest.

§. 142.

§. 142.

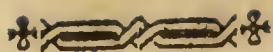
Mortes, vehementiora animi pathemata subsequentes, raro processuum criminalium objecta constituunt: Cum autem illis excitatis mors nonnunquam repentina contingat, is, qui affectum istum funestum provocavit, sensu philosophico homicida erit: Ipse vidi aliquando senem, qui cum alio rixatus, tandem ita exarserat, ut, cum ex sella, cui infederat, surgere vellet, alterum feriendi causa, concideret, & subito exspiraret. Docet historia medica, nullum fere esse affectum violentiorem, qui non aliquando occiderit: Inprimis autem ira, indignatio, terror, mœror tristem eum eventum habere solent, ut apoplexiæ, rupturæ cordis, tabes, febres hæcticæ mortem arcessant.

§. 143.

Si quis ejusmodi homicidii accusaretur, id aliquantum excusaret, quod pars causæ ipsi demortuo imputanda veniat, utpote qui minus philosophice agens tam enormi affectu sese abripi passus est.

§. 144.

Inter mista mortis genera referendum quoque id, cum ex relatione Tissoti aliquando sex milites Hispani scortum per noctem integram adeo violent-

ter & continué subagitarunt, ut altero die, oborta per uterum hæmorrhagia, obiret *).

§. 145.

Denique mors violenta quoque ex obstructione mechanica viarum, per quas urina & excrementa excerni debent, evenire potest: Inspectio vestigia illatæ violentiæ in ipsis illis partibus sine dubio detectura esset, dein & intestina scybalis repleta, inflammata, vesica urina turgens, forsan rupta deprehenduntur.

§. 146.

An præter potentias has multifarias dentur adhuc aliæ, quæ naturæ limitibus non continentur, ideo supervacaneum disquisitu esse, opinamur, quod nemo hodie crediderit, dæmones hominum ministros existere, hisque potentias supranaturales largiri aut posse, aut solere. Quot & quantæ cæterum hujusmodi accusationes olim motæ fuerint, docent scripta BODINI **), WIERI ***). FROM-

MAN-

*) Zimmermann von der Erfahrung in der Arzney-Kunst. II. Th. S. 399.

**) Dæmonomania.

***) De præstigiis Dæmonum.

MANNI *) DELRIO **), SPRENGERI ***) BEKERI ****) TORREBLANCA *****) de HAEN †) CICCOCNA ††) aliorumque. Miseri accusati plerumque damnabantur calamitosis istis temporibus, ubi innocentissimus quisque illis criminationibus obnoxius, nec hospes ab hospite tutus erat: An vero nullus eorum, qui vel capite plectebantur, vel rogo imponebantur, vere reus fuit? Ea quidem, cuius accusabatur, culpa, scilicet magiae & confortii cum diabolo certe carebant, verum istis temporibus videtur veneficii secreti genus viguisse, cuius, vel quorum abominanda arcana aliqui sic dictorum magorum sagarumque edocti fuerant. Et hos quidem, gladio rogove indignos fuisse, nemo facile asseret.

N 3

§. 147.

*) De Fascinatione.

**) Disquisitionum Magicarum. L. VI.

***) Malleus maleficarum.

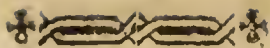
****) Bezauberte Welt.

*****) De Magia.

†) De Magia.

††) Theatrum magiæ omnifaræ.

§. 147.

Postremo loco mentio faciēda est compositorum mortis generum, cum hominem plures una potentiarum nocentium aggrediuntur, & inimice in functiones ejus vitales operantur, quae omnino pluribus hostibus simul eo minus resistere poterunt. Haec composita genera mortis haud infrequentia sunt, & magnas saepe difficultates movent ratione imputationis, quando quis a pluribus hominibus simul oppressus & quovis modo trucidatus fuit. Fit enim, ut quis v. c. tribus vulneribus, quorum singula mortem non attulissent, succumbat, cum eorum *concursum* superare nequeat.

CAP. V.

De damnis permanentibus.

§. 1.

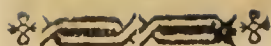
Quamvis illatio damnorum permanentium processuum criminalium objectum non est, tamen cum læsionibus, hucusque pertractatis adeo arcto vinculo nexa sunt, & ex illeto libus tam sæpe profluunt, ut de iis, appendicis loco hic agere non ineptum esse, putem.

§. 2.

In genere etiam apud damna permanentia ratione pœnæ dictandæ, & satisfactionis privatæ præstandæ dispiciendum, primum, an adhuc forte tolli possit, dein, an damnum quæstionis necessarium consequens læsionis illatæ fuerit, nec ne? Priori casu imputabitur lædenti, posteriori autem, saltem ex parte ei, qui damnum, cum averti potuisset, tamen non avertit. Itaque jam Medicus & Chirurgus, jam æger ipse, jam alii culpam, gravio-rem, levio-rem ferent, eademque regulæ suo modo etiam hîc applicandæ erunt, quæ ad determinandam letalitatem allegavimus; adeoque etiam damna

N 4.

per-

permanentia erunt aut necessario-talia, & quidem aut universaliter, aut individualiter necessaria, aut per accidens-talia.

§. 3.

Damni permanentis idea est, ut homo ex læsione quacunque vitam quidem redemerit, ita autem, ut in integram sanitatem non restitutus fuerit, adeoque status aliquis morbosus restiterit, qui per omnem reliquam vitam utplurimum durat.

§. 4.

Ad damna permanentia pertinent:

Valetudo infirma in genere.

Ejusmodi valetudinarius perpetuam fere sui curam habere, exactam diætam servare, plerisque vitæ gaudiis carere coactus est, nisi quidem periculum majus incurrere, semperque imminentes morbos mortemque experiri velit.

Prodit ea ex: Visceribus læsis, vixdum & ægre consolidatis, ut res se habere solet post vulnera pulmonum, aliorumque viscerum, ut & post venena ingesta, aliosque morbos graviores, per læsiones quascunque inductos.

Her-

Herniis, sæpe læsionum illatarum sequelis.
Gibbositate, quæ pariter ex violentiis pro-
cedere potest.

§. 5.

Alia consistunt in læsis organis sensoriis, quor-
um :

Expunctus aliterve destructus oculus alter,
vel uterque.

Baryœcœa, surditas.

Lingua excissa, evulsa, qua simul lo-
quela perit.

§. 6.

Porro huc spectant: Læsæ facultates animæ,
quæ capitis læsiones & veneficia insequuntur, ut:

Amentia,

Mania,

Memoria vacillans.

§. 7.

Iterum aliæ vim motoriam attinent, ut hoc
illudve membrum, non amplius functioni suæ par
sit, id quod in vita communi maximi momenti es-
se solet, cum manus, digitus, brachium, pes id
esse soleat, quo sibi suisque sustentationem parent.

Ejus-

Ejusmodi membrum aut plane resectum & destructum est, sive per læsionem ipsam, sive per operationem chirurgicam, nam

truncantur & artus,

Quo reliquis liceat securum vivere membris;

Aut adhæret quidem adhuc corpori, verum inutile est, aut in totum, aut in tantum, propter destructa ossa, musculos, tendines, nervos, vel & propter coalescentiam, aliaque motus impedimenta, quæ inspiciens facile dignoscet.

Huc itaque pertinet & paraplegia, læsam medullam spinalem excipiens, claudicatio, caput obstipum, ex destructione unius vel aliquorum musculorum colli.

Nec non huc referri potest impotentia generandi in utroque sexu, cum pars aliqua ad istud negotium requisitum mutila, vel paralytica, aliove modo functioni suæ præstandæ impar facta fuit.

§. 8.

Nec minus huc spectant dolores, sive constantes, sive periodicé, sub mutationem tempestatum recurrentes, qui ceu calendaria perpetua, nimium sæpe fida, hominem vexant.

§. 9.

§. 9.

Denique & deformitates eminentes inter damna permanentia numerari possunt, quorsum:

Cicatrices majores, turpes, præcipue faciem infestantes, maxime si forte infamiæ quandam speciem præ se ferant, quales nautæ Batavi formare norunt.

Fistulæ urinæ,

salivales,

lacrymales,

ani,

Ulcerosæ aliæ, vel & alia ulcera non consolidanda.

Anus artificialis, qualis ex vulnere abdominali oriri potest, quale exemplum memorabile habet ALBINUS *) militis, qui ex praelio apud Ramillies commissio ejusmodi vulnus reportabat, simileque exemplum allegat PEYERUS, de intestino longo ex abdomine propendente **)

Jactura dentis, dentiumve.

nasi,

auriculæ, unius vel utriusque, quacumque
infra-

*) Annot. acad. L. II. c. 8.

**) Parerga anatomica. p. 44.

infamia quaedam juncta esse solet.
capillorum.

Deformationes aliae, harum aliarumve partium.

§. 10.

Laesus in his casibus satisfactionem privatam
obtinere solet, quae utplurimum arbitrio judicis re-
linquitur, qui eam pro damni ipsius qualitate,
ejusque consequentiis, tam civilibus, quam æco-
nomicis, aliisque, ut & pro statu politico laesi,
aestimat.

SECTIO II.

DE

INFANTICIDIO.

C A P. I.

DE INFANTICIDIO IN GENERE.

§. 1.

Cum de occisione infantis sermo est, subintelligi posset nex omnis infantis, inde à nativitate usque in annum septimum, verum, cum hoc delictum fere non nisi in neonatos committi soleat, factum est, ut vox infanticidii κατ' ἐξοχην denotet occisionem infantis neonati.

§. 2.

Infans neonatus omnibus & singulis illis modis necari potest, quibus major, vel adultus: Superfluum itaque videri posset, de infanticidio speciatim agere; At, cum neonati aliis adhuc quibusdam modis interfici queant, qui apud adultos applicari nequeunt, necesse omnino est, ut infanticidium speciatim pertractemus.

§. 3.

Quotiescunque partus exanimis deprehenditur, de cuius mortis genere, tempore, aliisque
cir-

circumstantiis non certò constat, praesertim cum in aquas projectus, vel sepultus, vel alibi occultatus fuerit, oritur suspicio de commisso infanticidio, saltem jam magistratus est, inquisitionem instituere, ut veritas facti vel non facti eruatur.

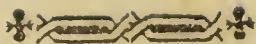
§. 4.

Idem statuendum, cum foemina caelebs gravida fuit, vel ejus rei suspecta fuit, illaque jam iterum in publico non gravida comparet, tacens vel negans, an, ubi, quando pepererit, ubi infans natus impraesentiarum sit? His in casibus iterum in rem inquirendum erit.

§. 5.

Praegressa itaque suspicione graviditatis & maligne depositi partus, ista, quam suspicio tangit, inquirenda est, vel, cum mater infantis mortui reperti plane incognita est, omnes suspectae foeminae explorandae sunt, an forte signa praegressi puerperii apud ipsas deprehendantur, quo casu talis praesumitur mater esse, donec contrarium deducere potest, quod non nisi evidenti & certa demonstratione, aut non praegressae graviditatis, aut liberationis à mola, aut sanguinis collecti solius evacuati fieri potest.

§. 6.

§. 6.

Dein, durante adhuc rumore & suspicione graviditatis alicujus illegitimæ, magistratûs interest, scire, an res ita se habeat, nec ne? Quæ enim graviditatis semel convicta, vel quæ eam semel confessâ est, certissime infantem neonatum non interimet, cum nullo modo sperare possit, factum ignotum vel occultum mansurum esse. Huic ipsi fundamento aliâs *) superstruxi solutionem famosi problematis, quomodo infanticidium omni meliori modo averti & præcaveri queat? Ut medium, omnes graviditates detegendi, quod nemini in præjudicium verti posset, proposui ibi institutum universale balneorum socialium quovis mense, à quavis non maritata 14-48 annorum repetendorum: Et adhuc persuasum mihi habeo, hoc, si unquam datur, verum & unicum esse remedium prophylacticum infanticidii. Sed, ut é diverticulo in viam redeamus, indicandum nunc erit, quomodo uteri celatio detegi possit?

§. 7.

Signa graviditatis ex ipsius historia abstrahuntur, unde hæc præmittenda erit:

Simul-

*) Noch eine Meynung über die Frage, welches find die beste ausführbare Mittel, dem Kindermord Einhalt zu thun? Tübingen 1783. bey Heerbrand.

Simulac per concubitus fœcundum rudimenta futuri hominis posita sunt, magnæ in futura matre oriuntur mutationes, quæ ad perfectionem istorum primordiorum in hominem, omnibus numeris absolutum tendunt. Hæ mutationes partim & præcipue in utero fiunt, partim per universum corpus sese extendunt.

§. 8.

Inter mutationes, uterum attinentes prima est ea, ut sanguis menstruus erumpere cesset: Primis post conceptionem diebus usque ad decimum septimum vel octavum in cavo uteri nîl distincti detegitur, sed post id tempus demum apparent filamenta aliqua, e quibus sensim sensimque mollis ovis species enascitur, in quo informis embryo continetur.

Dum hoc ovum pusillum est, uterus per id non extenditur, neque ipse, neque ejus orificium sensibilem mutationem patitur, nec in substantia, nec in situ.

§. 9.

Crescens autem successive embryo cum velamentis continentibus, fluidisque contentis majus acquirit volumen, & eadem ratione uterum expandit: Hic ob contenta nova corpora gravior evadit, & in vaginam descendit, ut secundo & tertio post
con-

conceptionem mense vix duos pollices ab orificio vaginæ distet, ejusque orificium hac in statione tangi queat.

§. 10.

Continuum incrementum adeo uterum extendit, ut pelvis sufficiens illi spatium deneget; Pelvis nempe ossea limites fixos firmosque, ab expansione uteri non superabiles habet, unde hic, major factus, non potest non ex pelvi ascendere, cervix, ut pars uteri necessario una evehitur, & ab orificio vaginæ recedit, ut sub finem graviditatis etiam longioribus digitis contingi vix queat.

§. 11.

Substantia cervicis uteri, utpote quæ sola in viva digitis se offert, demum incipiente mense quarto graviditatis notabiliter mutatur: Dura antea, jam mollescit, & crassescit; Rima transversa, quam orificium uteri formabat, sensim in circulum mutatur: Quo longius graviditas progreditur, eo magis sensilis fit hæc mutatio, ut sub tempus partus labia cervicis uteri ad mollitiem labiorum oris accedant.

§. 12.

Vagina ipsa suas quoque mutationes patitur, cum sinus mucosi & glandulæ plus muci secernunt,
O 2
quam

quam antea, unde vagina lubricatur, & ad majoris extensionis patientiam præparatur; nonnunquam hæc ubertas muci in leucorrhœæ specimen degenerat *)

§. 13.

Uteri moles interea pariter augetur, & pro hujus ratione venter ipse crescit: Primis mensibus abdomen non tumet, sed potius, cum secundo & tertio mense uterus descendens post ossa pubis condatur, planum fit; Postea autem, cum uterus reascendit, augmentum abdominis in sensus incurrit: Sexto mense, cum uterus regionem umbilicum inter & ossa pubis attingit, abdomen antrorsum acuminatum quasi apparet: Septimo mense usque ad umbilicum uterus extenditur, octavo mediam inter umbilicum & scrobiculum sic dictum cordis regionem occupat, nono adhuc altius ascendit, nisi nimia gravitate antrorsum vel ad latera vergat; Eodem modo se habet volumen abdominis: Brevi ante partum abdomen iterum descendit, & dependet.

§. 14.

*) Roederer Elem. A. O.

§. 14.

Expansio abdominalis etiam in regione lumborum sentitur, qui in amplitudinem & latitudinem excrescunt.

§. 15.

Mutationes extra uterum eo redeunt:

Ipso conceptionis momento horripilatio aliqua corpus corripere dicitur; Brevi post levis dolor regionem umbilicalem occupat, abdomen tenditur, aliaque sensus alterationes occurrunt: Postridie languent, tristantur, sensibilitas extraordinaria ventrem vexat, ut pondus stragulorum & vestimentorum vix ferat, aliaque auctam sensibilitatem & irritabilitatem arguentia symptomata ingruunt.

Nausea vomitusque matutini quasdam per plures hebdomades cruciant, pica eas afficit, quædam & singularia animi pathemata experiuntur, oculorum turgor & splendor perit, orbis cœruleus eos ambit, palpebræ mollescent, & pendent. Pleraque autem congestiones humorum ad caput experiuntur, unde phlyctænæ, ephelides, vertigo, cephalalgia, odontalgia, salivatio, rubor faciei &c.

Procedente graviditate varices, & œdemata pedes infestant, ex impedito refluxu sanguinis & lymphæ in abdomen.

Mammæ quarto mense crescunt & paullyment, dolentque, venæ earum turgent, papillæ crassescunt, & una cum area in obscuriorem colorem vergunt; Hoc temporis spatium secretio lactis in mammis incipit, papillæque pressæ aquulam cœruleam fundunt, cui striæ lacteæ intermixtæ conspiciuntur. Circa mediam graviditatem, inde à decima septima, usque ad vicesimam secundam hebdomadem, & dein usque ad partum prægnans motum fœtûs, membra sponte agitantis percipit, qui ab initio exiguus, sensim fortior fit, ut motus isti tandem exterius percipi, quin cerni possint.

§. 16.

Hic status graviditatis novem menses solares, vel potius triginta novem hebdomades, durare solet, quibus peractis partus sequitur.

§. 17.

Ex hac succincta graviditatis historia signa ejus facile abstrahuntur, verum cum singula signa, distributive sumpta suas patiantur exceptiones, & ceu dubia & ambigua illius præsentiam haud stricte demonstrent, omnia & singula perpendenda sunt, quidque in graviditate investiganda demonstrent, quid non, indicandum.

§. 18.

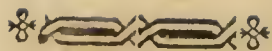
§. 18.

Primum in sensus incurrens signum est augmentum abdominis volumen: Prioribus mensibus hoc deerit; Dein oculis subducitur per cataphractas strictius alligatas, fascias, per vestimenta illa ampla varii generis, quibus foeminae peripheriam suam, quasi ad ipsas omne id pertineret, augere solent, ut nescias, an volumen hoc, sæpe prodigiosum quisquiliis istis, an graviditati tribuere debeas.

Aliae composito corporis situ, quo abdomen retrahunt, statum suum celare student; Has autem quæsitus & extraordinarius incessus, & posteriora magis prominentia produnt; Apud istas autem contractatio vel inspectio post vestes depositas volumen auctum detegit.

§. 19.

Neque vero omnis abdominis expansio statim ipsam graviditatem evincit: Adeps, physconia, seu abdomen magnum ex visceribus mole auctis, intestina, aëre, vermibus, saburra expansa nonnunquam graviditatem mentiuntur: Tympania cæterum facile pathognomicis suis signis se prodit, cum tympaniticorum abdomen pulsum resonet, & valde durum & elasticum sit, id quod in prægnantibus aliter se habet, sæpe & apud istos disparatae eminentiæ duræ & elasticæ,

sticæ, stabili loco non fixæ sphærarum instar tangi possunt.

Etiam hydrops ascites, alique, abdominis volumen augment: Plerumque hic dignoscitur ex fluctuatione aquarum, multoties tamen fallaci, cum aliqua fluctuatio in non hydropicis sæpe sentiatur, & contra in hydrope saccato, hydatidoso, ovariorumque, fluctuatio distincta non percipiatur, & hydrops cum graviditate complicari possit; Posito itaque volumine abdominis aucto, si scire velis, an id ab expansione uteri pendeat, nil superest, nisi exploratio abdominis, quæ sic instituitur: Exploranda, postquam alvum & urinam reddidit, supina decumbit, genubus paullum inflexis, & capite penitus reclinato, ne tensio aliqua subsit, & ut totum abdomen flaccidum fiat. Dein explicita manus medio hypogastrio imponitur, ut pollex umbilicum, digitus minimus pubem tangat; Tunc jacens aliquoties fortiter exspirare jubetur, quo momento explorans manum arctius apprimit, & attendit, an supra pubem corpus aliquod magnum, durum, sphæricum ad manum allidat, quo casu certus esse potest, auctum volumen abdominis provenire ab aucto volumine uteri. Verum, nondum exinde ad ipsam graviditatem concludere licet; Nondum enim evictum est, quid uterum expandat, an fœtus,

tus, an mola, an sarcoma, cruor coacervatus, aqua an aër? an forte uterus scirrhus & mole auctus sit, an steatomata insint, & quæ sunt ejusmodi plura. Adeoque hoc signum per se consideratum ambiguum est.

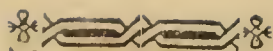
§. 20.

Secundum oculos feriens signum constituit, mutatio mammarum: Hoc autem in utramque partem fallit, cum quædam, etsi prægnantes exiguas mammas habeant, præsertim cum menstruum sanguinem fundere pergunt, aliæ vero, non gravidæ magnas, tumidas mammas præ se ferant, sive natura iis instructæ, sive ex causis præternaturalibus. Attamen striæ illæ lacteæ §. 15. in iis, quæ nondum pepererunt, plus sibi volunt, licet etiam fallere possint.

§. 21.

Tertium externum signum est suppressio fluxus menstrui: Hic autem in junioribus plethoricis, orgasmicis per plures graviditatis menses continuat, altera ex parte autem ex multiplici diætæ errore, variisque ex causis morbosis suppressi solet; quin morbosa talis suppressio multa graviditatis symptomata ciere potest, ut nauseam, vomitus, expansionem abdominis, augmentum mammarum, vertiginem,

nem, cephalalgiam, pallorem & ejusmodi. Hinc fit, ut illegitime impraegnatae, cum terrificus hic nuncius ostia pulsat, se ipsas consolentur, & modo refrigerium pedum, modo orgasmum, ex saltatione & similibus, modo indigestionem, modo pathemata ut causas sibi ipsis allegent, donec tandem fructus peccati evidentius compareant.

Symptomata ista dubia autem gravidas sensim deferunt, in morbosa autem suppressione potius magis ingravescent.

Lactantes, quæ menstruare non solent, denuo imprægnari possunt, unde & eapropter signum istud fallit.

Sunt & dolosa artificia, quibus ipsa suppressio menstruorum celatur, dum astutæ mulierculæ alieno sanguine lintea commaculant, ut speciem contaminationis menstruæ habeant.

§. 22.

Motus fœtus in utero, quatenus ab alio tangi, vel extrinsecus cerni possunt, & exploranti itaque occurrunt, omnino ex præstantioribus signis graviditatis sunt. Verum hi celari solent, & nonnunquam status errorem hac in re inducere, ipsæque prægnantes sese hisce aliisque fallunt.

§. 23.

§. 23.

Mutationes uterum ipsum concernentes ex parte tantum investigari possunt, cum non nisi cervix & orificium uteri explorari queant. Hæc exploratio uteri ita instituitur: Suspecta coram stet, sedens explorator unum duosve digitos in vaginam immittit, cervicemque & orificium quærit, ac ita statum horum experitur.

§. 24.

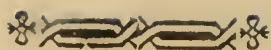
Ratione stationis ergo reperiet; Cervicem secundo & tertio mense descendisse, ex primoribus duabus phalangibus attingi posse, postea autem iterum ascendere, digitisque se magis subtrahere. Hoc si ita deprehenditur, vix ullum dubium de gravitate supererit.

Liquet autem, has mutationes una prima vice comperiri non posse, unde exploratio uteri diversis temporibus pluries instituenda est, maxime & ideo, quod statio uteri naturalis antea cognita esse debeat, cum judicium circa observationem ab ea ferendum sit.

Notandum quoque, summo mane altius hære-
re uterum, quam vespere *).

Dein

*) Haller Elem. Phys. T. VIII. p. 406.

Dein uterus quoque aliis ex rationibus, ob relaxationem ligamentorum, dislocationem per alia corpora prementia stationem suam mutare potest, supradicta autem mutatio successive eveniens non nisi gravidis accidit.

§. 25.

Ratione ipsius substantiæ primis mensibus parum vel nihil mutationis deprehendi potest, posterioribus autem explorator reperiet, quæ §. 11 dicta sunt.

§. 26.

Abundantia muci vaginam inundantis, pariter ad signa graviditatis referri solet, verum sæpe abest, & præterea leucorrhœa exceptionem facit.

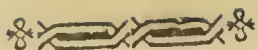
§. 27.

Reliqua §. 15. magis vaga adhuc sunt, & magnam partem incognita, nihilominus autem hæc ipsa ea sunt, é quibus prima imprægnationis indicia & suspicio oriuntur.

§. 28.

Patet itaque, omnia hæc signa conferri & collective considerari debere, si justam ex iis conclusionem formare volumus.

§. 29.

§. 29.

Quod alterum momentum attinet, §. 5. scilicet signa puerperii prægressi, hæc ex historia partus & puerperii abstrahuntur, quam itaque brevibus præmittere, ex re erit, quantum quidem ejus huc pertinet.

§. 30.

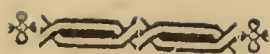
Uterus maximum expansionis expertus magni incommodi sensum exhibet, unde vires moventes, tam spasticæ, quam spontaneæ, quæ ad liberationem & exclusionem contentorum facere possunt, cientur: His demum fœtus per orificium uteri, & vaginam, vehementer dilatata protruditur, id quod cum diris doloribus junctum esse solet. Primus partus frænulum lacerare solet.

Aliquæ difficiles, aliæ faciles, aliæ diuturnos, aliæ brevi expeditos partus experiuntur; Pelves vaginæque ampliores, præcipue apud minus sensibiles partus permittunt adeo faciles, ut infans exclusus in terram decadat.

Avulsâ placentâ, sanguis in sinibus uteri dilatatis morans jam prorumpit, & ab uteri contractione ulterius exprimitur.

Sen-

Senſim ſenſimque cruoris rubri proventus minuitur, & lochia abeunt ſucceſſive in ſpeciem leucorrhœæ, id quod apud has jam die tertio, quarto, apud illas ſerius accidit.

Mammæ, durante graviditate jam tumidæ, magis adhuc turgent, ſimulac fluxus lochialis minuitur, & lac fundere incipiunt, quod primum impurum, quaſi purulentum coloſtrum eſt, poſtea dulce, purum evadit.

§. 31.

Mutationes hæ, maximam partem violentæ, non poſſunt non ſui veſtigia relinquere, quæ ut totidem ſigna peracti partus, ſive puerperii conſiderari poſſunt: Cum autem ea ſingula pariter ſuas patiantur exceptiones, & diſtributive conſiderata nil ſtrictè probent, videndum, quid circa ſingula monendum ſit?

§. 32.

Vehemens preſſio, quam infans per vaginam protruſus in hanc exercuit, eam, ut & genitalia externa quaſi contuſit, unde hæc plus minus inflammata, rubra, tumida apparent, vagina mollis & relaxata tactui ſe offert.

Hoc

Hoc signum solum puerperium stricte non evincit, cum rubor, inflammatio, ipsaque vaginae dilatatio etiam aliis ex causis, ex violentiis, morbisve oriri possint.

§. 33.

E contrario autem absentia horum signorum probat, partum, saltem brevi antea peractum non esse.

§. 34.

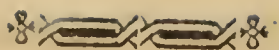
Orificum uteri, in puerpera primis post partum diebus laxum, adhuc dilatatum, vel certe facili opera dilatabile, ejusque labia mollia, tumida deprehenduntur. Verum fluxus menstruus, inflammatio, morbi, orificium uteri in hunc statum perducere possunt, adeoque hoc signum solum iterum nil certi demonstrat.

§. 35.

Contra vero absentia ejus partum brevi progressum non esse, docebit.

§. 36.

Abdomen puerperae vastum est, molle, pendulum, rugosum, sensim sensimque vero vis contractilis peritonei, musculorum abdominalium, ipsius-

fiusque cutis, utpote quæ partes omnes durante graviditate mire expansæ fuerant, has iterum contrahit, & abdomen in pristinum statum redit. Sunt autem plures aliæ causæ, abdomen in vastam molem expandentes, unde etiam hoc signum per se consideratum inter ambigua pertinet.

§. 37.

Ex melioribus signis est præsentia lactis in mammis, quarum areola etiam obscurior cernitur: Haud multis exceptionibus hoc signum expositum est, quamvis fueré, quæ extra puerperium lac in mammis gesserunt, aliaque etiam post partum nullum perceperunt.

§. 38.

Fluxus lochialis quoque inter ambigua puerperii signa relegandus est, cum fluxus menstruus & leucorrhœa similia fere phaenomena exhibeant; Fuerunt contra, quibus paucis post partum horis omnis fluxus cessavit *).

§. 39.

Denique apud puerperas die tertio & sequentibus nauseosus quidam foetor percipitur, maxime
ex

*) Roederer Elem. art. Obst. §. 201.

ex corruptis lochiis proveniens : Verum ejusmodi odor, verbis caeterum non describendus, etiam aliis ex fontibus emanare, vel alio modo fallere potest.

§. 40.

Ex his omnibus patet, signa haec omnia collective considerata esse, nec non notandum, ea omnia sensim evanescere, quo longius tempus procedit, adeoque, inquisitionem mature institutendam esse, si quidem aliquid ab ea sperare volumus.

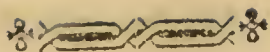
§. 41.

Diu post partum nullum aliud signum restat, nisi aliquae albae splendentes lineae, vel & rugae abdominis, ruptum frenulum & mammae laxiores, quae posteriores autem apud virgines adultiores & morbosas pariter ita se habent.

§. 42.

Partus itaque exanimis §. 3. duplici scopo examinandus est, primum quidem, an objectum homicidii esse *potuerit*, nec ne? In casu posteriori omnis suspicio & reatus infanticidii per se cadunt. Dein autem, si partus talis fuerit, in quem homicidium committi potuit, secundo loco determinan-

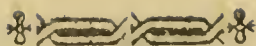
minandum, an revera morte violenta perierit, an vero naturali morte decesserit? Nec haec plenarie sufficiunt ad homicidium constituendum, sed ulterius dispiciendum, an laesiones repertae necessario facinus, adeoque auctorem facinoris supponant, an vero per accidens aliquod, sine concursu alterius hominis, evenire potuerint. Casu posteriori veritas saepe latet, & pendet ab inquisitione juridica, reliquisque circumstantiis, magis minusve gravantibus; Lubrica via, qua raro tuto itur. Denique & in vitia omissionis inquirendum, an debita cura gesta fuerit, nec ne?

§. 43.

Dantur omnino partus, in quos, ut à priori jam apparet, homicidium committi nequit, scilicet, cum aut humanus partus non fuerit, aut non vitalis, aut non vivus sub ipso partu, vel post eundem fuerit. De his omnibus jam agendum.

§. 44.

Non omne, quod ex genitalibus foeminae prodit, homo est: Haud raro falsam graviditatem sequitur partus pariter falsus; scilicet, ubi indicia quaedam, graviditatem mentientia aderant, verum tamen alia quaedam in utero contenta erant, quæ sensim adoles-

adolefcebant, & post tempus aliquod per vias partus prodibant.

§. 45.

Quædam non nisi aërem enixæ sunt, postquam vere prægnantes sese crediderant *).

§. 46.

Aliæ hydrometra per modum partus liberatæ sunt, & magnam copiam aquæ, vel & hydatides peperere **).

§. 47.

Cruor coacervatus similes eventus, similia phænomena producere potest ***).

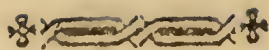
P 2

§. 48.

*) Zacutus Lusitanus Prax. admir. L. II. Obs. 141. Hoechstetter Observ. Decad. VI. cas. 4. Ephem. N. C. Dec. III. ann. VII. Obs. 33. Schenk Obs. med. L. IV. Obs. 215.

**) Stalpært van der Wiel Obs. Rar. Cent. I. Obs. 70. Cent. II. ad Obs. 28. Zacutus Lusitanus lc. Obs. 143. Ephem. N. C. Dec. II. ann. 2. Obs. 95. in Scholio. Cent. III. Obs. 32. Schenk lc. Obs. 216. Valleriola Obs. L. I. Obs. 10. Teichmeyer Inst. M. L. p. 81. et apud plures alios.

***) Schenck lc. Obs. 213. Ruysch Obs. anat. chir. Obs. 29.

§. 48.

Frequentissima hoc respectu sunt concrementa, sive membranacea, sive carnosæ, absque ulla distincta organisatione *).

§. 49.

In aliis, sic dictis molis vestigia confusæ, non satis perfectæ, organisationis apparent, ut vasa, dentes, pili & ejusmodi, quæ itaque non nisi ut ovum fecundatum considerari possunt, cujus plasis & incrementum regulare hoc illove modo præpedita fuerunt **).

§. 50.

Forte etiam ovum non fecundatum, ut Boerhaavius ait ***), per petulcam nonnullarum lasciviam, & sine omni maris cohabitatione ad uterum provocatur, auctumque membranis ex sero accedentibus in molæ speciem adolescere potest.

§. 51.

*) Zacutus Lusitanus lc. Obs. 144, 146. Bartholinus Observ. Cent. I. Obs. 97. Schenk lc. Obs. 198.

**) Faselius Gerichtl. Arzneysel. §. 70. van Swieten Comment. ad §. 1326.

***) Circulus anat. physiol. p. 19.

§. 51.

Quæ hic ibi traduntur de molis viventibus, volantibus *), ad fabulas releganda sunt **), & si quæ ejusmodi unquam exstitit, inter monstra potius numeranda est.

§. 52.

In hos partus omnes, vel potius parta, homicidium committi non potuisse, in aprico est.

§. 53.

Dein monstra & prodigia, à forma generis humani adeo aberrantia, ut caracter hominis iis denegari debeat, objectum homicidii esse pariter non possunt.

§. 54.

Cum homo non modo quoad externam formam nobiliorem, ut nobis saltem videtur, à reliquis animantibus differat, cum Deus erectum corpus nobis concessit, prout nuperrime HERDERUS praeconavit, memor sine dubio illius Ovidiani ***)

P 3

Pro-

*) Lemnius de occultis naturae miraculis L. I. C. VIII. Schenk l. Obs. 230. De molis vitalibus. Salmuth Obs. med. C. III. Obs. 90. Ephem. N. C. Dec. I. a. 2. Obs. 160.

**) van Swieten ad §. 1326.

***) Metamorph. Fab. 2.

Pronaque cum spectent animalia caetera terras,
 Os homini sublime dedit, coelumque videre
 Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

sed &, quod magis est, in eo praecipue, quod rationis capax sit, character humanitatis tam in hoc, quam in illo quaerendus erit. Cum autem hic sermo de infante neonato sit, capacitas rationis aliunde dijudicari nequit, nisi ex ipsa illa forma, quatenus illa ex hac praesumi potest; scilicet credere fas est, in capite, ad humanam formam composito, animam residere rationalem, & contra, cum cranio bestiali vel brutali organisationem cerebri, rationi non faventem nexam esse. Forma faciei quoque comparatur, & in censum venit. Zacchias superioribus partibus tantum non tribuit *); „Constat, ait „monstra quaedam superiores partes humanas habentia, inferiores partes belluinas, humani nihil habuisse. Sed vult potius, ut etiam actiones aliquae, ut vox, humanae sint: „Si foetus humanus „caput belluinum habeat, caninum puta, equinum, „caprinum, vitulinum, an pro bellua sit existimandus, nec ne? Si nulla commixtionis suspicio adfuerit seminis belluini, cur, quod ex humanis „feminibus natum est, pro homine non est habendum, cum haec non sint vere, sed per similitudinem, nem

*) Quaest. L. VII. Tit. I. Q. 4.

„nem talia, quod maxime procederet, si etiam
„vox ipsa humana & vagitus adfuerit *).

In acephalos ergo, & eos, qui capite emi-
nenter brutali, vel aliâs contra formam humani ge-
neris nati sunt, verum homicidium committi ne-
quit. Aliæ autem aberrationes in artubus vel alibi
omnino huc non pertinent, cum characterem hu-
manitatis non aboleant.

§. 55.

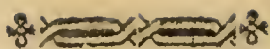
In partum non vitalem pariter homicidium
patrari non potest, ut ex ipsa vitalitatis definitione
elucescit; Vitalis enim partus is est, cui conditio-
nes ad continuationem vitæ necessariæ non desunt:
contra non-vitalis est, qui una vel altera earum
caret.

§. 56.

Vitalitate carebit infans aut propter immaturi-
tatem, aut propter pravam conformationem.

§. 57.

Immaturus partus eousque, ut vitalis, seu ad
continuationem vitæ idoneus non sit, abortus vo-
catur.

§. 58.

Cum accusata quævis contendere possit, se abortum peperisse, necesse est, ut signis utamur, quibus abortus ab infante, tam maturo, quam in tantum immaturo discernatur.

§. 59.

Præmittenda ergo erit brevis historia foetus, e qua signa infantis maturi, immaturi, & abortus ipsius abstrahi possint.

§. 60.

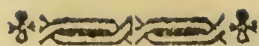
Primis initiis, postquam embryo ex muco informi prodiit, caput relative grande, corpus parvum habet; Die circiter quadragesimo post conceptionem pollicem dimidium, seu unciam dimidiam æquat, post tertium mensem plus, quam integram. Post quartum mensem, cum ovum ovo struthiocameli æquale est, foetus ultra quatuor pollices, secundum alios spithamam longus est, usque dum post absolutum gestationis tempus octodecim vel viginti pollices æquat, quæ longitudo maturi infantis esse solet.

§. 61.

Gravitas absoluta eosdem sequitur passus: Maturus infans fere sex libras pendere solet *).

§. 62.

*) Roederer De temporum in graviditate et partu æstimatione.

§. 62.

Dein ipse corporis habitus quoad omnes & singulas partes & membra perfectus & plenus maturo infanti competere solet.

§. 63.

Quo magis partus ab his conditionibus recedit, eo magis immaturus censendus est.

§. 64.

Reliquæ conditiones quoque maturitatem vel immaturitatem produnt, ut: Color cutis, qui apud maturos roseus vel albidus est, apud immaturos autem purpureus, præcipue in plantis manuum pedumque *).

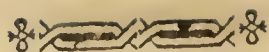
Os amplum aliâs immaturis infantibus tribuunt, quod ex defectu pinguedinis ita se habere posset, vidi autem certo in immaturis os adeo parvum & angustum, ut pupillam mammæ vix capere possent.

Lingua, labia, auriculæ purpurei coloris esse solent in immaturis, quibus porro, si pueruli fuerint, testiculi nondum in scrotum descenderunt.

Un-

*) ib. §. XIII.

Ungues ejus sunt breves, ultimas phalanges, præcipue digitorum pedis, ægre tegentes, molles, tenues, purpureusque color translucet.

Fontanellæ, seu spatia ista, abs imperfectis adhuc ossibus bregmatis, frontis & occipitis relicta, majora sunt in immaturis, licet & hîc exceptiones dentur; Ita JAEGERUS *) in infante, qui omnia immaturitatis signa præ se ferebat, fontanellam adeo exiguam invenit, ut ejus diameter vix dimidium pollicem æquaret;

Omnia ossa, maxime sternum, cartilaginea, mollia flexilia sunt.

Capilli infantis maturi duriores sunt, tenaciores, coloris obscurioris: Immaturus autem teneros, albidos habere solet. Supercilia & cilia pilis rarioribus gaudent.

Invalde immaturo, apparet adhuc membrana pupillaris, scilicet tenera membrana, pupillam obturans **).

§. 65.

*) Scholl Disput. qua occasione recentiorum quorundam observatorum conclusio ex subsidientia pulmonum recens nati foetus examinatur p. 20.

**) de Haller Elem. Phys. L. XVI. p. 373. „Pupillaris membrana ad septimum usque mensem in hominis fetu constanter reperitur: ab eodem nunc, in lucem edito abest, ut ne vestigia quidem supersint. Et L. XIX. p. 423. „Septimo mense
„mem-

§. 65.

Hæc ergo signa immaturitatis, quo magis eminentia sunt, & quo majorem imperfectionis gradum innuunt, eo magis partus ad abortum accedet. Patendum autem, præcisos & exacte determinatos limites non dari, quibus exigua inter abortum & fœtum, licet immaturum, attamen vitalem differentia designari queat, & in casu dubio in mitiorem sententiam eundum esse.

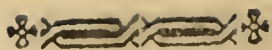
§. 66.

Quodsi terminus imprægnationis cognitus est, res minoribus subjacet difficultatibus. Ab omni enim ævo in confesso fuit, eos omnes, qui ante septimum post conceptionem mensem, scilicet inchoatum nascuntur, inter abortus non vitales relegandos esse. Sic Auctor librorum Hippocraticorum *περί σαρκων* *), & *περί οκταμηνε* **) annum dimidium, sive centum, octoginta duosque dies pro termino gestationis eousque justo statuunt, ut ejusmodi

„membrana pupillaris Wachendorffii fere superest,
„quæ mense nono plerumque evanuit.

*) το παιδιον ἐπταμηνον γονον γινομενον λογαί
γεγονηται, και ζή.

**) ἐκ τῶ ἡμιστεως τῶ ἐνιαυτῶ γινοῦνται οἱ ἐπτα-
μηναι.

modi partus vivere, scilicet vitam continuare possit. Similia pronunciarunt ARISTOTELIS *) PLINIUS **) , & recentiores omnes, ut HANNIBAL FABROTUS ***) FOESIUS ****) DOLÆUS †) Felix PLATERUS ††),
BONE-

*) Histor. anim. L. VII. c. 4. ὅσα μὲν ἐν γυναικὶ προτέρα τῶν ἑπτὰ μηνῶν, εἶθεν εἰς αὐτὴν δύναται ζῆν.

**) Nat. Hist. L. VII. c. 5. Ante septimum mensem partus haud unquam vitalis est.

***) De tempore humani partus Exercitatio I. v. Ottonis Thesaur. Juris Romani T. III. p. 1156. „Quinto, sexto mense editus — licet vocem emisit, ut præcoquus et abortivus, vitalis non est.

****) ad Hipp. L. VI. De morb. vulg. II. Solent vero abortiones fere ante septimum mensem in omnes menses cadere.

†) Encyclop. med. Dogm. L. V. p. 282. „Abortus est intempestiva foetus nondum perfecti, ante septimum gestationis mensem exclusio, sive vivus sive mortuus prodeat.

††) Praxeos T. III. L. II. c. 1. „Præternaturalis partus et illegitimus ipsius foetus existit, si fiat intempestive, hoc est, ante terminum partui naturali destinatum — per quem foetus immaturus, hoc est, nondum ad justam magnitudinem progressus, citius,

BONETUS *), SYLVIVS **) FR. HOFFMANNUS ***)
CHRISTIAN. JOH. LANGIUS †), VAN SWIETEN ††)
SAU-

citius, quam par erat, plerumque mortuus, alias etiam vivus adhuc, sed qui mortem vix effugit, rejicitur.

*) Polyalth. L. V. C. XXVI. p. 273. „Abortus est
„ foetus ante septimum gestationis suae mensem ex-
„ clusio, five vivus prodeat, five mortuus, potest
„ vero contingere a primo conceptionis momento,
„ usque ad sexti mensis finem.

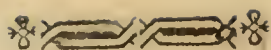
**) Prax. med. L. III. C. VIII. „Omnes ante septi-
„ mum mensem nati habentur abortivi.

***) Opp. T. III. p. 177. „Immaturum nondumque
„ vitalem per abortum excretum foetum a partu
„ septimestri vel octimestri distinguimus.

†) Opp. P. II. p. 157. „Abortus appellatio, si sep-
„ timo aut octavo mense foetus, imperfectus qui-
„ dem quoad quasdam partes, nihilominus tamen
„ vitalis excludatur, non aequè in usu est.

††) Comment. in Aph. Boerh. ad p. 1296. „Ante
„ septimum mensem expulsus foetus raro vel nun-
„ quam superstes manet, hinc tales sub abortus
„ nomine comprehendere solent Medici: cum vero
„ plurima exempla habeantur foetuum septimestri-
„ um, qui diu non tantum supervixerunt. sed et
„ ad bonam senectutem pervenerunt, hinc tales
„ partus non amplius vocantur abortus, sed sim-
„ pliciter tantum praematuri.

SAUVAGES *) MAURICEAU **), qui terminum abortus adhuc protelat. MANNINGHAM ***), ROEDERER †), aliique. Ejusdem sententiæ sunt scriptores Medicinæ forensis, ut ZAC-

CHIAS

*) Nosolog. Method. T. III. p. II. „Abortus est
„ foetus nondum vitalis ex utero exclusio Imma-
„ turus seu nondum vitalis est foetus, qui septi-
„ mum saltem vitæ suæ à conceptione mensem
„ non attigit, aut si attigerit, debilior est, quam
„ ut eo tempore exclusus extra uterum vivere
„ queat.

**) Des maladies des femmes grosses. L. I. Chap. XXIV. „Un avortement peut arriver depuis la fin
„ du premier mois, quelquefois même devant, jus-
„ qu'à la fin du septième seulement, car après ce
„ tems c'est toujours un accouchement, d'autant
„ que l'enfant peut vivre alors, ce qu'il ne fait
„ s'il vient auparavant.

***) Comp. art. Obs. p. 77. Si femina vere præg-
nans longe aut brevi ante septimum mensem foe-
tum emittat, is dicitur partus præmaturus, sive ab-
ortus.

†) Elem. Art. Obs. §. 716. „Qui inter septimi et
„ noni mensis, a prima conceptione finem contin-
„ git partus, præmaturus vocatur; Abortus vero,
„ quando ante dictum tempus embryo excidit., (Hic
ergo, ut Mauriceau, septimi mensis finem, non
initium, pro termino statuit).

CHIAS *) VALENTINI **) ALBERTI ***) TEICHMEYER †), FASELIUS ††), LUDWIG †††). & GOE-

LIKE

*) Quæst. M. L. L. I. Tit. II. Quæst. X. n. 5.
 „ Quod partum omni procul dubio cuius notum
 „ est, natum ante septimum mensem abortivum es-
 „ se. Et n. 19. Qui ante septimum mensem nas-
 „ cuntur vel nascuntur mortui, quia abortivi sunt;
 „ — habendi sunt, ac si nunquam nati essent.
 „ Nec obstat, quod quis in sexto mense nascere-
 „ tur et per aliquot horas, aut etiam dies viveret,
 „ ut fieri posse non est ita impossibile, quin ali-
 „ quando non contingat — nam quia hic partus habet
 „ cum vita talem repugnantiam, ut vivere nullo modo
 „ possit, nisi ex miraculo, idcirco abortivus dici debet.

**) Pandect. Med. L. p. I. Sect. I. p. 92. „ Quando
 „ tempus mensim septem abruptitur, vocatur
 „ abortus.

***) System. Jurispr. Med. p. 133. Abortus est im-
 maturi embryonis depulsio, (quod quidem rem ex-
 acte non determinat.)

†) Instit. Med. Leg. p. 55. „ Partus, qui ante septi-
 mum mensem editur, jure civili non pro homine
 perfecto, sed pro abortu tantum, immo pro mortuo,
 plane agnoscitur.

††) Ger. Arzneyg. §. 24. Eine unreife unzeitige Ge-
 burt heisset man diejenige, die vor dem siebenten
 Monat der Schwangerschaft abgeht.

†††) Instit. Med. for. §. 222. „ Abortum strictiore vo-
 cis significatione appellamus eum, qui ante initia
 septimi mensis nascitur.

LIKE *) ex ipsa natura abortus negationem vitalitatis deducit, ut & ESCHENBACH **).

§. 67.

Ejusmodi ergo partus, qui etiam absque omni violentia per se certo defunctus fuisset, laedi qui-

*) Spec. Legal. §. 18. „ Per vitale intelligimus, quod non solum vita actu gaudet, sed et eo partium robore pollet, ut vitam istam aliquamdiu tueri possit, — et 97. „ Sententiam nostram de vitalitate partus quinque — et semestris — revocare non veremur, quia, etsi quoad organorum et partium suarum conformationem absolutus sit, durabilem tamen eundem fore et vitalibus aequae ac animalibus actibus edendis aptum, affirmare non audeamus: quia multum differt, perfectam partus humani substantiam obtinuisse ejusmodi foetus, et ea pollere organorum dispositione, ut iis seorsim vivere aliquae per naturam possit. Quare abortuum potius, quam verorum partuum nomen mereretur —. Et semestris, licet vivus prodeat, ob debilitatem tamen organorum corporeorum et imperfectiorem cunctandam elaborationem vitae durabilis capax non est.

**) Med. Leg. §. 20. Abortus — Si conceptus in utero embryo tamdiu non conservatur, ut natus inter vivos manere queat, sed ante peractum tempus istud, nimirum ante completum à conceptione diem centesimum atque octogesimum vivus sive mortuus exturbatur.

quidem potest, sed cum secundum allegata mortuo æqualis censendus sit, occidi sensu juridico post partum non potest, quamvis id fieri posse, sensu philosophico non penitus negare audeamus.

§. 68.

Alterum fundamentum non-vitalitatis est prava conformatio, quando & quatenus organa ad continuationem vitæ immediate, sive mediate facientia aut defunt, aut aliis vitiis essentialibus immedicabiliter laborant, ut functionem suam exercere nequeant, unde vitam ocius, tardius cessare oportet.

§. 69.

Referri huc possunt:

Defectus cerebri *).

Defectus cranii **).

Defec-

*) Ephem. N. C. Dec, I. ann. 3. Obs. 129. Velschius Observ. med. Episagm. IX.

**) Schurig. Sillepfilog. p. 608.

Defectus cordis *).

Situs cordis nudi extra thoracem **).

Intestina aliave viscera ex abdomine propendunt ***).

Atresiae & coalitus varii immedicabiles ****).

§. 70.

*) Vallisneri Opere Fisico - Medice T. II. 302. Mostra senza capo, senza cuore &c. Ephem. N. C. Dec. II. an IX. Obs. 148. de Haller. Elem. phys. L. IV. p. 432.

**) de Haller. l. c. p. 302. Ephem. N. C. Dec. II. an. IX. Obs. 98. qualem casum etiam Burcardus Davides Mauchartus observavit. Tourtelle in Journal de Medecine Tom. 62.

***) Ephem. N. C. ibid.

****) Ephem. N. C. Cent. I. II. Obs. 150. Roonhuyzen historische Heilcuren 5. Plater Obs. med. L. III. p. 601. Ephem. N. C. D. III. ann. V. VI. Obs. 151. Dec. I. ann. III. Obs. 2. Dec. II. Ann. VII. Obs. 129. Cent. III. IV. Obs. 139. Schenk Obs. Med. rar. L. III. Obs. 223. Bonet. Sepulchr. L. III. Sect. XIII. Obs. II. 5. 8. 9. 15. 16. Morgagni de sedibus et causis morborum L. III. Ep. 32. art. 3. art. 8. ubi ait: „Insanabilia sunt plura hujusmodi vitia, uti oclusio aut adstrictio est in superiori aliquo intestino.

§. 70.

In hos §. 68. 69. ob defectum vitalitatis verum homicidium committi posse, negamus.

§. 71.

Posita autem & maturitate, & charactere humano, possibilitas infanticidii pendet adhuc abs quaestione, an infans sub partu, vel post eum reapse vixerit nec ne? Posset quidem foetus brevi ante partum in ipso utero perimi, de hoc autem postea, sectione tertia de Embryoctonia seu foeticidio agemus.

§. 72.

Si adsunt signa, demonstrantia, infantem nunc natum diu ante partum in utero demortuum fuisse, tum quaestio soluta est, & infans omnino nec sub partu nec post eum vixit. Verum haec signa non nisi ex putredine desumi possunt, adeoque nil amplius probant, quando inquisitio diu post partum instituitur, prouti saepius fieri solet. Probant autem omnino, si mature instituitur. Sunt autem ea:

Subsidentia fontanellae, absque violentiae illatae vestigiis.

Epidermis hinc inde secedens,

Color superficiei lividus, purpureus, ater.

Odor^r cadaverosus.

Carnes molles, turgidae, diffuentes, quem habitum & viscera monstrant.

Funiculus umbilicalis marcidus, facile lacerandus, foetidus.

Totum corpus, hinc inde turgidum, quasi inflatum, aspectu turpe *).

Caput pariter tumidulum esse potest. **)

§. 73.

Haec omnia autem aberunt in infante, brevius ante mortem mortuo, maturèque examinato, & contra aderunt in tali, qui vivus natus fuerat, diu autem post mortem explorationi traditus est: Hinc nil amplius superest, e quo mors infantis ante partum argui possit, nisi *absentia signorum vitae*. Haec sola enim si quidem adessent, vitam infantis sub partu vel post eum evincunt.

§. 74.

*) Jæger Disquisitio, qua Casus et annotationes ad vitam foetus neogoni dijudicandam facientes proponuntur. Tub. 1780. p. 2.

**) ib.

§. 74.

Solent quidem vitam saltem usque ad partum, vel sub ea praesentem praesumere ex habitu infantis pleno, perfecto, ex turgore funiculi umbilicalis, vasorumque placentae, recentisque hujus & illius habitus, & ex absentia omnis putredinis, denique ex matris valetudine bona durante graviditate. Verum haec omnia certi nil probant, cum infans omnino brevi ante partum, vel sub ejus initio defungi possit, isque omnia ista signa prae se necessario ferat.

§. 75.

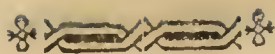
Adeoque jam de signis vitae sub et post partum praesentis agendum: Solent quidem haec inter se distingui, cum infans sub partu respirare non posse supponatur, ob angustiam uteri et vaginae, qua thorax comprimatur; Sic RÖEDERERUS *) ait: „vaginales capitisque nati respirationes fieri non posse censeo. — Quamdiu thorax cum abdomine, post amnii liquoris effluxum, á genitalibus comprehenditur, nullus expansioni locus est: arctissime enim ista circa contentas partes constringuntur. Thorax abdomenque laxa modo sunt, dum amnii

Q 3

lib. 1.

*) de Suffocatis fatura §. 10. p. 313.

liquor suis velamentis inclusus, omnem aëris accessum arcet. — Frequentes a me observati casus, ubi sine ullo vitae nedum respirationis signo, ut vel adstantes mortuum esse foetum inraverint, foetuum, qui nati extemplo cum vigore vagitu querespirarunt, capita per notabile temporis intervallum ex genitalibus pependerunt.,

Et ESCHENBACH *) infantem semi-exclusum auram intrahere minime credibile aestimat; quibus & accedit CAMPERUS **) provocans ad experientiam, quod ipse qui partibus quamplurimis adstiterit, infantis feminati vocem nunquam audiverit; addit idem, eos, qui tale quid audivisse sibi persuadeant, non bene attendisse, vel rem non bene dijudicasse, propter velamenta, quibus parturiens tecta esse soleat, & quod infans, posito quoque libero aëris accessu in vaginam, thoracem dilatare non valeat, praecipue ob contractionem uteri mox insequentem, qua thorax infantis semper bene compressus detineatur.

Verum capite semel in spatia aëre circumfluxa porrecto, infans per depressionem diaphragmatis cavum

*) Med. Leg. §. 136.

**) Kennzeichen des Lebens und Todes bey neugeborenen Kindern &c. S. 55. 56.

vum thoracem eousque ampliare potest, licet id non semper faciat, ut aliquam saltem, etsi forte non semper perfectam respirationem perficere possit. Pro-
bant hoc observationes Cel. ROUX *), & HALLE-
RUS, **) vagitum omnibus infantibus solemnem
praedicat, quamprimum caput de vagina prodierit,
& mihi ipsi casus, evincentes hoc, innotuere, ubi
infans humeris in vagina detentus vagiit, ut tace-
am dubias illas historias, quae vagitus infantum
utero adhuc clausorum memorant ***), utpote qui
omnino absque concursu aëris impossibiles sunt, nisi
quidem peculiari in casu, ****) „in quo mem-
branae quidem ruptae sint, quod non infrequen-
ter ante partum fit & perpetuum est in partu lon-
go & laborioso, in cuius principio aquae ef-
fluxerunt, & in quo nihilo secius aliquot post
Q 4 „dies

*) Sur les pertes de Sang des femmes en couche.
p. III. „ La tête de l'enfant — (quand il) a fran-
chi la vulve et est parvenue au dehors, elle reste
quelquefois dans ce lieu pendant un certain tems
— il respire quelquefois dans cette situation avant
de faire plus de progrès.

**) Elem. phys. L. XXIX. Sect. IV. §. 55.

***) Schurigius in Embryologia eas collegit.

****) de Haller Elem. phys. L. XIX. Sect. IV. §. 56.

„dies fetus adhuc vitalis sequitur. Si aëri modo
 „accessus datus fuerit, et praeterea caput *eo modo*
 „conversum, ut aërem de vagina habere potuerit,
 „possit demum dari, fetum & respirare posse, &
 „vagire. Fatemur, hos casus omnino inter raro-
 res & extraordinarios collocari debere, possibilita-
 ti autem contractionem uteri non obstare, persuasi-
 sumus. Adeoque, cum nulla amplius differentia
 necessaria inter signa vitae sub partu, & post eum
 locum habeat, hæc *una* tractari & considerari pos-
 sunt.

§. 76.

Cum partus ipse actus quasi violentus sit, tam
 ratione parientis, quam foetus, cum hic per vias
 angustas, aegre dilatatas, resistentes perrumpere de-
 beat, mutua obtinet pressio, quae in foetus super-
 ficiem omnem praecipue autem caput violenter agit,
 unde hoc contusionem quasi universalem patitur,
 quae illud tumere facit. Hinc tumor vel turgor
 capitis inter signa vitae sub partu praesentis rela-
 tus fuit. *) In recens inquisitis hoc signum omni-

no

*) Roederer lc. §. 6. Ejusmodi tumorem nunquam
 non elevatum observavi, cum vivus infans in tran-
 situ obstaculo cuidam obvius sit, et non minus in
 iis notavi, qui vivi etiam in lucem eduntur, ac ali-
 is,

no vitam demonstrabit, ubi autem putredo cadaver jam occupat, nil amplius probat, ut ex supra alato exemplo *) videre est.

§. 77.

Secundum quod pro vita sub partu vel post eum militare videtur, signorum genus desumitur ex haemorrhagiis, inflammationibus, congestionibus, fugillationibus, laesionem si quae forte corpusculo infantis illata fuerit, concomitantibus. De his autem supra **) egimus, & demonstravimus, ea non nisi pro ambiguis vitae signis in genere habenda esse, quorsum accedit, quod, si quoque stringentia & apodictice vitam demonstrantia signa essent, ea huc usum non ferre, cum infans brevi ante partum vitam perdere potuerit.

Quam parum in genere ex livoribus & decolorationibus corpusculi infantis concludi possit, ut de naevis taceam, docet praecipue observatio ROE-

DE-

is, qui in partu moriuntur. In recens etiam nato infante sine difficultate lymphæ sanguisque resorbentur et tumor dissipatur.

*) §. 72. not. **

**) Sect. I. Cap. I. §. 19. ss.

DERERI *) puellam concernens, quae in partu suffocata candidum pallidumque totum corpusculum habuit „*postridie* autem, (adeoque diu post mortem) „variae cutis regiones *lividae* reddebantur; faciei „puta, craniique dextrum latus, integer colli ambitus, dorfi thoracisque pars superior, inferior „alia dorfi particulæ, & extremitates inferiores —. Unde sponte fluit, ut & in adultis novimus, livores nasci posse sine ullo vitae concursu in vere mortuis.

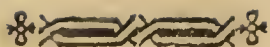
§. 78.

Hoc loco examinari meretur quæstio, an foetui, in utero matris adhuc clauso & contento violentiæ per allisionem, pressionem, ictum, lapsum &c. matris abdomini illatæ nocere possint, ita, ut is exinde contusiones partium mollium, vel & ipsas ossium fracturas perpeti possit? Quemadmodum enim accusatores, omnes, quæ reperiuntur, læsiones, mox inquisitæ imputare solent, ita e contrario defensores ejusmodi violentias, abdomini gravidæ illatas allegant, & exinde, quæ repertæ sunt læsiones infantis, deducunt. Observatio, quam IOHANNES GARDNER **) Commentariis Medicis Edinburgensibus inseruit,

*) lc. Opusc. p. 297.

**) V, Band. S. 328.

feruit, ejusmodi læsiones, infantibus in utero con-
 tentis inferri posse, probare videtur. Post difficilli-
 mos nempe labores partus, ait: „brachte ich den
 „Kopf heraus, und traf zu meinem grossen Er-
 „staunen eine grosse Geschwulst hinter dem Kopf
 „an, die fast eben so gros, als der Kopf war.
 „Diese Geschwulst sass genau auf der lamdafoermi-
 „gen Nath auf, und hatte einen halben Zoll lan-
 „gen und zween Zoll dicken Stiel, und war gleich
 „unmittelbar darauf so gross, als der Kopf des
 „Kindes. Die äussere Haut dieser Geschwulst war
 „sehr roth, und voller Gefässe, allein ohne alle
 „Haare. Die Decken waren sehr dicker, und hielten
 „augenscheinlich eine Feuchtigkeit in sich, — Sie
 „bestand aus einem Pfund aufgelösten Bluts von
 „einer sehr schwarzen Farbe, das etwas übel roch.
 „Es war auch mit einem grossen Theil der mar-
 „kigten Substanz des Gehirnes vermischt. (Ich bin
 „der Meynung, dass die dicke Hirnhaut faul ge-
 „worden, und auf solche Art ein Theil von dem
 „Gehirn in diese widernatürliche Geschwulst hin-
 „eintreten konnten. —) Der untere Theil des Rü-
 „ckens sah sehr braun und blau aus, und die *Len-*
 „denfortsätze des *Rückgrats* waren sehr einwärts
 „gebogen, und *zerbrochen*. Es schien, als wenn
 „dieser Theil des Kindes wäre verletzt worden, wel-
 ches,

„ches , wie man aus dem Alter des Kindes , und
 „der Fäulniß schliessen konnte , wenigstens einen
 „Monat vor der Entbindung mußte geschehen seyn.
 „Als ich die Frau fragte , ob sie in ihrer Schwan-
 „gerschaft einigen Schaden gelitten haette , so gab
 „sie zur Antwort , daß sie ungefehr vor zwey Mo-
 „naten einen heftigen Stofs auf den Unterleib be-
 „kommen , da sie auf den Rand eines grossen Wasch-
 „korbes gefallen wäre.

Huc quoque referenda est historia , a GLOKEN-
 GISSERO Actis Medicis Berolinensibus *) inserta:
 „Infans inventus fuit capite varie distorto , quasi
 „manibus intorto , cranium in partes divisum hinc
 „inde cacumina faciebat ; integumenta cranii
 „erant fugillata & gangrænosa , ut & abdomen —
 „Cranium in 5 partes divisum , quasi dissectum cul-
 „tro , — maxilla tam superior , quam inferior erant
 diffractæ &c. quæ p. 98. a fasciis & ligaturis qua
 gravida abdomen constringebat , deducuntur.

Difficile quidem perspectu , quomodo infans ,
 tectus matris integumentis communibus , musculis
 abdominalibus , peritonæo , clausus utero , natans in
 undis , undequaque ipsum ambientibus , vim mecha-
 nicam , per hæc omnia agentem , percipere , ab ea-
 que

*) Vol. IV. p. 96.

que tantum pati possit, nisi quidem uterus plane ab illa comprimeretur, id quod absque læsione hujus insigni, quin letali vix ac ne vix quidem fieri posset: Quodsi igitur læsio aliqua infantis ex violentiis, matri illatis in ipsum redundasse contenditur, ex parte defensoris non asserendum modo, sed probandum & demonstrandum erit, matrem eas revera perpeffam esse, & altera ex parte læsio ita comparata esse debet, ut modus ille cum ea conveniat, saltem ei non contradicat, ut v. c. vulnus per instrumentum acutum inflictum, quod non nisi per os uteri apertum, vel uterum ipsum vulneratum ad infantem pertingere potest. Ad contusiones ergo & forte fracturas ossium tantummodo reducenda erunt illæ, si quæ existunt, læsiones mediatae.

§. 79.

Superfunt & alia læsionum simulacra, quæ in monstrosis vitiis organicis consistebant, & corpora mutila, ossa fracta; deficientia, & ejusmodi exhibent. *) Inter memorabiliore observationes hujus generis recensenda est ea BOHNII **) ubi mater, in quam ensis stringebatur fetum edidit *diffuso*

*) v. Haller Opp. min. T. III. De monstris.

**) De offic. med. forens. cap. 6. p. 659.

so capite, sanguine ad subitaneum exitium manante, nec non MAURICEAU *) qui infantem memorat, „n'ayant point de cerveau, ni aucun cuir chevelu „par dessus, ni même *aucun des os du crane*, si- „non la seule partie anterieure & inferieure du co- „ronal, & quelque petite portion de l'occipital, „qui étoit recourbée au dedans — & BÜCHNER- „RI **). Die Geburt eines todten Kindes — an „deme der Kopf ganz zerquetscht aussähe, maßen „denn auch das Cranium in viele Stuken zerbro- „chen gefühlt werden konnte.

Haec phænomena primo aspectu cum violentia- rum illatarum vestigiis confundi possent, verum accuratior investigatio sine dubio characteres distin- ctivos exhibebit, cum forte in monstrosis ejusmo- di conformationibus, nec cutis vulnerata, nec mar- gines ossium, quasi fractorum adeo acuti depre- hendantur.

§. 80.

Aliud vitæ signum est motus spontaneus cor- poris, & inprimis artuum. Quamvis videri possit, id in censum venire non debere, cum sui vestigia non

*) Des maladies des femmes grosses. L. I. p. 115.

**) Miscellanea physico - Med. Mathemat. a. 1728. S. 1126.

non relinquat, adeoque inquirentibus nunquam pateat, tamen sicco pede prætereundum non est; Etenim multæ accusatarum ingenue fatentur, se sensisse motum infantis ante partum, quin & vidisse eum post partum. Quid de hoc phænomeno statuendum? ROEDERUS *) id pro vitæ constantis signo haberi non posse statuit, inquiens: „Infantes (in paullo ante descriptis observationibus) artus & diaphragma motu agitasse, cor etiam pulsasse; ad respirationem autem vitamque revocatos non fuisse, pulmones itaque in aqua fundum petiisse, memorabile est. Multis, ni fallor, de infanticidio inquisitionibus forensibus ita observatio lucem affundit. Fatentur sæpius matres, quæ partum clam ediderunt, in quas de infanticidio inquiritur, & de quibus partum expositum fuisse constat; fatentur inquam, natum infantem artus hos illosve commovisse, negant autem & perveraciter negant se ullum aliud vitæ signum notasse, vel in propria viscera sæviisse. Infantem autem sine valente vita artus commovisse & Iureconsultis & Medicis mirum ut plurimum phænomenon videtur, & vix a se impetrare possunt, ut ejusmodi feminam ab omni violentiæ illatæ culpa absolvant. Similem autem motum nihil pro constante, quæque mori si-

EE

*) Obs. med. Satur. De suffocatis p. 2, 8.

ne violentia non finiatur, vita probare dictæ observationes, in quarum posteriore vel ipse cordis pulsus superfuit, demonstrant. Certissime potius liquet, fetum, ante partum qui vixit, in ipso partu quandoque ita suffocari, ut mox a partu quædam ultimæ vitæ minimæque reliquiæ supersint, quæ vero, ut ultimi ignis consumto nutrimento fumus, in flammam vegetamque cum respiratione vitam restitui nequeunt. Quæcunque etiam descriptos infantes necaverint causæ perinde est: in partu eos suffocatos fuisse nobis sufficit. Earundem causarum in clandestino partu efficaciam nemo negabit.,

Sic & ESCHENBACH *) in neonato, revera mortuo nato artuum motum apparentem dubium movere posse existimat, & similiter CAMPERUS **).

Verum motum sine vita statuere, principiis physiologicis repugnat; Equidem existimo, eos infantes omnino vixisse, at exinde inducere velle, eos violenta morte periisse, absurdum omnino esset, cum tot alia mortis genera dentur, quibus infantes obire & possunt & solent.

§. 81.

Aliud signum vitæ sub vel post partum præsentis exhibent vestigia *factæ respirationis*, de quibus

*) Med. Legal. sect. XVIII. §. 134. d.

**) Von den Kennzeichen des Lebens und des Todes bey neugebohrnen Kindern. §. 74.

bus, cum inter præcipua jure numerentur, paullo accuratius agendum erit. Nolo hic integram doctrinæ pulmonum historiam afferre, quam bene collegit & tradidit DANIEL *) sed ea tantum, quæ ad rem ipsam faciunt, proponam.

§. 82.

Primum itaque indicabo, quænam ea sint, ad quæ examinans & inquirens attendere debeat, & quo ordine procedere debeat?

§. 83.

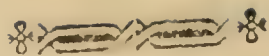
Corpusculum infantis, de quo dubitatur, an sub partu vel post partum vixerit, nec ne? eodem modo inspicitur, ac cadaver adulti, **) nec præterea quid animadvertendum. Vult quidem DANIEL, ***) ex thoracis dilatatione varia definiri posse, & rationem erui posse, quantum increverit thorax per respirationem, comparato remotis tum integumentis communibus, tum musculis ossa thoracis tegentibus, *ambitu externo thoracis, ope fili circumducti cognito*, cum longitudine spinæ dorsi thoracicæ

*) Commentatio de infantum nuper natorum umbilico et pulmonibus. p. 92. fs.

**) Sect. I. Cap. I. §. 33. fs.

***) lc. p. 199.

cicæ, & altitudine, seu distantia sterni a vertebri-
dorsi, hisque omnibus denovo cum volumine pul-
monum & cordis & glandula thymus comparatis —.
Mirum hic errasse Virum Cl. opinor cum diametros
horizontales thoracis per respirationem permanen-
ter augeri putat. Pulmo enim, ut Vesalius di-
xerat, *) thoracis sequitur formam, non autem
thorax pulmonis. Nec concipi potest, quænam vis
thoracem dilatatum tenere posset, certe nec molles
pulmones facile compressiles, nec aër, cui ampla
fuga patet per tracheam apertam, nec muscoli jam
quiescentes. Dein hoc majus thoracis volumen ne
possibile quidem est, cum costæ & cartilagines elon-
gari debuissent, quod plane absurdum est.

Omnino verum id est de diametro verticali, cum
diaphragma in foetu, nondum respirante altissimum
sit, per respirationem autem descendat, pristina-
que altitudinem ob pulmones jam permanenter di-
latatos non amplius recuperet. At hæc ope *fili cir-
cumducti* explorari non possunt. Adeoque ante ip-
sam sectionem nil ulterius observandum, nisi quod
corpusculum infantis librari, pondusque repertum
annotari debeat, partim ob causam ex §. 61. per-
spiciendam, partim ob deinceps allegandas.

§. 84.

*) De C. H. fabrica L. I. p. m. III.

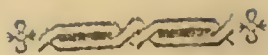
§. 84.

Itaque secetur primum abdomen, observentur-
que observanda: præterea statio diaphragmatis no-
tetur & mensuretur; quod, ut puto, primus jam
propono; scilicet: Exemtis caute visceribus abdomi-
nalibus

- 1) Ope perpendiculari sterno impositi notetur, cui punc-
to, & cui costæ summum centri tendinei respon-
deat? Ita demum, postquam per plura extra du-
biorum aleam posita experimenta constiterit,
quodnam id punctum sit in iis, qui nunquam re-
spiraverunt, & quodnam id sit, ad quod respira-
tio diaphragma deprimere soleat, in singulis casi-
bus haudparum lucis quæstioni affundetur, an in-
fans re-spiraverit nec ne?
- 2) Porro tentari posset, an diaphragma ulterius sur-
sum pelli queat, nec ne? Posteriori casu præ-
sumptioni de non facta respiratione aliquid acce-
det, prior autem contrariae aliquid addet.
- 3) Secetur thorax, primumque attendatur ad statio-
nem & volumen pulmonum, an cavum thoracis
repleant, pericardiumque tegant, an vero utrin-
que retracti sint, parvi, collapsi, nudumque lin-
quant pericardium.

R. 2

4) Exi-

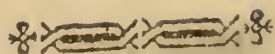

- 4) Eximantur pulmones cum corde & aspera arteria ad ingressum in pulmones rescissa.
- 5) Abluantur vel abstergantur, si forte sanguine con-
spurcati fuerint.
- 6) Examinetur eorum substantia quoad
  - a) colorem, qui oculis patet,
  - b) densitatem,
  - c) resistantiam,
  - d) elasticitatem,
 quæ ope tactus explorari possunt. Nec non
  - e) an forte putridi sint, quod ex odore, colore,
consistentia patet.
- 7) Porro dispiciendum, annon hydatides, vesiculæ
aëre plenæ, aliudve præternaturale superficiei eo-
rum adhæreat.
- 8) Ponderentur pulmones una cum corde, pondusque
reperitum notetur.
- 9) Immergantur aquæ puræ frigidæ, vase sufficientis capaci-
tatis circiter sex octove pollices profundi, pedem-
que lati contentæ, & attendatur, num mergan-
tur, an supernatent, an medium teneant.
Statueram olim, (von den gewaltsamen Todesarten)
perinde esse, an aqua calida, an frigida sit? Vêrum
in aqua calida pulmones facilius natabunt, quam
in

in frigida, cum calor exiguum quoque aëris portionem expandat, sicque volumen augeat. Saltem aquam adhibere non licet, cum hæc pulmones gestet, in simplici aqua submergendos.

- 10) Cor separetur a pulmonibus, & ponderetur; hoc pondus subtrahatur ab eo, quod n. 8. inventum fuit.
- 11) Pulmones jam soli iterum immergantur, observeturque eventus, ut n. 9.
- 12) Sive aquæ plene, sive ægre innatent, sive mergantur, separentur pulmonum lobi, dispiciaturque, an uterque eodem modo se habeat, ac ambo, dum juncti erant?
- 13) Jam secentur pulmones, verum haud tumultuarie, sed ita, ut vasorum diameter simul observeatur, nec non, si forte scirrhi, calculi, infantis sanguinei aliudve præternaturale occurrat, hæc notentur & describantur.
- 14) Sub ipsa sectione attendatur, an strepitus audiat, dum culter transadigitur.
- 15) Frustra sectorum pulmonum rursus aquæ injiciantur, & observeatur, quomodo singula se habeant, ut n. 9. Ea, quæ natârunt, manibus exprimantur, & dispiciatur, an adhuc natent, nec ne?

- 16) Attendatur porro, an sub his dissectionibus, & pressionibus sanguis vel spuma prodeat, nec ne? an frustra pulmonum sub aqua expressa bullas aëreas dimittant, nec ne?

§. 85.

Sic instituta est omnis, quam utilem puto, docimasia pulmonum; Etenim propriam mensurationem voluminis, quam DANIEL *) proponit, instituere supervacaneum non modo mihi videtur, sed & nimis difficultatibus in ipsa praxi obnoxia est, ut taceam, nil certi ex ea deduci posse, adeoque, cum iisdem prematur difficultatibus, ac vulgaris docimasia, rejicienda mihi videtur.

§. 86.

Jam, quid ex his omnibus phænomenis, sive sic, sive aliter se habentibus casti ope ratiocinii deduci, & ex quibus tuto concludi possit, respirationem ab infante peractam esse, dispiciendum est.

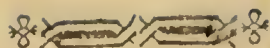
§. 87.

Infans mortuus respirare non potest, adeoque omnis, qui respiravit, sub partu vel & post eum certissime vixit.

§. 88.

*) lc. p. 200 - 208.

in vivo quam in mortuo distentas tenens, qui primus respirationis effectus permanens est.

§. 92.

Exinde pulmonibus mutationes sequentes inducuntur :

Substantia pulmonum, ut perbene jam GALENUS dixit *),

ex rubra fit alba,

ex gravi levis,

& ex densa evadit rara.

§. 93.

De his, quibus aëris præsentia in pulmonibus dignoscitur, præcipuis momentis ulterius dispiciendum erit:

Quod primum attinet, nempe albidiores colorem, is nascitur, ex ipsa distensione pulmonum; & inde necessario sequente semotione vasorum sanguiferorum, antea sese contingentium; Oriuntur ergo interstitia inter ea, si non aëre,

*) περι χρείας πων ἐν ἀνθρώπῳ σώματι μοριων λογισ. Ed. Bebel. Basil. 1538. p. 535. — διατετο μεταπιπτει της σαρκος τε πνευμονος ἡ φουσικς ἐξ ἐρυθρας και βαρειας και πυκνης εἰς λευκην και κερην και ἀραιαν.

re plena, tamen sanguine vacua, unde color, antea atroruber discontinuatur, quasi diluitur, & in albidio rem transit *).

§. 94.

Omnis ergo pulmo, cujus color in albidio rem vergit, aërem continet, inversa autem propositio non valet; scilicet dantur morbi, ut pnevmonitis, qui colorem pulmonum, aërem copiosum tenentium in obscurum vertit. Multo minus ex albido colore ad factam respirationem concludi potest, cum inflatio artificialis pulmonum, qui nunquam respirare, idem phaenomenon producat.

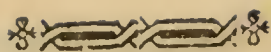
§. 95.

Altera mutatio, quam pulmones ex praesentia aëris in vasis aëri feris restantis experiuntur, est, ut ex gravibus evadant leves. Levitas haec est relativa, non absoluta, cum per accessum aëris pulmones potius aliquid lucrentur, quam perdant, ita, ut etiam ex hac sola causa in vacuo ponderatos graviores deprehendere possis Sin autem gravita-

vita-

*) Nescio, quas difficultates hac in re videat Daniel, l. c. p. 166, cum ait: Colorem pulmonum respiratione mutari, certum est, quod vel experimentum inflationis pulmonum mortui nati, respirationem imitantis, confirmare potest; ejus vero causam aegre definiveris. —

vitatem in comparatione voluminis cum massa æstimes, omnino leviores erunt quam antea : Scilicet pollex cubicus pulmonum, quibus nullus aër inhaeret, multo ponderosior est, quam similis pollex cubicus pulmonum, qui aërem continent.

§. 96.

Eadem hæc imminuta gravitas specifica patet præcipue ratione aquæ. Etenim sic mutati pulmones jam aquæ innatant, qui ante eam mutationem submergebantur.

§. 97.

In hoc experimento consistit vulgaris sic dicta docimasia pulmonum, §. 84. n. 9. fs. quæ proprie GALENO debetur, licet sero ad casus forenses applicita fuerit.

§. 98.

Contra hanc pulmonum docimasiam, vel potius consequentias, quas exinde multi Medicorum & Jureconsultorum, sæpe inepte satis deduxerunt, plurima dubia, & jure quidem mota fuerunt.

§. 99.

Vulgo pulmo natans pro signo respirationis, adeoque vitæ, subsidens non factæ respirationis & mortis habetur. Utrumque valde erroneum est.

§. 100.

§. 100.

Pulmones aquae innatantes níl demonstrant, nisi aëris præsentiam in iisdem, nequaquam autem, eum ab infante per respirationem attractum fuisse.

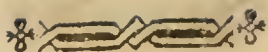
§. 101.

Etenim alii supersunt modi, quibus pulmones aërem capere, & phænomenon natationis exhibere possunt. Primus est inflatio ab aliis facta: HEBENSTREIT de ejus possibilitate dubitat *), ROEDERERUS **) putat, „á spiritu ori inflato pulmones non „inflari & dilatari, nisi aliunde fetus respiraverit. „Neque adeo istum inflatum, judicium de pulmo- „num descensu dubium reddere. Verum præter BOHNIUM & TEICHMEYERUM ***), MORGAGNI
eam

*) lc. p. 408. §. 27.

**) Opuscul. de suffocatis p. 301.

***) Inst. M. leg. p. 240. „Contingit interdum, ut pulmo „nes infantis ante partum vel in partu jam mortui, à „mulierculis adstantibus, quæ eum adhuc vivere „credunt, inspirato, vel potius inflato aëre ex- „pandantur. Wenn dem todt gebohrnen Kinde „stark in den Mund geblasen wird. Ita per in-
fla-

eam assumit: *) & HUNTERUS. **) Sic & alii eam inflationem artificialem pulmonum possibilem omnino judicant, & CAMPERUS ***) experimenta, quæ id extra omne dubium ponunt, instituit, quibus pulmones mortuorum infantum, qui certo non-

runt.

„flationem, in os factam, pulmones ab aëre distenduntur, & postea supernatant. —

*) De Sed. & Causis Morb. Ep. 19. art. 47. „Nullius „negotii esset, illud ultimum mulierem comminisci, se mortuo edito infanti, cum semivivum existimaret, aërem in os valentius sufflando, quo ad respirandum excitaretur, immisisse: eo igitur aëre pulmones, in aqua natantes, distentos esse: Quin etiam, ut in omne scelus prona quorundam hominum sunt ingenia, posset inimicoin mulierem animo quispiam, aut quæpiam, in cujus manus infans, mortuus editus, peruenisse, tclam omnibus id fecisse, ut immerentem calumniaretur, quasi spirantem occidisset.

**) Pyl Neues Magazin &c. I B. S. 423. „Es ist so „allgemein bekannt, daß ein dem Anschein nach „todtgebohrnes Kind durchs Einblasen in die „Lungen wider lebendig gemacht werden kan, „daß die Mutter selbst oder irgend eine andere Person vielleicht diesen Versuch gemacht hat. „Vielleicht konnte das auch sogar in der teuflischen „Absicht geschehen seyn, um dadurch die Verurtheilung der Mutter zu bewürken.

***) lc. f. 84. fs.

dum respiraverant, plenarie inflati & expansi fuerunt. Similia expertus est BÜTTNERUS *). Hæc experimenta quidem non semper & ubique succedunt, ut, si pulmones scirrhusi sunt, vel alia impedimenta obstant, quale quid expertus est WRISBERG **), & fatendum, spontaneam respirationem vel ideo pulmones melius aëre replere posse, quod exspiratio simul partem mucii impredientis expellat, attamen possibilitas artificialis, & studio factæ inflationis manet.

§. 102.

Severiores Jureconfulti de hac inflatione nil statuunt, cum præsumant, infanticidam eam nunquam tentare: Et mirum, etiam Medicos iis accedere: Ita ESCHENBACH, severiorum judiciorum aliàs inimicus ***), fatetur quidem, pulmones auræ in os inflatione supernatandi vi imbui, verum eam operationem non præsumi institutam ab infanticida. Et ROEDERER ****) ait: „Neque adeo iste inflatus
„judicium de pulmonum descensu dubium reddit,
„neque feminam, clandestinum partum edentem,
„infan-

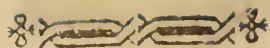
*) Vom Kindermord. p. 41.

**) Nov. Comment. S. R. S. Goett. T. VI. Observ. et Exper. ad confirm. pulm. docimas. instit. §. 15.

***) lc. p. 204.

****) lc. p. 301. nro 6. IV.

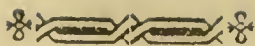

„infantem excitatum aliquid experiri puto. Nec minus CAMPERUS *) ita habet: „Der Einwurf, „den man vom Einblasen der Luft in die Lungen „eines todtgebohrnen Kindes hernimmt, scheint „mir deswegen von keiner Krafft zu seyn, weil „die Mutter dieses nicht thun wird, auch nicht „jemand von denen, die bey der todten Geburt „des Kindes interessiret sind. „ Et ipse mitis HAL-
LERUS **) „Wenn Luft in die Lunge geblasen „worden, so kann die Lungenprobe in der That „betrieglich seyn. Allein es ist von keiner Kinder- „mörderin so leicht zu vermuthen, dafs sie sich „Mühe geben werde, ihrem Kinde zum Leben zu „verhelffen.

An igitur omnem accusatam ut infanticidam veram præsumi fas est? Quid? si aliqua eo fine clam pariat, ut partum in corotrophium deinceps deponat, vel ut ab aliis clam educandum curet, & infantem enitatur mortuum, non respirantem, eaque per os aërem inflet, uti facere debebat, infausto autem eventu, ut infans non refocilletur, mortuusque maneat, quid tum? Et hunc quidem casum pro impossibili vel non dabili, ut ajunt, habere, quis est, qui audeat? Ne autem hæc generalis fiat excusa-
tio,

*) lc. p. 82.

**) Vorlesungen II. 2. S. 19.

tio, simplici asserto nunquam fides habenda est, sed praemonstrare illa debet, vel distincte enumerare, quomodo rem peregerit, cum difficilis sit operatio, nec, nisi clausis naribus, succedat.

Exemplum ejusmodi inflationis á matre peractae habet BÜTTNERUS *) & GESNERUS **) eam omnino pro possibili agnoscit.

§. 103.

Alter modus, quo, pulmones aërem capere possunt, est emphysema, quod rarissime quidem obvenit, attamen probat, á sola praesentia aëris in pulmonibus respirationem non evinci.

Signa ejus diagnostica HUNTERUS ***) hæc pronunciat: „Sind die Luftblasen in den Lungen groß, und lauffen sie reihenweis längst der Einschnitte zwischen den lobulis, woraus die Lunge zusammengesetzt ist, so ist die Luft ganz gewis emphysematisch, und nicht durchs Athemholen eingehaucht.“

§. 104.

Denique an putredo pulmonum, aërem in iis tanta copia extricare vel generare queat, ut aquæ probe

*) Vom Kindermorde n. 72. p. 197.

**) Entdeckungen der neuesten Zeit in der Arzneylehre III B. S. 756.

***) lc.

probe supernatent, ab his affirmatur, ab illis negatur.

Pro affirmativa militant varia tum phænomena, tum testimoniâ: Homines integri aqua merfi, post aliquod tempus putredine tument, & ad ripas eji-
ciuntur.

WRISBERG *) ait: „Licet non omnes corporis animati partes tam facili negotio ad natandum disponi possunt, uti id quidem de pulmonibus, intestinis, vesica urinaria, thymo & pene ostensum est, putredine tamen omnium partium animalium, ossibus exceptis, vel volumen ita augetur, vel aër avinculis liberatur, ut sensim versus aquæ superficiem emergant, & si summo in gradu eadem contaminatæ fuerint, perfecte natent, nec ulla ratione ad submergendum reduci possunt, nisi soluto animalis glutinis vinculo terræ particulæ fundum denuo petant.„

Ut alia taceam experimenta, ea tantum allegabo, quæ Noster Archiater JAEGERUS olim cum orbe literario communicavit, demonstrantia, absque omni fraudis suspitione, pulmones, qui nunquam respiraverant, qui recentes aqua submergebantur, per putredinem in aqua elevari, & denique perfec-

te

*) lc. p. 51.

te natare posse; ~) Plerique quidem tantum in superficie enatas bullas, minores vel minimas aëre plenas habebant, quæ incisæ aërem dimittebant, & compressæ pulmones ad fundum præcipitabiles linquebant. Similia fere vidit MEZGERUS **)

Verum altera ex parte pariter prostant observationes haud paucæ, & veritatis characterem præ se ferentes, quæ docent, pulmones per putredinem non semper ita mutari, ut natent, sed potius fundum vasis aqua repleti constanter petant.

Ipse modo citatus JAEGERUS †) vidit, pulmones, etiam summo in gradu putredinis constitutos, non semper ascendere in aqua. Similia observavit TEICHMEYERUS ††) MORGAGNI, †††) LIEBERKÜHN

*) Dissertat. de foetibus recens natis jam in utero mortuis et putridis hist. 1. et 3. nec non in Dissertatione, qua casus et annotationes ad vitam foetus neogoni dijudicandam facientes proponuntur p. 4.

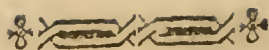
**) Ueber die Lungenprobe in Pyl neuem Magazin für die gerichtliche Arzneykunde 1. B. 5 43. u. f.

†) 1c. hist. 2. et 4.

††) Inst. Med. leg. p. 238.

†††) De sedibus et causis morb. L. II. Ep. 19. art. 47.

KÜHN, *) CAMPERUS, **) aliique, & recentissime PVL ***).

E quibus collatis patet, ex putredine aërem, forte inflammabilem, vulgari atmosphærico levior, in pulmonibus, maxime in eorum superficie externa, unde membrana eorum hinc inde in bullas elevatur, generari, easque bullas integros pulmones in altum aquæ, in quam projiciuntur, navis aëreæ instar, rapere *posse*, rarius autem in profundo pulmonum id evenire, pulmonesque ex putredine nunquam adeo turgesceri, ac quidem ex hausto per vias aëriferas aëre atmosphærico turgere solent.

§. 105.

Ipsam autem pulmonum natationem in dato aliquo casu dignoscere, an á putredine pendeat, nec ne? haud adeo difficile est. Si fœtor cadaverosus abest, si pulmones admodum turgent, & pericardium tegunt, si diaphragma depressum deprehendebatur, si frustra pulmonum divisorum manu expressa tamen natant, tunc natatio á putredine non pendet.

Sin

*) Diss. de experimento pulmonum natantium et submergentium §. 8.

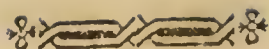
**) lc. p. 62. f.

***) lc. sc. N. Magazin S. 56.

Sin autem pulmones, reliquumque corpus admodum foetent, si pulmones contracti, parvi sunt, si aliae quoque corporis partes aquae innatant, si bullulae aëreae extus adhærent, quibus apertis illa saltem portio dein demergitur, si pulmones in frusta discissi putridi, manu expressi in aqua subsident, tum demum pronunciandum est, phænomenon natationis à putredine dependere.

Nec hæc semper prorsus tuta sunt, nimiumque videtur, quod de HALLER *) habet: „Major „putredo pondus specificum pulmonum aqua levius „efficit: Neque tunc error in Medici effato locum „habet, si levi opera voluerit explorare, num & „reliqua viscera natent. Id si viderit, non aër in „pulmonem per respirationem receptus causa erit „natandi, sed aër ex humoribus carnibusque per „communem legem putredinis expeditus, —. In „ferioribus inquisitionibus, quæ haud raro instituuntur, aër inspiratus forte fuit, pulmones autem jam putredine corrupti etiam aërem mephiticum simul exhibent; adeoque sola natatio nec inspirationem nec non - inspirationem probat.

*) Elem. Phys. L. VIII. p. 280.

§. 106.

Tertia tandem mutatio, quam pulmones á respiratione, quatenus aërem in pulmonibus relinquunt, experiuntur, est *Raritas*.

Hæc noscitur ex tactu, minori resistantia, & præsertim ex majori volumine, id quod patet ex spatio majori, quod in thorace occupant, dum pericardium tegunt, nec amplius ad spinam dorsi retracti sunt.

§. 107.

Denique si strepitus, dum pulmones percussuntur, auditur, si spuma prodit, si sub aquis expressa frustra pulmonum bullas aëris dimittunt, si denique pulmones eorumve partes sub antlia pneumatica multum tument, ad præsentiam aëris in iis tuto concludi poterit.

Dein, si quis voluminis mensurationem, sive per aquam sive per arenam, sive alio modo instituere vellet, quod DANIEL fecit, is omnino de volumine, ejusque augmento facto eo certior fieri posset.

§. 108.

Hæc autem omnia cum non nisi præsentiam aëris in pulmonibus demonstrent, ex iis, præsertim prop-

propter possibilitatem inflati, non ab ipso infante per modum respirationis hausti aëris, ad vitam ejus sub partu vel post eum concludi nequaquam potest.

§. 109.

'Aliunde ergo lux petenda erit, has tenebras disperfura. Neque enim in remanentia aëris in pulmonibus sola consistunt effectus respirationis factæ, sed alia, eaque nobilior & notabilior mutatio exinde pulmonibus contingit; Scilicet vasa pulmonum sanguifera, ante respirationem compressa, collapsa, exiguam sanguinis quantitatem hæctenus admittebant, post expansionem autem pulmonum per respirationem dilatata, diducta, á compressione liberata, majorem sanguinis vim recipiunt, ab eaque ulterius expanduntur, majoremque nanciscuntur diametrum.

§. 110.

Accidit hoc tam arteriis, quam venis, ita, ut exspiratio inspirationem insequens, quamvis exitum sanguinis é pulmonibus promoveat, pulmonesque iterum aliquantum comprimat, neutiquam omnem eam sanguinis copiam, quam prior admittebat, iterum expellat. Ita fit, ut hæc mutatio per-

manens fiat, post mortem hominis quoque restet,
& evidentibus vestigiis signisque se prodatur.

§. III.

Nimirum in pulmonibus, qui respirarunt, *plus sanguinis* post mortem restabit, quam in iis, qui non respirarunt, etsi his post mortem aër inflatus fuerit.

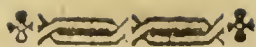
§. III2.

Nec non in iisdem vasa sanguifera magis dilatata erunt.

§. III3.

Prius dignosci & explorari potest per autopsiam, cum ex sectis pulmonibus multum sanguinis prodit, §. 84. n. 16. Quoniam vero hæc fallax est, forte elutio sanguinis, ejusque collectio & exsiccatio certius quid demonstraret, verum & hoc difficile nimis & incertum foret. Ast vera, majorem sanguinis in pulmonibus restantis copiam explorandi ratio posita est in facili experimento librationis, §. 84. n. 8. & 10. Etenim pondus sanguinis, qui per respirationem accessit, pondus pulmonum non potest non notabiliter augere.

§. III4.

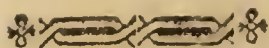
§. 114.

Quantum vero præcise augeat, id non nisi experimentis, crebrius in ejusmodi infantibus, ubi nulla oppositi formido subesse potest, institutis, determinari poterit, dum pulmones, corpusque integrum neonatorum, qui aliquot forte horas post partum factasque respirationes evidentes demortui sunt, trutinantur, repertaque pondera inter se comparantur, & cum eadem experimenta inflantur in iis, qui certo mortui nati sunt, adeoque nunquam respiraverunt. Ita rationes constantes emergent primum inter pondus corporis totius ad pulmones, qui respiratione usi sunt, & secundo inter pondus corporis totius, ad pulmones, qui nunquam respiratione gavisi sunt. Quantum mihi quidem hæcenus ex tribus saltem observationibus, quas jam in medium proferam, innotuit, rationes istæ hæc erant:

Pueri neonati, qui paucas ante partum horas manifesta signa vitæ ediderat, sub ipso autem partu mortuus certo nullum aërem cepit, corpus integrum una cum pulmonibus pendebat grana 53, 040. Pulmones autem densi, collapsi, vel potius nondum expansi grana 792 in æquilibrio tenebant, adeoque ratio corporis totius ad pulmones, si hos a pondere corporis non subtrahis, erit fere, ut: 67: 1.

S 4

Alius

Alius foetus maturus, perfectus, qui nunquam respiraverat, pondus corpusculi ad pulmones exhibuit, ut: 70: 1, *).

Alius foetus non quidem perfectus, qui tamen respiraverat, rationem corporis totius ad pulmones exhibuit, ut: 70: 2.

§. 115.

Videmus exinde, pondus pulmonum ab accedente per respirationem sanguine, & post mortem iis adhuc inhærente *duplicari*, adeoque in casibus dubiis hanc normam esse, ope cuius de facta, vel non facta respiratione judicare possumus: Nimirum, si experimenta §. 84. n. 8. & 10 docent, rationum pulmonum ad corpus integrum esse circa, ut: 1: 70, tum infans non respiravit, sin autem esset circa ut 2: 70; vel ut 1: 35, tum eum respiravisse certum erit.

§. 116.

Quin et, si observatores semel per numerosiora adhuc experimenta medium pondus pulmonum, tam eorum, qui respiratione usi, quam eorum, qui ea non gavisi sunt, stabilirent, tunc brevi manu sola libratio pulmonum respirationem celebratam vel non

*) v. Jæger Diss. cit. §. 12.

non celebratam saltem in maturis declarare posset. Si v. c. pondus consuetum medium pulmonum fœtus maturi, respiratione nondum gavisi drachmas 12 - 15 æquaret, & pulmões explorandi contra 24 - 30 drachmas ponderarent, tum respirationem factam esse confidenter enunciare possemus.

§. 117.

Hæc mea docimasia pulmonum nec á putredine incipiente, nec ab inflatione ab aliis facta, nec ab emphysemate, nec á bullis aëreis adhærentibus turbatur vel dubia redditur, quibus omnibus hygrostatica pulmonum docimasia exposita est; cum præterea ejus applicatio & institutio tam commoda sit, §. 84. n. 8. & 10. spero, eam demum auctoritatibus publicis institutum iri.

§. 118.

Quantæcunque antem ejus prærogativæ sint, dissimulandum tamen non est, eam, prout res humanæ sunt, suis quoque premi dubiis & difficultatibus, quarum autem pleræque non nisi imaginariæ sunt.

§. 119.

Huc pertinet a) *dubium, an constans ratio ponderis pulmonum erga corpus integrum obtineat?*

Alle-

Allegari potest, non esse partem corporis humani, quæ non aliquando in ratione sua stereometrica ad reliquas aberraverit: Sic reperta esse corda hominum modo enormia, modo minuta, nasos dari magnos, parvos, quin & ipsum thoracem, cujus figuram & amplitudinem pulmones sequuntur, in his esse angustiores, in illis ampliores, nec non in his illisve molem majorem viscerum abdominalium per pressionem in diaphragma cavum thoracis angustare, & contentis in eo, maxime pulmonibus debitam extensionem & incrementum denegare posse.

Ad hoc dubium regero, exceptiones ab ordinaria naturæ lege, & constitutiones praeternaturales constantiam legis ipsius non evertere, & latitudinem observatam in nostra causâ errorem non inducturam esse, cum ratio ista mathematica me suadente ex *numerosis* observationibus eruenda sit, & sic medietas quaedam, ad longe plerosque dein casus applicabilis non possit non resultare: Deinde ejusmodi aberrationes in neonatis, nisi evidenter monstrosas, non tam frequenter occurrunt, quam in adultioribus, quæ per vitæ tractum innumeræ potentiae nocivæ naturalem constitutionem immutare poterant.

b) Si

b) *Si forte pulmones & reliquum corpus in diversa foetus aetate inaequali ratione crescunt, tum in minus maturis alia ratio assumenda erit, quam in iis, qui plenum gestationis tempus in utero permanserant. *)*

Respondeo: Inaequale hoc incrementum thoracis ratione reliqui corporis nullis probari observationibus, & majorem capitis in foetu proportionem, analogiam quoad thoracem non inducere, cum caput ex aliis plane causis in embryone non possit non multo majus esse, quam in foetu majori.

Dein, si id, quod §. 116. proposui, exerceri potest, haec difficultas non amplius moveri poterit.

Praeterea in exploranda & capienda ratione maturi tantum foetus adhibendi sunt, & si objicias, eandem difficultatem manere in eruendo forte casu forensi foetus alicujus nondum maturi, respondeo, in foetibus longe immaturis & non vitalibus hoc examen male & supervacuò institui, & in aliis, maturitati propioribus, etiam rationes captas ad prius cognitae istas eo magis accessuras esse.

c) *Cum*

*) ex citata Disquisitione *Jaegeriana*. p. 36.

- c) *Cum ob diversam pinguedinis copiam pondus neonatorum adeo variare possit, *) difficillime ratio constans reperietur, & in applicatione eadem difficultas iterum recurret.*

Sentio hujus objectionis, à Viro Ill. factæ, pondus, quod vero minuetur, cum videamus, ex tabulis vg. *Roedererianis*, pondus neonati tantum non semper inter sex & septem libras versari, & diversitates ibi notatas pendere magis à majori vel minori maturitatis gradu, in ponderosioribus itaque infantibus majus incrementum corporis universi adfuisse, adeoque & pulmonum.

Dein, si ratio ex quamplurimis infantibus capiatur, habebimus iterum medietatem illam, quae demum normae instar erit. Nec non propositum in §. 116. etiam hoc solvet dubium.

- d) *Cum ex allegatis**) observationibus constet, pulmonem esse partem corporis aliquotam valde parvam, facile heic error subrepet.*

Sollerti & adcurata omnino opus esse investigatione, ut ibidem docetur, facile largior; addo: minutam illam rationem, quam pulmones ad corpus

*) ibid. p. 36.

**) ibid. p. 37.

pus habent, non impedire, quo minus differentia inter pulmones, respirationem expertos, & eos, quibus ea negabatur, valde conspicua sit, & sub trutinam cadat, cum pondus acquisitum integro ponderi priori aequale sit.

e) *Si differentia ponderis pulmonum adeo exigua est, ut vix lancem deprimat tollatve: tum iudicium eo difficilius ferri poterit;*

Hanc vero ad duas tresve drachmas æstimat Ill. Archiater JÆGERUS *).

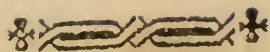
Quodsi differentia ponderis inter pulmones respiratione usos & non usos tam minuta esset, fateor, novam meam docimasiam facili errori subiectam fore, quamvis libra exacta non tantum drachmis, sed & multo minoribus ponderibus mutetur. Quid, si autem differentia ista multo major sit? Equidem, cumprimum istam proponerem, experimentis destitutus magis exempli causa, ut perbene annotatur **), duas uncias sanguinis per respirationem pulmonibus accedere posse, assumsi, putabam tamen, in fœtibus majusculis eam forte rationem obtinere posse. Et nunc ex observatione ***)) allegata, collata cum
alte-

*) ibid. p. 38.

**) l. c. p. 38. not. I.

***)) l. c. p. 4. f.

altera *), inferre licebit, quod, si fœtus prior, cuius pulmones 14 drachmas cum granis 40 æquabant, respirasset, tum pulmones ipsius, perinde ac alterius fœtus, respiratione gavisi, rationem: 70: 1 mutavissent in 35: 1 adeoque pondus, æquale 14 drachmis + gr. 40 lucrati fuissent, quod à duabus unciiis. quatuor tantum scrupulis distat. Idem fere ex altera observatione abs me allegata concludi potest, cum istis pulmonibus drachmæ tredecim cum granis duodecim accedere debuissent. Verum & his per reiterata & collata experimenta demum major lux affulgebit.

f) *Si infans, hæmorrhagia demortuus sectioni subjicitur, ista sanguinis jactura rationem mutare possit.*

Ajo: Si rationem mutat, tum ita mutabit, ut pulmones, respiratione usi, respectu corpusculi anæmi eo graviores evadant, adeoque pro vita infantis, quæ in casu substrato adfuit, cum mortuus hæmorrhagiam pati non possit, certabit. Cum enim in moriente cor dextrum adhuc aliquoties pulset, sinistro jam quiescente, eo ipso aliquot undæ sanguinis in pulmones semel dilatatos agentur, quæ ob negatum transitum in cor sinistrum in iis restabunt,

*) l. c. p. 34.

bunt, & pondus absolutum augebunt. Eodem modo dubium solvitur, quod in iis casibus moveri posset, ubi infans dissectus urinam & meconium perdidit, quorsum accedit, ut hæ jacturae annotari, & à pondere corpusculi facile subtrahi queant. Dein provoco quoque hîc ad §. 116.

g) *Hydrops corpusculi, sive universalis sive particularis, perinde ac hydrops pulmonum mutabit rationem stabilitam.*

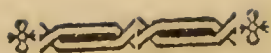
Fateor, & addo, hoc in casu, verum rarissimo rem in suspenso manere, nisi ex reliquis signis & circumstantiis certitudo respirationis stabiliri vel rejici possit.

h) *Eodem modo nodi, scirrhi, mucus in aspera arteria & bronchiis congestus pulmonum pondus valdeopere augebunt.*

Omnino: Verum nodi & scirrhi, præterquam quod raro occurrant, in oculos cadunt, adeoque hi casus ad inextricabiles relegandi sunt, nisi aliunde lux affulgeat; Etenim reliqua signa vitæ & mortis post partum excludere nequaquam volo, vel potius cum mea docimasia combinanda esse censeo, prout jam olim innui. *)

i)

*) Von den gewaltsamen Todesarten §149.

- i) Alius adhuc restat nodus, quem pariter Ill. JÆGERUS texuit *), scilicet: „*An ex nimia congestione sanguinis pulmo foetus non respirantis tam gravis fieri possit, ut jam pulmone respirantis aequalis, quin & si artificiose insletur, in eo similis fiat, ut aquis innatet, adeoque non amplius ab alio, respirationem experto differat?*”

Videamus, quomodo is extricandus sit?

Ejusmodi congestionem sanguinis in vasa pulmonis *collapsi*, per respirationem nunquam dilatati, equidem pro *impossibili* habeo, praesertim in foetu, cujus foramen ovale & ductus arteriosus, vias sat amplas & adapertas sanguini elapsuro praebent, ut in ipsos pulmones, quantacunque vi urgeatur, vix ac ne vix quidem ultra modum consuetum irruere possit.

Quin & illae ipsae Observationes *Roedererianae* **) hanc meam theoriam tantum non everunt, ut eam potius perbelle suffulciant & roborent. Prior illarum puerum sistit, per octo horas in vagina moratum, ab orificio uteri vehementer con-

*) l. c. p. 39.

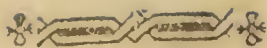
**) ibid. p. 39. 40.

constrictum, post partum tamen artus aliquoties moventem, & paullo post morientem, in cujus *thoracem* omnis vis sanguinis coacta, & encephalo subtracta erat, cum omnia *cordis* vasa sanguine summopere distenta, rescisso corde integer *thorax* sanguine inundatus, cunctæ pariter *thoracis membranae inflammatae* & splendide rubentes, vasa contra cerebri abdominisque vel modice repleta vel plane depleta erant.

Altera observatio puellam habet, quæ absque respiratione post partum demortua erat: „huic *cordis auriculae*, venæ & arteriæ sanguine ita turferunt, ut nil supra cogitari possit, atqui pari modo etiam *thoracis membranae* inflammatae rubuerunt, non aliter certe, ac si de industria minima etiam vascula repleta fuissent.

Jam notabis, in utraque hac observatione de *pulmonibus*, ejusque vasis altum esse silentium, quos, si eodem modo sanguine inundati fuissent, ROEDERERUS, ad ea, quæ ad forensia pertinent, attentissimus, certe non praetervidisset, eorumque mentionem omnino fecisset, unde jure meritoque concludo, pulmones in simili statu non fuisse: Dein, si non fuerunt, in eum abire nunquam posse, (in foetu scilicet, qui nunquam respiravit.) Nam, si

unquam, certo hic, cum in vasa thoracica reliqua omnia magna vis sanguinis ingereretur, pulmones sanguine oppleri, infarciri, distendi debuissent.

Quicquid concedere possum, eo redit, ut vis ea urgens perparum forte sanguinis in vasa pulmonalia ultra modum pellere, eaque supra naturalem diametrum distendere possit, quod vero nunquam pondus pulmonum eo usque augebit, ut ad rationem pulmonum, respiratione usorum accedant.

k) *Putredo corporis pulmonumque minuit pondus absolutum utrinque, adeoque ratio inventa turbabitur *)*.

Respondeo: Vbi putredo eo usque invaluit, ut corporis & pulmonum pondus absolutum imminueret, ibi nulla amplius disquisitio locum habebit, cum partes solidas jam in putrilaginem diffluxisse oporteat, adeoque hic casus in applicatione nullam pariet difficultatem.

In minori autem gradu nostra docimasia difficultates occurrentes tantum non augebit, ut eas potius solvat.

l) *An observatio Mazini, qua pulmones foetuum magis provectorum minus densi sunt, & forte intra-*

*) Schott a. a. O.

trachea & ramis majoribus aliquid aëris stabulatur, nullam hic parit confusionem?

Respondeo: Minime, cum hîc de pondere absoluto agatur, & differentia tanta esse omnino nequeat, ut ab aëre ambiente etiam ponderis differentia effici possit.

§. 120.

Posterior, §. 107. scilicet major diameter vasorum sanguiferorum ægre, nec, nisi abs valde expertis dignosci poterit.

§. 121.

Sic & ad foramen ovale ejusque valvulam, nec non in ductu arterioso aliquæ mutationes evenient, quæ autem ægerrime explorari poterunt.

Huc & ea spectant, quæ PORTAL *) proposuit; Is nempe ope sectionum, sollicitè institutarum, adnotavit, quod plerique neglexerunt, vtrumque bronchiorum ramum primarium differre ab invicem. Dexter scilicet, quarta parte sinistro crassior, & hic illo quinta parte longior est; sinister ramus & magis deorsum & retrorsum inflexus est;

T 2

quæ

*) Memoires de Paris 1769. 549. sq. v. & Daniel loc. p. 145.

quæ quidem directio pro ætate differt. In fetu, qui nondum respiravit, ramus sinister magis inclinatus est ad dorsum & inferiora, quam in eo, qui respiravit; & in nuper nato, ramus dexter magis ad superiora ductus est, quam ante partum.

Deinde membranam etiam internam bronchiorum examini subijciens, deprehendit, eam constare fibris longitudinalibus parallelis, atque efficere in primis in eo loco, ubi ramus sinister oritur, notatu dignam valvulam, natam partim ex membrana, partim ex superiori cartilagine hujus rami, interius eminente. In fetu, qui nondum respiravit, ramus sinister magis inflexus est, & valvula magis eminet. Simul vero, ac dexter pulmo aërem hausit, dexter ramus sursum ducitur, & valvula retrahitur. Ramus dexter, libere quaquaversum movetur, si opus est; e contrario sinistrum aorta amplectitur, ut hæc ejus mutationes sentiat, & contra; siquidem, nimium repleta sanguine, aorta comprimere ramum dictum poterit, atque impedire, quo minus aër subire pulmonem sinistrum possit, & sufficienter distendere. rel. — In fetu, qui non respiravit, aorta inflexa est retrorsum & supra rami sinistri latus. Simul vero, atque infans respirat,

spirat, & pulmo inprimis sinister, ramus dictus attollitur, simul cum aorta, atque, ut ramus versus anteriora ducitur, ita quoque aortæ directio mutatur. — Ex variis experimentis, in animalibus vivis institutis, colligit auctor, sub quavis respiratione aortam sursum & antrorsum duci, quum vero pulmones collabuntur, deprimi & retrahi ad dorsum. — Ex aliis experimentis, ubi pulmo dexter exhibuit respirationis & inflationis signa, quibus sinister destituebatur, concludit, dextrum citius respirare, quam sinistram, nisi sanguis, aut mucus pulmonem dextrum oppilaverit, ut aër sinistram subiret; idemque forte per omnem vitam locum habere. Cujus rei hanc addidit rationem, quod bronchiorum ramus dexter esset amplior & capacior sinistro, longiori & angustiori, & membrana præterea ex parte occluso, ut aër hic majora, pulmonem subeundi, deprehendat impedimenta, quam illic: aortam etiam & ductum Botalli, sanguine, referta, comprimere sinistram ramum, ut difficultates augeantur.

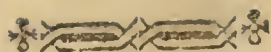
Unde explicandum, quod jam Petit **) observârat, infantis, qui respiratione tantum imperfecta, incompleta usus est, pulmonem dextrum præ sinistro aërem capere.

T 3

§. 12.

**) Memoires de Paris 1733.

§. 122.

Hæc ergo aut suo modo docent, infantem respirasse, adeoque vixisse, aut rem in dubio relinquunt: Etenim plane non respirasse, nedum non vixisse infantem, *nullus* horum experimentorum *eventus* demonstrare potest.

§. 123.

Respirationem non factam esse, aliàs ex submersione pulmonum in aqua concluderunt, verum præcipitanter et falsò: Etenim plura prostant observata, quæ probant, pulmones ipsorum adulatorum in aqua submersos fuisse, e. g. eorum, qui morbo mucoso perierunt. „Utplurimum, ait ROEDERER *), „illa farctura omnes vesiculas aëreas vel replet, „vel comprimit, atque parenchymatis pondus specificum ita auget, ut interdum cum annexa parte laxiore in aquam demersus pulmo fundum petat.

NORRÉÉN idem vidit in iis, qui summo frigore subito extincti sunt **) de HAËN similes affert observationes, ***) sic & de HALLER Opusc. Pathol. Obs. XVI. hist. 1. 2. 3. pulmones peripnev-

*) De morbo mucoso p. 173.

**) Vogel N. M. B. VIII. 195.

***) Rat. Med. Tom. II. 123. V. 50. IX. 29.

pnevmonicorum in aqua subfidentes reperit, nec non STOLL *) ait, frustra pulmonum, peripnevmonia genuina laborantium, subfidere, pariter WRISBERG **) ejusmodi phaenomena ut frequentia agnoscit praecipue apud eos, qui variola denati sunt. Errat itaque LIEBERKÜHN, †) statuens, submerfionem pulmonum indubitate demonstrare, eos nunquam respiravisse: Possibilitas enim scirrhorum vel indurationum in pulmonibus infantum in dubium vocari nequit, cum WRISBERG ††) & MORGAGNI †††) eos viderint.

Scirrhi enim pulmonnm, ut & pituita crassa, pulmones obfidens, eos submergere possunt ††††): Compressi in thorace pulmones ejusdem erunt indolis, interdum & pulmones phthificorum †††††).

T 4

124.

*) Rat. Med. T. I. 93. 152.

**) lc. 42.

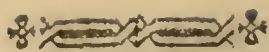
†) Diss. de experimento pulmonum natantium et submergentium Halae 1772. p, 13

††) lc. §. 15.

†††) lc. Ep. XIX. art. 46.

††††) v. Zeller Dissert. Infanticidas non absolvit, nec à tortura liberat pulmonum in aqua subfidentia.

†††††) Heister Diss. cit.

§. 124.

Hæc autem præternaturalia, præterquam quod rarius occurrunt, per curiosiorem inquisitionem & explorationem pulmonum facile deteguntur, quorum præcepta §. 84. n. 12. & 13. faciunt. Fatendum est, his casibus ex hygrostatico experimento nullam lucem affulgere.

§. 125.

Cum igitur pulmones in aqua submersi tam parum doceant, iterum ad meam supra propositam docimasiam confugiendum erit, si quidem scire interest, an infans non respiraverit, quod in causis, ubi de hæreditatis transmissione agitur, majoris momenti est, quam quidem in hisce. Docebit enim libratio pulmonum, an subsidentes in aqua pulmones cum ratione eorum, qui respiraverunt, an cum iis, qui respiratione non usi sunt, conveniant: Quodsi enim pulmones prioris generis tamen in aqua mergantur, ob accedens pondus ex scirrho, puita &c. eo multo ponderosiores, adeoque eo minus dubio expositi erunt.

§. 126.

Quicquid autem hæc vel illa pulmonum docimasia doceat, poterit quidem indicare, infans

spirasse, adeoque vixisse, nunquam autem, cum non vixisse, cum vita etiam sine respiratione adesse possit, quod bene agnovit HEBENSTREIT *) inquit: „Cum in lucem infans editur, adest illi eadem, quæ nascituro aderat, sine aëre usuque pulmonum vendi facultas, patent illi viæ, quibus sanguis, cum in utero esset, pulmones præterlabitur, foramen scilicet ovale, atque canalis arteriosus; Catulos vivos natos & pulmone nondum usos strangulatos diu supervixisse, BOHNIVS vidit, & quotidiana observatio obstericum docet, diu sine respiratione mortuis similes jacere neogenitos, qui tamen vivunt, & vivere pergunt —. Dein etiam vivus natus variis ex causis, tam morbosis, quam violentis, aëris primo haustu intercludi potest.

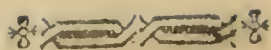
§. 127.

Quid? quod exempla prostant, infantes neonatos per sat longum tempus aliqua respiratione usos esse, quin vocem aliquam edidisse, quorum tamen pulmones nulla vestigia consuetarum, & descriptarum mutationum exhibuerunt: Vidit nempe D. BRIGELIUS referente MAUCHARTO **) infantis, per octodecim horas á partu viventis, & in templo bap-

*) lc. p. 402.

**) Eph. N. C. Cent. I. et II. Obs. 121.

baptizati, pulmones tam integros, quam frustillatim in aquam, non minus copiosam, quam parcam, injectos, fundum petentes. Et HEISTERUS *) infantem neonatum, sed adeo debilem, ut pro mortuo haberetur, per novem horas vixisse, membra omnia movisse, *vocem, seu vagitum, licet debilem edidisse*, & deglutiisse ea, quæ refectionis fine in os ejus infundebantur: Hujus mortui pulmo, aquæ immixtus, reiterata vice, fundum petiit promte, tam cum annexo corde, quam sine eodem.

Nostreis diebus LODERUS **) similem tradidit observationem, in infante nondum maturo institutam: Vixerat is testibus pluribus horas tredecim, *vocem ediderat*, & placida denique morte occubuerat. Aperto thorace animadvertit Ille cum nonnullis auditoribus, pulmones collapsos, eodemque colore tinctos, quo gaudent in illis infantibus, qui nunquam aërem duxerunt. Exempti pulmones in aqua subsidebant, id quod etiam factum est, cum a corde & thymo separati, iidemque in frustula minima dissecti essent, (at aquæ, sale communi saturatæ, innatabant) Pulmones hi nec sanguine, nec
muco,

*) Dissert. de fallaci pulmonis infantum experimento.

**) Progn. quo pulmonum docimasia in dubium vocatur ex nova anatomica observatione Jen. 1779.

mucos, nec materia tophacea repleti erant, nullumque in iis scirrhorum vestigium apparebat. Foramen ovale cordis hians & apertum, via per ductum arteriosum BOTALLI valde libera reperiebatur: Nec ablimilem legimus observationem abs meritisimo Dr. JAEGERO 1756 factam, ubi tamen plenaria subsidientia non animadvertebatur *).

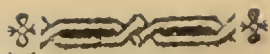
§. 128.

Mirum hoc phaenomenon editae vocis absque plena respiratione exinde explicandum videtur, quod aer sub nisu respirationis, quidem in asperam arteriam ejusque ramos majores intret, eorumque diametrum, quatenus ob carneam substantiam mutabilis est, revera mutet, in minimos autem ramos & cellulas aeriferas penetrare, quacunque demum ex causa impediatur: Si jam vicissim vires expirationis agunt, pars aeris ex aspera arteria & ramis majoribus iterum collabentibus expulsa sub exitu per glottidem sonum excitare potest.

§. 129.

Hos autem similesque pulmones in aqua subfidere, mirum non est, nec mea docimasia, cum
respi-

*) Scholl Dissertatio, qua occasione recentiorum quarundam observationum conclusio ex subsidientia pulmonum recens nati foetus examiuatur.

respirationem factam tantummodo docere queat, vitam istorum infantum detegere valebit. Pulmones fetuum quorundam non natare, ait HALLERUS *) *quia parum respirarunt.*

§. 130.

Rationes multæ sunt, cur nonnunquam omnes conatus neonatorum, respirationem celebrandi irriti sint & mancant, ita ut, aut imperfecta tantum respiratio, aut plane nulla ab iis peragi possit: Quod æqualem utriusque pulmonis expansionem attinet, videtur omnino pulmo sinister ægrius dextro aëre repleri, ob causas, quas PORTAL **) affert. Iteratæ observationes MEZGERI ***) saltem phænomenon probant, quod etiam ab aliis hinc inde observatum est. Itaque impedimentum quodcunque, dextro saltem pulmoni oppositum etiam respirationem in universum sufflaminare potest, attamen non semper, cum & ipse PORTAL bis observaverit, pulmonem sinistram ab aëre dilatatum, dextro interim per mucum & cruorem impedito.

§. 131.

*) Elem. phys. L. VIII Sect. IV. p. 281. not. t.

**) lc.

***) Pyl. Magazin. lc. et p. 154. et programma de pulmone dextro ante sinistram respirante. v. Elsner Bibl. I. B. p. 94.

§. 131.

Ipsæ causæ, primam respirationem neonati præpedientes, sunt aut spontaneæ morbosæ, aut violentæ, hæque iterum aut fortuitæ, aut dolosæ.

§. 132.

Morbosæ causæ fere hæ erunt:

Mucus tenax, cujuscunque originis *), occupans & obstruens nares, os, fauces, glottidem, tracheam, bronchia, vesiculas aëriferas. Hæc causâ est omnium frequentissima, omnes conatus respirandi sæpe vanos reddens, ut videre possumus in vitulo ZELLERI **) cujus pulmones, nec in universum quidem, tenaci mucò obruti erant.

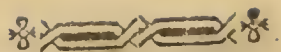
Nec obstat, infansem semel, vel aliquoties respiravisse, cum exspiratio mucum, in trachea ante præsentem, movere, sursum pellere, & in glottidem, multo angustiores, ac quidem capacior trachea erat, impingere possit.

Debilitas, impediens, quo minus organa respirationis functionem suam exercere possint: Diutur-

*) Roederer lc. p. 319.

**) Difs. cit.

turna forte pressio thoracis sub partu difficili huc conferre potest.

Deliquium, status apoplecticus.

Spasmus oris, obstructis simul naribus, glottidis, vesicularum pulmonalium, diaphragmatis, musculorum thoracicorum.

Atresia oris, nasi, tracheæ, concretio bronchiorum, vesicularum pulmonalium.

Reolutio linguæ.

Compressio tracheæ abs cervice uteri stricta, funiculo umbilicali, quam autem in partibus clandestinis vix ac ne vix quidem obvenire, æstimat BOSE *). Possibilitatem vero nemo est, qui neget.

Varia vitia organica thoracis.

Polypus, vias aëriferas obstruens.

Compressio pulmonum ex visceribus aliisve contentis abdominalibus, diaphragmatis descensum impredientibus, nec non:

cx

*) Progr. de judicio suffocati in partu foetus in foro adhibendo.

ex thymo nimis tumido,
 steatomatibus thoracicis,
 herniis thoracicis *)
 corde nimio, præpingui, anevrismatico **)
 pericardio scirrholo,
 magnis anevrismatibus aortæ, vel arteriæ pul-
 monalis,
 hydrothorace,
 empyemate, Puris saltem possibilis generatio
 in foetu patet ex observatione MEZGERI ***)
 cruore effuso in cavum thoracis
 emphysemate thoracis. ****)

Porro ex nimio sanguine congesto, vasa aërifera,
 vel & integros pulmones comprimente. Pertinet huc
 memorabilis illa ROEDERERI *****) observatio, de
 puero,

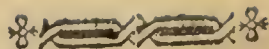
*) Bartholinus Hist. anat. Cent. VI. n. 55. Bonet. Sepulchr. Obs. 41.

**) Stoll. Rat. Med. I. p. 298.

***) lc. in Pyl.

****) Gooch medical et chirurgial Observations. Hewson Medic. Observat. and Enquiries Vol. III. Kellicie Medic. Commentarien von Edinburgh. B. II. S. 429.

*****) lc. p. 294.

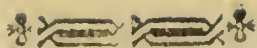
puero, quem in vitam revocare frustra laboraverat, „Sectione instituta omnis sanguinis vis in thoracem coacta & encephalo subtracta reperiēbatur. „Ex utraque causa cum cordis motu vita perire debuit. Cuncta cordis vasa sanguine summopere distenta fuerunt, auriculæ, venæ majores, & arteriæ, magis tamen venæ, quam arteriæ, turgent. Resciso corde integrum thoracem sanguis inundavit. Cunctæ etiam thoracis membranæ inflammatae splendidaeque rubuerunt, thymi puta, pericardii, cordis, vasorum majorum & pleura —. Mirum tamen, pulmonum ne ullam quidem mentionem in hac observatione factam esse.

Quænam in hoc casu congestionis sanguineæ causæ fuerint, non facile determinandum est, cum & hic occurrere possint impedimenta varia ex vitiis cordis, arteriæ pulmonalis, horum atonia, tubercula, calculi, hydatides, emphysema pulmonum, œdema eorundem, frigus externum, spasmi, &c.

§. 133.

Vides ergo, quam multa observanda sint, quorum unius ex tot tantisque prætervisio ab oscitante vel ignorante facta, per consequentias juridicas, horrendum dictu! infanti forte caput avellere posset.

§. 134.

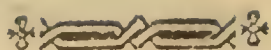
§. 134.

Ad violentas, five fortuitas, five dolosas respiratio-
 nis præclusiones pertinent: Partus in balneo: Fœtus
 exclusus ex aquis in aquas transit, aëreque omni inter-
 clusus eum capeßere nequit: Vita quidem ex denega-
 ta aliquamdiu prima respiratione non subito tollitur *),
 quin prostant observationes, quæ, vitam animalium
 neonatorum sub aquis non statim perire, demonstrant;
 Ita BUFFON**): „Man kann mit einigem Grunde glau-
 „ben, daß sich das eyrunde Loch nicht sogleich nach
 „der Geburt verschließt, und also immer noch ein
 „Theil Blutes durch diese Oeffnung geht, daß also nicht
 „alles Blut gleich anfangs den Weg durch die Lunge
 „nimmt, und man vielleicht ein neugebohrnes Kind
 „ohne Lebensgefahr der Luft eine Zeit lang berau-
 „ben könnte. Ich machte mit jungen Hunden ei-
 „nen Versuch, der dieses zu erweisen scheint. Ich
 „hatte die Mutter, eine starke Hündin von der
 „Art der größten Windspiele in ein Gefäß voll
 „warmen Wassers thun lassen, und so angebunden,
 „daß ihre Hintertheile im Wasser waren. Sie brach-
 „te in diesem Wasser drey Hunde zur Welt, wel-
 „che sich bey ihrer Geburt in eben so warmer
 „Feuchtigkeit befanden, wie die, aus welcher sie
 „her-

*) v. supra §. 121.

**) Historie der Natur I. Th. II. B. S. 209.

„herausgekommen waren. Man half der Mutter
 „bey der Geburt, wusch die Hündchen in diesem
 „Wasser, und brachte sie zurechte, worauf man
 „sie in ein klein Gefäß voll warmer Milch that,
 „ohne ihnen Zeit zum Odemholen zu geben. Man
 „hielt sie über eine halbe Stunde in der Milch,
 „und wie ich sie einen nach dem andern heraus-
 „nahm, fand ich sie alle drey lebend, sie fiengen
 „an, Odem zu holen, und durch den Rachen eini-
 „ge Feuchtigkeit von sich zu geben. Ich liefs sie
 „eine halbe Stunde lang Athem holen, und ver-
 „senkte sie alsdenn wieder in die Milch, die ich
 „indessen wieder hatte wärmen lassen. Ich liefs sie
 „eine halbe Stunde von neuem darinnen, worauf
 „nach dem Herausziehen, zwey sich nach und nach
 „munter befanden, und von der Beraubung der
 „Luft nichts gelitten zu haben schienen, der dritte
 „aber schien matt. — Ich liefs zwey davon etwa
 „eine Stunde lang Odem holen, und alsdenn wie-
 „der in warme Milch thun, worinn sie also zum
 „drittenmal eingetaucht wurden. Sie blieben eine
 „halbe Stunde darinn, und schienen beym Her-
 „ausziehen fast so munter als zuvor —.

Quod ad homines attinet, vita eorum sub aquis
 aliquandiu quidem perdurare potest, quod urinato-
 res,

res, & submersi iterum excitati & in vitam revocati probant; Credibile quoque est, infantem in balneo exclusum aliquandiu absque respiratione vivere, eumque postea debita adhibita cura vere excitari posse; Quodsi autem diutius in aquis, maxime frigidis derelinquuntur, omnino stagnatio circulationis universæ obtinebit, infansque morietur. Et enim necessitas respirationis post partum, præter alia exinde præcipue pendet, quod circulus in foetu duarum virium concursu peragebatur, scilicet vi proprii cordis & arteriarum, dein vi arteriæ ex placenta advenientis, quæ quidem ratione fœtus ut vena considerari debet, quorsum accedit vis derivans arteriarum umbilicalium: Post partum cessant hæ vires auxiliatrices, circulusque aliam expectat, quam & in respiratione invenit & acquirit; qua ergo deficiente circulus torpet, stagnationes, tandemque ipsa mors, sequentur. Ratio, cur in canibus idem non eveniat, quærenda est in pulsu valde frequentissimo *), quo hæc animalia gaudent, utpote qui magis irritabile & validius cor innuit.

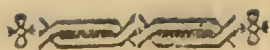
§. 135.

Prima respiratio porro denegabitur, si infans aut totus quantus, aut capite tantum membranis

U 2

obvo-

*) Barberet über die epidemische Krankheiten des Viehes p. 132.

obvolutus editur, qualia exempla habent, HARVEIUS, *) STALPART van der WIEL **) CAMPERUS ***) nec plane infrequens est phænomenon. Viis aëriferis ita velatis, aër præcluditur, infan-
 tique moriendum est. „Ein solches Kind, ait
 „CAMPERUS †) muthwilliger weise in den Mem-
 „branen eingesclossen zu lassen, ist bey mir ein
 „wahrer Kindermord, obschon er nicht geahndet
 „wird, da es nicht geatmet habe. Aber in die-
 „sem Falle werden unwidersprechliche Zeugen er-
 „fordert, die versichern können, daß es gelebet
 „habe: Bey einer unächten Geburt kan man die-
 „ses nicht wissen, und es würde die größte Un-
 „menschlichkeit seyn, jemand dieses Mordes schul-
 „dig zu halten, so lange es nicht gewis bewiesen
 „wird, daß es gelebet habe, und selbst in diesem
 „Falle könnte man nicht anders urtheilen, als daß
 „es durch Nachlässigkeit gestorben wäre; eben so,
 „wie eine mit einem scharfen Gewehr gemachte
 „und den Tod verursachende Wunde nicht für
 „vollkommen tödlich gehalten wird —.

Quid

*) De generatione animalium p. 356.

**) Obs. Rar. Cent. II. p. 355.

***) lc. p. 36.

†) lc. p. 37.

Quid hoc posterius sibi velit, vix perspicio, nisi similitudinem innuat, quam statuit inter læsiones peraccidens letales & hanc, quam proponit, omissionem liberationis á membranis, respirationem impredientibus, quæ vero analogia nequaquam locum habet. Verum omnino, in hoc, ut in priori casu, cum vita infantis forte præsumi quidem, at certo demonstrari non possit, vitium istud omissionis, si quidem rea ejus convinci potest, severiorem inquisitionem, vel & poenam, licet extraordinariam, graviolem tamen, meretur.

§. 136.

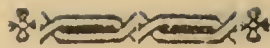
Ejusdem quoque census est ea respirationis primæ impeditio, quæ fit, cum infans ex genitalibus matris prodeuns immediate, foribus cloacæ, maxime portatilis per spatium sæpe brevissimum, cum genitalia à superficie fordium forte vix aliquot pollicibus distent, immittitur, quales historiæ in actis criminalibus non raro occurrunt. „Recens nati præcipationem in „cloacam mejendi atque alvum deponendi stimulo „excusare solent, quod non omnino impossibile *). Ita infans tempus respirandi non lucratur & ab aëre præcluditur.

U 3

Por-

*) Sikora Consp. med. legalis de infanticidio §. 25.

§. 137.

Porro ea suffocatio, (si quidem hoc vocabulo uti licet etiam de iis, qui ne unquam respiraverunt) huc pertinet, quæ infanti accidit in linteis, sanguine & aliis fordibus, quibus maxime in faciem pronus immittitur & imponitur; Fieri hoc posse, etiam absque dolo, historia abs HUNTERO *) allata demonstrat: „Eine Dame, in einer abgelegenen Gegend der Stadt wurde zur Nachtzeit mit Wehen befallen. Ihre Amme, die in dem Hause schlief, und ihre Bediente wurden geweckt, und man schickte zu mir. Ihre Entbindung gieng geschwinde von statten, und das Kind war gebohren, ehe ich kam. Es schrie sogleich, und sie fühlte, daß es sich stark bewegte. Da sie alle Augenblicke erwartete, mich in ihr Schlafzimmer kommen zu sehen, und besorgt war, daß dem Kind ein Leid widerfahren könnte, wenn eine ungeschickte Person die Stelle einer Hebamme verträte, so wollte sie der Amme nicht erlauben, das Kind anzurühren, sondern erhielt sich in einer sehr angreifenden Stellung, damit das Kind nicht möchte gedrückt oder erstikt werden. Ich fand es auf dem

„Ge-

*) S. Pyl. Magazin. I. B. S. 426. Ueber die Ungewissheit der Zeichen des Mordes an unehlich gebohrnen Kindern.

„Gefichte in dem natürlichen Abgange der Mutter liegen, und so vöellig todt, daß alle meine Bemühungen, es zu retten, vergebens waren. Ejusmodi sæpe accidunt.

§. 138.

Sic & ii, qui simpliciter lecto & linteis cooperti sunt, aëris accessu frustrari possunt. Idem eveniet, si manus admovæ, cineres, arena, aliudve corpus sive fluidum sive aliud ori naribusque infantis neonati ante respirationem primam applicatur.

§. 139.

In his omnibus § 131 — 138 idem judicium ferendum est, ac in §. 135 dictum fuit.

§. 140.

Inundatio per liquorem amnii, os, fauces intrantem eosdem effectus edit *).

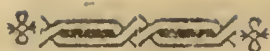
§. 141.

Haftenus demonstravimus, infantibus vivis exclusis respirationem intercludi posse, adeoque his signa vitæ, quæ á respiratione petuntur, deficere,

U 4

nec

*) Roederer lc. p. 320.

nec itaque ex eorum sola absentia ad absentiam vitæ concludi posse.

§. 142.

Ulterius ergo dispiciendum, annon ex urina & meconio adhuc signa vitæ possint erui?

§. 143.

Secundum ordinem naturæ ad excretionem utriusque materiæ, quatenus ea ad functiones vivi animalis pertinet, requiritur vis vitalis, spontanea relaxatio colli vesicæ & sphincteris ani, pressio diaphragmatis & muscutorum abdominalium, nec non contractio vesicæ & intestinorum: Constat pariter, hæc omnia ordinarie fieri post partum: Quod si ergo urina & meconium in infante, cujus mortis genus ignotum est, jam excreta reperiuntur, consequentia inde deducta fuit, infantem, si non post partum, certe sub partu functionem vivi hominis exercuisse, adeoque & ipsum tunc temporis vixisse: Si porro consideramus, in demortuis omnibus ordinarie & urinam & scybala reperiri, hæc sic satis ad hanc sententiam firmandam conspirant.

§. 144.

Fuerunt quoque, qui de hoc phænomeno ceu signo vitæ neogoni magnifice senserunt; sic HEBEN-

STREIT

STREIT *) exinde infert, „inter signa foetus vivi „in lucem editi illud haud ultimum esse, si ejus „vesica urinaria vacua reperiatur, claro indicio, „illum actionem aliquam, quæ tantum vivo homi- „ni competit, exercuisse. Consentit ADOLPH **) & præcipue Frid. BOEHMERUS ***) qui saltem certitudinem mortis foetus in utero ex plena vesica deducit.

De meconii autem excretionem aliter sentiendum esse videtur, cum videmus, meconium effluere, vesicam plenam restare †) illud in agone etiam ante respirationem prodire, quin mortem infantis in partu constituti indicare ††). Verum existimo, etiam meconium ex vere mortuo, cum sphincteres relaxati sunt, parca modo copia exire posse, cum ad ejus excretionem si non vis respirationis, certe motus peristalticus intestinorum requiratur, nisi qui-

*) Funiculi umbilicalis humani pathologia in Halleri Disp. anat- Vol. V. pag. 686.

**) Diss. de infanticidii notis, sectione legali detegendis. p. 64. 67.

***) Novum jus controversum T. I. p. 438.

†) Roederer lc. p. 296.

††) ib. p. 304. præcipue in nota, ubi plures Auctores allegantur.

quidem alia vis mechanica abdomen externe comprimens accedit, omnemque adeo copiam meconii excreti ab agonizante editam esse posse, quæ in casibus nonnullis diu post mortem consecutam demum prodit.

Similitudo utriusque excretionis, meconii nempe ac urinæ patet ex eo, quod in utraque concurrere soleant inspiratio, relaxatio sphincterum, & contractio membranarum continentium. „Miran-
„dum esse, ait JAEGERUS *) in Medicina forensi
„ab evacuatione vesicæ ad vitam extra uterum
„conclusum esse, cum contra in arte obstetricia
„excretio meconii pro vulgatissimo foetus intra ute-
„rum agonizantis mortuive signo habita fuerit, li-
„cet cæterum notum sit, hunc meconii effluxum
„subinde fallacem esse ---.

§. 145.

FASELIUS **) contra vesicam vacuum inter signa foetus in utero mortui refert: HALLERUS ***) ait, „Vesica foetus urinam subinde continet, alias
„nullam, ut certo vidi; & JAEGERUS ****) ad ob-

*) Diss. cit. p. 43. not. 9.

**) lc. §. 186. n. 13.

***) Elem. phys. T. VIII. p. 368.

****) lc. p. 45.

observationes provocat, demonstrantes, in foetibus, certo intra uterum mortuis nullam in vesica urinam deprehensam fuisse. Accedit possibilitas urinæ ex compressione abdominis emissæ, ut habet Ovelgün †): „Quemadmodum observatur, meconium, cujus aequæ ac urinæ ante partum excretio nulla fit, in partu difficili a vivis etiam infantibus ex nimia abdominis compressione nonnunquam dimitti, ita cum urina idem accidere posse, vero simile est. — Addo, in mortuos compressionem æquæ, quin magis agere, quam in vivos, cum in iis resistentia colli vesicæ non tanta sit. Dein & vitia vesicæ rem abiguam reddere possunt, monente JÆGERO ††), „Meconium certe, ait HEBENSTREIT*) ex ano nascentis fluens, ad vitam ejus post nativitatem actam cognoscendam nil facit, cum & mortuis fluat.

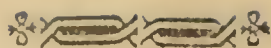
Adeoque ex urina & meconio, sive retentis, sive excretis tuta ad vitam infantis sub partu vel post eum conclusio formari nequit.

§. 146.

†) Acta Nat. C. T. VIII. Visum repertum in casu infanticidii.

††) lc. p. 46.

*) Anthropol. for. p. 416.

§. 146.

Perpenſis huc uſque §. 74-145 ſignis, vitam foetus ſub partu vel poſt eum magis minus ſtrictè ſive evincentibus, ſive remoyentibus, monendum adhuc eſt, eorum collectivam conſiderationem utilem eſſe, unumque alterum demum illuſtrare & dilucidare debere.

§. 147.

Quodſi igitur ex iis clare pateat, infantem ſub partu, vel poſt partum vixiſſe, et ignoto hactenus mortis generi ſuccubuſſe, inveſtigandum & determinandum jam eſt, quodnam illud fuerit, an naturale ſeu ſpontaneum, an violentum? Quamvis enim jam, evicta vita infantis, hic obiectum infanticidii eſſe *potuerit*, tamen exinde nequaquam ſequitur, eum *revera occiſum fuiſſe*, nam, quod tirones ſciunt, á poſſe ad eſſe non valet conſequentia.

§. 148.

Non poſſum non hîc inveſtive declamare contra eos, ſive Medicos, ſive Jureconſultos, qui ſimulac de vita infantis poſt partum conſtat, mox de cæde clamant, quaſi infans neonatus non niſi morte violenta perire poſſet; Hi nec inductionibus, nec
cap-

captiosis quæstionibus, nec & minis parcunt, quin, si non hodie, certe olim statim ad torturam trahunt accusatam, quo ream habeant confitentem. Illi quemcunque livorem pro fugillatione, pro signo illatæ violentiæ declarant, sanguinemque sitiunt, cui parcere omni modo deberent, salva tamen omnino iustitia, utpote ad quam, mediate quidem & indirecte promovendam abs Jureconsultis Medici consuluntur.

Minus probe ergo ESCHENBACH *) statuit, „omni casu Medicum, é submerso pulmone mortuum natum infanticidæ foetum declarantem, „hanc nullo modo gravare, ad mitiorem quippe „sententiam inclinantem, *nec etiam, ut crimen puniatur, curare Medicum.*

§. 149.

Juvat ergo prius, quam ad violenta mortis genera descendamus, spontanea, quibus infantes expositi sunt, recensere, quæ tantum non á patratore pendent, facinusve supponunt, ut potius sæpe omni cura & studio averti nequeant.

§. 150.

Quamvis & infantes neonati cuilibet fere morbo & morti succumbere possunt, tamen Spontanea

*) l. c. p. 201. f.

tanea mortis, iis accidere solitæ, genera reducuntur ad

- 1) Præclusionem respirationis nondum inchoatæ, quales plures species recensitæ & anticipatæ sunt §. 130-140.
- 2) Suffocationem post haustum aërem.

Plures mox citatarum specierum etiam huc pertinent, ut: mucus relabens, glottidem occupans, cum forte pulmones faucesve antea obsederat;

Debilitas organorum, respirationi inservientium.
Spasmus eorundem.

Revolutio linguæ.

Compressio pulmonum varia incompleta, ibidem recensita.

Vitia cordis.

- 3) Debilitatem universalem, qua infans mutationem ex novis ambientibus tolerare non poterat.

§. 151.

Quod violenta mortis genera attinet, ea sunt læsionum effectus, quæ hoc sensu & respectu, qui heic obtinere debet, aut dolosæ, aut non dolosæ, aut ambiguae, scilicet tales sunt, quas ex sola earum natura discernere non posses, an studio an casu illatæ fuerint?

rint? Hæ posteriores, omnium frequentissimæ juridicis indiciis demum determinari debent,

§. 152.

Violentiæ & læsiones ergo omnes ac singulæ, quæ Sect. I. Cap. IV. § 1 — 146. propositæ sunt, etiam neonato infligi possunt: Notandum modo, eas omnino multo magis & facilius funestum eventum habituras esse in corpore tam tenello, quam quidem in adulto, quod & in venena, præcipue halituosa quadrat.

§. 153.

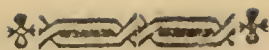
Sunt tamen, quæ solis vel frequentius omnino neonatis contingunt, quas recensebo, adjectis annotationibus, quæ possibiles læsionum modos, quibus illatæ forte sunt, & factum vel non factum illustrare possunt.

§. 154.

Pertinent itaque huc:

Destructiones totales. Sect. I. §. 74. Ita nonnunquam corpus delicti maxima ex parte perit. Eo & refero abruptionem capitis, quæ non nisi ab alio, dum in partu constitutus est infans, peragi potest: Post partum autem omnino una persona eam perpetrare valet.

§. 155.

§. 155.

Laesiones cerebri ib. §. 8 — 17. in infantibus non raro occurrunt: Plura autem hic notanda veniunt: Primum quoad modos laedendi: Hi sunt aut rariores, cum caput alliditur, percutitur, &c. Sugillationes, fracta ossa, effusus cruor, destructio cerebri ejusmodi facta designant;

Aut majori studio illata fuit laesio per fontanellam depressam, ut cerebrum tantum ex pressione patiatur; Etiam hinc sugillationes & ecchymoses occurrunt.

Aut summa astutia acus cerebro infixae fuerunt per fontanellam, per aures, per nares, qui modi exactum scrutinium requirunt, deprehenduntur tamen ecchymoses & forte ipsa vestigia & vulnere, quae per corpora adacta facta fuerunt.

§. 156.

Quod sugillationes attinet, de iis, earumque fallacia Sect. I. satis superque dictum fuit; addo hinc: capita infantum neonatorum plerumque ejusmodi exhibere, „Fast alle Leichname von Kindern
„ait HALLERUS *) welche einem anatomischen
„Theater überliefert werden, haben dergleichen
„Blutergießungen, besonders am Kopfe.

§. 157.

*) Vorlesungen &c. B .II. Th. II. p. 9.

§. 157.

Effusus cruor, facile confunditur cum lymphâ illa rubella, quam secundum naturam illi inesse, docet Idem.*) „Das Hirn kleiner Kinder, inquit, ist „sehr blutig, und seine Kammern sind mit einem „roethlichen Wasser angefüllt, welches der Unge- „übte leicht für Geblüte ansehen kan. Deinde, quod Sect. I. Cap. II. de hæmorrhagiis dictum est, hîc repetere necesse est.

§. 158.

Posita autem & evicta potentia mechanica, quæ in caput infantis sub partu vel post partum agens cum necavit, exinde nondum sequitur, violentum hoc mortis genus ab occifore vel ex dolo procedere; Etenim:

Licet a manibus violentis injectis, femoribus compressis &c. ejusmodi læsiones produci queant, tamen & absque dolo, quin sine omni culpa evenire possunt; sic pelvis angusta, caput infantis in partu constituti valide comprimens, vel & unum tantum alterumve os, singulariter prominens **) non modo
con-

*) ibid. p. 22.

**) Roederer Elem. art. Obstetr. §. 389. lit. d.

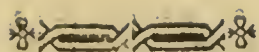
contusiones & sugillationes inferre potest, sed &, ut ROEDERER *) ait, „fœtus cerebrum a fortiori pressione comprimitur, & collum ita tenditur, ut „sanguinis in capite circulus intercipiatur; quin „ipsa quandoque cranii ossicula franguntur — „Sunt, ait HEBENSTREIT **) multa violentiarum illatarum simulacra, quibus secantes induci „poterunt, ut delinquentem indiciis onerent: Vi- „debunt integumenta capitis ex rubro livida, tumida, sed caveant sibi, ne effusum, illata manu, „sanguinem propterea subesse, statim pronuncient, „sæpe enim á partu laborioso, propterea, quod illum sine auxiliis perfecit mulier, contunduntur „integumenta capitis, & abinde tument —.

Sic & ROEDERER ***). ita habet: „Neque etiam tumoris sugillationisve in capite præsentia violentam matris manum denotat. Ejusmodi errorem a medicis, (qui Phycorum titulo civitatum populorumque curam gerunt) Elogia Medica, quæ vocant, subministrantibus judici, in miserarum detrimentum vitæque periculum, committit-

*) ib. §. 480.

**) Anthr. For. p. 336.

***) de suffocatis p. 303.

mitti aliquoties animadverti. Putant enim, omnem in infante fugillationem omnemque livorem illatæ violentiæ indicia præbere. Capitis fugillationes tumoresve vivum solummodo infantem sub partus initium fuisse declarant, incertum autem relinquunt, utrum in ipso partu tumor natus fuerit, an a violenta matris post partum manu; quamvis illud multo sit frequentius, multoque, si unicam regionem tumor fœdat, verosimilius. Raro fetus nascitur, in quo omnis à capite tumor absit.,

§. 159.

In datis autem casibus, cum Defensores ejusmodi semper & ubique prætexere possint, veritatem facti discernere, omnino difficile, attamen partus, si facilis fuit, eas excusationes enervat: Saltem angustia pelvis, laboriosus & diuturnus partus probari & demonstrari debet, & violentiæ istæ aliorum vestigiõrum ex applicatione corporum durorum, acutorum, (quamvis & hæc casus interjicere possit), unguium injectorum &c. immunes & expertes esse debent: Figuræ impressa corporum nocentium hæc etiam prodere potest.

§. 160.

Est & aliud excusationis genus, quod nonnullæ accusatæ proferre solent, asserentes, partum tam celeriter processisse, ut infans stantibus vel sedentibus elapsus fuerit, adeoque solo, aliisque corporibus duris illisum caput omnino violentiam passum sit sine omni ipsarum culpa: Possibilitatem hujusmodi facti concedere omnino debemus, saltem ubi pelvis valde ampla, & infans ejus respectu minutus fuerit: Funiculus umbilicalis simul aut rumpitur, aut tam longus esse debet, ut infantis caput tamen terram vel solum attingere potuerit, vel, & si placenta simul soluta prodierit, tum partus omnino in terram prolabi potest.

Quantum vero hujusmodi assertis veri insit, an & quatenus culpa dolusve concurrerit, id quidem, cum ex physicis datis erui nequeat, Jureconsultis discernendum relinquimus.

§. 161.

Pari fere modo se habent læsiones medullæ spinalis; occurrunt hæc luxationes spinæ, fracturæ vertebrarum, & vulnera, in ipsam medullam penetrantia:

Luxa-

Luxationes se habent ut violentiæ §. 158 & 160, cum & in partu difficili & diuturno, nec non ex præcipitatione in terram obvenire queant *).

Fraçturæ autem non itidem ex casu facile accidunt, sed tantum non semper studio factæ videntur.

Sic & vulnera, præsertim acubus inflicta, quæ nonnunquam insidiosè in medullam spinalem intrusa reperta sunt, absque dolo vix concipi possunt. Plena autem horum evicção iterum Jureconsultis relinquenda.

§. 162.

Reliquæ læsiones mechanicæ considerandæ sunt secundum regulas generaliores.

§. 163.

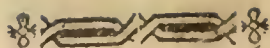
Præter hæmorrhagias ex vulneribus, quæ neonato cum adultis communes sunt, ille adhuc aliam letalem experiri potest, puta eam, quæ ex vasis umbilicalibus contingit, cum funiculus solvitur, & vasa aperta nullo modo stringuntur.

X 3

Con-

*) Fischer Diff. (Prael. Schoenmetzel) Sectio anatomica insufficiens in imputando infanticidio instrumentum p. 22. Roederer l. c. §. 389. lit. γ.

Contra hoc mortis genus, ejusque possibilitatem plura argumenta prolata sunt, quæ SCHULZE *) & SCHÆL **) collegit, quorum præcipua huc redeunt:

- a) Quis primam matrem docuit, funiculum deligare?

Responsione serîa indigna quæstio.

- b) Bruta funiculum non deligant, nec tamen hæmorrhagia pullos, vitulos, catulos enecat, ergo deligatio non necessaria est.

Resp. Bruta funiculum dentibus solvunt post longam masticationem, qua fit, ut sanguis interea coaguletur; Dein laciniae ex masticatione abortæ retrahuntur & lumina obturant; Hæc quidam negat SCHÆL, & contendit, pulsus arteriarum umbilicalium mox post partum cessare, adeoque ex hac ratione hæmorrhagiam vehementem oriri non posse: Et ROEDERERUS catellis neonatis funiculum umbilicalem prope umbilicum ab-

*) Diff. An umbilici deligatio in nuper natis absolute necessaria sit?

**) Diff. ejusdem argumenti. Goett. 1755.

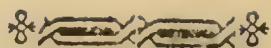
abscidit absque hæmorrhagia: Verum a brutis ad hominem non valet consequentia, & quod motum sanguinis in arteriis umbilicalibus attinet, equidem pulsum in deligato funiculo post horam integram elapsam adhuc manifeste sensi.

c) Cum pulmones per respirationem amplientur, multoque plus sanguinis recipiant, impetus sanguinis in arterias umbilicales minor erit.

Resp. Omnino, verum reliquus impetus semper adhuc sufficiet ad hæmorrhagiam letalem.

d) Situs foetus in utero ita comparatus erat, ut sanguis fere recta in arterias umbilicales propelleretur, post partum autem, extenso infantis corpore, angulus, quo illæ ex hypogastricis prodeunt, obtusus fit, adeoque resistentia major fluento sanguinis oppositus, unde hic non amplius tam expedite in eas pervenire potest.

Resp. Concessis his omnibus, possibilitas hæmorrhagiæ letalis tamen non cessat: Dantur plures arteriæ in corpore humano sub ejusmodi angulis, quæ tamen absque vitæ periculo lædi non possunt; præterea infans post par-

tum incurvatum situm recuperare amat, si quidem nîl obstat.

- e) Cum funiculus umbilicalis post partum aëri exponitur, sanguis in eo brevi coagulabitur, & vasa obturabit.

Resp. Si aër sanguinem non immediate tangit, difficilius congruatur, attamen & concessio illo asserto, interea hæmorrhagia accidere posset: Fateor, difficilius id fieri per funem longius ab umbilico resectum, & difficilius per abruptum, quam rescissum, ob retractionem vasorum, & formationem fimbriarum & laciniarum *).

- f) Naturalis vasorum contractio hæmorrhagiam sistet.

Resp. Arteriarum lumen manet apertum.

- g) Funiculus umbilicalis per annulum aponevroticum, ex musculis abdominis obliquis oriundum stringetur **).

Resp. Umbilicus nimis amplus est: Observatio, lc. p. 12 allegata nîl probat, cum funiculus
tum

*) Cf. mea Dissert. de amputatione incruenta.

**) Schweikhard de non necessaria funiculi umbilicalis deligatione arg. 1769.

tum demum solveretur, cum pulsus non amplius aderat.

Quid plura? Quotidiana observatio docet & possibilitatem & realitatem ejusmodi letalium, per funiculum umbilicalem contingentium hæmorrhagarum, non modo brevi post partum, quin & aliquot dies post eum *), adeoque, etsi debilis forte infans isti periculo non æque expositus est, tamen robustior ita perire omnino potest.

§. 164.

An vero exploratus infans hac morte, scilicet hæmorrhagia perierit, ex funiculo umbilicali deligato vel non deligato hariolari aliâs solent; id quod autem in neutram partem sufficit, cum non modo dolosa infanticida post effusum sanguinem cum deligare possit, sed & infans, non deligato licet funiculo, alia morte obire potuerit.

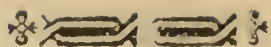
§. 165.

Hinc sola *ανεργεια*, anæmia, seu defectus sanguinis in vasculoso, præcipué venoso systemate decidit. Consideranda autem simul sunt:

Con-

*) De Haller Elem. Phys. T. VIII. p. 443.

Conditio funiculi umbilicalis: Si enim hic admodum marcidus, contractus, corruptus esset, tum foetus in utero jam anæmia laborare potuisset.

Habitus integri corpusculi: Si hoc plenum, perfectum reperitur, tum anæmia antea non aderat, secus, si contrarium obtinet.

Præcipue iustranda sunt venæ cavæ, venæ pulmonales, & atrium cordis dextri. Arteriæ enim & cor vacua esse possunt absque anaemia. Miror, BÜTTNERUM *) dicere: Wenn das Herz und die grosse Puls- und Blutadern mit Blut gut angefüllet sind. u. s. w.

Viscerum pallor quoque concurrit, & vacuitas vasorum funiculi umbilicalis, quæ suum quoque symbolum confert ad demonstrandam anæmiam,

§. 166.

Hæc, si ex hæmorrhagia per funiculum umbilicalem consecuta est, quod ex absentia aliorum læsionum concluditur, nondum demonstrat delictum vel commissorium vel omissorium a parte matris: Etenim præter mox memoratas circumstantias §. 165 foetus in ipso partu eam perpeti potest, cum aut placenta nimis citò soluta metrorrhagiam cum

*) Vom Kindermord. S. 88.

gignit, unde infans simul exhauritur *), aut funis umbilicalis disruptus est **). Pro veritate harum posteriorum circumstantiarum militat & parvus diuturnus laboriosus, & ipsius matris anæmia, scilicet ex pallore insigni, pulsu debili & ejusmodi noscenda. His autem aliter se habentibus, suspicio culpæ dolive enascitur,

An deliquium puerperæ, quo durante infans forte per abruptum funiculum umbilicalem liquido vitali exhauritur, excuset, judicent Jureconsulti,

§. 167.

Circulus sanguinis quoque sistitur, „et, ut TEICHMEYER ait ***), infans interire debet, si „non statim á placenta uterina liberatur, nam sanguis refrigeratur. Idem testatur HEBENSTREIT †) „Funiculus absque nascentis periculo, nec indivulsus, & placentæ uterinæ continuus, neque ubi „præsectus fuit, sine deligatione diu manere potest. — Et HALLERUS ††) „Fœtum a matre solvi oportet. Etsi enim aliquando fœtus aliquo tem-

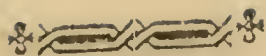
*) Roederer. Elemen. art. obstetr. §. 389. lit. a.

**) ibid. lit. c.

***) Inst. Med. For. p. 243.

†) l. c. p. 417.

††) Elem. Phys. T. VIII. p. 441.

„tempusculo vixit, cum placenta connexus, quæ
 „in matre mansisset, non tamen foetus ipse absque
 „periculo sanguinis ab aëre allapso coituri effecta
 „expectaverit.

Hæc autem possibilia non sunt, nisi placenta una
 cum foetu prodierit, nec aliter licet obscure explicari
 potest mors infantis, nisi ex propagata per funiculum
 umbilicalem coagulatione sanguinis: Hic casus dif-
 ficillime cognoscitur, si forte funiculus post mor-
 tem infantis ita subsecutam solveretur & ligaretur:
 Nulla enim signa adessent aut illatæ violentiæ, aut
 alia, quibus hoc mortis genus ab eo, quod ex de-
 bilitate & ejusmodi sponte sequitur, discerni posset.

§. 168.

Suffocatione, quorsum submersio & strangulatio
 pertinent, (vid. supra Sect. I. Cap. IV. §. 45. f.)
 infantes post haustum aërem quoque perimi solent:

Signa ejus ib. §. 66. f. tradita sunt. Difficile
 autem omnino judicium est hujus rei, in infanti-
 bus magis, quam in adultis, quia

a) ipsa suffocationis signa per se ambigua sunt,

b) spontaneæ suffocationes §. 149. similia fere
 signa exhibebunt, ac violenta:

c)

c) altera ex parte signa aliqua deficere possunt, ut turgor vasorum cerebri, prout ex observatione ROEDERERI *) patet.

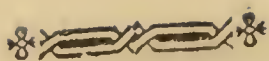
d) facile quis aquam seu lympham rubellam in thorace & pericardio, si non pro effuso sanguine, tamen pro effectu suffocationis vel aliarum violentiarum signis habere posset, quæ autem teste HALLERO **) secundum naturam thoraci & abdomini insunt. „In An-
„sehung der innern Ergießungen, ait, darf
„man ja nicht vergessen, daß sich in der
„Brust und in dem Unterleib eine große
„Menge roetlicher Lymphe befindet, und
„sich in den schlaffen Schlagadern der vapor
„abdominalis in so großer Quantität erzeugt,
„daß er durch seine röthlichte Farbe sehr
„oft verleiten kan, ihn für Blut zu halten.

Signa ergo suffocationis in casu dubio non modo collective considerari, sed & eminentiori gradu adesse debent, si quidem de illa facta enunciare quis velit. Ipsa proinde submersio, vel projectio in aquas, coenum &c. suffocationem vivi per
se

*) De suffocatis p. 204.

**) Vorlesungen &c. p. II.

se nondum probat, cum & naturali morte defunctus aquis condi possit: In tracheam redundata corpora fluida vel semifluida, quibus immersus forte fuit infans, omnino strictius hoc mortis genus probant. Aqua tamen abs liquore amnios, qui nunquam penetrat, probe distinguenda.

§. 109.

Quod specialiter strangulationem attinet, seu compressionem colli vel tracheæ, per corpus tenax vel durum, ut funem, manum & ejusmodi; ejus signa pariter supra recensita sunt.

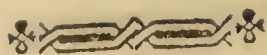
Notandum hic est, infantem sub partu etiam absque culpa matris strangulari posse. Corpora stringentia sunt aut uteri orificium, quod elapsum jam collumprehendit & stringit. Novimus, carpum embryulcorum ab eo sæpe ad stuporem usque comprimi, idemque accidere posse collo infantum pariendorum, evincit observatio ROEDERERI *) recensentis: „Matris perineum & reliquæ pudoris sinum quæ ambitunt carnes nimis rigidæ capitis grandioris lapsum retardarunt. Interea temporis in capite tumor excrevit, caput in oblongam sphaeram compressum est, & os uteri summopere elasticum, velut laqueus quidam, pueri collum magna

*) De suffocatis p. 292.

na vi compressit. Neque valde miratus sum. Eo enim temporis momento, quo infantis caput per oris uterini aperturam penetravit, deterfum penitus, ceu alias fieri solet, non fuit, sed ejusdem limbus, durus rigidusque, ad vaginæ parietem repressus, postquam caput descendit solumque collum restitit, resilire, totum orificiū secum trahere molissimumque pueri collum constringere cœpit. Per quinque omnino horæ minuta prima caput, donec totus sinus dilatatus fuerit, in sinu hæsit: dilatato dein sinu, ut caput, corpusculumque protraherentur, insignis, cum operatoris defatigatione, vis adhibenda erat. Constrictum uteri orificiū sine dubio restitit. Solutus a matre puer nihil vitæ, nec cordis pulsu, nec thoracis agitatione & respiratione, nec palpebrarum aliarumque partium motu probavit. Sub initium autem partus vixisse, ex capitis tumore, diaphragmatis artiumque, cum puer irritaretur, convulsione & motu, quem in utero, antequam in vaginam puer depulsus fuerit, mater sensit, rescivi. „

Ipsam quoque vaginam posse periculosam stricturem efficere testatur Idem *) „si consideremus, vaginæ orificii stricturem illam, ceu artis periti nōrunt, frequentiore non minus, ac alteram, quæ

*) l. c. p. 299.

quæ ab uteri orificio fit, nisi natum caput auxiliaris manusprehendat, celerique motu integrum corpusculum extrahat, periculosam esse: infantis sine matris culpa doloque in clandestino partu sæpius perire, non amplius demirabimur.,

Porro & funiculus umbilicalis, collo infantis circumvolutus eum strangulare potest.

In his omnibus casibus vestigia potentiæ prementis circa collum apparebunt, linea livida, rubra, sugillata illud magis minus perfecte cinget: An ergo hæc fune manuve injectis, an vero mox enarratis modis formata fuerit, difficile judicatu est, nisi forte excoriationes cutis in collo accesserint, quæ indicarent, vim prementem non fuisse læves matris partes, vel funiculum umbilicalem, sed potius funem, manum unguibus armatam, vel ejusmodi. Dein orificium uteri, vagina & funiculus æquabilem sugillationem efficient, manus non itidem, nec quoad figuram, nec quoad profunditatem. His non prælucentibus, anceps erit judicium physicum, Jureconsulto reliquum enucleandum relinquens.

§. 170.

Omne genus veneficiorum tenellos æque, & facilius adhuc interimet, quam adultos. Inprimis halituosa, suffocantia venena hîc in censum veniunt.

§. 171.

§. 171.

Potentia mere physice nocentes pariter valentius in neonatos agunt, quam in alios; Ita calor ingens, ignis ipse, præcipue autem frigus, si-
ve aëris si-ve aquæ, si-ve aliorum corporum, nudo infantum corpori, ex calidiori medio advenientium applicitum eos trucidabit: Maxime fontanella, utpote is locus, ubi cerebrum impressiones ab externis magis sentit, absque periculo vehementer refrigerari non potest. MAURICEAU *) mentionem facit infantis, cui presbyter nimiam frigidam fontanellæ infuderat, & qui non subito quidem, verumtamen paucos dies postea obiit. Et ANHORN **) infantem allegat, cui manus pedesque frigidaë immergebantur, & qui brevi exinde mortuus est. Signa horum mortis generum, Sect. I. Cap. IV. §. 137 - 140 recensita sunt, fatendum autem, ea non semper evidentia esse, multosque ejusmodi casuum in suspenso manere.

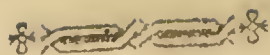
§. 172.

Denique infantes neonati, queis sæpe omnis cura vitam redimere nequit, omnino multoties pereunt

*) Observat. sur la grosseesse & l'accouchement T. II. Obs. 422.

**) Eph. N. C. Dec. III. A. 1. obs. 86.

eunt ex omissione debitorum auxiliorum, quibus isti saepius egent, maxime cum mucus fauces obstruens removendus, vel spiritus inflandus, vel frictionibus, spirituosus, clysmatibus, sanguinis missione ex funiculo &c. stimulus viribus vitalibus admovendus est.

Cum autem mors ex omissione auxiliorum ab inevitabili morte spontanea nullis plane signis se prodatur, & praeterea non facile constet, an ignorantia, negligentia, dolusve intersit, istud mortis genus vix unquam evincetur.

§. 173.

Notandum quoque, dari mortis genera composita, quibus neonati eo certius faciliusque succumbent, quando vita eorum a pluribus hostibus simul invaditur. Ita v. c. infans, ex haemorrhagia debilitatus facilius suffocabitur, aliamve mortem eo certius subibit. Haec accusatam modo gravant, modo excusant, prout concurrentes potestates noxiae ab illa dependebant, vel non.

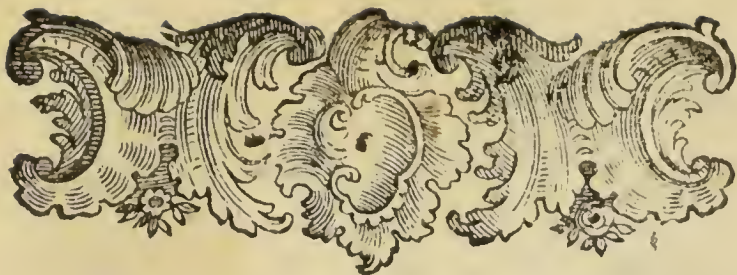

SECTIO III.

DE

EMBRYOCTONIA.

C A P. I.

DE EMBRYOCTONIA IN GENERE.

§. 1.

Fetum in utero contentum occidere, vel abortum procurare, utrumque voce embryoctoniæ, (vel, si vocabula latina creandi facultas nobis esset), feticidii intellectum volo.

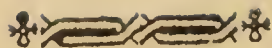
§. 2.

Quid abortus sit, Sect. II. §. Cap. I. §. 66. dictum est.

§. 3.

Fœtus in utero diversis ex morbis matris, vel propriis ipsius mori, aliisque casibus funestis affici,

nec non absque omni culpa ante impetratam maturitatem ejici potest.

§. 4.

Eadem vero etiam studio, culpa dolove evenire possunt: Apud Romanos ejusmodi facinus diu impune fuisse videtur, licet ex testimonio Juvenalis *) frequentissimum:

Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto,
Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
Quæ steriles facit, atque homines in ventre necandos.

Etiam hodie apud gentes aliquas impune tolerari dicitur; Nobis autem omnino criminalis Jurisprudentiæ objectum est, & inter delicta numeratur.

§. 5.

Committitur hoc aut ab ipsa gravida, aut ab aliis.

CAP.

*) Sat. VI.

CAP. II.

De Embryoſtonia in ſpecie.

§. 1.

Embryoſtonia committitur aut per necem fetus in utero adhuc reſtantis, aut per procuratiōnem abortus: Etenim ſi abortus etiam vivus excluditur, tamen ipſi ceu non vitali neceſſario moriendum eſt.

§. 2.

Occiſio fetus in utero eſt aut immediata, aut mediata.

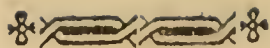
§. 3.

Ad immediatas pertinet ejus vulneratio ope inſtrumenti acuti per orificium uteri, vel per ipſum uterum adacti. Fieri hæc poteſt per omnem graviditatis decurſum, maxime & poſterioribus menſibus, cum uteri orificium magis hiat, facinus ab infanticidio vix, quin &, ſi in ipſo partu committeretur, ne vix quidem diſtinguendum, niſi quod vita infantis ante reſpirationem ſtriſte demonſtrari non poſſet. Poſſibilitatem hujus rei, quin, ut ita dicam Praxin jam OVIDIUS *) nove-
rat, qui ita:

Y 4

Ve-

*) Amorum L. II. Eleg. XIV.

Vestra quid effoditis subiectis viscera telis,
 Et nondum nat̃is dira venena datis?
 Hæc neque in Armeniis tigres fecere latebris,
 Perdere nec fetus ausa leaena suos.
 At teneræ faciunt, sed non impune, puellæ,
 Sæpe suos utero quæ necat, ipsa perit.

Miror, doctissimum HEBENSTREITUM *) locum ex TERTULLIANO hûc traxisse, qui eò pertinere non videtur, cum ait: „Impia contra fœtus
 „vitam machinatio illa est, qua pessariis ex acri
 „medicina confectis, uteri ostium vellicatur. Qua-
 „le istud instrumentum fuerit, quod apud TERTULLIANUM legitur, certo non liquet —.

Ita autem habet TERTULLIANUS **) „At quin & in
 „ipso adhuc utero infans trucidatur necessaria crudeli-
 „tate, quum in exitu obliquatus denegat partum, matri-
 „cida, ni moriturus. Itaque & inter arma Medicorum
 „& organon est, quo prius patefcere secreta cogun-
 „tur tortili temperamento, cum anulo cultrato, quo
 „intus membra cæduntur anxio arbitrio, cum he-
 „bete unco, quo totum facinus adtrahitur violento
 puer-

*) Anthropol. T. p. 381.

**) De anima, cap. 25.

„puerperio. Est etiam æneum spiculum, quo jugulatio ipsa dirigitur cæco latrocinio: *ἐμβρυο-σφακτιν* appellant de infanticidii officio, utique violentis infantis peremptorium. Hoc & HIPPOCRATES habuit, & ASCLEPIADES, & ERASISTRATUS, & majorum quoque professor HEROPHILUS, & mitior ipse SORANUS, certi, animal esse conceptum, atque ita miserti infelicissimæ hujusmodi infantiae, ut prius occidatur, ne viva la-
nietur.

Unde manifesto patet, instrumentum illud plane non dolosum fuisse, sed ad artis promtuaria pertinuisse.

Ausum hoc vero, ut fere OVIDIUS jam dixerat, non bene semper succedit; Ita BRENDEL *) ancillam memorat, quæ stilo acuto & fetum & uterum ipsum vulnerans exinde periit; similem habet HEBENSTREIT **): „Tali instrumento usa est
„impia obstetrix, apud GUIDONEUM PATINUM, „Philosophum & Medicum in literis suis gallico „idiomate conscriptis Epist. 191. & seq. Tom. I. „ad Dom. FALCONET A. 1660 scripta ed. Paris. „1692. propterea suspendio punita, quæ perforato
„foe-

*) Eph. N. C. Cent. IV. obs. 167.

**) l. c.

„foeminæ gravidæ per idoneum instrumentum ute-
 „ro, foetus enecaverat, abortum procuratura, ast
 „successu tam infelici, ut correpta convulsionibus
 „mater abinde expiraverit, ipsa nefanda muliere,
 „se plurimos fetus hac ratione, salvis matribus
 „extinxisse, confessa. — Et HALLERUS *) „In Ita-
 „lien, ait, als wo die Bosheit sinnreicher ist, denn
 „nirgend, haben die geilen Dirnen den Gebrauch,
 „wenn sie an sich Zeichen der Empfängniß wahr-
 „nehmen, mit einer Haarnadel, die sie durch den
 „Muttermund in den Uterus zu bringen wissen,
 „den Foetus zu tödten. Die Sache ist an und für
 „sich mehr als möglich, und unter allen Arten
 „des Kindermordes ist diese gewiß für eine der
 „strafbarsten zu halten.

Signa violentiæ inflictæ in his casibus apparebunt.

§. 4.

SCHURIGIUS **) ex Ludovico Bonaciolo de
 format. foetus affert exemplum foetus, in matris
 „illæfæ utero a fulmine occisi, quod Martia Roma-
 „norum Princeps, utero gravis, claro fulmine icta,
 „exanimato partu ipsa incolumis citra ullum in-
 „commodum vixerit; „Unde pronum est colligere,

*) Vorlesungen. &c I. B. p. 148.

**) Embryol. p. 233.

fortiores ictus electricos idem efficere, & sic fœtum in utero dolose vel culpose interimi posse, cuius autem rei vix ac ne vix quidem signa dabuntur.

§. 5.

An fœtus utero contentus violentiis, abdomini gravido illatis, ut ictu, pressione, calcitatione enecari possit, nondum certo constat, á gravioribus tamen, uterum omnino simul lædentibus id evenire posse, vix dubitandum. Sic & GAUBIUS *) ait: „Nec fœtus etiam uterinus a violentiis mechanicis plane immunis est., Signa itaque hîc ex ipsa matre, vestigia harum læsionum ferente, petenda erunt.

§. 6.

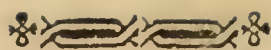
Veneficium, quo gravida quidem non perit, tenerum embryonem tamen enecare posset, quod ab iis maxime venenis expectandum, quæ massam humorum inficiunt.

§. 7.

Ad mediatam embryocioniam facit subtractio humorum nutrientium, ex matre in fœtum transientium:

Hæc

*) Instit. Pathol. med. §. 599.

Hæc nonnunquam locum habet,

- a) si copiosi sanguinis per venas sectas jactura fit,
- b) Si denuò prægnans alium infantem diu nimis lactat, vel alio modo hunc humorem largiter perdit, teste GAUBIO *) qui „Lactis excretionem, nutricis viribus majorem, „subducto corpori nutrimento — utero gravidando abortum creare, affirmat.
- c) ex inedia, studio forte diu protracta.
- d) ex salivatione, ope mercurii excitata.

§. 8.

Hæ omnes autem methodi etiam gravidam pessumdant, adeoque raro tentantur.

§. 9.

Frequentior est procuratio abortus, cum fetus, sive adhuc vivus, sive jam mortuus ante tempus vitalitatis ex utero expellitur.

§. 10.

Quicquid nexum inter uterum & ovum turbare & tollere valet, id etiam abortum creare poterit.

§. 11.

*) ib. §. 564.

§. II.

Huc pertinent validæ concussiones mechanicæ, sive directe in abdomen illatæ, sive hoc una cum universo corpore afficientes, quales sunt ictus, verbera, allisiones, lapsus, & ejusmodi.

§. 12.

Hujus census sunt quoque vomitus vehementes, sternutationes, sive sponte, sive arte excitatæ; In utroque casu diaphragma abdomen valide concutit, adeoque & uterum.

§. 13.

Pari modo agunt tussis, nifus, clamores. Hoc jam HIPPOCRATES *) agnovit, cum dicit: πολλοι δε και αλλοι εισι κινδυνοι, εν οισι τα εμβρυα φθειρονται, ην η εν γαστρι εχασα — κεκραγη.

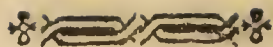
§. 14.

Similiter & concussiones corporis per saltus huc trahuntur, ex historia illa, in libro HIPPOCRATICO **) enarrata, ubi auctor, sive HIPPOCRATES, sive alius ita habet: και μεν εξ ημερας μεινασαν

*) γυναικειων α.

**) περι φυσιος παιδιω. p. m. 236.

σαν ἐν τῇ γαστρὶ γοῖν, καὶ ἔξω πεσσεύαντα αὐτὸς εἶδον —. γυναικὸς οἰκτρὸς μεσοεργὸς ἦν πολυτιμὸς παρ' ἀνδρᾶς πατεῖσα, ἣν ἐκ' ἐδὲ λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκος μὴ ἀτιμωτέρῃ ἐῆ —. καὶ πῶς ὥς ἠδεδόκει ἐκ' ἐξίσταν τὴν γοῖν, καὶ ἐφραδε τὴν δεσποινῇ, καὶ ὁ λόγος ἦλθεν ἕως πρὸς ἐμὲ. καὶ ἐγὼ ἀκυσσὰς ἐκελευσάμην αὐτὴν πρὸς τὴν γοῖν πιθῆσαι, καὶ ἐπταίῃ ἤδη ἐπεὶ ἐπηπιθῆτο, ἡ γοῖν καταρρύου ἐπὶ τὴν γοῖν, καὶ ψοφὸς ἐγενετο.

Quæ quidem scandalosa nobis historia ut ab aliis diverso modo narrata est, ita ab aliis in dubium vocatum fuit factum, & ab ipso HALLERO *). Mihi verosimile videtur, principiisque medicis tantum non contrariatur, ut potius & saltatio á GAUBIO **) inter causas abortionis numeretur.

§. 15.

Íctus electrici uterum quoque valide percutere possunt, etsi fœtum non necant mitiores.

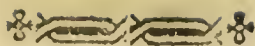
§. 16.

Dubia fides erit relationi ARNOLDI MONTANI ***) qui in der Japonischen Gesandtschaft — ita:

*) Vorlesungen I. c. p. 149.

**) I. c. §. 829.

***) v. Schurig. Embryolog. p. 382.

ita: „Die Weiber, so vor dem sieben und dreyßigsten Jahre schwanger werden, tödten ihre Leibesfrucht auf eine abscheuliche Weise. Sie legen sich auf ihre Schlaflette nieder, und die herzugehufene Prieſterinnen drücken und treten so lange auf ihren befruchteten Leib, bis die Frucht nicht ohne erschreckliche Schmerzen abgeht. George Camdius, evangelischer Prediger auf Formose, erzehlet, daß er eine Frau gekannt habe, welche sechzehn Kinder auf erineldte greuliche Weise los geworden, und nun mit dem siebenzehnten schwanger gegangen: welches sie zur Geburt kommen lassen, weil sie die Jahre erreichet, da sie ohne Schande gebähren mögen —.

Posterius assertum fidem historiae demit, cum foemina tot tantasque violentias salva vita pati vix queat.

§. 17.

A concussione differt pressio, utpote mitius agens; valet autem nihilominus nexum illum inter matrem & fetum solvere, adeoque abortum efficere.

§. 18.

Huc referendus est nifus omnis violentus cum cohibitione spiritus, in bajulatione, elevatione ponderum,

derum, tractione, lucta, extensione artuum, excretionem urinæ & alvi intensa, tenesmo. Hinc purgantia drastica ex parte hoc modo agunt.

§. 19.

Angustiores cataphractæ, fasciæ abdomen stringentes, assulæ ligneæ, ferreæ similem noxiam pressionem exerunt *).

§. 20.

Praeter has violentias mechanicas major versus uterum congestio sanguinis eundem nexum quoque solvere potest: Haec oritur aut ex orgasmo universali, aut ex valentiori determinatione versus vasa uterina.

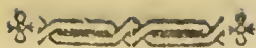
§. 21.

Orgasmus varie excitatur, concurrente praecipue plethora vera; maxime hic in censum veniunt exercitationes corporis immodicae, quae subinde cum concussionibus corporis junctæ esse solent.

§. 22.

Dein hoc modo operantur varia calefacientia, titulo cibi, potus, medicamenti, veneni ingesta, quibus

*) Schurig. l. c. 380. & Act. Med. Berol. Vol. IV. 95.

bus ex errore specifica vis abortiva tributa fuit, quatenus autem sanguinem etiam in vasis uterinis commovere possunt, tam ad emmenagoga, quam abortiva pertinent.

§. 23.

Operantur per oleosa & salina acria principia, quibus in sanguinem penetrant, eum expandunt, instrumenta circulationis stimulant, & sic febrem quasi artificialem cient: Effectus eorum eo eminentior erit, quo magis plethoricum & irritabile subiectum offendunt.

§. 24.

Cum autem actio pharmacorum á dosi, qua propinantur, repetitione, tempore, combinatione cum aliis, tam chirurgicis, quam diæteticis institutis pendeat, hæc omnia inquiri & perpendi debent, antequam iudicium de ejusmodi remedio abortivo feratur, an egerit quæ tale, nec ne?

§. 25.

Nomen hoc tuentur adhuc:

Aristolochia rotunda & longa.

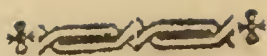
Radix.

Artemisia vulgaris & abrotanum

Z

Her-

Herba.

Melissa officinalis

Herba.

Mentha pulegium

Herba.

Ruta graveolens

Semen. Herba.

Juniperus Sabina

Herba. Oleum.

Quod posteriorem attinet, ejus libera dispensatio pharmacopolis quoque interdicta est ut &

Lauri nobilis, cujus

Baccæ potissimum oleo calido scatent.

Singularis passus occurrit in HALLERI Elem. Phys. *) ubi ita :

„Memini obtigisse mihi puellam curandam,
 „quæ & diu, & maxima dosi sabinae infusæ usa,
 „ne die quidem partum tardavit, etsi tussim sibi &
 „hæmoptœn malo medicamine movit —. Non tardasse partum mirum non est, potius mirandum, eum exinde non acceleratum fuisse.

Crocus sativus

Filamenta.

Ferrum, cui ex parte rubor adscribendus videtur, cum cujus intensiori gradu etiam com-

pactio

*) T. VIII. p. 428.

passio sanguinis, gravitas major & densitas pari passu ambulare videtur *). Hanc sanguinis constitutionem impetus majoris in vasis capacem esse, existimo.

HEBENSTREIT **) hæc omnia abortum movere posse, negat, ipsique sabinae eam vim abjudicat, cum tamen calefacientia hoc titulo nocere posse, concedat.

§. 26.

Præter hæc, resinæ, balsama, aromata, olea destillata, & quæ ex his componuntur, medicamenta, vinum, spiritus vini, opium, Coffea huc referri debent. Sic & Bromelia ananas, validum abortivum esse dicitur, cujus vis si quidem res ita se habet, ex acribus ejus particulis ***) deducenda erit.

§. 27.

Congestionem particularem versus uterum efficiet quoque:

Relaxatio vasorum, utero vicinorum, qua fit, ut major copia sanguinis in omnem viciniam, adeoque & uterum ruat;

Z 2

Quor-

*) de Haller. pr. lin. Phys. §. 177.

**) l. c. p. 377.

***) Zukert. mater aliment. p. 225.

Quorū faciunt: pediluvia, balnea calida, cataplasmata emollientia, uteri viciniae imposita; quod affirmat HALLERUS *) cum ait: „Derivationis vis tanta est, ut contra ponderis resistentiam, contra legitimū iter, sanguis undique ab omnibus venis in locum laxatum quocunque sub angulo apertis, aut per alios ramos cum illo consentientibus, se in vulnus conjiciat —. Ex ea celeritate sanguis etiam ab arteriis venae incisae fociis aversus, in eas violentius convertitur. Huc pertinet omnis humorum confluxus ad eas partes, de quibus resistentiam subtraximus ope pediluviorum, emollientium cataplasmatum.,

Porro clysmata emollientia; propius in vasa uterina operantia.

§. 28.

Alio paullum modo venæsectiones in pede institutæ agunt, quarum vim derivationis, etsi adeo potens non est, etiam de HALLER **) agnoscit: Plus efficient hirudines ad labia vulvæ applicitæ ***)

§. 29.

*) Elem. Phys. T. II. p. 328.

**) ibid.

***) Janin. v. Richter Chir. Bibl. II. I. p. 123.

§. 29.

Mechanica determinatio majoris impetus sanguinis ad methodum HAMILTONII *), quæ in compressione arteriarum cruralium consistit, huc quoque referenda est.

§. 30.

Similiter fere aget equitatio, partim concutiendo, partim majorem sanguinis vim ad uterum determinando.

31.

Omnis stimulus, sive his partibus immediate applicitus, sive vicinis, sanguinem quoque invitabit, & fortius irruere faciet, nec non irritando, spasmos ciendo, uterum ad contractiones laceffibit: Horum spasmodorum aliqui idiopathice, alii sympathice provocabuntur.

Huc numeranda sunt:

Frictiones, partium genitalium externarum, internarum, vicinarum

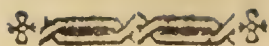
Cucurbitulæ siccae, femoribus & abdomini applicitæ.

Z 3

Pur-

*) Edimburg Versuche II. B. p. 456.

Purgantia & clysmata draastica, ut aloë, jalappa, colocynthis, scammonium, grana tiglia & ejusmodi.

Nec minus diuretica acria, cantharides &c. Ita SCHROEDER *) ait: „Improba scorta cantharidibus foetum tenellum perimunt & extinguunt. „

Concurrit apud hæc utraque pressio in abdomen facta.

Validum frigus, quod humores & sanguinem á superficie ad partes internas pellit, quale exemplum allegat MURALT **).

Corpora acria, sive solida, sive fluida uteri cervici & orificio applicita, ut sales, aromata, olea destillata, balsama, alia acria, ut cantharides &c. quod HIPPOCRATES jam agnovit ***)) dicens: χωριον ην μη δυναται εκβαλειν πιπιτκων -- και την κανθαριδα προσιθιται, τετο δε και το εμβρυον εξελκυνει.

Coitus

*) Thesaur. Pharmacol. L. V.

**) Eph. NC. Dec. II. A. I. obs. 116.

***)) Περι γυναικειης φυσιος.

Coitus petulantior, frequentior *), ubi cooperatur pressio.

§. 32.

Turbæ universi systematis nervosi, uterum in consensum trahendo pariter contractionem ejus præmaturam producent, fetumque expellent. Illæ autem producentur per:

Venena varia,

Sanguinis profusiones enormes,, matri quidem ipsi periculum minantes.

Perturbationes animi vehementiores, ut iram, metum, mœrorem, terrorem, qualia exempla passim apud observatores, præsertim FABRICIUM HILDANUM reperiēs.

Diuturnas vigilas **),

Odores tetros, ut ab extincta candela sebacea, Nauseam, quorsum referas abortum fœminæ, oleum lini gustantis ***).

Imaginationis depravationem, & intentionem nimiam: Memorabilem hujus rei historiam habet FORTUNATUS FIDELIS ****), dicens:

Z 4

„No-

*) Mannigham l. c. p. 81. Gaubius l. c. §. 829.

**) Burnet. Thesaur. Pract. T. I. p. 6.

***) Hagedorn in Eph. N. C. Dec. I. A. 3. obs. 216.

****) De Relat. Medic. L. II, Sect, 8. cap. 2.

„Novi puellam, florenti ætate, quæ cum de
 „fetu ante tempus abjiciendo Medicum consuleret;
 „hic, ut impium illius institutum falleret, pia si-
 „mulatione promittit, se daturum quidem, quod
 „suam expectationem abunde expleret, verum an-
 „tidotum ex iis miscuit, quæ foetui robur ac fir-
 „mitatem adjicerent. Puella tamen, dum illo hau-
 „stu jam tum pariendi desiderio vehementer in-
 „censa esset, ac certo sibi, quod falso promittebat,
 „eventurum speraret, tota in hanc curam incum-
 „bens non multo post elapsum esse foetum sensit,
 „ac non sine Medici ignominia abortivit, pharma-
 „co quantumlibet adversante: nam vehemens illa
 „abortus concepta imago & medicamenti vim vi-
 „cit, & Medici operam elusit.

Mönendum tamen, istud sic dictum antidoton
 forte ex calidis medicamentis confectum fuisse, quæ
 sanguinem exagitando effectum edidere.

§. 33.

Hæc omnia iterum in subjectis plethoricis, ir-
 ritabilibus, in iis, quæ pluries jam abortum passæ
 sunt, eo facilius & certius effectum hunc edent.

§. 34.

§. 34.

Et magicæ vires abortum ciere posse, olim crediderunt: Ita DELRIO *) SPRENGER **) FROMMANN ***) TORREBLANCA ****) aliique abortum promoveri etiam invitis per maleficia statuerunt; Quod quidem si per esum fit, ut TORREBLANCA habet, non negabimus, at reliqui modi mere magici omnino non admittuntur, & idem DELRIO, haud male præcipit, abortum procurantes ut veneficos puniendos esse.

Cæterum animi imaginationisque perturbationes etiam per præstigia frivola excitatæ omnino potenter agere poterunt.

§. 35.

Porro & tempus graviditatis in censum venit: „Tertio enim mense, ait HALLER †), postquam „bis excretio legitima cessavit, quando nunc tertii mensis plethora accessit, potissimum foeminæ „hæmorrhagias ingentes patiuntur cum abortu.

Hac

*) Disquisit. Magic. L. VI.

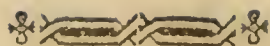
**) Malleus maleficarum.

***) De fascinatione.

****) De Magia.

†) Elem. Phys. T. VIII. p. 404.

Hac itaque periodo, si quæ mali quid molitur, certius scopum suum attinget, quam aliis temporibus. Verum tunc temporis prægnantes cælibes vel viduæ dubium adhuc invincibile secum alunt de certitudine graviditatis, vixque aliquid machinantur, & si forte quid tentant, raro potentias nocentes ita collineare sciunt; ut scopum attingant; quin potius sæpe ejusmodi conjungunt, quorum unum alterius efficaciam minuit, vel plane tollit.

§. 36.

Hisce prælibatis ad quæstiones forenses super hac re enatas responderi poterit: Quodsi itaque quidam vel quædam aut rumore publico, aut delatione embryotoniæ accusatur, sive in ipsa, sive in altera patrata, sequentes quæstiones decidendæ sunt:

§. 37.

1) An abortus vere factus fuerit?

Hoc determinari nequit, nisi per inspectionem exactam ejus, quod pro abortu habetur: Si fetus humanus reapse deprehenditur, tum res ipsa loquitur. Sin autem tantum concrementa, membranæ, mola, sanguis congrumatus inveniuntur, tum nec ipsa confessio graviditatis, ab ipsa accusata facta contrarium evincit, cum sæpenumero illæ ipsæ in
erro-

Si, quod fieri solet, ejectum illud quaecunque amissum fuit, corpus delicti deest, resque in suspenso manebit.

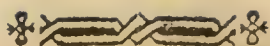
§. 38.

Spontaneos abortus ex morbis internis consequi posse, nec infrequentes esse, supra C. I. §. 3. innuimus.

Ipſa vero doli, vel intentionis ſive directæ ſive indirectæ eviſtio Jureconfultis relinquenda eſt. Sunt ea:

Sollicita uteri celatio.

52

Si forte accusata scientiam abortum procurandi sibi acquirere studuerit.

Apparatus clinicus, quo ad morbum futurum, sana adhuc se aptaverit.

Labores insoliti, immedici, enormes motus, saltationes, saltus, equitatio, bajulatio, & ejusmodi.

Venæsectiones clandestinæ, frequentes, maxime in pede, modo apud hunc, modo apud illum Chirurgum institutæ.

Si medicamenta emmenagoga expetit á Medico, Chirurgo, Pharmacopœis, Medicastris, anubus.

Ipsa coëmtio & usus ejusmodi medicamentorum, collectio istiusmodi herbarum, earum infusio, coctio, sorptio clandestina.

Usus emeticorum purgantium drasticatorum, inconsulto, vel & dissuadente Medico; nec alio morbo manifesto urgente.

Reliquiæ ejusmodi medicamentorum, ab accusata asservatorum.

Subitaneus morbus, celatus, fictio symptomatum aliorum, dissimulatio verorum, metrorrhagiæ, quæ tamen postea detegitur.

Vestigia, pressum, contusum abdomen demonstrantia.

§. 39.

Veritas ipsa physica, an evictæ forte machinationes immaturum fetum reapse aut occiderint, aut abegerint, eruatur:

Ex inspectione fœtus rejecti: Si nempe in hoc indubia læsionis vestigia, forte per instrumentum acutum illata reperiuntur, tum in affirmativam abeundum. Idem enunciandum erit, si in abdomine abortientis ejusmodi reperiuntur.

Ex comparatione actorum, tentatorum, medicamentorum haustorum cum subiecto, ejusque individuali constitutione, tempore anni, graviditatis, morborum prægressorum &c. unde conclusio tandem emerget, an hæc omnia, sic præcise combinata eum effectum necessario produxerint?

§. 40.

Ipsum eventum pro apodixi facti assumere, injustum foret:

Nam ex eo, quod abortus post hæc vel illa secutus fuit, nondum sequitur, eum necessarium illius rei effectum fuisse.

Similis argumentatio esset ei, cum quis mortem post vulnus inflictum consecutam huic eam præcise tribuere vellet, quod nequaquam concedi potest.

§. 41.

§. 41.

Eo magis hæc elucescunt ex historia, quam SCHULZIUS habet *): Gravidæ icterica unciam mannæ haurit, unde aliquoties alvum deponit: Eadem nocte torminibus & diarrhœa corripitur, et altero die abortum patitur. Dantur itaque etiam *abortiva per accidens* talia. His in casibus Medicum vel medicamentum accusare vel damnare injustissimum esset.

§. 42.

Denique scire interest, an embryo eo tempore, quo in eum agebatur, vixerit nec ne? cum in mortuum jam fœtum peccari nequeat.

§. 43.

Priori quæstioni subordinata est hæc: an vivere potuerit illo tempore? Nempe certatum fuit, quisnam sit terminus animationis fœtus? Articulus 133 Constitutionis Criminalis Carolinæ præcipue ansam dedit, hanc litem metaphysicam in Jus criminale transferendi, ubi scilicet ratione pœnæ differentia statuitur inter fœtum vivum & mortuum: „So je-
 „mand einem Weibsbild durch Bezwang, Essen oder
 „Trinken ein lebendiges Kind abtreibt, so solches
 „vorzüglich oder boshafter Weise geschichet,
 „solle der Mann mit dem Schwerdt als ein Tod-
 „schlä-

*) Eph. N. C. D. I. an. 6. obs. 241.

„schläger, und die Frau, so sie es auch ihr selbst
 „thät, ertränket, oder sonst zum Tode gestrafet
 „werden. So aber ein Kind, das noch nicht le-
 „bendig ware, von einem Weibsbild getrieben
 „wird, sollen die Urtheiler der Strafe halber zu
 „denen Rechtsverständigen, oder sonst Raths pfe-
 „gen —.

Lis eo difficilior erat, quod idea vitæ & animæ
 disjungebantur, quod non debebat esse.

Vita inchoat in ipso conceptionis momento in
 embryo nondum visibili, vel potius organicis illis
 primordiis novi animalis, adeoque destructio vel
 præmatura expulsio ejus sensu philosophico semper
 & in quocunque graviditatis termino homicidio
 æquiparanda erit.

Cum autem vita fetus in utero ex naturali
 progressu graviditatis quidem præsumatur, at non
 stricte demonstretur, partim ob ambiguitatem isto-
 rum signorum, partim, quod foetus forte brevi
 ante insidias ipsi structas, vel violentias illatas vi-
 vere cessavit, aliud fundamentum vitæ fetus in
 utero non habemus, nisi spontaneos illos motus
 musculares, quos circa dimidium gestationis tem-
 pus expletum edere solet, unde & factum est, ut
 terminus animationis fetus isti periodo tribueretur.

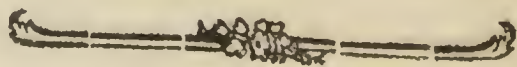

§. 44.

Quodsi ergo certo constat, fetum eo tempore, quo læsus vel expulsus fuit, membra movisse, embryotoniæ crimen commissum est: Ejus motus autem certa signa vix dantur; præterea, quod cum aliis motibus in abdomine confundi potest, pleræque accusatarum eum negabunt, adeoque sola inspectio fetus expulsi lucem forte affundere poterit: Si nempe fetus recens, debitæ magnitudinis est, vel si forte respirasset, quam functionem quinquemestris certe exercere potest, fetum vixisse, adeoque sive læsione, sive expulsionem præmatura, (abstrahimus heic, an infanti an culpofa) occisum fuisse, statuendum est.

§. 45.

Ex his ergo rationibus, minime vero ideo, quod fetus trium quatuorve mensium non vivat, vel inanimatus sit, legis limitatio justa est, qua ejusmodi delinquenti, si fetus infra dimidium gestationis tempus expulsus fuit, pœna capitis non dictatur: Is autem, qui embryotoniæ post dimidium gestationis tempus convinceretur, secundum has leges morte dignus est, siquidem vita fetus tempore expulsionis §. 44. comprobari potest.

bri, quorum penus apud *AMANDUM KOENIG*,
Bibliopolam Argentoratensem venalis prostat.

Aretaei Cappadocis Libri VII. à Junio Paulo Crasso,
in Latinum Sermonem versi. 8. 1768.

Boscovich Opera, pertinentia ad Opticam & Astronomiam;
maxima ex parte nova & omnia hucusque inedita. 4.
1785. 5 Vol.

Caelsi Ratio occurrendi morbis a mineralium abusu pro-
duci solitis; accedit Dorascentius de usu Chalybis atque
Mercurii in obstructione curanda. 8. 1783.

Celsi de tuenda sanitate, volumen, elegis latinis expres-
sum, auctore Clossio 8. 1785.

Eisenmanni quatuor Tabulae anatomicae Uteri duplicis. fol.
cum fig.

Eustachii Libellus de multitudine, five de Plethora 8.
1783.

Gaubii Sermones II. academici de regimine mentis, quod
medicorum est. 8. 1776.

Gouan historia Piscium 4. 1770. c. fig.

Oppiani opera omnia de venatione, & piscatione, cum para-
phrasi librorum de aucupio, ex recensione J. P. Schnei-
deri 8. 1776. graece & latine.

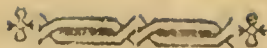
Oratio pro crepitu ventris habita ad Patres crepitantes ab
Em. Martino 32.

Pichleri Methodus formulas medicas conscribendi 8. 1785.

Reussii dispensatorium universale, ad tempora nostra ac-
commodatum 8. 1786.

Schoepflini Alsatia illustrata celtica, romana & francica
fol. 2. Vol. cum figuris.

- Schoepflii Commentationes historicae & criticae varii argu-
menti 4. cum fig.
- Vindiciae Celticae, sive disquisitio de Patria Cel-
tarum 4.
- Scribonius Largus de compositionibus medicamentorum
edidit Bernhold 8. 1786.
- Scriptorum latinorum de Aneurismatibus collectio, Lan-
ciscus, Guattani, Matani, Verbrugge, Weltinus, Mur-
ray, Trew, Afsmann, edidit Th. Lauth. 4. 1785. cum
fig.
- Sibylla Trig-Andriana seu de virginitate, virginum statu
& jure tractatus jucundus, in gratiam Physicorum per
Korumannum. 8.
- Vastapani Animadversiones de China china in synochis
putribus. 8. 1783.
- Vibius sequester de Fluminibus, Fontibus, Lacubus,
Nemoribus, Paludibus, Montibus, Gentibus, quorum
apud poëtas mentio sit; Lectionis varietatem & inte-
gras Doctorum commentationes adjecit & suas D. Jer.
Jac. Oberlinus. 8. 1778.

T U B I N G Æ,
EX OFFICINA GEORG. HENRIC. REISS.

